

FAITHFUL MEN · ISANG AKLATAN NG MGA KLASIKONG
KRISTIYANO

Ang Aklat ni Daniel

Daniel

H. A. Ironside

Isinalin sa Tagalog mula sa orihinal na Ingles

Faithful Men

PlymouthBrethren.org · KEE Philippine Missions

Orihinal na pamagat sa Ingles: *Daniel*, ni H. A. Ironside.

Orihinal na edisyon: Daniel © 1996 by Loizeaux Brothers, Inc., Neptune, New Jersey. First Edition, 1911; Second Edition, 1920; Revised Edition, 1996.

Introductory Notes from Gaebelin's Concise Commentary on the Whole Bible © 1970, 1985 by Loizeaux Brothers, Inc..

Salin sa Tagalog, 2026. Ang mga sipi mula sa Kasulatan ay isinalin mula sa edisyong Ingles ng aklat na ito; ang mga talata ay maaaring basahin sa Ang Dating Biblia.

Faithful Men, mula sa PlymouthBrethren.org at KEE Philippine Missions. Libreng basahin at ibahagi; huwag ipagbili.

“Ang mga bagay na iyong narinig sa akin sa harap ng maraming saksi, ay ipagkatiwala mo sa mga taong tapat, na makapagtuturo naman sa iba.” (2 Timoteo 2:2)

Mga Panimulang Tala

Ni Arno C. Gaebelein

Ang Personal na Kasaysayan ni Daniel

Ang mga unang talata ng aklat ni Daniel ay nagpapakita sa atin ng literal na katuparan ng hula ni Isaias tungkol sa maharlikang sambahayan ni David. Isang daang taon bago nito, sinabi na ng propetang iyon kay Hezekias: “Narito, ang mga araw ay dumarating na ang lahat na nangasa iyong bahay, at ang mga iningatan ng iyong mga magulang hanggang sa araw na ito ay dadalhin sa Babilonia: walang maiiwan, sabi ng Panginoon. At sa iyong mga anak na lalaki na magmumula sa iyo, na iyong magiging anak, ay kanilang dadalhin; at sila’y magiging mga bating sa palasyo ng hari sa Babilonia” (Isaias 39:6-7).

Inilalarawan ni Daniel ang katuparan nito sa ganitong simula: “Nang ikatlong taon ng paghahari ni Joacim na hari sa Juda ay naparoon si Nabucodonosor na hari sa Babilonia sa Jerusalem, at kinubkob ito. At ibinigay ng Panginoon si Joacim na hari sa Juda sa kanyang kamay, pati ang ilang kasangkapan sa bahay ng Diyos; at mga dinala niya sa lupain ng Sinar sa bahay ng kanyang diyos” (1:1-2).

Kabilang sa mga dinalang bihag si Daniel at ang kanyang mga kasama. Si Daniel ay mula sa angkan ng mga prinsipe (1:3). Ang binatang ito, isang bihag sa Babilonia, ay naging isa sa mga pangunahing tao sa dakilang imperyo ng Babilonia dahil sa kahanga-hangang pamamahala ng Diyos. Sa paghahari ni Nabucodonosor, ginawa siyang punong ministro ng Babilonia, kahit bata pa siya.

Mas marami tayong alam tungkol sa personal na buhay ni Daniel kaysa sa alinmang ibang propeta ng Diyos. Bata pa lamang siya nang dalhin siyang bihag sa isang banyagang lupain. Mula pa sa simula, nakikita natin siya at ang kanyang mga kasama na nananatiling tapat kay Jehova, at iniingatan ang paghihiwalay na itinakda sa kanila ng Diyos. Pinarangalan ni Daniel si Jehova, at pinarangalan naman siya ni Jehova.

“Ipinasiya ni Daniel sa kanyang puso na hindi niya durumhan ang kanyang sarili ng bahagi ng pagkain ng hari, ni ng alak na kanyang iniinom: kaya’t nakiusap siya sa pinuno ng mga bating na huwag niyang durumhan ang kanyang sarili (Daniel 1:8).

Hindi nagtagal, ginamit ng Panginoon ang batang bihag upang ihayag ang nakalimutang panaginip ni Nabucodonosor at ang kahulugan nito. Kasunod nito, ang dating hindi kilalang Hebreo ay itinaas bilang “pinuno sa buong lalawigan ng Babilonia, at pangulo ng mga gobernador sa lahat ng pantas na lalaki sa Babilonia” (Daniel 2:48). Pagkatapos nito, tila naging malapit na kasama siya ng dakilang haring Hentil, na sa bandang huli ay kumilala na ang Panginoong Diyos ng Israel ang kanyang Diyos.

Nang maglaon, pinarangalan ng Diyos si Daniel sa pagbibigay sa kanya ng malalawak na pangitain tungkol sa hinaharap, kahanga-hanga ang saklaw. Nagpakita sa kanya ang Panginoon, nakipag-usap siya sa mga anghel, at tinawag siya ng sugong si Gabriel na “lalaking totoong minamahal.”

Nang matanda na si Daniel, tila lubos na siyang nakalimutan sa panahon ng paghahari ni Belsasar (apo ni Nabucodonosor). Ngunit sa di-malilimutang gabi nang bumagsak ang Babilonia, naalala siya ng reyna ina (ang matandang asawa ni Nabucodonosor) at iminungkahing ipatawag siya upang ipaliwanag ang sulat sa pader. Kahit matanda na sa edad,

kasing-sigla pa rin siya ng dati sa kanyang pananampalataya. Sa sumunod na paghahari ni Dario, inihagis si Daniel sa yungib ng mga leon dahil sa kanyang katapatan kay Jehova, at kahanga-hanga siyang iniligtas.

Nalalaman natin mula sa ikasiyam na kabanata kung gaano kalalim ang buhay-panalangin ni Daniel. Umabot siya sa napakatandang edad, at nagpatuloy sa kanyang dakilang gawain hanggang sa paghahari ni Ciro. Bago siya tinawag ng Panginoon pauwi, tinanggap ni Daniel ang pangakong ito: “Ngunit yumaon ka hanggang sa dumating ang wakas: sapagkat ikaw ay magpapahinga, at tatayo sa iyong bahagi sa wakas ng mga araw” (Daniel 12:13). Sa Hebreo 11, ang kahanga-hangang kabanata ng pananampalataya, hindi binanggit ang kanyang pangalan, ngunit binanggit ang kanyang mga gawa: “Na sa pamamagitan ng pananampalataya ay nagsipagtagumpay sa mga kaharian, nagsigawa ng katuwiran, nagsipagkamit ng mga pangako, nagsipagpatikom ng mga bibig ng mga leon” (11:33).

Ang Pagiging Tunay ng Aklat ni Daniel

Marahil wala nang ibang aklat ng Biblia na labis na inatake gaya ng aklat ni Daniel. Ito’y tunay na larangan ng digmaan sa pagitan ng pananampalataya at ng di-paniniwala. Sa loob ng halos dalawang libong taon, walang tigil itong pinupukpok ng mga pilosopo at ng mga di-mananampalataya; ngunit ang aklat ay napatunayang palihan na kung saan nagkadurog-durog ang mga martilyo ng mga kritiko. Nalampasan ni Daniel ang lahat ng pag-atake, at hindi natin kailangang matakot na masisira ng mga kritiko ang aklat, kahit sila pa ang pinakatusong di-mananampalataya sa Sangkakristiyanuhan sa ating panahon.

May mga nagsasabing ang aklat ay hindi isinulat noong pagkabihag sa Babilonia, kundi mga siglo pa ang lumipas. Sinasabi naman ng iba na walang kinalaman si Daniel sa aklat; na isang banal at matalinong Judio ang sumulat nito; at na ito'y isang kathang-isip na inaamin naman. Ipinipilit pa ng iba na ang aklat ay isang palsipikasyon, isinulat sa panahon ng mga Macabeo, matapos lumitaw si Antiochus Epiphanes, na napakalinaw na inihula ni Daniel.

Ang buong paraan ng pangangatwiran ng mapanirang kritisismo sa Biblia ay mabubuod sa ganito: Imposible ang hula; walang bagay na tinatawag na paghuhula ng mga mangyayari. Kaya ang isang aklat na may mga ganitong hula ay tiyak na isinulat *pagkatapos* na talagang maganap ang mga inihulang pangyayari.

Ang mga sumusunod na talata ay naglalaman ng ilan sa mga sagot sa mga pag-atake ng mga di-mananampalataya laban sa dakila at saligang aklat na ito ng hula.

Dapat ay sapat na sa sinumang Cristiano na ang ating Panginoon, ang di-nagkakamaling Anak ng Diyos, ay bumanggit kay Daniel sa pangalan sa Kanyang pangangaral tungkol sa hula sa Bundok ng mga Olibo (Mateo 24:15). Nang bigkasin Niya ang mga salitang “si Daniel na propeta,” agad Niyang inilagay ang Kanyang di-mapag-aalinlanganang tatak sa kapwa si Daniel at ang kanyang aklat.

Walang duda na hindi bababa sa dalawa pang beses Siyang tumukoy sa aklat ni Daniel: Nang magsalita Siya tungkol sa Kanyang sarili at sa Kanyang muling pagdating sa mga alapaap ng langit bilang Anak ng tao, pinagtibay Niya ang pangitain ni Daniel sa 7:13. At nang magsalita Siya tungkol sa nahuhulog na bato sa Mateo 21:44, pinagtibay Niya ang Daniel 2:44-45. Paano

sinasagot ng kritiko ang argumentong ito? Sinasabi niya sa atin na sinasadya man o hindi, ang ating Panginoon ay umayon lamang sa mga paniniwala ng mga Judio noong Kanyang panahon. Sa ibang salita, itinatanggi niya na ang ating Panginoon ay hindi nagkakamali.

May iba pang sagot sa mga pag-atake ng mga kritiko. Sa mga nagsasabing ang hula ay isinulat noong panahon ng mga Macabeo, masasabi natin na ang Septuagint na salin ng Lumang Tipan, na isinalin bago pa ang panahong iyon, ay naglalaman ng aklat ni Daniel. Ang mga Kasulatang Hebreo ay isinalin sa wikang Griego noong ikatlong siglo bago si Cristo, kaya't ang aklat ay mas nauna pa sa paghahari ni Antiochus Epiphanes. Bukod dito, ang unang aklat ng mga Macabeo ay hindi lamang nagpapalagay na umiiral na ang aklat ni Daniel, kundi nagpapakita pang kilala na nito ang aklat, kaya't nagbibigay ito ng patunay na tiyak na naisulat ang Daniel matagal na bago ang panahong iyon (ihambing ang 1 Maccabees 1:54 sa Daniel 9:27; 2:49; 3).

Ang mapagkakatiwalaang Judiong mananalaysay na si Josephus ay nagbibigay rin ng makasaysayang patunay para kay Daniel. Sinasabi niya sa atin na nang dumating sa Jerusalem si Alexander the Great, na binanggit sa Daniel 8, noong taong 332 B.C., ipinakita sa kanya ng punong saserdoteng si Jaddua ang mga hula ni Daniel, at labis na humanga si Alexander sa mga ito.

Mayroon din tayong patotoo ng isa pang propeta ng pagkatapon, si Ezekiel. Dalawang beses siyang nagsalita nang may pinakamataas na papuri kay Daniel, na kapanahon niya (tingnan ang Ezekiel 14:14-20; 28:3).

Si Daniel mismo ay nagpakita ng malalim na kaalaman sa mga kaugalian, kasaysayan at relihiyon ng mga Caldeo, na walang ibang makapagtataglay kundi ang isang taong nanirahan doon at nakasaksi mismo. Halimbawa, ang kanyang paglalarawan sa mga salamangkerong Caldeo ay ganap na tugma sa mga salaysay na matatagpuan sa ibang mga mapagkukunan. Ang salaysay tungkol sa pagkabaliw ni Nabucodonosor ay pinagtibay ng sinaunang mananalaysay na si Berosus.

Nagkaroon ng kapansin-pansing pagpapatunay sa aklat ni Daniel sa pamamagitan ng mga paghuhukay sa mga guho ng Babilonia. Dati-rati ay tumututol ang mga kritiko na walang sinaunang mananalaysay na naglagay kay Belsasar sa listahan ng mga hari ng Babilonia, ngunit noong 1854 ay isinalin ni Sir Rawlinson ang ilang tapyas na nahukay ng pala. Madalas lumitaw sa mga ito ang pangalang Bil-shar-uzzar; binanggit siya bilang kahati sa pamamahala ng kanyang amang si Nabonaid. Agad na napatunayan, nang walang anino ng pag-aalinlangan, ang pag-iral ni Belsasar at ang katumpakan ni Daniel.

Nang panahong iyon, si Nabonaid ang unang pinuno sa kaharian, si Belsasar ang ikalawa at kahalili niyang namamahala, at si Daniel ay pinangakuan ni Belsasar na magiging ikatlo (Daniel 5:16). Si Nabonaid ay napangasawa ng isang anak na babae ni Nabucodonosor, kaya't si Belsasar, sa panig ng kanyang ina, ay apo ni Nabucodonosor.

May natutunan ba ang mga kritiko sa lubos na pagkatalong ito? Hahayaan na ba nila ngayon ang Biblia? Hinding-hindi. Patuloy silang maghahanap ng mali sa di-nagkakamaling Aklat. Balang araw ay matutuklasan nila kung gaano kabigat ang kanilang ginagawa.

Ang Wika ng Aklat ni Daniel

Ang aklat ni Daniel ay isinulat sa dalawang wika—Hebreo at Aramaiko, ang wika ng Caldea. Ang unang kabanata ay isinulat sa Hebreo, sa istilong malapit sa Hebreong ginamit sa aklat ni Ezekiel. Ang mga kabanata 8-12 ay isinulat din sa wikang Hebreo. Ngunit ang 2:4-7:28 ay isinulat sa wikang Aramaiko. Nagbibigay ito ng karagdagang patunay na tunay ang aklat. Bihasa ang sumulat sa dalawang wika, isang kakayahang angkop na angkop sa isang Hebreong namumuhay sa pagkatapon, ngunit hindi man lamang angkop sa isang manunulat sa panahon ng mga Macabeo, nang matagal nang hindi buhay na wika ang Hebreo at napalitan na ng karaniwang diyalektong Aramaiko. May tiyak na dahilan kung bakit inakay si Daniel na gamitin ang dalawang wika. Ang may kinalaman sa mga monarkiya ng Babilonia at Medo-Persia ay isinulat sa wikang kilala nila. Ang may kinalaman naman sa bayang Judio ay isinulat para sa kanila sa Hebreo.

Ang Mensahe ng Hula ng Aklat

Hindi natin kailanman masasabing labis ang kahalagahan ng aklat ni Daniel. Ito ang susi sa lahat ng hula; kung walang kaalaman sa mga dakilang hulang nasa Daniel, mananatiling saradong aklat ang buong bahaging panghula ng Salita ng Diyos. Halimbawa, ang pangangaral ng ating Panginoon sa Bundok ng mga Olibo (Mateo 24-25) at ang aklat ng Apocalipsis ay mauunawaan lamang nang tama sa liwanag ng mga hula ni Daniel.

Ang unang anim na kabanata ay hindi naglalaman ng mga hula ni Daniel, ngunit nakikita natin ang propeta bilang tagapagpaliwanag na pinili ng Diyos sa mga bagay na inihayag kay Nabucodonosor sa mga panaginip. Ang panaginip sa

ikalawang kabanata ay naghahayag ng yugto ng panahon na sa Kasulatan ay tinatawag na “ang mga panahon ng mga Hentil” (Lucas 21:24). Ang yugtong ito ay mula nang lisanin ng Diyos ang Jerusalem, kung saan nananahan ang Kanyang kaluwalhatian, hanggang sa muling maitatag ang Kanyang trono sa lupa. Ang mga kabanata 3-6 ay naglalarawan ng moral at relihiyosong kalagayan sa “mga panahon ng mga Hentil” at sa “panahon ng wakas” sa pamamagitan ng pagsasalaysay ng mga makasaysayang pangyayaring naghahayag ng moral na pag-uugali ng mga dakilang kapangyarihan ng daigdig.

Ang mga kabanata 7-12 ay nagtatala ng mga mensaheng tuwirang dumating mula sa Diyos kay Daniel. Dito ay wala nang mga panaginip, kundi mga pangitain, na may kinalaman din sa “mga panahon ng mga Hentil.” Ang kabanata 7 ay muling dumaraan sa paksa ng kabanata 2, ngunit mas detalyado. Pagkatapos ay nalalaman natin ang kaugnayan ng mga bansang Hentil sa Israel at kung ano ang mangyayari sa “panahon ng wakas”—iyon ay, ang ilang taong mauuna sa ganap na pagbagsak ng paghahari ng mga Hentil at sa pagtatatag ng kaharian ng Langit sa lupa. Hindi pa dumarating ang “panahon ng wakas,” at hindi rin ito darating habang ang iglesia ay nasa lupa pa.

Kaya kapwa sa haring taga-Babilonia at sa propeta ng Diyos ay inihayag ang pampulitikang kasaysayan ng “mga panahon ng mga Hentil.” Sunud-sunod na inihahayag ang pagbangon at pagbagsak ng mga imperyo ng Babilonia, Medo-Persia, Grecia-Macedonia, at Roma. May mga hula ring tumutukoy nang mas tiyak sa Jerusalem at sa bayang Judio. Ipinaaalam din ang itinakdang wakas ng “mga panahon ng mga Hentil” at ang susunod pagkatapos nito. Ang ating salinlahi ay namumuhay sa

mismong anino ng wakas na iyon, kaya dapat nating pag-aralang mabuti ang mga hulang ito.

THE SEVENTY PROPHETIC YEAR WEEKS OF DANIEL'S PROPHECY

The Great Unreckoned Period	
Seven Weeks	Sixty-two Weeks — 434 Years
49 years later the street and wall built Antiochus in the month Nisan gives edict to rebuild Jerusalem 445 B.C.	End of 69th week, April 10, 32 A.D.
	From the word to restore and build Jerusalem seven weeks and sixty-two weeks (483 years) till Messiah the Prince
The 69 weeks, or 483 years, expired A.D.32	
In the week they expired Christ died on the cross as predicted. Messiah shall be cut of and shall have nothing	
The Romans under Titus destroy the city and sanctuary, 70 A.D. Jews are scattered among all nations Jerusalem trodden down Desolations till the end The mystery hid in former ages made known (the Church) World-wide preaching of the gospel Apostasy of Christendom Part of the Jewish nation returns to the land in unbelief (Zionism) The coming of the Lord for His saints. Dead saints raised and living saints changed (1 Thess. 4:13-18)	
The Last Week — 7 Years	
First half 3½ years, 1260 days	Roman prince (little horn, Dan. 7) makes a covenant with the Jews Jewish people fully restored and temple worship resumed Many other predicted events in prophets and Revelation fulfilled The covenant broken
The Middle of the Week	
Second half 3½ years, 1260 days The Great Tribulation	Sacrifices and oblations cease Antichrist in Jerusalem Image set up and its worship demanded Great tribulation Jerusalem in distress The little horn (Dan. 8), the king with fierce countenance The Lord appears to deliver His people

*Ang Pitumpung Sanlinggo ng mga Taon sa Hula ni Daniel
(nasa Ingles ang tsart)*

Ang wakas ng ikapitumpung sanlinggo ay magdadala ng Walang-hanggang Katuwiran sa pamamagitan ng ikalawang pagdating ng Panginoon. Naitag ang kaharian. Natupad ang lahat ng pangitain at hula. Ang Jerusalem ay isang kapurihan sa lupa. Kapayapaan sa buong daigdig. Hindi na mag-aaral ng digmaan ang mga bansa.

I. Kasaysayang Panghula na tinitingnan mula sa pananaw ng tao (1:1-6:28)

A. Ang Pagtatalaga ni Daniel (1:1-21)

B. Ang Panaginip ni Nabucodonosor (2:1-49)

C. Ang Nagniningas na Hurno (3:1-30)

D. Ang Pagbabalik-loob ni Nabucodonosor (4:1-37)

E. Ang Pahayag ni Daniel tungkol sa Kapahamakan ng Babilonia (5:1-31)

F. Ang Pagliligtas kay Daniel mula sa mga Leon (6:1-28)

II. Kasaysayang Panghula na Tinitingnan sa Walang-bahid na Liwanag ng Diyos (7:1-12:13)

A. Pangitain ng Apat na Hayop (7:1-28)

B. Pangitain ng Dalawang Hayop (8:1-27)

C. Hula ng Pitumpung Sanlinggo (9:1-27)

D. Ang Huling Hula ni Daniel (10:1-12:13)

1. Ang Pagdalaw ng Sugo ng Diyos (10:1-21)

2. Mga Digmaan at mga Mang-aapi (11:1-35)

3. Ang Antikristo at ang Panahon ng Wakas (11:36-12:13)

Paunang Salita sa Binagong Edisyon

Ang komentaryo ni H. A. Ironside sa Daniel ay unang inilathala noong 1911. Gaya ng inaasahan sa isang pagpapaliwanag ng Kasulatang panghula, sinuri ng may-akda ang hula ng Biblia sa liwanag ng mga pangyayari noong panahong iyon at isinama ang kanyang mga obserbasyon sa komentaryo. Makalipas ang ilang dekada, may ilang mambabasa na medyo naguguluhan sa ilan sa mga pagbanggit na ito.

Habang inihahanda ang ikatlong edisyong ito, pinag-isipan namin kung aalisin o babaguhin ang mga obserbasyong maaaring ituring na luma na. Sa huli, ipinasiya naming panatilihin ang mga bahaging ito nang walang pagbabago, sa paniniwalang nagbibigay ang mga ito ng mahalagang pagkaunawa sa pag-iisip ng may-akda at sa paraan ng pagsusuri niya sa mga kasalukuyang pangyayaring pampulitika sa liwanag ng Salita ng Diyos. Ang katotohanang wala sa mga konklusyon ni Dr. Ironside ang napatunayang mali sa paglaon ay nagpapakita na marami tayong matututunan sa kanyang maingat na pamamaraan.

Gaya ng sinabi ng may-akda sa paunang salita ng ikalawang edisyon, “Makikita na ng sinuman ang sulat sa pader na nagsasabi ng lubos na pagguho ng ipinagmamalaking sibilisasyon ng tao na hiwalay sa Diyos at ng pagbangon ng mga mapamusong na kapangyarihang inihula sa Daniel at sa Apocalipsis.”

Ang Tagapaglathala

CHART of the BOOK of DANIEL the PROPHET (MATTHEW 24:15)

CHAPTER 1: INTRODUCTORY—The MORAL CONDITION suited to ENLIGHTENMENT in the WAYS and COUNSELS of GOD. SEPARATION MAINTAINED. <i>The Indefinite in the Way</i>									
CHAPTER 2	CHAPTER 3	CHAPTER 4	CHAPTER 5	CHAPTER 6	CHAPTER 7	CHAPTER 8	CHAPTER 9	CHAPTER 10	CHAPTER 10-12
BABYLON v. 38 	ENFORCED WORSHIP OF THE IMAGE A PRESERVED REMNANT TYPICAL OF THE ASSIMILATION OF DESOLATION AND THE FAITHFUL REMNANT IN	NEBUCHADREZZAR HUMBLER TYPICAL OF ALL GENTILE POWER IN	MINI MINI UPLIFTER BABYLON DESTROYED MEDO-PERSIA SUCCEEDS TO WORLD EMPIRE TYPICAL OF THE IMPURITY AND LOOM OF GENTILE POWER IN	DANIEL IS PRESERVED IN THE LION'S DEN TYPICAL OF THE LORD'S CARE OF THE ISRAELITISH REMNANT IN	BABYLON MEDO-PERSIA ROME	 MEDO-PERSIA GREECE [ANTIOCHUS DEFILES THE SANCTUARY THE 2300 DAYS]	THE PROPHECY OF THE 70 WEEKS OR HEFTADS OF YEARS NEBUCHADREZZAR REBUILT 62 weeks of 483 years 66 Heftads=483 years 10 Christ's Coming and Rejection "UNTO MESSIAH THE PRINCE" 62 weeks of 483 years MESSIAH CUT OFF	ANGELIC MINISTRY AND THE "WORLD RULERS OF THIS DARKNESS" (EZEKIELS 8:12) CHAPTER 11:1-3 WORLD EMPIRE PASSES TO GREECE CHAPTER 11:4-35 WARS OF THE PTOLEMIES AND THE SELEUCIDS (EGYPT & SYRIA)	CHAPTERS 10-12 PROPHETIC HISTORY IN DETAIL CHAPTER 10 "WORLD RULERS OF THIS DARKNESS" (EZEKIELS 8:12) CHAPTER 11:1-3 WORLD EMPIRE PASSES TO GREECE CHAPTER 11:4-35 WARS OF THE PTOLEMIES AND THE SELEUCIDS (EGYPT & SYRIA)

The PRESENT AGE or CHURCH PERIOD: From the CROSS to the RAPTURE

Revelation of THE MYSTERY. A Dateless PARENTHESIS in GOD'S GREAT PLAN (Ephesians 3:3-11).

THE REVIVED ROMAN EMPIRE IN THE TIME OF THE END	THE TIME OF THE END Matthew 24:15-24 Revelation 13:11-18	THE TIME OF THE END Isaiah 60:12-16	THE TIME OF THE END Revelation 17:1-19:21	THE TIME OF THE END Jeremiah 30:7 Zechariah 13:8-9 Revelation 7:1-17	THE ROMAN LITTLE HORN IN THE TIME OF THE END Revelation 13:1-10	THE GRECIAN LITTLE HORN IN THE TIME OF THE END ISAIAH 14:24-27	ANTI-CHRIST'S FALSE COVENANT 3-1/2 YEARS 1981 1980 1980 1980	CHAPTER 11:35-12:13 ANTICHRIST AND HIS OVERTHROW IN THE TIME OF THE END
---	--	--	--	---	--	---	---	--

GENTILE DOMINION ABOLISHED: CHRIST'S KINGDOM ESTABLISHED RIGHTEOUSNESS TRIUMPHANT. Chapter 7:13-14.

Panimula ng May-akda at Susi sa Tsart

Ang tsart na kasama ng aklat na ito ay kopya ng isang malaking tsart na ginamit nang unang ibigay bilang mga lektura ang nilalaman ng aklat na ito. Ang maingat na pag-aaral sa dayagram ay makatutulong upang maging malinaw ang balangkas ng aklat ni Daniel, lalo na sa mga hindi pa pamilyar sa pagtuturo tungkol sa hula.

Sa pagsisimula ng pag-aaral na ito, nais kong pansinin ninyo ang pamagat ng tsart— “Balangkas ng aklat ni Daniel na Propeta.” Tinatawag ko ang inyong pansin sa pangalang ibinigay kay Daniel, sapagkat ibinigay ito sa kanya mismo ng ating Panginoong Jesus sa Mateo 24:15 at sa Marcos 13:14. Doon ay makikita natin Siyang nagbababala sa Kanyang mga alagad tungkol sa pagtatayo ng “kasuklam-suklam na paglapastangan, na sinalita ni Daniel na *propeta*”(idinagdag ang italic).

May ilang kritiko na nagtatanggong nagkaroon ng propeta si Daniel. Sinasabi nilang lubos na imposibleng paniwalaan na si Daniel ay nabuhay sa panahon nina Nabucodonosor, Dario at Ciro, at gayunma’y sumulat ng isang aklat na nagsalaysay tungkol sa lahat ng imperyong ito ng daigdig bago pa umiral ang alinman sa kanila, maliban sa unang dalawa. Si Daniel, sabi ng mga marurunong na gurong ito, ay isa lamang manunulat ng kathang-isip na nabuhay mahigit 200 taon pagkatapos, at isinulat ang kanyang tinatawag na mga hula nang ang lahat ng ito ay naging kasaysayan na.

Bilang isang simpleng mananampalataya, utang ko ang lahat para sa walang-hanggan sa ginawa ng pinagpalang Cristo ng Diyos sa krus ng Kalbaryo. Mas pinipili kong tanggapin ang Kanyang patotoo, kahit salungat pa ito sa lahat ng marurunong

na tao sa panahong ito. Ipinahayag Niya na si Daniel ay isang propeta. Hindi Niya binanggit si Daniel na mananalaysay, si Daniel na manunulat ng kathang-isip, o si Daniel na nobelista, kundi si Daniel na *propeta*—si Daniel na taong tumanggap ng liwanag mula sa Espiritu ng Diyos. Kaya’t nakapagsalita siya tungkol sa mga bagay na wala pa na para bang naroon na. Naninindigan ako sa ganap na pagkasi ng lahat ng kinikilalang Salita ng Diyos, at samakatuwid, ng aklat ni Daniel.

Ang unang kabanata ng Daniel ay panimula, at sa sarili nito ay hindi panghula. Inilalarawan nito, para sa ating aral, ang moral na kalagayang kailangan upang maunawaan ang mga paraan at mga panukala ng Diyos. Binibigyang-diin nito na kailangan ang kabanalan bago lumago sa katotohanan.

Ang bawat isa sa mga kabanata 2-9 ay buo sa sarili nito, at nagbibigay ng tuwirang turo tungkol sa hula o ng mga simbolikong aral na may katangiang panghula. Gaya ng madaling mapapansin, lahat ng ito ay humahantong sa “panahon ng wakas.”

Magiging malinaw ang kahulugan ng huling pananalitang ito kapag napansin natin ang panahong pansamantalang nakasingit sa banal na plano ng Diyos. Ipinapakita ito ng malapad na puwang sa pagitan ng dalawang pahalang na guhit na tumatawid sa tsart, malapit sa gitna. Ang lahat ng nakatala o nakalarawan sa itaas ng unang pahalang na guhit ay kumakatawan sa natupad nang hula o sa kasaysayang naganap na. Ang guhit mismo (tingnan ang hanay na may pamagat na “Chapter 9”) ay katapat ng krus ni Cristo. Sa ibaba ng ikalawang guhit ay ang “panahon ng wakas.” Ang ikalawang guhit na ito ay kumakatawan sa pagtatapos ng kasalukuyang “panahon ng iglesya” sa pag-agaw sa mga banal, o sa pagdating ng

Panginoon sa himpapawid. Sa pagitan ng dalawang pahalang na guhit ay ang buong panahon ng Ebanghelyo, o ang dispensasyon ng biyaya ng Diyos. Sa panahong ito, minarapat Niyang ipaalam ang paghahayag ng hiwaga ni Cristo at ng iglesya. Ang hiwagang ito ay hindi ipinaalam hanggang sa pagtanggì at pag-akyat ni Cristo, na sinundan ng pagbaba ng Espiritu Santo upang bautismuhan ang mga mananampalatayang Judio at Hentil sa iisang katawan. Sa gayon ay may nakamit na isang makalangit na bayan para sa kaluwalhatian ng Panginoong Jesu-Cristo; makakasama nila Siya sa Kanyang trono bilang kasintahang babae ng Kanyang puso sa darating na panahon at hanggang sa walang-hanggan.

Ngayon, ang lahat ng ito ay nakatago pa noong mga araw ni Daniel. Kung itutupi ang tsart upang magdikit ang dalawang pahalang na guhit na ito, matatago ang panahong nakasingit, gaya ng pagkakatago ng hiwaga noong panahon ng Lumang Tipan. Kapag natakpan ang panahong ito, makikita natin ang balangkas ng inihayag kay Daniel. Ang dakilang larawan ay makikitang tila tuloy-tuloy; ang kalagayang may sampung sungay ng hayop sa kabanata 7 ay agad na sumusunod sa una nitong pagbangon.

Ang mga kabanata 10-12 ay iisang hula. Ang paghahati sa nakaraan at sa hinaharap ay nangyayari sa pagitan ng mga talata 35 at 36 ng kabanata 11.

Kakaunti ang sinabi ni Daniel tungkol sa kaharian ni Cristo, sapagkat ang kanyang natatanging paksa ay “ang mga panahon ng mga Hentil”; ngunit ang mga kabanata 2,7, at 12 ay umaakay sa atin patungo sa kahariang ito, bagaman kaunti ang detalye tungkol dito.

Nawa'y kalugdan ng Diyos na gamitin ang munting aklat na ito upang pukawin ang Kanyang sariling bayan sa higit na pagtatalaga sa Kanya, sa higit na maalab na pananabik sa pagdating ng ating Panginoong Jesu-Cristo at sa ating pagtitipon sa Kanya, at upang gisingin ang sinumang nasa kanilang mga kasalanan pa.

Kabanata 1: Ang Susi sa Espirituwal na Pagkaunawa

Ang unang kabanata ng aklat ni Daniel, gaya ng nakatala sa tsart, ay panimula. Inilalahad nito ang angkop na moral na kalagayan ng isang taong nagnanais na maliwanagan sa mga paraan at mga panukala ng Diyos. Mababasa natin dito ang tungkol sa isang maliit na pangkat ng mga tapat na lalaki na nanatiling hiwalay sa kasamaan at nakatalaga sa Diyos. Nanatili silang tapat sa panahong tila ang lahat ay laban sa kanila, at parang wala nang sinuman sa lupa na malalapitan nila para humingi ng tulong. Ang apat na tapat na binatang ito—sina Daniel, Hananias, Misael, at Azarias—ay nanindigan laban sa lahat ng kasamaan ng kaharian ng Babilonia. Tumanggi silang durumhan ang kanilang sarili; sila ang mga taong mapagbabahaginan ng Diyos ng Kanyang kaisipan. Naniniwala akong mahalagang pagtuunan natin ito, sapagkat sa ating panahon, maraming pag-aaral tungkol sa hula ang pinasok ng mga taong hindi espirituwal. Kung nais nating makuha ang kaisipan ng Diyos sa pag-aaral ng aklat ni Daniel, dapat nating tandaan na ito’y binubuo ng mga pahayag, mga mensahe, at mga pangitaing ibinigay sa isang taong espirituwal ang pag-iisip, na hiwalay sa kasamaan ng kanyang panahon. Kung nais nating maunawaan ito, kailangan din nating maging espirituwal ang pag-iisip; kailangan nating lumakad nang hiwalay sa lahat ng hindi banal, sa lahat ng makahahadlang sa ating paglago sa mga bagay ng Diyos. Kailangan nating tandaan ang mga salitang ito: “Ingatan ninyo ang inyong sarili, upang huwag ninyong iwala ang mga bagay na aming ginawa, kundi upang tanggapin ninyo ang buong gantimpala” (2 Juan 8).

Ang katotohanan ng Diyos ay natututunan sa pamamagitan ng budhi; kaya nga ang pinakamatatalinong tao ay maaaring magbasa ng Biblia nang paulit-ulit at hindi kailanman marinig dito ang tinig ng Diyos. May kasabihan: “Ang pagkain ng isa ay maaaring lason sa iba.” Ang mismong Salita ng Diyos ay maaaring maging lason sa isang taong hindi espirituwal kung binabasa niya ito nang hindi nagpapasakop sa Diyos—binabasa ito para maghanap ng mga problema—at tumatayo siya mula sa pagbabasa nang lalong matibay sa kanyang di-paniniwala kaysa noong umupo siya upang pag-isipan ito. Iba ang resulta kapag ang parehong aklat ay inilagay sa kamay ng isang taong espirituwal ang pag-iisip—isang taong yumukod sa harapan ng Diyos, umamin sa kanyang kalagayang naliligaw, nagtiwala sa Panginoong Jesu-Cristo bilang kanyang Tagapagligtas, at ngayo’y nagsisikap mamuhay sa pagsunod sa Diyos at sa Kanyang Salita. Umuupo ang taong iyon sa harap ng parehong aklat at natutuklasang pagkain ito para sa kanyang kaluluwa, na nagpapatibay sa kanya sa kanyang pananampalataya.

Kung nais mong maliwanagan sa mga bagay ng Diyos, tiyakin mong lumalakad ka sa kapangyarihan ng Espiritung hindi pinalulungkot; sapagkat “ang lihim ng Panginoon ay nasa kanila na nangatatapot sa kanya” (Awit 25:14).

Sa Daniel 1:1-2 ay makikita natin ang katuparan ng ipinahayag na ng Diyos noon pa (sa pamamagitan nina Isaias, Jeremias, at iba pang propeta) na malapit nang mangyari. Sa loob ng maraming taon, nagpapadala si Jehova ng mga propeta sa mga haring tumatalikod sa Juda, at binababalaan sila na halos ubos na ang araw ng Kanyang pagtitiis. Kahit na ang Israel ay Kanyang piniling bayan, dahil sa kanilang kasalanan ay ibibigay Niya sila sa kapangyarihan ng kanilang mga kaaway, at ang

lupain ng Palestina ay mapapabayaang tiwangwang. Kapansin-pansin na iniuugnay ito ng Diyos sa hindi nila pagtupad sa taon ng pamamahinga. Sinabi Niya sa kanila nang pumasok sila sa lupain na ang bawat ikapitong taon ay dapat sa Kanya. Sa loob ng 490 taon, hindi sila tumupad ng kahit isang taon ng pamamahinga. Tiyak na inakala nilang mas makabubuti sa kanila ang taun-taong pagbubungkal ng lupa, at yayaman sila kung susundin nila ang sarili nilang paraan. Sinabi ng Diyos sa kanila na kung ibibigay nila sa Kanya ang bawat ikapitong taon, magkakaroon sila ng saganang ani sa ikaanim na taon na sasapat hanggang sa anihan sa ikawalong taon (Levitico 25). Maliwanag na hindi sila naniwala sa Kanya, at inakala nilang mapabubuti nila ang kanilang kalagayan sa sarili nilang pagsisikap. Kaya, dahil sa kasakiman—isang kasalanang sumisira sa marami sa mga nagpapanggap na bayan ng Diyos ngayon—binalewala ang salita ng Panginoon at nilabag ang Kanyang utos.

Sa loob ng 490 taon, tila walang pakialam ang Diyos sa pagsuway nilang ito. Para bang ipinikit Niya ang Kanyang mata sa kanilang kasalanan, ngunit itinala Niya ang lahat ng ito. Nang akala nila'y patay na ang Kanyang kautusan, isinugo Niya si Jeremias upang sabihin sa kanila na ngayon ay kailangan na nilang bumaba sa Babilonia bilang mga bihag sa loob ng pitumpung taon, habang ang lupain ay nangingilin ng sabbath! Inakala nilang nadaya nila ang Diyos ng pitumpung taon, ngunit inayos Niya ang talaan sa pagbibigay sa kanila sa kapangyarihan ni Nabucodonosor, ang hari ng mga Caldeo, na nagdala sa kanila sa lupain ng Sinar. Nanatili sila roon hanggang matapos ang pitumpung taon, habang binabayaran ang mga nawalang sabbath.

Karaniwan na sa tao na kalimutan ang karapatan ng Diyos at akalaing hindi Siya kailanman kikilos upang ipaglaban ito. Maging ang mga banal ay nagkukulang din sa bagay na ito. Ngunit walang sinumang umunlad na nagbalewala sa awtoridad ni Jehova; walang sinumang uunlad ngayon na nakalilimot sa pagsunod na dapat ibigay bilang mga anak sa isang Ama, at bilang mga tinubos sa Kanya na hindi lamang Tagapagligtas, kundi Panginoon. Sa sanlibutan, at maging sa iglesya ngayon, marami tayong naririnig tungkol sa mga karapatan ng mga tao. Ngunit may Isang ang mga karapatan ay hindi natin naririnig na binibigyang-diin nang kasingdalas ng nararapat: ang ating Panginoong Jesu-Cristo. Lubos na walang pakialam ang mga tao ng sanlibutan sa Kanyang mga karapatan, at ang mga banal naman ay madaling makisabay sa diwa ng panahon. Ngunit mabilis na dumarating ang araw na aayusin ng Diyos ang talaan. Maaaring walang pakialam ngayon ang mga tao sa nararapat sa Kanya, ngunit darating ang araw na Siya'y gigising mula sa Kanyang tila pagkakatulog, gaya ng sinasabi Niya sa atin sa Awit 50. Sa araw na iyon, ang kanilang mapagmataas at palalong mga tuhod ay kailangang lumuhod, at ang kanilang mga dila ay kailangang magpahayag na si Jesu-Cristo ay Panginoon ng lahat, sa ikaluluwalhati ng Diyos Ama, kapag ipinakita na ng dating itinakuwil na Tagapagligtas ang Kanyang awtoridad at kapangyarihan. Binalewala ng Juda ang mga karapatan ng Diyos, at bilang bunga nito ay ipinadala sila sa Babilonia.

Ngunit may ikalawa at mas mabigat na dahilan kung bakit pinili ng Diyos na ibigay ang Kanyang mana sa kapangyarihan ng mga Caldeo. Sa loob ng mga siglo, ang pagsamba sa diyus-diyusan ay patuloy na lumalaganap sa mga Israelita. Tumalikod sila sa buhay at tunay na Diyos upang paglingkuran ang mga

huwad na diyos ng mga pagano. Ang Babilonia ang tahanan ng pagsamba sa diyus-diyusan, kaya ipinadala roon ang mga Judio upang matuto silang masuklam sa mga diyus-diyusang dati nilang minahal. At makikita nating tumatak nang husto ang aral. Mula pa noong pagkabihag, ang bansang Judio, anuman ang iba pa nitong kasalanan, ay malaya na sa malaking kasamaang ito. Sa kasamaang-palad, sila'y gaya ng isang bahay na walang laman at nawalisan, na pinalayas na ang masamang espiritu ng pagsamba sa diyus-diyusan. Ngunit tinanggihan nila ang Mesiyas nang dumating Siya sa mapagpakumbabang biyaya, kaya sa malapit na hinaharap ay papasok ang napakaraming masasamang espiritu sa bahay na walang laman, at ang mga Judio, maliban sa isang nalabing iningatan at iniligtas, ay kikilala at sasamba sa “taong makasalanan.”

Ang apat na binatang nabanggit na ay namumukod-tangi sa iba pa nilang kapatid na bihag. Kinuha sila sa utos ng hari upang sanayin sa pangangasiwa ng mga gawain ng pamahalaan at ihanda para sa mga katungkulang nangangailangan ng pagtitiwala. Ang bawat pangalan nila ay may anyo ng pangalan ng Diyos sa Hebreo at nagpapakita ng kanilang maka-Diyos na pinagmulan; sapagkat sa Kasulatan, ang mga pangalan ay may kahulugang madalas ay malaking tulong upang maunawaan ang kaisipan ng Espiritu Santo sa isang paksa.

Ang lahat ng binatang ito ay nakatalaga kay Jehova, gaya ng ipinahihiwatig ng kanilang mga pangalan. Ngunit hindi iyon nagustuhan ng pinuno ng mga bating, na pinagkatiwalaan sa kanila, kaya binigyan niya sila ng mga bagong pangalan na nagpapakita ng kanilang pagpapasakop sa mga Caldeo. Tinawag niya si Daniel na Beltsasar, at ang iba naman ay Sadrac, Mesac, at Abednego. Ang mga pangalang ito ay may

mga titulo ng mga diyos ng mga pagano, na para bang mapipilit sila nitong maging sakop ng mga walang-isip na diyus-diyusan. Ngunit ang mga lalaking ito, bagaman binansagang mga lingkod ng mga diyos ng mga pagano, ay matatag na nanindigan para sa Diyos ng Israel. Tumanggi silang hamakin Siya sa pagsunod sa isang utos na magpaparumi sa kanila sa harapan Niya.

Dumating ang pagsubok. Ang mga binatang ito ay kailangang kumain ng pagkain ng hari, na inialay sa mga diyus-diyusan at kaya't kasuklam-suklam at nakapagpaparumi sa isang maka-Diyos na Judio. Ngunit nag-utos na ang hari, at maaaring isipin na wala nang mapagpipilian ang mga Hebreong ito. Marami ang mangangatwiran nang ganito at sasabihing walang pananagutang pansarili sa ganitong sitwasyon. Ang awtoridad ni Nabucodonosor ay mula sa Diyos. Kailangan lamang nilang sumunod, sapagkat ang Panginoon mismo ang naglagay sa kanila sa ilalim ng kapangyarihan ni Nabucodonosor. Ngunit hindi ganoon ang pagtingin ni Daniel at ng kanyang mga batang kasama. Itinuring nila ang utos ng hari bilang pagsubok sa kanilang pananampalataya. Iingatan ba nila ang kanilang sarili mula sa marumi sa lupain ng sumasamba sa diyus-diyusan? Magiging kasing-ingat ba sila sa pagiging tapat sa Diyos na para bang nasa sarili nilang lupain sila? Pararangalan ba nila ang Kanyang Salita at luluwalhatiin Siya sa pagpapasakop sa Salitang iyon, kahit mga bihag sila sa bansa ng mang-aapi?

Napagtagumpayan nila ang pagsubok sa pinakakapansin-pansing paraan, gaya ng mga apostol sa bandang huli, na nagsabi, “Kinakailangan naming sumunod muna sa Diyos kaysa sa mga tao” (Mga Gawa 5:29). Hiniling ni Daniel kay Melsar, ang

katiwala ng mga bating, na bigyan sila ng legumbre—mga gulay—upang kainin. Natakot si Melsar na baka masama ang maging epekto nito sa kanilang katawan, kaya tumutol siya, sa takot sa galit ng hari. Ngunit nakiusap ang mga tapat na binata na bigyan sila ng pagkakataong patunayan kung hindi ba sila lulusog sa legumbre gaya ng iba sa pangkat na kumakain ng pagkain ng hari. Pumayag si Melsar, at ipinakita ng pagsubok na pagkaraan ng sampung araw, si Daniel at ang kanyang tatlong kaibigan ay mas matataba at mas magaganda ang anyo kaysa sa lahat ng pinakain ng itinakdang pagkain. Kaya pinahintulutan silang ipagpatuloy ang gayunding pagkain; sa gayon ay naingatan nila ang kanilang paghihiwalay sa marumi, kahit sa mismong tahanan ng pagsamba sa diyus-diyusan.

Maaaring napakaliit na bagay nito para sa maraming Judio. May ilan ding bumabasa ng salaysay sa ating panahon na maaaring ituring itong pagmamasesan lamang nina Daniel, Hananias, Misael, at Azarias. Ngunit inilalabas nito ang isang prinsipyong napakalakas at napakaganda, na dapat tumimo sa puso at budhi ng bawat Cristiano. Ang tanging paraan upang lumago sa Panginoon ay ang pagiging tapat sa maliliit na bagay. Ang taong nagpaparangal sa Panginoon sa maingat na pagsunod sa Kanyang Salita sa mga bagay na itinuturing ng iba na maliliit na detalye ay malamang na magmamalasakit din sa mas malalaking bagay.

Narinig ko na ang ilang Cristiano na tumutukoy sa ilang utos sa Kasulatan bilang hindi mahalaga. Ngunit makatitiyak tayong walang hindi mahalaga sa ating Biblia. “Ang mga salita ng Panginoon ay mga dalisay na salita: gaya ng pilak na sinubok sa hurno sa lupa, na makapitong dinalisay” (Awit 12:6). Kapag may nagsasalita tungkol sa mga bagay na hindi mahalaga sa Salita

ng Diyos, mabuting itanong: “Mahalaga o hindi mahalaga para saan?” Tungkol sa kaligtasan ng kaluluwa, walang duda na ang iisang dakilang kailangan ay ang pananampalataya sa Kanyang pinagpalang Anak; ang Kanyang natapos na gawain lamang ang may bisang mag-alis ng kasalanan at magkamit ng kapayapaan sa Diyos. Ngunit kung ang tanong ay kung ano ang mahalaga upang matamasa ang pakikipag-isa sa Diyos—mahalaga upang makamit ang pagsang-ayon ng Panginoon sa Hukuman ni Cristo—mabuting tandaan na sa lahat ng bagay, ang mananampalataya ay pinabanal para sa pagsunod kay Cristo. Dapat nating sikaping tularan si Daniel, na “ipinasiya sa kanyang puso” (Daniel 1:8) na hindi niya durumhan ang kanyang sarili. Hinimok nina Pablo at Bernabe ang mga unang Cristiano “na sa taimtim na puso ay magsipanatili sa Panginoon” (Mga Gawa 11:23). Ito lamang ang paraan upang maingat mula sa karumihan. Anumang nagpaparumi sa budhi ay pumuputol sa ugnayan ng pakikipag-isa sa Diyos at humahadlang sa ating pagsulong sa mga bagay na espirituwal. Walang tunay na pagsulong kung hindi naiingatan ang panloob na tagapagbantay na ito. “Na iniingatan ang pananampalataya at ang mabuting budhi; na palibhasa’y itinakuwil ito ng iba ay nangabagbag tungkol sa pananampalataya” (1 Timoteo 1:19) ay isang taimtim na salitang dapat nating pagbulay-bulayang mabuti.

Ang mga binatang Hebreong ito ay binigyan ng espirituwal na liwanag nang higit sa lahat ng tao sa kanilang panahon dahil sa kanilang pag-iingat sa pagkakaroon ng mabuting budhi. Mayroon silang pagkaunawa sa mga hiwaga ng Diyos na hindi maabot ng iba, sapagkat nananatiling totoo sa lahat ng dispensasyon na ang mga bagay na espirituwal ay “sinisiyasat ayon sa espiritu” (1 Corinto 2:14). Karaniwang hindi ibinabahagi

ng Diyos ang Kanyang mga lihim sa mga taong pabaya, kundi sa mga nakatalaga sa Kanyang mga layunin. Sa Kanyang soberanya, maaari Niyang gamitin kahit ang isang Balaam o isang Caifas upang magsalita ng katotohanan ng Diyos, ngunit pambihira ang ganitong mga pagkakataon. Ang alituntunin ay ito: “ang lihim ng Panginoon ay nasa kanila na nangatatapot sa kanya” (Awit 25:14).

Napakahalagang tandaan natin ang prinsipyong ito sa malahininga at Laodiceang panahong ito. Nabubuhay tayo sa mga araw na ang lahat ng dating itinuturing na mahalaga ay tinitingnan ngayon na walang gaanong halaga. Ang katotohanang pinagbuhusan ng dugo ng maraming martir ay halos hindi na itinuturing na sulit ipaglaban. Ito ang mga araw na ang mga karapatan ng Diyos, gaya ng nakasaad sa Kanyang tapat na Salita, ay hayagang isinasantabi maging ng mga nagsasabing utang nila ang lahat sa krus na kinamatayan ng Panginoong Jesus. Ang pagwawalang-bahala sa doktrina ang umiiral na kalakaran, at iilan ang nagtatanong, na may hangaring sumunod, “Ano ang sinasabi ng kasulatan?” (Roma 4:3) Kataka-taka pa ba na ang napakaraming maling aral ay pumapasok na parang baha, at libu-libo sa lahat ng dako ang tinatangay mula sa kanilang mga pinagdadaungan?

Kapag isinantabi na ang mabuting budhi—iyon ay, ang budhing pinamamahalaan ng Salita ng Diyos sa lahat ng bagay—halos tiyak na susunod ang pagkabagbag tungkol sa pananampalataya. Hindi ito usapin ng pagkabagbag ng pananampalataya kay Cristo; kundi sa pagsasantabi ng mabuting budhi, ang mga tao ay nababagbag tungkol sa *ang* pananampalataya. Ang katagang *ang pananampalataya* ay nangangahulugang “ang pananampalataya ng mga hinirang ng

Diyos” (Tito 1:1), ang katotohanang inihayag Niya. Tungkol dito ay isinulat ni Pablo, “Na iniingatan ang hiwaga ng pananampalataya sa malinis na budhi” (1 Timoteo 3:9). Ito rin ang binanggit ni Judas, na sumulat upang hikayatin ang mga mananampalataya na “makipaglaban kayong masikap dahil sa pananampalataya na minsan magpakailanman ay ibinigay sa mga banal” (Judas 3).

Isang katotohanang napatunayan ng karanasan at sinusuportahan ng Kasulatan na ang tanging paraan upang sumulong tayo sa katotohanan ay ang pag-iingat ng mabuting budhi. Hayaan mong manatili sa iyong buhay ang kahit isang bagay na hindi hinahatulan—bagay na alam mong salungat sa Salita ng Diyos o hindi ayon sa kalooban ng Diyos para sa iyo—at hindi magtatagal ay makikita mong nagdidilim ang iyong espirituwal na mga mata; mamamanhid ang iyong espirituwal na pakiramdam. Walang tunay na pagsulong na magaganap sa iyong kaluluwa, kundi tuloy-tuloy na pagbaba. Sa halip, kailangan ang katapatan sa paghihiwalay mula sa salungat sa kaisipan ng Diyos. Kapag hinayaan mong hatulan ng Kanyang Salita ang lahat ng iyong mga lakad, matututunan mo na “ang landas ng matuwid ay gaya ng nagniningning na liwanag, na lumiliwanag nang lumiliwanag hanggang sa sakdal na araw” (Kawikaan 4:18). Liliwanagan ng Salita ang bawat hakbang sa iyong harapan habang ginagawa mo ang hakbang na naituro na sa iyo.

Nasusulat tungkol sa apat na binatang ito na “binigyan sila ng Diyos ng kaalaman at kasanayan sa lahat ng pag-aaral at karunungan: at si Daniel ay may pagkaunawa sa lahat ng pangitain at panaginip” (1:17). Ipinaaalala nito sa atin si Jose, na pumasok din sa mga lihim ng Panginoon at na unang nakilala

sa katapatan sa Diyos; ang ngiti ng Diyos, ang pagsang-ayon ng Diyos, ay higit na mahalaga sa kanya kaysa sa pagsang-ayon ng sinumang tao. Kung paanong si Daniel ay nagkamit ng “lingap at magiliw na pag-ibig sa pinuno ng mga bating” (9), gayundin si Jose, na nagpakita ng kabanalan ng kanyang buhay at ng katapatan ng kanyang pagkatao, ay nagkamit ng lingap sa bantay ng bilangguan. Higit sa lahat, makikita nating binuksan ng Diyos ang kanyang pagkaunawa at binigyan siya ng karunungan sa pagpapaliwanag ng mga panaginip at pangitain, gaya rito kay Daniel.

Napakagandang aral ito para sa atin—na ang kalinisan ng puso at katapatan sa Diyos ay nauuna bago ang liwanag sa mga hiwaga ng Diyos! Kung susubukan mong baligtarin ang mga ito, huwag kang magtaka kung mahulog ka sa lahat ng uri ng kamalian. Kung susubukan mong unahin ang kaalaman bago ang kalinisan ng puso; kung susubukan mong unahin ang pagkaunawa sa katotohanan ng Kasulatan bago ang maingat na pamumuhay sa harapan ng Diyos, halos tiyak na isang nakatatakit na pagbagsak ang naghihintay sa iyo. Ang maraming nabigo sa bagay na ito ay dapat maging babala sa atin.

Kaya sa mismong pintuan ng aklat na ito ng mga larawan at mga hula, binibigyan tayo ng isang taimtim na paalala tungkol sa pangangailangan ng kabanalan. Ipinaaalala nito sa atin na kung nais nating matutunan ang lahat ng inihayag ng Diyos sa mga susunod na kabanata ng aklat ni Daniel, kailangan muna nating huminto at itanong sa ating sarili, “Tama ba ang kalagayan ko sa harap ng Diyos? Sinisikap ko bang mamuhay upang parangalan Siya sa lahat ng aking mga lakad?” Nais kong

bigyang-diin ang mga taimtim na tanong na ito sa pagtatapos ng kabanatang ito.

Kung ikaw ay wala kay Cristo, buong pagmamahal kong ipinaaalala sa iyo ang panganib na kinalalagyan mo. Sa bandang huli ay tatalakayin natin ang mga kapighatian at kalungkutang naghihintay sa kawawang mundong ito. Nasa sanlibutang ito ba ang iyong *lahat*? Itinatayo mo ang iyong pag-asa sa kaligayahan sa isang tanawing naglalaho! Maraming hula sa aklat na ito ni Daniel ang naging kasaysayan na ngayon; marami pang ibang bahagi ang malapit nang matupad. Mahal kong hindi pa ligtas, kung magpapatuloy ka sa iyong mga kasalanan hanggang sa “panahon ng wakas,”—walang Diyos at walang pag-asa—ang iyong mga kalungkutan, ang iyong dalamhati, ang iyong mapapait na kapighatian ay higit pa sa kayang sabihin ng dila. Isipin mo kung ano ang kahulugan para sa mga hindi ligtas na mamuhay sa mundong ito kapag inalis na ang Espiritu Santo; kapag ang Sangkakristiyanuhan ay lubos nang tumalikod sa pananampalataya; kapag hindi na ipinangangaral ang Salita ng Diyos; kapag ang mga banal ng Diyos ay tinawag nang pauwi sa Langit; kapag ang kapangyarihan ng Antikristo ang maghahari; at kapag magkakaroon ng taggutom, hindi sa tinapay o sa tubig, kundi sa pakikinig ng mga salita ng Panginoon! Ang *lahat* ng ito ay naghihintay sa iyo, at maaaring maranasan mo ito sa lalong madaling panahon, kung hindi mo aayusin ang iyong kalagayan sa harap ng Diyos.

Paano kung hindi dumating ang Panginoon sa iyong panahon, at ang Kanyang mga paghatol sa nagkasalang mundong ito ay ipagpaliban muna dahil sa Kanyang biyaya? Kailangan mo pa ring lumisan sa buhay na ito at tumayo sa harap ng Kanyang

matuwid na trono at ng sarili mong masamang talaan; at sa panahong iyon ay huli na magpakailanman para makasumpong ng Tagapagligtas. Tumakbo ka na ngayon sa Kanya na nag-aanyaya sa makasalanan, sa pagod, sa nauuhaw, at sa naliligaw upang makasumpong ng paglilinis, kapahingahan, kaginhawahan at kaligtasan sa Kanyang sarili. Nahayag Siya minsan “upang alisin ang kasalanan sa pamamagitan ng paghahain ng kanyang sarili,” at hindi magtatagal ay “pakikita Siya sa ikalawa, na hiwalay sa kasalanan, sa ikaliligtas” (Hebreo 9:26-28).

Dahil sa lahat ng ito, tayong mga tinubos ng Kanyang mahalagang dugo ay laging alalahanin ang salitang ito: “Kaya nga, mga kapatid, ipinamamanhik ko sa inyo alang-alang sa mga kahabagan ng Diyos, na inyong iharap ang inyong mga katawan na isang haing buhay, banal, na kaayaaya sa Diyos, na siya ninyong makatwirang paglilingkod” (Roma 12:1). Sa gayon ay tatayo tayo, gaya ni Daniel at ng kanyang mga kaibigan, nang hiwalay sa mga nakapagpaparuming lakad ng sanlibutan.

Kabanata 2: Ang mga Panahon ng mga Hentil

Tama lang na tawagin ang ikalawang kabanata ng Daniel na “ang A-B-C ng hula.” Sa palagay ko, ito ang pinakakumpleto, pero pinakasimple rin, na larawan ng hula sa buong Salita ng Diyos. Dumating ito bilang isang panaginip na ibinigay sa isang haring pagano. Nang panahong iyon, si Nabucodonosor ang namamahala sa malaking bahagi ng kilalang sibilisadong mundo, at sa marami ring lupain na nasa kamay pa ng mga barbaro. Tinatawag natin itong imperyo ng buong daigdig, kahit sa isang banda ay hindi naman talaga ganoon. May mga tribo at bansa sa labas ng kanyang nasasakupan na hindi sakop ni Nabucodonosor—halimbawa, ang mga nasa hilagang baybayin ng Dagat Mediterraneo, at ilang bahagi ng timog Egipto at ng mga lupain sa kabila nito. Pero ibinigay ng Diyos sa kanya ang karapatang mamuno sa lahat ng bansa. Ibinigay kay Nabucodonosor ang kapangyarihang ito dahil itinakwil ang Israel bilang kaharian ng Diyos sa lupa. Kung naging tapat lang sila sa Diyos, kung lagi lang silang sumunod sa Kanya, hindi sana nawala kailanman ang pagkahari sa Juda. Pero dahil sa kanilang pagsuway, ibinigay ng Diyos ang kanilang kaluwalhatian sa dayuhan, at napunta ang kapangyarihan sa mga Hentil sa katauhan ni Nabucodonosor. Ito nga ang simula ng natatanging panahong tinawag ng Panginoong Jesus sa Lucas 21:24 na “ang mga panahon ng mga Hentil.” Magpapatuloy ang panahong ito hanggang maibagsak ang lahat ng kapangyarihang hiram lamang, at

Si Jesus ay maghahari saanman

Abutin ng araw sa kanyang paglalakbay;

*Kaharian Niya'y aabot sa bawat baybayin,
Hanggang buwan ay di na lalaki't liliit.*

Isaac Watts

Sa aklat ng Jeremias, at gayundin sa Mga Hari at Cronica, mababasa natin ang pagsalakay ni Nabucodonosor sa lupain ng Palestina noong paghahari ni Haring Joacim. Nang una siyang sumalakay, hindi pa siya ang emperador; ang kanyang ama pa ang nakaupo sa trono ng kaharian ng Babilonia, at siya ang pangalawang hari. Pero sa simula ng Daniel 2, mababasa natin na dalawang taon na siyang naghahari nang mag-isa. Lumisan na ang kaluwalhatian ng Diyos sa Jerusalem, at naging bihag ang mga taga-Juda sa lupain ng Sinar: “Sa tabi ng mga ilog ng Babilonia, doo’y [sila] nagsiupo, oo, [sila] ay nagsiiyak, nang [kanilang] maalaala ang Sion” (Awit 137:1).

Ngayon, minabuti ng Diyos na ipakita sa haring paganong ito ang balangkas ng Kanyang mga pamamaraan. Malalaman natin sa pananalita ni Daniel sa kanya na nag-aalala ang dakilang haring ito tungkol sa mga mangyayari sa lupa. Tingnan ninyo ang ika-29 na talata: “Tungkol sa iyo, O hari, ang iyong mga pagiisip ay pumasok sa iyong pagiisip sa iyong higaan, kung ano ang mangyayari sa haharapin.” Napakanatural nito. Si Nabucodonosor ang pinakamakapangyarihang hari na nakilala ng mundo. Habang nakahiga siya nang gabing iyon, inisip niya kung ano ang mangyayari sa hinaharap. Alam niyang hindi siya mananatili rito magpakailanman. Mamamatay rin siya gaya ng ibang mga makapangyarihang nauna sa kanya. Ano ang susunod? Hindi kahangalan na pag-isipan niya ang mga bagay na ito.

Dapat mas mag-alala ang lahat ng tao tungkol sa kung ano ang naghihintay sa hinaharap. Ang tila pinakamalaking pinagkakaabalahan ngayon ay ang pag-iipon ng yaman at kasiyahan para sa buhay na ito; halos walang pakialam ang karamihan sa kung ano ang mangyayari pagkatapos. Hindi tayo iniwan ng Diyos na walang alam tungkol sa hinaharap. Ibinigay Niya sa atin ang salita ng hula para magbigay-liwanag sa mga darating. Kung handa lang ang mga tao na basahin nang seryoso ang Biblia, nang may pagpapasakop sa banal na Mayakda nito, makikita nila na malinaw na ipinahayag doon ang buong takbo ng mga pangyayari sa sangkatauhan, hanggang sa malaking puting trono. Ang sinumang taimtim na naghahangad nito ay makaaalam ng katotohanan ng mga pamamaraan ng Diyos hanggang sa wakas.

Mas marunong si Nabucodonosor kaysa sa marami ngayon, dahil nag-alala siya tungkol sa hinaharap. Habang nakahiga siya, nagkaroon siya ng isang nakatatakot na panaginip; pero kinaumagahan, nawala na ito sa kanya. Hindi niya maalis sa isip ang tatak na iniwan nito sa kanya, pero nang subukan niyang alalahanin kung ano ang kanyang napanaginipan, hindi niya magawa. Kaya, ayon sa kaugalian ng kanyang panahon, ipinatawag niya ang kanyang mga pantas—ang mga manghuhula, mga astrologo, at mga salamangkero. Sinabi niya sa kanila, “Nanaginip ako, pero nawala na ito sa isip ko; at gusto kong sabihin ninyo sa akin ang aking panaginip, at pagkatapos ay sabihin ninyo sa akin ang kahulugan nito.”

Palibhasa’y kawawang mga mandaraya, idinahilan nila na kahangalan at imposible ang hinihingi niya. Sinabi nila ang bagay na marahil ay totoo naman: wala pang hari o pinuno na humingi ng ganoon kahirap sa kanyang mga pantas. Tiniyak

nila sa hari na kung sasabihin lang niya ang panaginip, ipaliliwanag nila ang kahulugan nito. Pero sumagot si Nabucodonosor na kung may sapat silang galing para magpaliwanag ng mga panaginip, dapat ay kaya rin nilang sabihin sa kanya ang panaginip mismo. Nagbanta siya na kung hindi nila ito matutupad sa loob ng takdang panahon, ipapapatay niya ang lahat ng pantas sa kanyang kaharian—at kasama na siyempre roon si Daniel.

Nang malaman ni Daniel ang utos na ito sa pamamagitan ni Arioc, ang kapitan ng bantay, pumasok siya at humingi kay Nabucodonosor ng kaunting palugit. Ipinaalam niya sa kanyang tatlong kaibigan kung gaano kabigat ang sitwasyon, at hiniling niya na hanapin nila ang mukha ng Diyos tungkol dito, at sama-sama silang nagsumamo sa “Diyos ng langit.”

Gusto kong pansinin ninyo ang titulong iyan—“ang Diyos ng langit” (2:18). Walang mas malinaw na nagpapakita na sa Diyos nagmula ang Kasulatan at kinasihan ito hanggang sa bawat salita kaysa sa paraan ng paggamit sa mga pangalan at titulo ng Diyos sa buong Biblia. May mga taong hindi espirituwal at walang alam na sumubok gamitin ang iba’t ibang pangalan ng Diyos para ipakitang iba’t ibang diyos ang binabanggit ng Biblia. Pero ang lahat ng pangalan at titulong ito ay ginamit nang napakaingat at napakaeksakto. Halimbawa, sa buong Lumang Tipan, laging ginagamit ang *Jehovah* sa isang tiyak na kahulugan at ang *Elohim* (Diyos, sa anyong maramihan) sa iba naman. Kapag ang Manlilikha ang inihaharap sa atin, ang salitang Hebreo na *Elohim* ang ginagamit, na tumutukoy sa Diyos na Tatlo-sa-Isa, na ngayon ay nahayag sa tatlong persona bilang Ama, Anak, at Espiritu Santo. Kapag tinutukoy naman ang tipan ng Diyos sa Kanyang bayan at ang

pakikitungo Niya sa mga taong nilikha Niya at inilapit sa Kanyang sarili, ang pangalang *Jehovah* ang ginagamit ng Kasulatan. Hindi lang sa Genesis, kundi sa buong Biblia, totoo ito.

Ang pananalitang “ang Diyos ng langit” ay ginamit sa tatlong aklat sa Lumang Tipan (Ezra, Nehemias, at Daniel) at sa isa sa Bagong Tipan (Apocalipsis). Lahat ay tumutukoy sa halos iisang panahon—noong ikinalat ng Diyos ang Kanyang bayan sa mga bansa dahil sa kanilang mga kasalanan. Iniwan Niya ang Kanyang trono sa Jerusalem. Umakyat na sa Langit ang kaluwalhatian, at hindi na Siya tinawag na Panginoon ng buong lupa. Siya na ngayon ang “Diyos ng langit,” at sa paningin ng sanlibutan, iyan pa rin ang Kanyang titulo. Hindi na Siya muling kikilalanin bilang Panginoon ng buong lupa hanggang sa milenyo.

Kaya nagsumamo si Daniel at ang kanyang mga kaibigan sa Diyos ng Langit. Mapapansin ninyo na may tatlong bagay dito: Una, panalangin—“Upang sila’y magsihingi ng awa sa Diyos ng langit” (18). Pagkatapos ay ang paglilingkod ng Diyos—“Nang magkagayo’y nahayag ang lihim kay Daniel sa isang pangitain sa gabi.” At ang naging bunga nito ay pagsamba—“pinuri [nila] ang Diyos ng langit” (19). Kapag nagsasalita ang Diyos, naaantig nito ang puso ng Kanyang bayan, at inaakay sila nito sa pagsamba at papuri pabalik sa Kanya.

Napakababa ng pagkaunawa ng mga tao sa pagsamba ngayon; sinasabi nilang sumasamba sila sa Diyos anuman ang relihiyosong gawain na ginagawa nila. Pero tandaan natin na kahit ang panalangin ay hindi pagsamba, at ang paglilingkod ay hindi pagsamba. Ang panalangin ay paghingi sa Diyos; ang paglilingkod ay kapag may ibinibigay ang Diyos sa tao. Pero

kapag ang tao ay humingi at ang Diyos ay nagbigay, hanggang sa umapaw ang puso sa pagsamba pabalik sa Diyos, doon nagaganap ang tunay na pagsamba.

Isang araw, nakatayo kami ng asawa ko habang nakatanaw sa Niagara Falls. Talagang naantig ang puso namin habang pinanonood ang napakalakas na talon na walang tigil na nagbubuhos ng napakaraming tubig sa malaking bangin. Pero di nagtagal, napansin namin na mula sa ibaba ay may umaakyat na ulap o pinong ambon na umaabot pa mismo sa kinatatayuan namin sa gilid sa itaas ng talon. Sinabi ko sa asawa ko, “Ganito ang pagsamba—bumubuhos sa atin ang dakilang pag-ibig at biyaya ng Diyos, at pagkatapos ay umaakyat naman ang ating pag-ibig at papuri pabalik sa Kanya, ang pinagmumulan ng lahat ng ating pagpapala.”

Naghahanap ang Ama ng mga sasamba, pero kailangang ipanganak na muli ang mga tao bago sila makasamba sa Kanya. Paano magiging sumasamba sa espiritu at katotohanan ang isang kawawang makasalanang may sala na hindi pa naisasama sa pamilya ng Diyos? Madalas nating marinig ang “pampublikong pagsamba”; pero ang totoo, ang publiko, bilang publiko, ay hindi makasasamba sa Cristianong kahulugan nito.

Balikan natin si Daniel. Nakikita nating pumasok siya sa harap ng hari at sinabi niyang kaya niyang ihayag ang lihim. Nilinaw niya na hindi dahil sa sarili niyang nakahihigit na karunungan kaya niya ito nagagawa: “may isang Diyos sa langit na naghahayag ng mga lihim, at Siya ang nagpapakilala sa haring Nabucodonosor kung ano ang mangyayari sa mga huling araw” (28). Gawa ng Diyos na madala ang dakilang haring ito sa dulo ng lahat ng kakayahan ng tao. Kung naalala lang niya ang kanyang panaginip, hindi sana niya natanto na ang Diyos ang

kaharap niya. Kailangan muna siyang madala sa dulo ng lahat ng karunungan ng tao; kailangan niyang matutuhan ang sarili niyang kawalan at kamangmangan, at ang kawalan at kamangmangan ng lahat ng kanyang mga pantas. Saka lang maihahayag sa kanya ang walang kapantay na karunungan ng Diyos. At ganito rin ang aral na dapat nating matutuhan. Kung gusto nating matuto mula sa Diyos, kailangan muna nating matutuhan kung gaano kakapos ang sarili nating kakayahan.

Napansin na ba ninyo kung saan ipinako sa krus ang Panginoong Jesu-Cristo? Sa Golgota iyon—ang lugar ng bungo. Kung ligtas ka, nagsimula ka sa lugar ng bungo. Hindi iyan kaaya-aya sa kapalaluan ng tao, dahil iyon ang lugar ng kamatayan at ng katapusan ng lahat ng karunungan ng tao. Hindi mo ito mapangangatwiran; hindi ito maituturo sa iyo ng lahat ng pantas sa lupa; kailangan kang madala sa lugar ng isang walang lamang bungo—ang kawalang-magawa ng kamatayan—kung saan matatanto mo na ginugulo ng Diyos ang lahat ng karunungan ng sanlibutang ito. Ganoon din, kinailangang madala ang dakilang haring ito sa lugar kung saan natutuhan niya na “ang kagipitan ng tao ay pagkakataon ng Diyos.” Noon inihayag sa kanya ng Diyos ng Langit, sa pamamagitan ng Kanyang propeta, ang panaginip at ang kahulugan nito.

Sinabi ni Daniel:

Ikaw, O hari, ay nakakita, at narito, ang isang malaking larawan. Ang larawang ito na makapangyarihan, at ang kaningningan niyaon ay marilag, ay nakatayo sa harap mo; at ang anyo niyaon ay kakilakilabot. Tungkol sa larawang ito, ang kanyang ulo ay dalisay na ginto, ang kanyang dibdib at ang kanyang mga kamay ay pilak, ang kanyang

tiyan at ang kanyang mga hita ay tanso, ang kanyang mga hita ay bakal, ang kanyang mga paa ay bahagi ng bakal at bahagi ng putik. Ikaw ay nakakita hanggang sa may isang batong natibag, hindi ng mga kamay, na tumama sa larawan sa kanyang mga paa na bakal at putik, at pinagputolputol. Nang magkagayo'y ang bakal, ang putik, ang tanso, ang pilak, at ang ginto ay nagkaputolputol na magkakasama, at naging parang ipa sa mga giikan sa tag-araw; at tinangay ng hangin, na anopa't walang dakong nasumpungan para sa mga yaon: at ang bato na tumama sa larawan ay naging malaking bundok, at pinuno ang buong lupa (31-35).

Agad nakilala ng hari na iyon nga ang panaginip na nakalimutan niya. Pagkatapos ay ipinaliwanag ni Daniel ang kahulugan nito. Ang larawan ay kumakatawan sa buong panahon ng mga panahon ng mga Hentil. Pero pansinin ninyo na sa tsart, ang mga paa ng larawan ay inihiwalay sa mga binting bakal. Ang dahilan nito ay kahit nagpapatuloy pa ang mga panahon ng mga Hentil sa kasalukuyang kapanahunan, hindi tungkol sa kapanahunang ito ang hula. Sa halip, ang hula ay tungkol sa panahong nagtapos sa krus at sa isa pang maikling panahon na magsisimula pagkatapos madala ang iglesya para makasama ang Panginoon. Ang natatanging gawain ng Diyos sa araw na ito ng biyaya ay ang pagkuha mula sa mga Hentil ng isang bayan para sa pangalan ng Kanyang Anak. Hindi Siya nakikitungo ngayon sa mga bansa bilang mga bansa; inililigtas Niya ang bawat kaluluwa, at sa pamamagitan ng bautismo ng Espiritu Santo, ginagawa Niya silang isang katawan na magiging nobya ng Kordero sa mga kapanahunang darating.

Ipinakita ni Daniel na nagsimula ang mga panahon ng mga Hentil kay Nabucodonosor. Ipinahayag na siya ang ulong ginto ng “taong taga-lupa” na ito (Awit 10:18). Hindi na siya lamang ang katuparan ng larawang ito, kundi kinakatawan niya ang imperyo ng Babilonia, na nagsimula sa kanya at magtatapos sa pagbagsak ni Belsasar na kanyang apo.

“At pagkamatay mo,” sabi ni Daniel, “ay may babangong ibang kaharian na mababa kaysa iyo; at ang ibang ikatlong kaharian na tanso, na magpupuno sa buong lupa” (2:39). Hindi na natin kailangang lumabas pa sa Kasulatan para malaman ang pangalan ng mga imperyong ito. Sa kabanata 5:31, mababasa natin, “Si Dario na taga Media ay tumanggap ng kaharian.” Sa aklat ng Esther, nalalaman natin na ang mga pinuno ng Persia ay naghari sa buong lupa. Karaniwang ipinapalagay na si Dario ay si Cyaxares II, ang huling hari ng Media. May ilang nag-iisip na siya si Gobryas, ang heneral na nanguna sa pagsalakay sa Babilonia ayon sa utos nina Cyaxares at Ciro na taga-Persia; pinag-isa niya ang Media at Persia sa isang dakilang imperyo. Sa ibang bahagi ay ipinakita sa atin ni Daniel na ang kahariang Medo-Persia na ito, pagkatapos tumagal nang ilang daang taon, ay ibabagsak ng isang makapangyarihang mandirigmang taga-Grecia. Natupad ito kay Alejandro na Dakila.

Isang ikaapat na kaharian ang susunod. Magiging malakas ito gaya ng bakal, “yamang ang bakal ay pumuputol at pumapayapa ng lahat na bagay; at gaya ng bakal na dumudurog ng lahat ng ito, ay pagpuputolputulin at dudurugin nito” (40). Ito ay tiyak na ang dakilang kapangyarihang pandaigdig na umiiral noong isilang ang Panginoong Jesus, nang “lumabas ang isang utos na mula kay Cesar Augusto, na ang buong sanglibutan ay patalaan” (Lucas 2:1). Sa ilalim ng imperyong ito

ipinako sa krus ang ating Panginoon. Pagkamatay Niya, nagpatuloy pa itong umiral nang mga limandaang taon, kahit nahati ito sa huli sa dalawang bahagi, ang imperyo sa silangan at sa kanluran. Maaaring ang dalawang binti ang kumakatawan sa paghahating ito; pero hindi natin ito maipipilit nang husto, dahil kinakatawan na ng mga bintong bakal ang Roma mula pa sa simula.

Kaya hindi natin kailangan ng kasaysayang sekular para malaman kung ano ang apat na dakilang imperyong ito; makikita natin silang lahat sa Kasulatan, sa pagkakasunod-sunod na inihayag sa hari ng Babilonia. Ang lahat ng ito ay pinatutunayan ng kasaysayan at isang kahanga-hangang patunay na kinasihan ang Biblia. Nang panahong mapanaginipan ni Nabucodonosor ang kanyang panaginip, wala pa ang kaharian ng Persia. Ang Persia ay isang lalawigan pa lamang ng Babilonia. Ang isang imperyo ng Grecia ay maaaring ituring na talagang imposible. Ang mga estado ng mga Griego ay kalipunan ng nag-aaway-away na mga tribo at kaharian, na halos walang palatandaan ng kanilang magiging kadakilaan. Ang lunsod ng Roma ay kapapasimula pa lamang—isang maliit at walang halagang nayon sa pampang ng ilog Tiber. Paano mailalarawan ni Daniel nang ganoon kaeksakto ang magiging kasaysayan ng lahat ng kapangyarihang ito kung hindi siya tinulungan ng Espiritu Santo ng Diyos?

Ang mga metal na bumubuo sa malaking larawan ay pababa nang pababa ang uri mula ulo hanggang paa, na naglalarawan ng patuloy na pagliit ng ganap na kapangyarihan at karingalan ng bawat kaharian. Si Nabucodonosor ay namuno bilang despotang walang hangganan ang kapangyarihan. “Ang ibig niyang patayin ay kaniyang pinapatay; at ang ibig niyang

buhayin ay kaniyang binubuhay” (5:19). Ang mga pinuno ng mga sumunod na imperyo ay lalo’t lalong nalimitahan ang kapangyarihan; hanggang sa huling kalagayan ng imperyo ng Roma, makikita natin ang bakal na nahaluan ng malagkit na putik, o marupok na palayok—na tumutukoy sa pagtatangkang pag-isahin ang imperyalismo at demokrasya. Pansinin din ninyo na bumababa ang bigat ng mga metal sa bawat pagkakataon. Ang ginto ang pinakamabigat at ang bakal ang pinakamagaan, at ang mga paa na pinaghalong bakal at palayok ay mas magaan pa sa lahat. Hindi nakapagtataka na madudurog ang ganoong larawan sa sandaling bumagsak mula sa Langit ang Bato sa ganoong mga paa! Ang kapangyarihan ng mga Hentil ay maaaring tila matatag na nakatayo sa pundasyong hindi natitinag; maaaring tila sapat ang lakas nito para labanan ang bawat pagtatangkang ibagsak ito; pero darating ang oras na babagsak mula sa Langit ang Bato, at guguhu ang lahat sa isang iglap.

Dinadala tayo nito sa huling anyo ng ikaapat na kaharian; dahil ang imperyo ng Roma, kahit nakatigil sa ngayon, ay hindi pa umaabot sa katapusan nito. Ang sampung daliri sa mga paa ng larawan ay kumakatawan (gaya ng magiging malinaw kapag inihambing sa sampung sungay ng hayop sa kabanata 7) sa sampung hari na sabay-sabay na maghahari; bubuo sila ng isang kompederasyon sa teritoryo ng sinaunang imperyo. Ito ay isang bagay na hindi pa nakikita ng mundo.

Karaniwang sinasabi sa atin ng mga komentarista na naabot ng imperyo ang kalagayang may sampung daliri noong ikalima at ikaanim na siglo. Nang panahong iyon, sinakop ng mga barbaro mula sa hilaga ang imperyo ng Roma, at nahati ito sa humigit-kumulang sampung magkakaibang kaharian. Maraming iba’t

ibang listahan ng tig-sasampung kaharian ang nagawa, pero kakaunti ang mga manunulat na nagkakasundo kung alin talaga ang mga hating iyon. May isang bagay na tila nakaligtaan nilang lahat: ang sampung kaharian ay iiral *nang sabay-sabay*, hindi sa loob ng ilang siglo, at lahat sila ay bubuo ng iisang kompederasyon. Walang anuman sa nakaraang kasaysayan ng mga kaharian sa Europa na tumutugma rito. Kadalasan, magkakaaway sila na nagdidigmaan, at bawat isa ay naghahangad na wasakin ang iba. Kaya tinatanggihan namin ang ganitong paliwanag sa sampung daliri. Anong pangyayari sa mga siglo ng paghina at pagbagsak ng Roma ang posibleng tumugma sa pagbagsak ng Bato mula sa Langit at sa pagtatatag ng kaharian ng Diyos? At paano masasabing nadurog na ang lahat ng kahariang kinakatawan ng larawan, gayong nakikita natin na umiiral pa ang karamihan sa kanila sa isang anyo o iba pa?

May ilang nagsasabi sa atin na bumagsak ang Bato mula sa Langit nang isilang sa mundong ito ang Panginoong Jesus, at na umiiral na ang Kanyang kaharian at lumalaganap sa buong mundo mula noon. Pero sinasabi ni Daniel, “Sa kaarawan ng mga haring yaon ay maglalagay ang Diyos ng langit ng isang kaharian” (2:44); ibig sabihin, sa mga araw ng sampung hari itatatag ang kaharian ng Diyos. Tiyak na hindi pa naaabot ng imperyo ang kalagayang may sampung kaharian noong magkatawang-tao si Cristo. Nanatiling buo at hindi hati ang kaharian ng Roma nang tatlong daang taon pagkatapos isilang si Cristo; at sa loob ng dalawang daang taon pa, umiral ito bilang imperyo sa Silangan at imperyo sa Kanluran. Malinaw kung gayon na hindi ang pagsilang ng Anak ng Diyos ang pangyayaring inihula rito. Hindi nabaligtad at nawasak ang

kapangyarihan ng mga Hentil noon, ni mula noon; kaya sa hinaharap natin ito inaasahan.

Ang pagtatangkang ilagay ang pagbagsak ng Bato sa ikalima o ikaanim na siglo ay sukdulan ng kahangalan. Sa anong paraan nagtatag noon ang Diyos ng Langit ng isang kaharian? Iyon mismo ang panahon na nagpupumilit ang obispo ng Roma na maging pinakamataas sa iglesya at sa mga bansa. Sinundan ito ng isang libong taon ng kadiliman: nawala sa karaniwang tao ang Salita ng Diyos, pumalit ang pamahiin sa pananampalataya, naghari ang kasamaan sa matataas na puwesto ng pamahalaan at ng relihiyon, at tila inalis ang kapayapaan sa lupa. Tiyak na malayong-malayo ang lahat ng ito sa inihulang paghahari ni Cristo na puno ng katuwiran at pagpapala. Kung gayon, maliwanag na hindi pa bumabagsak ang Bato mula sa Langit, kahit walang nakaaalam kung gaano na ito kalapit.

Nais kong sundan nang kaunti ang sinasabi ng Kasulatan sa ibang bahagi tungkol sa Batong ito. Walang alinlangan na larawan ito ng Panginoong Jesu-Cristo. Sinasabi sa Awit 118:22 na Siya ang Batong itatakwil ng mga nagtatayo at magiging pangulo sa panulok; sa Bagong Tipan, ipinahayag na ang talatang ito ay hula tungkol kay Cristo (Lucas 20:17-18; Mga Gawa 4:11-12). Nang dumating Siya sa lupa, Siya nga ang Batong itinakwil ng mga nagtatayo, ang mga pinuno ng mga Judio, pero hindi Siya dumating bilang Batong bumabagsak mula sa Langit. Ganoon Siya darating sa Kanyang ikalawang pagbabalik. Dumating Siya noon sa Kanyang sariling bayan, pero hindi Siya tinanggap ng Kanyang sarili. Dumating Siya rito bilang Batong pundasyon, ang pangulong Bato sa panulok, pero ang mga dapat sanang kumilala sa Kanya ay sumigaw sa kanilang di-pananampalataya at pagkapoot, “Alisin Siya; ipako

Siya sa krus; ipako Siya sa krus!” Ngayon ay iniakyat Siya ng Diyos sa Langit, at sa kaluwalhatian ng Ama, natatanaw ng mata ng pananampalataya ang itinaas na Batong iyon. Darating ang araw na babagsak ito sa Kanyang mga kaaway; kapag bumagsak ito, dudurugin nito ang lahat ng kapangyarihan ng mga Hentil at ang lahat ng tumanggi sa mahalagang biyaya ng Diyos.

Sa Isaias 8:14, inilarawan si Cristo sa hula bilang Batong katitisuran at Batong pangpatisod, at sinabi sa atin na marami ang matitisod at mabubuwal. Ganoon nga ang nangyari nang dumating Siya sa mapagpakumbabang biyaya: “Sila’y nangatisod sa batong katitisuran; gaya ng nasusulat” (Roma 9:32-33). Naghihintay ang mga Judio ng isang dakilang hari ng daigdig, at nang dumating si Cristo sa kababaang-loob, natisod sa Kanya ang Israel bilang bansa; nabasag sila at nananatili silang basag hanggang ngayon. Tuwing may Judiong naglalakad sa mga lansangan ng isang lunsod ng mga Hentil, pinatutunayan nito ang katotohanan ng sinabi ng Panginoong Jesus, “Ang mahulog sa batong ito ay madudurog” (Mateo 21:44). Basag at nakakalat, gumala sila sa lahat ng lupain sa mundo, na halos hindi tinatanggap kahit saan, hanggang sa mga huling araw na ito na ibinabaling ng Diyos ang puso ng mga bansa sa kanila, bilang paghahanda sa pagbabalik nila sa sarili nilang lupain. Pagdating ng panahon, isang nalabi ang manunumbalik sa Panginoon; kaya sinasabi sa Isaias 28:16, “Narito, aking inilalagay sa Sion na pinakapatibayan ang isang bato, isang subok na bato, isang mahalagang bato sa panulok na matibay na patibayan: siyang sumasampalataya ay hindi magmamadali.” Pagkatapos ay patuloy niyang inilalarawan ang pagliligtas sa Israel sa ikalawang pagpapakita ng Batong ito ng

kaligtasan. Sa Zacarias 3:9, inilarawan Siya bilang Batong inukitan ng ukít na gaya ng sa isang tatak, na may pitong mata.

Pero paano naman ang mga bansa sa araw na iyon? Naipadala na sa kanila ang mensahe ng biyaya, at ano ang naging bunga? Kumukuha ang Diyos mula sa kanila ng isang bayan para sa Kanyang pangalan, pero sadyang itinakwil ng karamihan ang Cristo ng Diyos. Ang itinakwil na Panginoong Jesus na iyon ay babagsak sa kanila sa paghatol sa lalong madaling panahon. Saka matutupad ang natitirang bahagi ng Kanyang Salita, “Datapuwa’t ang sinumang kaniyang malagpakan ay pangangalatin niyang parang alabok” (Mateo 21:44). Natisod sa Kanya ang Israel, at nabasag sila. Babagsak Siya sa mga Hentil sa Kanyang poot at galit. Dudurugin sila at itataboy mula sa Kanyang harapan gaya ng ipa sa giikan sa tag-araw.

Itatanong mo ba, “Kailan babagsak ang Bato?” Mangyayari iyon kapag ang mga bansang dating sakop ng imperyo ng Roma sa Europa ay bumuo ng isang alyansa ng sampung kaharian, at pumili ng isa sa kanila para maging kanilang kataas-taasang tagapagpasya. Sa Daniel 7, inilarawan siya bilang ang maliit na sungay na lilitaw mula sa imperyo ng Roma. Madalas iniuugnay ang talatang ito sa papa, pero makikita natin na wala itong kinalaman sa kanya. Sa araw na iyon, ang bakal ng kapangyarihang imperyal ay mahahaluan ng marupok na palayok ng sosyalismo at demokrasya, pero hindi sila magdidikit.

Bago mabuo ang anyo ng imperyo ng Roma na may sampung kaharian, nadala na sa Langit ang iglesya. Wala nang sinumang mananampalataya ng kasalukuyang dispensasyon ang nasa lupa habang natutupad ang mga bagay na ito. Pero maaaring may ilan sa mga bumabasa nito na nabubuhay pa sa lupang ito

sa mga araw ng mga paa ng larawan—ang huli at mabigat na panahon ng mga panahon ng mga Hentil. Kakila-kilabot ang manirahan sa mundong ito sa panahong iyon, at madamay sa paghatol kapag bumagsak ang Bato mula sa Langit.

Kung ang mga salitang ito ay umabot sa isang wala pa kay Cristo, hayaan mong babalaan kita nang tapat: kung magpapatuloy ka pang tanggihan ang Panginoong Jesus nang kaunti pang panahon, kung patuloy mong patitigasin ang iyong puso, kung “tatalikod ka,” kung tatakpan mo ang iyong tainga at ipipikit ang iyong mata sa katotohanan ng Diyos, maaaring mapabilang ka sa mga maiiwan kapag tinawag na ng Panginoon ang Kanyang mga tinubos para salubungin Siya sa himpapawid. At wala nang maghihintay sa iyo kundi “isang kakilakilabot na paghihintay sa paghuhukom, at isang kabangisan ng apoy na lalamon sa mga kaaway” (Hebreo 10:27). Isipin mo kung ano ang kahulugan ng maiiwan nang ganoon para sa paghihiganti ng Diyos! Kung hindi mo pa pinakikinggan ang tinig Niya na nakikiusap sa biyaya, magpatirapa ka na sa harap Niya ngayon, nakikiusap ako sa iyo, at sumigaw ka gaya ng sigaw ni Job, “Kinapopootan ko ang aking sarili, at nagsisisi ako sa alabok at abo” (42:6). Pagkatapos ay alalahanin mo na “Kung ipahahayag mo ng iyong bibig si Jesus na Panginoon, at sasampalataya ka sa iyong puso na Siya’y binuhay ng Diyos mula sa mga patay, ay maliligtas ka: sapagka’t ang tao’y sumasampalataya ng puso sa ikatutuwid; at ang bibig ay nagpapahayag sa ikaliligtas” (Roma 10:9-10). Sa ganito, magiging handa kang salubungin nang may galak ang Kanyang pagdating—ang pagbabalik na kung hindi ay mangangahulugan para sa iyo ng katapusan ng araw ng awa, at ng pagtatatak sa iyong kapahamakan.

Nagpatirapa si Nabucodonosor at sumamba kay Daniel; kinilala niya na ang Diyos ni Daniel ay “Diyos ng mga diyos, at Panginoon ng mga hari, at tagapaghayag ng mga lihim” (Daniel 2:47). Pero walang katibayan na naabot ang kanyang budhi ng paghahayag sa kanya ng karunungan at kapangyarihan ng Diyos. Itinaas niya si Daniel sa isang posisyon ng pagtitiwala, at sa kahilingan nito ay inilagay niya sina Sadrac, Mesac, at Abed-nego sa pamamahala ng lalawigan ng Babilonia; pero hindi pa siya handang kilalanin ang Diyos ni Daniel bilang *kanyang* Diyos at ang tanging Tagapagligtas. Isa pa ring diyos lamang Siya para sa kanya, kahit mas dakila kaysa sa ibang mga diyos. Di magtatagal at makikilala Siya ni Nabucodonosor bilang *ang* Diyos na tanging namamahala sa mga kaharian ng mga tao.

Kabanata 3: Ang Pagliligtas sa mga Tapat

Sa Daniel 3, makikita natin kung gaano kaunti ang natutuhan ni Nabucodonosor sa paghahayag na ginawa sa kanya ng Diyos. Napansin na natin na nang ipaliwanag ni Daniel ang kahulugan ng panaginip, nagpatirapa si Nabucodonosor sa harap ng propeta at sumamba sa kanya. Marami siyang magagandang sinabi kay Daniel, at binigyan niya ito ng malalaking gantimpala; pero hindi siya nadala sa pagsisisi, ni hindi siya nagpakumbaba at humatol sa sarili sa harap ng Diyos na nagpakita ng Kanyang kapangyarihang nakaaalam ng lahat. Napahalagahan ng hari ang karunungan ni Daniel, pero wala siyang puso para sa Diyos na nagbigay-inspirasyon sa Kanyang lingkod.

Hindi nag-iisa si Nabucodonosor sa ganitong saloobin. Marami ang may kaunting paghanga sa paglilingkod at sa Salita ng Diyos, pero nananatiling estranghero sa Diyos ng mga lingkod na ito. Ganito mismo ang kalagayan ni Nabucodonosor nang panahong iyon. Dahil makikita natin na hindi siya napakumbaba ng paghahayag na ginawa. Sa halip, inakay pa siya nito na itaas ang sarili bilang isang lalong kinalulugdan ng Langit; pinalaki nito ang tingin niya sa isip ng tao at sa sarili niyang kadakilaan.

Ipinaaalala nito sa akin ang isang lalaki sa Bagong Tipan na pinagpala ng isang kahanga-hangang paghahayag. Ang tinutukoy ko ay si apostol Pablo, na dinala sa ikatlong Langit. At si Pablo, kahit anak ng Diyos at lubos na tapat na lingkod ni Cristo sa lahat ng paraan, ay may pusong kagaya rin ng kay Nabucodonosor. Kaya para hindi siya magmataas dahil sa kasaganaan ng mga paghahayag, binigyan siya ng isang tinik sa

laman para ipaalala sa kanya ang kanyang kahinaan bilang tao (2 Corinto 12:1-7). Sa ganito, ipinaaalala sa atin na kahit ang banal na katotohanan, kung hindi hawak nang may pakikipag-isa sa Diyos, ay maaari pang magpalaki ng ulo ng isang tao. Ang kaalaman lamang, kung walang pag-ibig na mula sa Diyos, ay nagpapalalo. Hindi ganito ang espirituwal na pagkaunawa, dahil ang pinakaunang kailangan para maging espirituwal ay kababaang-loob. Mula sa Diyos ang espirituwal na pagkaunawa, at hindi nito itataas ang sinuman. Pero kahit ang kaalaman sa Kasulatan, kung hiwalay sa kabanalan, ay may nakamamatay na epekto sa isip at puso. Ganoon ang nangyari kay Nabucodonosor. Pero sa Daniel 4, mababasa natin kung paanong tumanggap din siya ng tinik sa laman, at ang pinagpalang bunga nito.

Ang binibigyang-diin dito ay ang pagmamataas ni Nabucodonosor. Ipinasya niyang gumawa ng isang malaking larawan (marahil ay kahawig ng nakita niya sa kanyang panaginip) at utusan ang lahat ng tao na yumukod dito. Ang larawan ay para ipagbunyi ang kapangyarihan at kaluwalhatian ng tao, dahil inilarawan nito ang kapangyarihan ng mga Hentil na hiwalay sa Diyos. Tinatakan ito ng parehong bilang na nagpapakilala sa hayop sa Apocalipsis 13—ang bilang ng isang tao, 666. Mababasa rin natin sa Daniel 3 na ang larawan ay animnapung siko ang taas at anim na siko ang luwang. Ang pito ang bilang na nagsasalita ng espirituwal na kabuuan. Ang anim naman ay tila nagsasabi sa atin ng pinakamatinding pagsisikap ng tao na makaabot sa kasakdalan.

Ginawa nga ang larawan at itinayo sa kapatagan ng Dura. Pagkatapos ay lumabas ang utos na sa pagtugtog ng isang malaking orkestra, ang lahat ng bayan, bansa, at wika na

tinipon mula sa iba't ibang lalawigan ng imperyo ay magpatirapa at sumamba rito. Kung may tumanggi, ihahagis siya sa isang hurnong nagniningas.

Tutugtog ang mga instrumento at aantigin ng musika ang mga tao. Pagkatapos ay magpapatirapa silang lahat sa harap ng malaking larawan na nagpapakita ng kaluwalhatian ng tao.

Pero may tatlo sa malaking pulutong na iyon na hindi pumansin sa utos ng hari. Tumangging yumukod sina Sadrac, Mesac at Abed-nego, at di nagtagal ay dinala ng masasamang espiya ang balita sa mapagmataas na hari. Sinabi nila, “May ilang Judio...O hari, [na] hindi nagsipakundangan sa iyo: hindi sila naglilingkod sa iyong mga diyos, ni sumasamba man sa larawang ginto na iyong itinayo” (12). Sa matinding galit, ipinatawag ng hari ang tatlong tapat na lalaki. Inalok niya silang bigyan ng isa pang pagkakataon na sundin ang kanyang utos; kung hindi, daranasin nila ang parusang nakalaan sa sinumang hindi sasamba sa larawan. Hindi kagaya sina Sadrac, Mesac, at Abed-nego ng mga mapagsamantala sa mga sirang araw na ito. Alam nila na sinabi ng Diyos, “*Huwag kang gagawa para sa iyo ng larawang inanyuan...Huwag mong yuyukuran sila, ni paglilingkuran man sila*” (Deuteronomio 5:8-9, idinagdag ang italiko). Kaya buong tapang na hinarap ng tatlong Hebreong ito ang dakilang hari at sinabi:

Oh Nabucodonosor, hindi kailangan na sagutin ka namin sa bagay na ito. Kung magkagayon, ang aming Diyos na aming pinaglilingkuran ay makapagliligtas sa amin sa mabangis na nagniningas na hurno; at ililigtas Niya kami sa iyong kamay, Oh hari. Nguni't kung hindi, talastasin mo, Oh hari, na hindi kami maglilingkod sa iyong mga diyos, ni

sasamba man sa larawang ginto na iyong itinayo (Daniel 3:16-18).

Sa ganito, gumawa sila ng mabuting pagpapahayag; sa lakas na bigay ng Diyos, buong tapang silang tumayo sa harap ng hari at ng buong bayan bilang mga saksi ng kapangyarihan at kaluwalhatian ni Jehovah.

Sa matinding poot, iniutos ni Nabucodonosor na painitin ang hurno nang pitong ulit na higit kaysa dati at sundin ang kanyang utos nang eksakto. Napakatindi ng init ng hurno kaya natupok ang mga lalaking naghagis sa kanila sa apoy.

Pagkatapos ay mababasa natin na tumindig si Nabucodonosor, lumapit sa hurno, at sumigaw sa pagkamangha: “Hindi ba tatlong lalake na gapos ang inihagis natin sa gitna ng apoy?...

Narito, nakakakita ako ng apat na lalake na kalag, na nagsisilakad sa gitna ng apoy, at sila’y walang paso; at ang anyo ng ikaapat ay gaya ng Anak ng Diyos” (o anak ng mga diyos) (24-25). Kilalang-kilala natin kung sino ang ikaapat na iyon; kaya tama ang salin sa King James version tungkol sa persona, iyon man o hindi ang talagang ibig sabihin ni Nabucodonosor. Naroon ang pinagpalang Anak ng Diyos kasama ng Kanyang mahal na mga lingkod sa oras ng kanilang pagsubok. Matagal na Niyang sinabi, “Pagka ikaw ay lumakad sa apoy, hindi ka masusunog; ni magniningas man ang liyab sa iyo” (Isaias 43:2). At matutupad ang bawat salita ng Diyos, dahil “tapat ang nangako” (Hebreo 10:23).

Hindi sinabi sa atin na may iba pang nakakita sa anyo ng ikaapat na Iyon maliban kay Nabucodonosor. Agad siyang sumigaw, “Sadrac, Mesac, at Abed-nego, kayong mga lingkod ng Kataastaasang Diyos, kayo’y magsilabas, at magsiparito.”

Lumabas sila, at wala man lang amoy ng apoy sa kanila; sinunog lang ng liyab ang kanilang mga gapos at iniwan silang malaya. Ang naging bunga ay napuno si Nabucodonosor ng paghanga sa kapangyarihan ng dakilang Diyos nina Sadrac, Mesac, at Abed-nego. Gumawa siya ng isang utos ng hari, na nagsasabing ang sinumang magsalita ng anumang masama laban sa kanilang Diyos ay papatayin. Pero, gaya noong ipaliwanag ang kanyang panaginip, hindi siya yumukod sa pagsisisi sa paanan ng Panginoon at kinilala Siya bilang *kanyang* Diyos. Tinukoy lang niya Siya bilang *kanilang* Diyos, at bagaman hinangaan niya ang Kanyang kadakilaan at kapangyarihan, hindi niya sinamba at pinaglingkuran ang Panginoong Jehovah.

Napakaraming tao sa mundo na ganyan din! Hindi sila magsasalita ng anuman laban sa Diyos na ating Ama o sa Kanyang Anak na ang Panginoong Jesu-Cristo; may kaunting paggalang sila sa puso para sa Diyos; maaaring iniisip nila Siya bilang Diyos ng kanilang ina, o ang Diyos ng kanilang mga ninuno. Hindi nila masabi, “Panginoon ko at Diyos ko,” gaya ng sinabi ni Tomas matapos niyang makita ang bakas ng mga pako (Juan 20:28, idinagdag ang italiko). Kaya muli tayong pinaaalalahanan na iba ang pagsang-ayon sa katotohanan ng Kasulatan tungkol sa kaluwalhatian ng Diyos na Tatlo-sa-Isa; pero ibang-iba ang pagyukod ng ating puso sa Kanyang harapan, ang pag-amin na tayo ay naliligaw at may salang makasalanan, at ang pagtitiwala sa pinagpalang Anak ng Diyos bilang ating sariling Tagapagligtas. Kinilala ni Nabucodonosor ang *kapangyarihan* ng Diyos, pero hindi niya inamin ang *karapatan* ng Diyos sa kanya. Kinailangan muna niyang dumaan sa isang nakahihiyang karanasan bago siya umabot doon.

Pero ano ang kinalaman ng lahat ng ito sa hula? Bakit ipinasulat ng Diyos ang bahaging ito ng kasaysayan sa aklat ni propeta Daniel? Babagay sana ito sa isang aklat ng kasaysayan o ng debosyon, pero bakit narito ito sa isang aklat ng hula? Dahil sa isang napakagandang dahilan. Ang pangyayaring ito, bagaman tunay na kasaysayan, ay isang tagpong larawan ng pagsubok at pagliligtas sa isang tapat na nalabi ng bayan ni Daniel na magaganap sa panahon ng wakas. Darating ang araw na (gaya ng malaking larawang itinayo ni Nabucodonosor) ang tinatawag ng Panginoong Jesus na “ang kasuklamsuklam na paninira, na sinalita sa pamamagitan ni Daniel na propeta,” ay itatayo sa Jerusalem ng Antikristo sa hinaharap. Tingnan ang Mateo 24:15.

Pagkatapos madala sa Langit ang iglesya sa pagtatapos ng dispensasyong ito, malilinlang ang mga Judio na tanggapin ang pag-aangkin ng isang mapamusong na impostor na nagsasabing siya ang Mesiyas. Siya ang maglalagay ng kasuklamsuklam na nagdudulot ng paninira. Hihingin niya na sambahin ng lahat ng tao ang larawang itatayo niya; kaya mauulit ang tagpo sa kapatagan ng Dura. Sa araw na iyon, gaya noong nakaraan, may isang nalabi sa mga Judio na tatanging maniwala sa kanyang pag-aangkin o sumunod sa kanyang tinig. Ito ang magiging hudyat ng pagsiklab ng malaking kapighatian, “ang panahon ng kabagabagan ng Jacob” (Jeremias 30:7). Pero marami sa mga tapat ang maliligtas mula rito, gaya ng tatlong binatang Hebreong ito na iningatan ng Diyos sa gitna ng hurnong nagniningas at sa huli ay iniligtas mula roon.

Hindi malinaw na inihayag ng Kasulatan kung ano ang kasuklamsuklam na paninira. Tila ito ay iniuugnay sa larawan ng hayop na itatayo ng bulaang propeta, na magpapasamba

rito sa lahat ng tao—lahat ng walang tatak ng Diyos (Apocalipsis 13). Maaaring hindi literal na diyus-diyusan ang larawang ito ng hayop; maaaring tumutukoy ito sa isang malaking kilusang tanyag sa mga tao. Pero tila malapit itong kaugnay ng bagay na ibinabala ng ating Panginoon sa Kanyang mga alagad. Anuman ang mangyari, nagsasalita ito ng isang panahon na tatawagin ang mga tao na kilalanin ang kapangyarihan at awtoridad ng mula kay Satanas sa halip na mula sa Diyos, at halos ang buong mundo ay madadala sa pagkilala sa Antikristo bilang ang Mesiya.

Pagkakamali ang isiping ang Antikristo ay ang kapapahan. Makikita natin sa huling bahagi ng Daniel 11 na siya ay isang tiyak na persona; isang Judio siya sa kapanganakan na mamamahala sa lupain ng Palestina at tatanggapin ng mga Judio bilang kanilang Mesiya. Itatatwa niya ang Ama at ang Anak, at bibigyan siya ng lakas at kokontrolin ng diyablo. Sa araw na iyon, ang tumalikod na Sangkakristiyanuhan ay makikiisa sa tumalikod na Judaismo sa pagpapahayag ng katapatan sa halimaw na ito ng kasamaan. Kahit sa araw na iyon na papasok ang kasamaan na gaya ng baha, tutuparin ng Diyos ang Kanyang pangako at magtataas Siya ng watawat laban dito. Magkakaroon Siya ng Kanyang tapat na munting kawan na maglalakas-loob na tumayo—gaya nina Sadrac, Mesac, at Abed-nego—para sa katotohanang ihahayag Niya sa kanila. Dahil sa paninindigang ito, magiging biktima sila ng galit ni Satanas at ng pagkapoot ng tao, pero ililigtas sila mula sa lahat ng iyon para sa kaluwalhatian ng Diyos na kanilang paglilingkuran. Walang sandatang gagawin laban sa kanila ang magtatagumpay, dahil ang Kataas-taasan ang magiging kanilang kalasag at panangga.

Nakikita na natin ngayon ang mga paghahanda para sa mga napakahalagang pangyayaring ito. Bagaman hindi sila magaganap habang nasa lupa pa ang iglesia, kahit ngayon ay inihahanda na ng Diyos ang lupain ng Palestina para muling maging tahanan ng Kanyang bayan sa lupa, at inihahanda na rin ang bayan para sa kanilang lupain. Isipin ninyo ang mga pagbabagong nagaganap sa Silangan sa nakaraang limampung taon! Kalahating siglo na ang nakararaan, hindi pinapayagang manirahan ang isang Judio sa loob ng mga pader ng lunsod ng Jerusalem, at wala pang limampung libong Judio sa buong Palestina. Ngayon ay higit pa sa bilang na iyon ang nakatira sa Jerusalem mismo, at tinatayang halos tatlong ulit ng bilang na iyon ang naninirahan sa lupain. Ang huling ulan na ipinagkait ng Diyos bilang hatol sa loob ng maraming siglo ay muling bumabalik sa lupain. Bagaman hindi ito dumarating taun-taon, sapat na ang ulan para lubos na mapalakas ang loob ng mga magsasaka, kaya libu-libong ektarya na ang tinamnan bilang taniman ng olibo, ubasan, at bukid ng prutas, at karamihan dito ay pag-aari at sinasaka ng mga Judio. Siyempre, ibang-iba ang lahat ng ito sa katuparan ng mga hula tungkol sa muling pagtitipon sa mga Judio sa pamamagitan ng kapangyarihan ng Makapangyarihan sa lahat. Pero ipinakikita sa atin ng mga pangyayaring ito na humuhubog na ang mga bagay para sa pagtupad ng mga hula tungkol sa malaking kapighatian, at sa mga pangyayaring sunud-sunod at mabilis na susunod.

Sa oras ng kakila-kilabot na paghahari ng Antikristo, napakalaking bagay ang manatiling tapat sa Diyos at hindi sumang-ayon sa kasuklamsuklam na paninira; pero bibigyan ng biyaya ang mahinang nalabi, at luluwalhatiin nila ang Diyos sa gitna ng apoy. Kung ganito ang magiging tagumpay ng mga banal sa darating na araw, gaano pa kaya dapat maging tapat at

buong-pusong nakatalaga tayong mas higit na pinagpala sa kasalukuyang dispensasyon ng biyaya ng Diyos! Pero gaano karami ang hindi nakapasa sa pagsubok pagdating sa pag-iingat sa ipinagkatiwala sa kanila ng Diyos! Gaano kaunti ang alam ng karamihan sa atin tungkol sa diwa ng pagtatalaga kay Cristo na nag-udyok kay Athanasius noong unang panahon na sumagot sa panunuya ng emperador, “Ang buong mundo ay laban sa iyo,” sa pamamagitan ng mga salitang hindi kailanman malilimutan, “Kung gayon, ako ay laban sa buong mundo.”

Ang diwang ito ang nagpangyaring magtagumpay si Pablo nang humarap siya kay Nero, kahit kinailangan niyang sabihin, “Sa aking unang pagsasanggalang ay walang sinumang sumama sa akin.” Bagaman naiwang mag-isa, nagbigay pa rin siya ng tapat na patotoo at “naligtas sa bibig ng leon” (2 Timoteo 4:16-17).

Napakalaking pagsaway sa marami sa atin ngayon ang mga tapat na lingkod na ito ng Diyos! Gaano kaunti ang alam natin tungkol sa paninindigan para kay Cristo at sa Kanyang katotohanan, kahit kailangan pa nating tumayong mag-isa. Pero gaano kahamak ang magiging hitsura ng ating kahinaan at karuwagan sa darating na araw ng kaluwalhatian! Makatitiyak kayo, wala ni isang banal sa araw na iyon ang magsisising nagdusa para kay Cristo o nagtiis ng kahihiyan alang-alang sa Kanyang pangalan. Pero libu-libo ang magbibigay ng buong mundo, kung kanila lang ito, kung naging mas tapat at mas buong-pusong nakatalaga lang sila habang nasa lugar sila ng pagsubok. Maikli na ang panahon. Malapit nang matapos ang ating araw ng pagpapatotoo para sa Panginoong wala rito. O, huwag nating kalimutan na mayroon tayong

Isang buhay lang—ito’y lilipas agad;

Ang ginawa lang para kay Cristo ang mananatili't tatagal.

Kabanata 4: Ang Pagpapakumbaba kay Nabucodonosor

Sa Job 33:14-17, sinasabi sa atin, “Sapagkat ang Diyos ay nagsasalita nang minsan, oo, makalawa, bagaman hindi ito napapansin ng tao. Sa panaginip, sa pangitain sa gabi, kapag ang mahimbing na tulog ay sumasapit sa mga tao, sa paghihimlay sa higaan; Kung magkagayo’y binubuksan Niya ang mga pakinig ng mga tao, at tinatatakan ang kanilang turo, Upang ilayo ang tao sa kanyang panukala [o gawa], at ikubli ang kapalaluan sa tao.” Ganito madalas magsalita ang Diyos sa mga taong ayaw magbukas ng Biblia para tanggapin ang malinaw na pahayag ng Kanyang kalooban. Marami Siyang paraan para maabot ang mga taong parang desididong ipahamak ang sarili nila.

Sa talatang iyon sa Job, ipinakita pa ni Elihu na kapag hindi tumatalab ang mga panaginip at pangitain, kung minsan ay hinahayaan ng Diyos na dapuan ng sakit ang katawan hanggang ang kawawang makasalanan ay mabagbag ang espiritu at madurog ang puso. Saka “Siya’y tumitingin sa mga tao, at kung may magsabi, Ako’y nagkasala, at binaluktot ko ang matuwid, at hindi ito napakinabangan ko; Ililigtas Niya ang kanyang kaluluwa sa pagpasok sa hukay, at ang kanyang buhay ay makakakita ng liwanag” (Job 33:27-28).

Ang ikaapat na kabanata ng Daniel ay kahanga-hangang halimbawa ng walang kapantay na biyaya ng Diyos, at napakagandang paglalarawan ng mga salita ni Elihu kay Job. Sa *unang* pagkakataong nagsalita ang Diyos kay Nabucodonosor, ibinigay Niya sa kanya ang panaginip ng malaking larawan ng mga panahon ng mga Hentil. Pero matigas ang puso ng hari, at

nagpatuloy siya sa sarili niyang panukala sa kanyang kapalaluan at kahangalan. Nagsalita ang Diyos sa *ikalawang* pagkakataon sa pamamagitan ng kamangha-manghang tanawin ng Anak ng Diyos sa gitna ng nagniningas na hurno, na iniingatan ang Kanyang mga tapat na saksi sa lahat ng panganib at pinsala. Pero muli, nagpatuloy ang palalong hari sa kanyang lakad, hindi pa rin nagpapasakop ang puso at hindi pa rin napapasuko ang kalooban. Ngayon, nagsasalita ang Diyos sa *ikatlong* pagkakataon sa dakilang pinunong ito ng sanlibutan, sa paraang lubhang nakapagpapakumbaba.

Ang nakaaantig na ikaapat na kabanatang ito ng Daniel ay isinulat mismo ni Nabucodonosor, at iningatan at isinama sa kinasihang aklat. Dito natin mababasa ang kawili-wiling salaysay kung paano ginamit ng Diyos ang mga paraan para dalhin ang mapagmataas na haring ito sa dulo ng kanyang sarili, at akayin siyang magpakababa sa harap ng Kamahalan sa Langit. Sa madaling salita, ito ang pagbabagong-loob ni Nabucodonosor, at mukhang malinaw na ipinapakita nito na nagkaroon ng gawa ng biyaya sa kanyang kaluluwa bago niya binitawan ang setro na ipinagkatiwala sa kanyang kamay ni Jehova. Larawan din ang salaysay na ito, sapagkat kay Nabucodonosor ay nakikita natin ang larawan ng buong kapangyarihan ng mga Hentil— ang paglayo nito sa Diyos, ang pagbagsak nito at pagiging parang hayop, at ang huling pagpapasakop nito sa Diyos sa panahon ng wakas. Sa panahong iyon, babalik si Cristo sa kaluwalhatian, at ang lahat ng bansa ay magpapatirapa sa harap Niya, kikilalanin ang Kanyang matuwid at mabuting paghahari.

Si Nabucodonosor, na may taglay na katinuan, ay larawan ng awtoridad na ibinigay mula sa Langit: “Ang mga

kapangyarihang umiiral ay itinalaga ng Diyos” (Roma 13:1). Pero nasusulat, “Ang tao na nasa karangalan ay hindi nananatili: siya’y gaya ng mga hayop na namamatay” (Awit 49:12). Malinaw na inilalarawan ng pagkabaliw ng hari ang pagtalikod ng mga bansa sa Diyos at ang pagkasira ng mga pamahalaan para paglingkuran ang mga layunin ng tao. Hindi ba’t ganito ang naging katangian ng mga dakilang kapangyarihan ng sanlibutang ito? Sa halip na ang mga hari ay tumayo para sa Diyos at kumilos bilang Kanyang mga kinatawan para panatilihin ang katarungan at paghatol sa lupa, ang nakikita natin ay kapalaluan, sariling kalooban, kasakiman at pagkamakasari ang karaniwang naghahari sa kanila. Lahat ng ito ay inilalarawan ng pagbagsak ni Nabucodonosor nang ang puso niya ay napalitan ng puso ng hayop, at itinaboy siya para kumain ng damo gaya ng mga baka sa parang.

Pero papalapit na ang araw na ipapakita ng Diyos ang Kanyang kapangyarihan, at magwawakas ang lahat ng paghahari ng mga Hentil. Saka sisikat ang matagal nang ipinangakong Hari sa Kanyang maluwalhating kamahalan. Dadalhin ng mga hari sa lupa ang kanilang kaluwalhatian at karangalan sa bagong Jerusalem, ang makalangit na lungsod ng trono ng darating na kaharian, at ang mga bansa ay titingala bilang mga taong tinubos, at hindi na yuyuko gaya ng mga hayop na namamatay.

Kahit sa panahong ito ngayon, itinuturo sa atin ng kasaysayan ang halaga ng pagkilala ng isang bansa sa moral na pamamahala ng Diyos. May kuwento tungkol sa isang paganong pinuno ng tribo na dumayo mula sa malayo niyang lupain para dalawin si Reyna Victoria. Isang araw, tinanong niya ang reyna kung puwede nitong sabihin sa kanya ang lihim ng pag-unlad at kadakilaan ng England. Bilang sagot,

sinasabing inabutan siya ng reyna ng Biblia at sinabi, “Ang Aklat na ito ang magsasabi sa iyo.” Sino ang mag-aalinlangan na ayon sa sukat ng pagsampalataya at pagmamahal ng isang bayan sa Aklat ng mga aklat na iyon, ay pinarangalan sila ng Diyos? At bawat bansang tumanggap at nag-ingat sa Ebanghelyo ay inalagaan at pinagpala sa natatanging paraan.

Sa kabilang banda, kapag tinanggihan ng isang bansa ang Kanyang Salita, makikita mong sunud-sunod ang kapahamakan. Ganito ang nangyari sa mga taga-France, na kabilang sa mga unang pinagpala Niya noong panahon ng Repormasyon pero itinaboy nila ang katotohanang ibinigay Niya sa kanila. Siya na hindi makapagsisinungaling ang nagsabi, “Ang nagpaparangal sa Akin ay aking pararangalan, at ang humahamak sa Akin ay mawawalan ng halaga” (1 Samuel 2:30).

Pero buksan na natin mismo ang Daniel 4 para sa isang tiyak na halimbawa ng lahat ng ito. Ganito ito nagsisimula: “Si Nabucodonosor na hari, sa lahat ng bayan, bansa, at wika, na naninirahan sa buong lupa.” Talagang tumatagos sa puso ko ang talatang ito. Naiisip ko na binabasa ko ang personal na patotoo ng isang taong, sa ilang paraan, ay ang pinakadakilang hari na nakilala ng sanlibutang ito. May pribilehiyo akong mabasa ang sarili niyang salaysay kung paano siya—isang palalo at matigas ang ulong tao—ay nadala sa pagsisisi at sa nakapagliligtas na pagkakilala sa Diyos ng lahat ng biyaya. Sapagkat nauunawaan ko mula sa pahayag na ito na may banal na gawang naganap sa kaluluwa ni Nabucodonosor, gawa ng Diyos na, sa Kanyang awa, ay nagpakilala ng Kanyang sarili sa kanya.

Napakagandang himala nito! Ang totoo, bawat pagbabagong-loob ay himala—alam ng bawat kaluluwang naligtas kung ano

ang maranasan ang kapangyarihang hindi galing sa mundong ito. Diyos lamang ang nakapagbabago ng tao nang ganito. Dinadampot Niya ang isang marumi at kaawa-awang makasalanan at ginagawa Niya itong banal at masayang banal. Kumikilos Siya sa kaluluwa ng lasenggo at binabago ito para maging matino at kapaki-pakinabang na kasapi ng lipunan. Binabagbag Niya ang palalo at matigas ang ulo, at sila'y nagiging maamo at mababang-loob. Hindi ba't mga himala ang mga ito? Tiyak, at nangyayari ang mga ito sa paligid natin. Pero nanunuya pa rin ang mga tao at sinasabing hindi raw nangyayari ang himala sa ating mundong pinamamahalaan ng batas at puro trabaho araw-araw! Naku, sana'y mabuksan ang mga mata ng mga tao para makakita, at ang mga tainga nila para makarinig, kung ano ang ginagawa ng Diyos sa Kanyang biyaya batay sa paghahandog ng Kanyang pinagpalang Anak para sa kasalanan sa krus!

“Inakala kong mabuti,” pagpapatuloy ni Nabucodonosor, “na ipakilala ang mga tanda at mga kababalaghan na ginawa sa akin ng Kataas-taasang Diyos. Kay dakila ng Kanyang mga tanda! at kay makapangyarihan ng Kanyang mga kababalaghan! ang Kanyang kaharian ay walang hanggang kaharian, at ang Kanyang paghahari ay sa sali't salinlahi” (2-3). Napakagandang pagpapahayag ito, at ibang-iba sa mga naunang pagkilala niya sa mga kabanata 2-3! Naantig na ngayon ang kanyang budhi; kilala na niya ang Diyos para sa kanyang sarili at natutuwa siyang magkuwento ng Kanyang mga tanda at kababalaghang ginawa para sa kanya! Kinikilala na niya Siya ngayon hindi bilang *isang* diyos, kundi bilang *iisang* tunay at buhay na Diyos na ang kaharian ay naghahari sa lahat at mananatili magpakailanman. Ang patotoo ni Nabucodonosor ay hindi tungkol sa kaharian ni Cristo bilang Tagapamagitan, kundi

tungkol sa moral na pamamahala ng Diyos sa buong sansinukob, na hindi kailanman nababago ng anuman.

Ngayon, gusto kong maging personal at idiin ang ilang tanong sa bawat bumabasa. May patotoo ka bang maibabahagi tungkol sa mga tanda at kababalaghang ginawa ng Kataas-taasang Diyos para sa iyo? Nadala ka na ba sa tuwirang pakikipagtagpo sa Kanya, para masabi mo nang may katiyakan kung ano ang ginawa Niya para sa iyong kaluluwa? Napakumbaba ka na ba nang makita mo ang iyong sarili bilang isang nawawalang makasalanan sa harap Niya? Tinanggap mo na ba ang lugar na iyon—ang tanging nararapat mong lugar—at inamin mong ikaw ay marumi at lubhang nangangailangan ng awa ng Diyos na may kapangyarihan sa lahat? At alam mo ba kung ano ang tumakbo para magkanlong sa mismong Diyos na labis mong pinagkasalahan, at matagpuan sa Kanyang Anak, ang ating Panginoong Jesu-Cristo, ang taguan mula sa paghatol na nararapat sa iyong mga kasalanan?

Nakikiusap ako sa iyo, huwag mong iwasan ang mga tanong na ito. Kung hindi mo masagot ng oo ang bawat isa, huminto ka at pag-isipan mo itong muli; tanungin mo ang sarili mo kung may sapat bang dahilan para patuloy mong pabayaan ang paraan ng kaligtasan ng Diyos at iwan ang iyong kaluluwa sa panganib. Naku, sana'y magsalita nang malakas sa iyong puso at budhi ang patotoo ni Nabucodonosor kung hanggang ngayon ay hindi mo pa kilala ang Diyos na natutunan niyang sambahin. May napakatiyak na nagawa para sa kanyang kaluluwa; natutuwa siyang ikuwento ito at sumagot sa bawat tao tungkol sa dahilan ng pag-asang nasa kanya.

Bago siya ginising ng Diyos, siya ay “panatag sa [kanyang] bahay, at gumiginhawa sa [kanyang] palasyo” (4). Isipin mo

iyang! Panatag at maginhawa, pero nasa kanyang mga kasalanan pa at hindi pa kilala ang Diyos. May mapanlinlang na kapahingahan, mapanlinlang na kapayapaan, na naghehele sa maraming kaluluwa sa maling pakiramdam na ligtas sila. Ang hindi pagkabalisa ay hindi patunay na ligtas ka. Ang pagiging payapa ay hindi patunay na maayos ang lahat. Minsan, nahawakan ko ang isang bulag at nahila ko siya pabalik, sakto lang para hindi siya mahulog nang patiwarik sa isang bukas na daanan pababa sa silong. Akala niya ay maayos ang lahat at payapa ang isip niya habang naglalakad, pero dalawang hakbang pa at nahulog na sana siya! Tiya mong ang kapayapaan mo ay nakasalig sa dugo ni Cristo na nabuhos sa krus; saka ka magkakaroon ng kapayapaang tunay at pangmatagalan. Ang lahat ng iba ay huwad at panandalian. Ang kapayapaan ng Diyos ay ang dumarating mula sa pagsalig sa patotoo ng Diyos, at kasunod ng pagpapahayag ng mga kasalananag naghiwalay sa kaluluwa mula sa Kanya.

Ikinuwento sa atin ni Nabucodonosor kung paano siya ginising mula sa maling katiwasayang matagal na niyang tinitirhan. “Ako’y nakakita ng panaginip,” sabi niya, “na tumakot sa akin, at ang mga pag-iisip sa aking higaan at ang mga pangitain ng aking ulo ay bumagabag sa akin” (5). Ipinadala ang pangitain para mismo sa layuning ito. Nakita ng Diyos na kailangan niyang mabagabag—kailangan niyang magising mula sa kanyang tulog ng kamatayan. Biyaya ang gumagawa sa kanya nang ganito. At sa isang paraan, ang bawat kaluluwang naligtas ay kailangang dumaan sa ganitong panahon ng pagkabalisa at pag-aalala ng kaluluwa. Gaya ng dati, sa maling pinagmulan bumaling si Nabucodonosor para humingi ng tulong sa panahon ng kanyang kagipitan. Ipinatawag niya ang kanyang mga salamangkero, mga astrologo, mga Caldeo at mga

manghuhula, at isinalaysay niya sa kanila ang kanyang panaginip; pero wala ring nangyari. Sila na noon ay hindi naipaalala sa kanya ang panaginip na nakalimutan niya, ngayon naman ay hindi maipaliwanag ang panaginip na ito. Pero sa wakas ay dumating si Daniel, at bumaling sa kanya ang hari nang may pag-asa. Ikinuwento niya kung paanong nakita niya ang isang malaking punongkahoy sa gitna ng lupa. Lumaki ito nang napakatibay at napakataas, kaya ang taas nito ay umabot hanggang sa langit, at natatanaw ito hanggang sa mga dulo ng lupa. Nadaramitan ng mga dahon at hitik sa bunga, nagbigay ito ng pagkain para sa lahat. “Ang mga hayop sa parang ay sumisilong sa ilalim nito, at ang mga ibon sa himpapawid ay tumatahan sa mga sanga nito, at ang lahat ng laman ay pinakakain nito” (12). Pero nakita ng hari ang isang bantay at isang banal na bumaba mula sa Langit, na sumigaw at nagsabi:

Ibuwal ang punongkahoy, at putulin ang kanyang mga sanga, lagasin ang kanyang mga dahon, at ikalat ang kanyang bunga: paalisin ang mga hayop mula sa ilalim nito, at ang mga ibon sa kanyang mga sanga: Gayunman, iwan ninyo ang tuod ng kanyang mga ugat sa lupa, na may bigkis na bakal at tanso, sa sariwang damo sa parang; at mabasa ito ng hamog ng langit, at ang kanyang bahagi ay kasama ng mga hayop sa damo ng lupa: Mapalitan ang kanyang puso mula sa puso ng tao, at bigyan siya ng puso ng hayop; at pitong panahon ang lumipas sa kanya. Ang bagay na ito ay ayon sa utos ng mga bantay, at ang kahilingan ay ayon sa salita ng mga banal: upang malaman ng mga nabubuhay na ang Kataas-taasan ay naghahari sa kaharian ng mga tao, at ibinibigay ito sa sinumang

Kanyang ibigin, at inilalagay rito ang pinakamababa sa mga tao (14-17).

Ito ang panaginip, at sabik na nagtanong ang hari kung masasabi ni Daniel, o Beltesasar, ang kahulugan nito.

Malinaw na kay Daniel ang kahulugan mula pa sa simula. Pero sinasabi sa atin na natigilan siya nang isang oras, at bumagabag sa kanya ang kanyang mga iniisip. Halata na marami sa pagkatao ni Nabucodonosor ang marangal at kahanga-hanga, at ito'y nakaantig sa propeta. Lubha rin siyang pinaboran ng hari, at ang isiping darating na ang mabigat na paghatol sa kanyang maharlikang panginoon ay nagpalungkot sa kanya. Malamang ay napansin ni Nabucodonosor ang pag-aalala at kalungkutan sa mukha ng kanyang ministro, sapagkat nagsalita siya sa paraang nagbigay rito ng lakas ng loob na ituloy ang pagpapaliwanag. Ayaw niya ng matatamis na salitang inimbento lang para sa pagkakataong iyon. Kahit hindi niya alam kung ano ang darating, gusto pa rin niyang malaman ang katotohanan. Napakapalad ng sinumang kaluluwang umabot sa puntong masasabi niya: “Ibigay mo sa akin ang Salita ng Diyos, at ipaalam mo sa akin na ito *nga* ang Kanyang Salita, at tatanggapin ko ito, gaano man ito tumagos, at sumalungat sa mga pinakamahal kong kaisipan.”

“Panginoon ko,” sagot ni Daniel, “ang panaginip ay mapasa mga napopoot sa iyo, at ang kahulugan nito ay sa iyong mga kaaway” (19). Pagkatapos ay ipinaliwanag niya na ang malaking punongkahoy ay si Nabucodonosor mismo, na inilagay ng Diyos sa natatanging lugar ng katanyagan sa lupa bilang pinuno ng lahat ng bayan at kaharian. Ang pagbuwal sa punongkahoy ay nangangahulugang siya'y ibababa hanggang sa

pinakamababang kalagayan, hanggang sa itaboy siya mula sa gitna ng mga tao. Ang tirahan niya ay kasama ng mga hayop sa parang, kung saan kakain siya ng damo gaya ng mga baka at mababasa ng hamog ng langit, hanggang lumipas sa kanya ang pitong panahon—hanggang malaman niya na ang Kataas-taasan ay naghahari sa kaharian ng mga tao at ibinibigay ito sa sinumang Kanyang ibigin. Pero ang pag-iwan sa tuod ng punongkahoy ay nagpapahiwatig na ibabalik sa kanya ang kanyang kaharian pagkatapos niyang malaman na ang langit ang naghahari. Nagdagdag ang propeta ng tapat na payo; nakiusap siya sa hari na putulin ang kanyang mga kasalanan sa pamamagitan ng katuwiran at ang kanyang mga kasamaan sa pamamagitan ng pagpapakita ng awa sa mga dukha, sa pag-asang mapahaba pa ang mga araw ng kanyang katiwasayan. Hindi nagsasalita rito si Daniel tungkol sa pagkamit ng walang hanggang kaligtasan sa sariling gawa. Ang payo niya ay tungkol sa makapangyarihang paghahari ng Diyos sa lupa at sa pagkilala at pagpapasakop ni Nabucodonosor dito.

Nangyari ang lahat ayon mismo sa sinabi ni Daniel, sapagkat hindi pa rin nagpakumbaba si Nabucodonosor kahit buong galang siyang nakinig sa mga salita ng propeta. Isang araw, makalipas ang isang taon, naglalakad siya sa palasyo ng kanyang kaharian, na mukhang tanaw ang kanyang kabisera. Habang naglalakad siya ay sinabi niya sa sarili, “Hindi ba ito ang dakilang Babilonia, na aking itinayo para maging tahanan ng kaharian sa pamamagitan ng lakas ng aking kapangyarihan, at para sa karangalan ng aking kamahalan?” (30) Nakalimutan ni Nabucodonosor na utang niya sa Kataas-taasang Diyos ang kanyang kinalalagyan, pati ang kayamanan at kaluwalhatian nito; sa sarili niya inangkin ang lahat ng karangalan. Habang nasa bibig pa niya ang salita, isang tinig mula sa Langit ang

nagpahayag ng utos na dumating na ang panahong matutupad ang panaginip. Nang oras ding iyon ay nawala ang kanyang katinuan at naging kaawa-awang tanawin siya, hindi na karapat-dapat makisama sa iba; itinaboy siya mula sa mga tao papunta sa malawak na parang kung saan naging tulad siya ng mga hayop na namamatay. Hindi mahirap paniwalaan ang mabigat na salaysay na ito kapag naaalala natin kung paano karaniwang tinatrato ang mga baliw sa mga bansa sa Silangan. Itinuturing silang mga pinahirapan ng Diyos, kaya hinahayaan silang gumala ayon sa gusto nila, at walang nakikialam o tumatakot sa kanila.

Sa lahat ng ito, nakikita natin ang larawan ng kapangyarihan ng mga Hentil sa paglayo nito sa Diyos at pagiging parang hayop. Ang mga pinuno at bansang yumurak sa Salita ng Diyos at humamak sa Kanyang awa at biyaya, at tumangging magpasakop sa Kanyang pamamahala, ay nagkasala ng pagkilos na parang baliw! Ang isang malaking punongkahoy na nakataas nang nagsasarili papunta sa langit ay simbolong madalas gamitin sa Kasulatan para ilarawan ang mga dakilang pinuno ng sanlibutang ito. Ginamit ito ni Ezekiel bilang larawan ng kaharian ng Asiria. Sa Bagong Tipan, ginamit ito ng ating Panginoong Jesu-Cristo bilang simbolo ng kaharian ng Langit kung ano ito ngayon sa kamay ng mga tao.

Gusto kong pagtuunan nang kaunti ang pariralang “pitong panahon ang lilipas sa iyo” (32). Ginamit ito para suportahan ang tinatawag na “year-day theory,” na madalas iharap ng isang grupo ng mga guro ng hula. Isa itong paraan ng pagpapaliwanag na kumukuha sa mga panahon at oras sa hula at nagsasabing: Ang lahat ng araw ay dapat unawain bilang mga taon, ang mga buwan bilang tigtatatlumpung taon, at ang mga

taon bilang mga panahon ng tigtatatlong daan at animnapung taon. Ngayon, ang “isang panahon” ay walang duda na isang taon. Kung gayon, ang pitong panahon ay pitong taon. Kung totoo ang year-day theory, dapat itong umubra rito gaya rin sa ibang bahagi ng Kasulatan. Pero ano ang kahulugan ng pitong ulit ng tatlong daan at animnapung taon dito? Aabot iyon sa dalawang libo limang daan at dalawampung taon. Kung ganoon, ang pagkabaliw ni Nabucodonosor ay nagpatuloy sana hanggang sa kalagitnaan ng siglong ito. Pero kung katawatawa at imposible ito, kahangalan ding subukang ilapat ang teoryang iyon sa ibang lugar, dahil malinaw na isa itong hula tungkol sa panahon. Sa bawat pagkakataon na ang alinman sa mga hulang ito tungkol sa panahon ay natupad na, at malinaw na sinasabi ito ng Kasulatan, kitang-kita na ang mga araw, buwan o taon ay laging natupad nang literal.

Halimbawa, sinabi ng Diyos tungkol sa mga tao bago ang Baha na ang kanilang mga araw ay magiging isang daan at dalawampung taon (Genesis 6:3), at sa eksaktong haba ng panahong iyon ay ginunaw ang sanlibutan ng baha. Ipagpalagay nating pinaniwalaan ni Noe ang year-day theory. Kinalkula sana niya na tiyak na hindi kailangang magmadali sa paggawa ng arka, dahil hindi darating ang baha bago lumipas ang di-kukulangin sa apatnapu't tatlong libo at dalawang daang taon, o isang daan at dalawampung taon ng hula na tig-tatlong daan at animnapung literal na taon bawat isa.

Sinabi rin ng Diyos kay Moises na ang mga anak ni Israel, dahil sa kanilang hindi pagsampalataya, ay maglalagalag sa ilang nang apatnapung taon, ayon sa bilang ng mga araw na tiniktikan nila ang lupain (Bilang 14:33-34). Dito ay maaaring akalain na may batayan tayo para sa year-day theory, pero ang

totoo, ang kabaligtaran mismo ang nakikita natin. Ang araw ay araw, at ang taon ay taon.

Sa aklat ni Ezekiel, sinabihan ang propeta na humiga sa kanyang kaliwang tagiliran nang tatlong daan at siyamnapung araw, para pasanin ang kasamaan ng sambahayan ni Israel. Pagkatapos ay hihiga naman siya sa kanyang kanang tagiliran nang apatnapung araw para pasanin ang kasamaan ng sambahayan ni Juda; idinagdag ng Diyos, “Itinakda Ko sa iyo ang bawat araw para sa isang taon” (Ezekiel 4:6). Madalas iharap ang talatang ito bilang patunay na makakasulatan ang year-day theory. Pero tiyak na hindi ito nagbibigay ng dahilan para isiping saanman tinukoy ang mga oras at panahon sa mga kasulatan ng hula, ay maaasahang tama ang prinsipyong ang isang araw ay nangangahulugang isang taon. Ang dakilang hula ng pitumpung sanlinggo (Daniel 9) ay maaaring mukhang sumusuporta sa teoryang ito, pero gaya ng makikita natin, ang salitang *sanlinggo* ay hindi naman talaga laging tumutukoy sa pitong araw.

Ang totoo, iba’t ibang sistemang nagkakasalungatan ang naitayo sa ideyang ito ng year-day. Paulit-ulit na nagtakda ng mga petsa para sa ikalawang pagdating ng Panginoon at sa katuparan ng iba pang pangyayari sa hula, pero kabiguan at kalituhan lang ang kinahinatnan. Nabibigyan nito ng pagkakataon ang mga kaaway ng katotohanan na lumapastangan kapag lumipas na ang mga itinakdang petsa nang walang anumang mahalagang nangyari. Ang buong teorya ay nakasalig sa pagpapalagay ng isang bagay na hindi kailanman ipinahayag ng Diyos.

Sa kasong nasa harap natin, sinabi ni Daniel na mababaliw ang hari hanggang lumipas sa kanya ang pitong panahon. Sa

eksaktong pitong taon, itinaas ni Nabucodonosor ang kanyang mga mata, at bumalik sa kanya ang kanyang katinuan. Nakita niya na ang Diyos ang kumikilos sa kanya—natutunan niya ang kanyang aral. Pinuri niya ang Kataas-taasang Diyos at bumaling sa Kanya sa pagsisisi, at kinilala Siya bilang kanyang Diyos. Saka niya isinulat ang salaysay na ito ng kanyang pagbabagong-loob, para ang iba rin ay magpakumbaba sa harap ng iisang tunay na Diyos at purihin Siya dahil sa Kanyang awa.

Ganito rin ang mangyayari sa mga bansang matitira pagkatapos ng mga paghatol na magaganap sa panahon ng wakas. Angkop na larawan si Nabucodonosor ng lahat ng kapangyarihan ng mga Hentil—mapagmataas, walang galang, at lumalaban sa Langit. Dahil nakalimot sa Diyos, ang tunay na pinagmumulan ng awtoridad at kapangyarihan, ito'y naging tulad ng mga hayop sa lupa. May alam ka sa naging takbo nito mula nang ipako nito sa krus ang Panginoon ng kaluwalhatian. Nabaliw ang mga bansa—lubos na nawalan ng tunay na katinuan gaya ng nasiraan ng bait na hari ng Babilonia. Pero darating ang araw na ang Diyos, sa Kanyang biyaya, ay wawakasan ang lahat ng ito at ililigtas ang dumaraing na sanlibutan mula sa kasamaan ng makasariling paniniil at inggitan ng mga bansa. Ang personal na pagbabalik ni Cristo mula sa Langit ang magwawakas sa mahabang panahon ng maling pamamahala ng mga Hentil. Dumaraing ang sangnilikha habang hinihintay ang oras na mahahayag ang iisang tunay na Hari—ang ating Panginoong Jesu-Cristo. “Na sa Kanyang mga panahon ay ipakikilala Niya, Siya na mapalad at tanging Makapangyarihan, ang Hari ng mga hari, at Panginoon ng mga panginoon” (1 Timoteo 6:15).

Ang mapalad na Makapangyarihan ay ang tunay na masayang pinuno! Hindi pa nakakita ang sanlibutan ng masayang makapangyarihang pinuno noong nakaraan. Ang linya ni Shakespeare ay naging kasabihan na, “Uneasy lies the head that wears a crown” (Hindi mapalagay ang ulong may suot na korona). Pero sa mga araw na hawak na ng ating Panginoong Jesu-Cristo ang setro ng kapangyarihan at naghahari sa katuwiran, sa unang pagkakataon ay makakakita ang sanlibutan ng isang *masayang* Makapangyarihan. Sino ang makasusukat sa kaligayahan ng Anak ng Diyos kapag bumaba na Siya para tanggapin ang kaharian na matagal na Niyang hinintay; at kasama Niya ang sarili Niyang minamahal na kasintahang babae para makibahagi sa Kanyang kaluwalhatian! Saka “Makikita Niya ang bunga ng paghihirap ng Kanyang kaluluwa, at masisiyahan” (Isaias 53:11).

Iyon ang mga araw ng Langit sa lupa, kapag dumating na “ang panahon ng pag-awit” (Awit ni Solomon 2:12), at ang buong tinubos na sangnilikha ay magagalak sa ilalim ng paghahari ni Emmanuel. Naglagay ang ating mga tagapagsalin ng dalawang maliliit na salita sa talatang iyon na hindi dapat naroon. Pinalabas nilang ganito ang sinasabi, “Ang panahon ng pag-awit ng mga ibon ay dumating na.” Naku, pinahina nila ito nang husto! Ang dapat lang ay, “Ang panahon ng pag-awit ay dumating na”—ang panahon na ang mga banal sa langit ay umaawit ng papuri sa Kanya mula sa kaluwalhatian, at ang Israel, na pinagpala sa lupa, ay magagalak sa Kanyang kagandahang-loob. Sa araw na iyon ng kagalakan ng Kanyang puso, ang buong sangnilikha ay luluhod sa Kanyang paanan para sumamba, at magagalak Siya sa kanila nang may pag-awit. Saka Niya ipakikilala kung sino ang masaya at tanging Makapangyarihan. Ang pariralang “ang mapalad [masaya] ... na

Makapangyarihan” ay nag-aalis ng lahat ng kalungkutan at kabiguan. Ang “tanging Makapangyarihan” ay nag-aalis sa lahat ng ibang pinuno. Maraming korona ang nasa Kanyang ulo. Ang bawat ibang korona ay ihahagis sa Kanyang paanan, at maghahari Siya bilang Hari ng mga hari at Panginoon ng mga panginoon. Masayang araw iyon para sa mga nagpakumbaba at, gaya ni Nabucodonosor, ay kumilala sa katuwiran ng Kanyang pakikitungo sa kanila. Ang mga nagpahayag ng kanilang mga kasalanan sa harap Niya ay sisigaw sa tuwa kapag bumaba na Siya sa kamahalan, “Ito ang ating Diyos; hinintay natin Siya” (Isaias 25:9). Tungkol sa kanila ay sisigaw Siya nang may kagalakan, “Tipunin ninyo sa Akin ang Aking mga banal; ang mga nakipagtipan sa Akin sa pamamagitan ng hain” (Awit 50:5).

Bago sumapit ang araw na iyon, ang landas ng karunungan ay ang “hagkan ang Anak, baka Siya’y magalit, at kayo’y mapahamak sa daan, kapag ang Kanyang poot ay nagningas kahit kaunti” (Awit 2:12). Hinagkan mo na ba ang Anak? Yumukod ka na ba nang may pagsisisi sa paanan ng Panginoong Jesu-Cristo, nagtiwala sa Kanya bilang sarili mong Tagapagligtas, at kinilala Siya bilang iyong karapat-dapat na Panginoon? Kung oo, makatitingala ka at masasabi mo nang may masayang pagtiwala, “Pumarito Ka, Panginoong Jesus” (Apocalipsis 22:20). Pero nagawa mo man o hindi, darating ang Panginoong Jesus—darating nang napakalapit na, at talagang kaawa-awa ang magiging kalagayan mo magpakailanman kung matagpuan ka Niyang nasa iyong mga kasalanan, hindi kilala ang Diyos at ang biyaya. “Sapagkat may poot, mag-ingat ka baka kunin ka Niya sa pamamagitan ng Kanyang hampas: kung magkagayo’y hindi ka maililigtas ng malaking pantubos” (Job 36:18). Ang pantubos na iyon ay makukuha ngayon ng lahat ng

sumasampalataya sa Kanya. Sa araw ng pagbabalik ni Cristo, hindi na iaalok ang Kanyang mahalagang dugo para sa kaligtasan ng mga humamak sa Espiritu ng biyaya at tumangging makinig sa mensahe ng Ebanghelyo.

*O, huwag mong hayaang lumayo ang salita,
At ipikit ang mata sa liwanag na dala;
Kawawang makasalanan, puso'y huwag patigas;
Nais mong maligtas—bakit hindi ngayong gabi?*

*Ang mundo'y walang bagong maibibigay,
Walang tunay, walang dalisay na kaligayahan;
Tumingin ngayon kay Jesu-Cristo, at mabuhay;
Nais mong maligtas—bakit hindi ngayong gabi?*

*Ang ating Panginoon ay walang tinatanggihan
Na sa Kanya'y nais iugnay ang kaluluwa;
Sumampalataya, sumunod, ang gawa'y tapos na;
Nais mong maligtas—bakit hindi ngayong gabi?*

Elizabeth Reed

Kabanata 5: Ang Pagbagsak ng Babilonia

Ipinapakita sa atin ng Daniel 5 ang mga huling yugto ng imperyo ng Babilonia—ang mga huli at mabibigat na tagpo kaugnay ng pagbagsak ng gintong ulo ng larawang inilarawan sa Daniel 2. Makikita natin sa kabanatang ito, gaya ng sa naunang dalawang kabanata, ang isang larawan ng pagbagsak ng kapangyarihan ng mga Hentil. Dito, ang tinutukoy ng larawan ay ang relihiyosong katangian ng mga bansang Hentil bilang ang Babiloniang dakila sa panahon ng wakas. Ang salaysay tungkol sa pagbagsak ng mistikong Babilonia sa Apocalipsis 17-18 ay malinaw na nakasalig at malapit na nakaugnay sa nakikita natin dito.

Ang salaysay ni Daniel tungkol sa pagkawasak ng mapagmataas na kabisera sa tabi ng Eufrates ay malaki ang pagkakasundo sa naiwang tala ni Herodotus, ang tinatawag na “Ama ng Kasaysayan,” at ng iba pang sinaunang manunulat. Gayunman, may isang uri ng makabagong kritiko na humahamon sa tala ng Kasulatan at nagsasabing hindi raw ito mapagkakatiwalaan. Sinasabi nilang may mga hindi pagkakatugma raw ang salaysay ng Biblia at ang mga nakasulat sa ilang monumentong kamakailan lang nabasa. Ang pangunahing pinagtatalunan ay ang titulong ibinigay kay Belsasar, na anak ni Nabonidus, at kung sino talaga si Dario na taga-Media.

Si Belsasar noon ay kasamang naghahari ng kanyang ama, at tiyak na siya ay “hari ng Babilonia,” o “hari ng mga Caldeo,” sa diwa na siya ang prinsipeng rehente na nakaupo sa lungsod ng imperyo. Noong panahong iyon, hindi lang ang pinakamataas na monarka ang tinatawag na “hari.” Mapapansin na sa kabanata 2, nang parangalan ni Nabucodonosor si Daniel,

ginawa siya ng dakilang hari na *ikalawang* pinuno sa kaharian. Pero sa kabanatang ito, hinirang siya ni Belsasar na *ikatlong* pinuno, dahil malinaw na si Belsasar mismo ang ikalawa. Kaya walang hindi pagkakatugma rito; sa halip, makikita rito ang kawastuhang laging matatagpuan sa Banal na Kasulatan.

Tungkol naman kay Dario na taga-Media, totoo na hindi lumilitaw ang kanyang pangalan sa mga monumento, at itinala ni Herodotus na si Ciro ang namumuno sa mga hukbong sumakop sa Babilonia. Pero hindi talaga problema ang pangalang Dario, dahil madalas na kilala ang mga sinaunang hari sa iba't ibang pangalan. Sa katunayan, walang dalawang listahan ng mga huling hari ng Media mula sa mga sinaunang historyador ang magkatugma, at parang iba pa sa lahat ng iyon ang sinasabi ng mga monumento. Ang huling hari ng mga taga-Media ay si Cyaxares II, na nakipag-alyansa sa pamangkin niyang si Ciro at namuno sa bahagi ng mga hukbo ng magkakaanib na kaharian sa digmaan. Ang kanyang edad, ayon sa tala ni Herodotus, ay tugma sa edad ni Dario na ibinigay sa Daniel 5:31. Kaya maaaring iisang tao lang sila. Sa kabilang banda, may nag-aakala na si Dario ay si Gobryas din; ayon sa mga sinaunang tala, siya ang namahala sa pagkubkob sa Babilonia bilang kinatawan ng magkakaanib na hari.

Ang pagkakaiba sa mga pangalan ay hindi hihigit sa kaso nina Cambyses at Atrodates, na parehong pangalan ng iisang monarka—ang isa ay gamit ni Xenophon at ang isa ay ni Nicolas ng Damasco. Kilalang-kilala na ang mga listahan ng mga hari ng Media na ibinigay nina Ctesias at Herodotus ay nagkakaiba sa bawat pagkakataon, at ang kanilang mga petsa ay sobrang nakalilito at nagkakasalungatan. Pero ang rasyonalista ay sabik na sinusunggaban ang anumang tila hindi

pagkakatugma sa pagitan ng mga talang iniwan ng mga hindi mapagkakatiwalaan at kadalasa'y hindi tapat na manunulat ng kasaysayan at ng salaysay sa Salita ng Diyos. Hindi kailangang matakot ang Cristiano na balang araw ay mapapasinungalingan ng kasaysayan ang nakatala sa ating Biblia. Sa kasong ito, si Daniel ay isang saksing nakakita mismo. Isinulat niya ang mga pangyayari ayon sa kanyang nakita at nalaman. Ang kanyang patotoo, kahit hindi pa natin pag-usapan ang banal na pagkasi, ay tiyak na mas mapagkakatiwalaan kaysa sa mga sipsip na taga-palasyo o mga historyador na umaasa lang sa sabi-sabi, na ang mga sinasabing katotohanan ay madalas na hindi mapagkakatiwalaan, pinalabis, at nagsasalungatan.

Ang lalong lumilitaw sa atin sa kabanatang ito ay ang kawalang-galang sa Diyos ng kapangyarihan ng mga Hentil, na kinakatawan ng paghahari ni Belsasar. Umabot sa sukdulan ang kawalang-galang na ito nang lapastanganin nila ang mga sisidlang tinangay mula sa templo ni Jehova sa Jerusalem. Ipinagkatiwala ng Diyos ang pamamahala sa mga bansa, at ibinigay kay Nabucodonosor ang pinakamataas na kapangyarihan; pero makikita natin na mula pa sa simula ay hindi nila ibinigay sa Kanya ang karangalan at katapatang nararapat sa Kanya. Bagaman nagpakumbaba rin si Nabucodonosor sa bandang huli, ang mga sumunod sa kanya—si Evil-Merodach, si Nabonidus, at ang walang-galang na anak nito—ay lubusang hindi natuto sa aral na natutunan ng kanilang tanyag na ninuno sa napakalaking halaga sa kanyang sarili. (Sina Neriglissar at Laborosoarchod, na kapwa naghari nang maikling panahon pagkamatay ni Evil-Merodach, ay hindi mula sa dugong maharlika.)

Sa lahat ng ito, madaling makita ang larawan ng buong takbo ng pamamahaling ipinagkatiwala sa tao. Ang mga palalo at mapagmataas na pinuno ay tuwang-tuwang samantalain ang katotohanang “ang mga kapangyarihang naroroon ay itinalaga ng Diyos,” at kadalasan ay wala man lang silang iniisip na hanapin ang Kanyang kaluwalhatian o kumilos bilang Kanyang mga kinatawan sa lupa. Sa halip, ginagamit nila ito upang itatag at palakihin ang sarili nilang kapangyarihan sa pag-angkin sa doktrina ng “banal na karapatan ng mga hari.”

Bago magsimula ang ating kabanata, si Ciro na Dakila, hari ng Persia, ay nakipag-alyansa sa matanda niyang tiyuhin na si Cyaxares II, at nasakop ng pinagsamang mga kaharian ang iba’t ibang bansa sa hilaga at timog. Ngayon ay ipinasya nilang isama sa kanilang nasasakupan ang mabilis nang nabubulok na imperyo ng Babilonia. Malinaw na si Ciro ang pangunahing nagtutulak nito, bagaman habang buhay pa si Cyaxares ay ito ang inuuna. Si Ciro, nang hindi niya alam, ay naging “panghagupit ng Panginoon,” gaya ni Nabucodonosor bago siya. Nang magkasala ang Israel, ginamit ng Diyos ang mga Caldeo bilang Kanyang pamalong pandisiplina sa kanila. Ngayon naman ay gagamitin ng Diyos ang mga Medo-Persiano upang parusahan ang mga Caldeo, na nagpakitang manhid sila sa lahat ng Kanyang awa sa kanila.

Nang panahong iyon, ang Babilonia ang pinakamaringal at pinakamarangyang lungsod sa daigdig—lulong sa bawat bisyo at sentro ng pagsamba sa diyus-diyosan. Mula sa mga araw ni Nimrod at ng tore ng Babel hanggang sa ito’y burahin sa silong ng langit, ang Babilonia ang naging punong-himpilan ng mga misteryo ng mga pagano. Ang mga pader nito, na inaakalang hindi kayang pasukin, ay napakalapad na ilang karwahe ang

maaaring magkatabing tumakbo sa ibabaw nito. Ang Eufrates ay dumadaloy mismo sa gitna ng lungsod at dumaraan sa ilalim ng mga pader. Siyempre, umaasa ang mga tao sa ilog na iyon para sa kanilang ikabubuhay, pero itinakda na ito pala ang magiging kaaway nila.

Matapos ang isang bigong pagkubkob na tumagal nang maraming buwan, napagpasyahan ng mga hukbo ng Medo-Persia na ang tanging paraan para makapasok ay sa daluyan ng ilog. Kaya naghukay sila ng bagong daluyan paikot sa lungsod nang hindi namamalayan ng mga taga-Babilonia. Ang daluyang ito ay nakakonekta sa isang lawa sa malapit. Nang mismong gabing iyon, nang matatapos na ang paglilihis sa tubig ng ilog at gagawin na ang huling pagsalakay, si Belsasar ay walang kamalay-malay sa panganib na kinalalagyan ng lungsod. Nagdiriwang siya ng isang walang-galang na piging kasama ang isang libo niyang maharlika, bilang parangal sa mga diyos ng mga pagano. Hindi lang ito piging na nagpapakita ng kapalaluan ng kanyang puso; mas masahol pa ang katangian nito. Bilang pang-iinsulto kay Jehova, ipinakuha ni Belsasar ang mga gintong sisidlan ng templo sa Jerusalem, na tinangay pababa sa Babilonia, upang gamitin sa kanilang paganong piging. Kaya uminom sila at pinuri ang mga diyos na pilak at ginto, tanso at bato, at lubusang nilimot o tahasang nilapastangan ang Diyos ng Langit. Sa sukdulang gawang ito ng kawalang-galang, nang mapuno na ang kanilang saro ng kasamaan, biglang bumagsak ang mabigat na hatol ng Diyos. Kapag humahatol ang Diyos sa mga bansa, hindi Siya kailanman humahampas hangga't hindi umaabot sa buong sukat ang kasamaan. Hindi Niya mapahintulutang angkinin ng bayang Israel ang lupain ng Canaan bago ang mga araw ni Moises dahil “hindi pa lubos ang kasamaan ng mga Amorrheo”

(Genesis 15:16). Gayundin sa kaso ng Babilonia, matagal Siyang naghintay. Pinahintulutan Niyang maging alipin ang Kanyang bayan ni Nabucodonosor, ng kanyang anak, at ng kanyang apo, gaya ng inihula ni Jeremias, hanggang sa umabot sa sukdulan ang kasamaan ng mga Caldeo.

Sa wakas ay dumating na ang takdang sandali. Nakatayo si Belsasar sa harap ng kanyang mga maharlika, hawak ang isa sa mga saro mula sa nawasak na templo ng Jerusalem, at pinupuri ang sarili niyang mga karumal-dumal na diyos na demonyo. Nang sandaling iyon, sa harap mismo ng buong karamihan, lumitaw ang mga daliri ng kamay ng isang tao at isinulat sa palitada, sa mga titik na parang apoy, ang mga salita ng kapahamakan: “MENE, MENE, TEKEL, UPHARSIN” (5:25).

Malamang na kayang basahin ng bawat maharlikang naroon ang kakaibang mga salita, pero walang makapagsabi ng kahulugan o kaugnayan ng mga ito. Kapag sinasabing hindi nila mabasa ang mga salita, ang ibig sabihin ay hindi nila ito mabasa nang may pag-unawa. Isinulat ito ng Diyos sa sarili nilang wika, pero sino ang makauunawa sa apat na salitang tila walang kaugnayan sa isa’t isa: “BINILANG, BINILANG, TINIMBANG, HINAHATI”? Lahat sila ay kusang nakadama na ito ay mensahe mula sa kabilang daigdig, pero sino ang makapagpapaliwanag ng hatol?

Nakikita ko si Belsasar habang nakatayo roon na hawak ang saro ng alak. Naiisip ko ang matinding takot na bumalot sa kanyang mukha—ang nakamamatay na pamumutla na kumalat sa kanyang mukha. Nakikita kong nabitawan ng nanghihina niyang kamay ang saro habang kumakapit siya sa haligi para hindi bumigay ang nanginginig niyang mga binti. Sinasabi ng Salita ng Diyos, “ang kanyang mga tuhod ay nag-uumpugan”

(6). Walang saysay ang pagtawag niya, sa paos na tinig, sa mga astrologo, sa mga manghuhula, at sa mga marunong sa karunungan ng mga Caldeo upang ipaliwanag ang nakakikilabot na tandang ito; pero “hindi nila mabasa ang sulat, ni maipaalam man sa hari ang kahulugan niyaon” (8). Habang sila ay takot na takot at litung-lito, pumasok ang reyna, ang ina ng hari. Tila nakahiwalay siya sa lahat ng kasamaan at pagsasaya ng malaking pulutong na iyon. Halos parang kinatawan ng ibang daigdig, dumating siya upang sabihin sa hari ang tungkol sa isang taong makababasa ng sulat at makapagbibigay ng kahulugan nito. Sinabi niya:

May isang lalaki sa iyong kaharian na nasa kanya ang espiritu ng mga banal na diyos; at noong mga araw ng iyong ama ay nasumpungan sa kanya ang liwanag at pagkaunawa at karunungan, na gaya ng karunungan ng mga diyos; at siya’y ginawa ng haring Nabucodonosor na iyong ama, ang hari, sinasabi ko, na iyong ama, na pinuno ng mga mahiko, ng mga astrologo, ng mga Caldeo, at ng mga manghuhula; Sapagkat isang dakilang espiritu, at kaalaman, at pagkaunawa, pagpapaliwanag ng mga panaginip, at pagpapahayag ng mahihirap na salita, at paglutas ng mga alinlangan, ay nasumpungan sa Daniel ding iyon, na pinangalanan ng hari na Beltsasar: ngayon nga’y ipatawag si Daniel, at ipakikilala niya ang kahulugan (5:11-12).

Walang pakialam si Belsasar sa taong ginamit ng Diyos noong mga araw ng kanyang lolong si Nabucodonosor; pero si Daniel ay nagpatuloy nang tahimik at mapagpakumbaba, hinahanap ang pagsang-ayon ng Isa na mas mataas pa sa pinakamataas.

Dali-dali siyang ipinatawag, at pagpasok niya, ang kanya mismong presensya ay naging pagsaway sa walang-diyos na pulutong na iyon. Kinausap siya ni Belsasar sa mga salitang pambobola at pinangakuan ng malalaking karangalan kung babasahin niya ang sulat at ipaliliwanag ang kahulugan nito. Daramtan daw siya ng pula, kukuwintasan ng gintong kadena sa leeg, at gagawing ikatlong pinuno sa kaharian.

Kawawang hari na naligaw ng landas! Napakaliit ng magiging halaga ng lahat ng kanyang pangako pagsikat ng araw kinabukasan! Hindi alam ni Belsasar na habang nangyayari ang mahahalagang pangyayaring ito sa palasyo, nailihis na ang tubig ng ilog sa bagong daluyan. Ang mga hukbo ng magkakaanib na hari ay pumapasok na sa ilalim ng mga pader sa tuyong daluyan ng ilog, nang hindi napapansin dahil, ayon sa isinulat ni Herodotus, lasing lahat ang mga bantay ng lungsod. Sa mga lansangan, gaya ng sa palasyo, napakaraming nagsasaya ang nagpapalipas ng gabi sa walang-diyos na libangan, at ginagawa ang maruruming kalaswaan bilang parangal sa mga paganong diyos. Nasa ibabaw na nila ang hukbo ng Persia bago pa nila namalayan ang panganib.

Sa palagay ko ay wala ring alam si Daniel tungkol dito, pero lalong nitong pinabibigat at pinaseseryoso ang kanyang mga salita kay Belsasar.

Nang magkagayo'y sumagot si Daniel at nagsabi sa harap ng hari, Mapasaiyo na ang iyong mga kaloob, at ibigay mo sa iba ang iyong mga gantimpala; gayunma'y babasahin ko sa hari ang sulat, at ipaalam ko sa kanya ang kahulugan. Oh hari, ang kataas-taasang Diyos ay nagbigay kay Nabucodonosor na iyong ama ng kaharian,... at dahil sa kadakilaang ibinigay Niya sa kanya, ang lahat ng bayan,

bansa, at wika ay nanginginig at natakot sa harap niya: ang ibig niyang patayin ay pinapatay niya; at ang ibig niyang buhayin ay binubuhay niya; at ang ibig niyang itaas ay itinataas niya; at ang ibig niyang ibaba ay ibinababa niya. Ngunit nang magmataas ang kanyang puso, at ang kanyang isip ay tumigas sa kapalaluan, siya'y ibinaba sa kanyang luklukang pagkahari, at kinuha nila sa kanya ang kanyang kaluwalhatian: At siya'y itinaboy mula sa mga anak ng tao; at ang kanyang puso ay ginawang gaya ng sa mga hayop, at ang kanyang tahanan ay kasama ng mga mailap na asno: pinakain siya ng damo na gaya ng mga baka, at ang kanyang katawan ay nabasa ng hamog ng langit; hanggang sa nakilala niya na ang kataas-taasang Diyos ang namamahala sa kaharian ng mga tao, at inilalagay Niya roon ang sinumang Kanyang ibigin (17-21).

At ngayon, pansinin ang nakakikilabot na sakdal laban sa kahabag-habag na haring kaharap niya.

At ikaw na kanyang anak, Oh Belsasar, ay hindi nagpakumbaba ng iyong puso, bagaman nalalaman mo ang lahat ng ito; Kundi nagmataas ka laban sa Panginoon ng langit; at dinala nila sa harap mo ang mga sisidlan ng Kanyang bahay, at ikaw, at ang iyong mga maharlika, ang iyong mga asawa, at ang iyong mga babae, ay uminom ng alak sa mga iyon; at pinuri mo ang mga diyos na pilak, at ginto, tanso, bakal, kahoy, at bato, na hindi nakakakita, ni nakaririnig, ni nakaaalam: at ang Diyos na sa Kanyang kamay ay naroon ang iyong hininga, at Kanya ang lahat ng iyong lakad, ay hindi mo niluwalhati: Nang magkagayo'y

sinugo mula sa Kanya ang bahagi ng kamay; at isinulat ang sulat na ito (22-24, idinagdag ang italiko).

Hindi kinausap ni Daniel si Belsasar gaya ng pagkausap niya kay Nabucodonosor. Hindi niya maibigay sa kanya ang paggalang na iniukol niya sa kanyang lolo. Nang ikuwento ni Nabucodonosor ang kanyang panaginip tungkol sa malaking punungkahoy, nalungkot si Daniel sa pag-iisip sa hirap na kailangang daanan ng hari; sinabi niya, “Ang panaginip ay mangyari nawa sa mga napopoot sa iyo, at ang kahulugan niyaon ay sa iyong mga kaaway” (4:19). Buong lambing at pagmamahal na nakiusap siya sa hari na pagsisihan ang masasama nitong lakad. Pero hindi ganoon ang pananalita niya kay Belsasar. Alam niyang selyado na ang kapahamakan ng hari, at lumipas na ang araw ng awa para sa kanya. Ang nakita ni Daniel sa kanya ay isa lamang kahabag-habag, walang-galang, at bulok na tao na nagkasala laban sa liwanag at kaalaman, at hindi karapat-dapat sa simpatya o habag. Naunawaan niyang si Belsasar ay patuloy na lumaban sa Diyos ng Langit hanggang sa dumating ang oras ng kanyang paghuhukom. Wala nang makapipigil ngayon sa poot ng Banal na Isa na lubos niyang nararapat. Buong katapatang idiniin ng propeta sa nagkasalang hari ang kanyang pagkamakasalanan at kawalang-galang; pagkatapos ay taimtim niyang binasa at ipinaliwanag ang mensaheng ipinadala mula sa Langit. Habang nagsasalita pa siya, palapit nang palapit sa mga pintuan ng palasyo ang sumasalakay na mga hukbo. Pero ang hari at ang mga maharlikang nakapaligid sa kanya ay walang kamalay-malay sa nangyari sa may ilog.

Ganito ipinaliwanag ang kahulugan ng mga salita: MENE, “binilang” – “Binilang ng Diyos ang iyong kaharian, at winakasan

na” (5:26). Lumipas na ang mga araw ng pagsubok kay Belsasar. Dumating na ang araw ng kanyang hatol.

TEKEL, “tinimbang”—“Ikaw ay tinimbang sa timbangan, at nasumpungang kulang” (27). Siya na nagmataas sa kanyang kapalaluan at kahangalan ay nasumpungang “lalong magaan kaysa walang kabuluhan” (Awit 62:9).

At pansinin pa, sinabi ni Daniel, PERES, “hinati,” isang anyo ng parehong salitang UPHARSIN na binasa niya mula sa pader, pero nagpapahiwatig na naganap na ang paghahati. Sapagkat sa halip na sabihing, “Hinahati ng Diyos ang iyong kaharian,” ipinahayag niya, “Ang iyong kaharian ay nahati na, at ibinigay sa mga taga-Media at taga-Persia” (28). Bumagsak na ang dagok; hindi na ito gagawin pa lang ng Diyos, kundi naisagawa na. Habang nagpapaliwanag si Daniel, napasakamay na ng iba ang kaharian.

Pero sa kabila ng lahat ng ito, tila inaakala pa rin ng hangal at hindi nagsisising hari na ligtas pa siya. Inalok niya kay Daniel ang walang kuwentang mga karangalang ipinangako niya, at sinikap tuparin ang mga pangakong binitiwang para bang nasa rurok pa siya ng kanyang kaluwalhatian. Pero ganito ang nakakikilabot na tala ng Espiritu Santo: “Nang gabi ring iyon ay pinatay si Belsasar na hari ng mga Caldeo. At tinanggap ni Dario na taga-Media ang kaharian, na may animnapu’t dalawang taong gulang” (30-31). Ganito nagwakas ang kasaysayan ng ulong ginto, at lumitaw na sa tanghalan ang dibdib at mga bisig na pilak.

Natupad ang Salita ng Diyos, at nang gabing iyon ay bumagsak ang Babilonia, at hindi na muling bumangon. Sa pagkawasak na iyon, gaya ng nabanggit na, makikita natin ang anino ng pagbagsak ng lahat ng kapangyarihan at pamumuno ng mga

Hentil sa panahon ng wakas. Lalo na nitong inilalarawan ang wakas ng masamang sistemang tinatawag sa aklat ng Apocalipsis na “Babiloniang dakila, ang ina ng mga patutot at ng mga kasuklam-suklam sa lupa” (17:5). Ito ang pandaigdigang sistemang panrelihiyon na wawasakin bago bumalik ang Panginoon mula sa Langit.

May mga nagtuturo na balang araw ay muling itatayo ang literal na Babilonia, upang muling wasakin; pero kung babasahin nang maingat ang Jeremias 50-51, malinaw na ang pagkawak ng nito ay pang-walang hanggan. Hindi na kailanman muling bubuhayin ang lungsod, sapagkat dinalaw na ito ng Kataas-taasan ng Kanyang hatol. Pero ang mistikong Babilonia ay aabot sa sukdulan nito pagkatapos madala ang iglesya upang makasama ang Panginoon; ang papado at ang lahat ng kanyang mga anak na babae ay bubuo ng isang malaking tumalikod na organisasyon—ang kanlungan ng lahat ng iba’t ibang bahagi ng Sangkakristiyanuhang tumatanggi sa Biblia. Ang Babilonia ng kasaysayan ay larawan ng mistikong Babiloniang ito.

Ang sinaunang Babilonia, gaya ng nakita natin, ay lungsod ng pagsamba sa diyus-diyosan at pagpapahayag ng kapalaluan ng puso ng tao, na pinagsasama ang relihiyon at ang paghahangad para sa sarili. Doon talaga nagsimula ang pagsamba sa diyus-diyosan. Iyon ang lugar kung saan itinayo ang malaking tore, kung saan sinabi ng mga tao, “Gumawa tayo ng pangalan para sa atin” (Genesis 11:4). Hindi sila nagtatayo ng tore para makaligtas sa posibleng isa pang baha. Gusto nilang lumikha ng isang sentrong pagtitipunan nila, upang makagawa sila ng dakilang pangalan para sa kanilang sarili sa lupa. Sinabihan sila ng Diyos na mangalat, pero ipinasya nilang huwag Siyang

sundin. Sinadya nilang tumalikod sa Kanya at bumaling sa pagsamba sa mga demonyo. Iyon ang simula ng paganismo; doon nila sinimulang sambahin at paglingkuran ang nilalang nang higit kaysa sa Lumikha. Ang bawat sistema ng pagsamba sa diyus-diyosan sa daigdig ay sanga lamang ng unang punong iyon.

Kaya makikita natin sa mistikong Babilonia ng mga huling araw ang pagkakaisa ng lahat ng iglesyang gawa ng tao, na papalitan lang pagkatapos ng pagsamba sa Antikristo. Pagkatapos madala sa Langit ang katawan ni Cristo, magtatamasa ng kaluwalhatian nang maikling panahon ang nagpapanggap na pandaigdigang iglesya, at sa panahong iyon mabubuo ang imperyo ng sampung kaharian. Pagkatapos ay masusuya ang mga hari at bansa sa lupa sa kasuklam-suklam na pagkukunwaring iyon at magiging lubusang ateista. Susunugin nila sa apoy ang laman ng patutot, at wawasakin magpakailanman ang malaking pandaigdigang iglesya na nagsasabi sa kanyang puso, “Nakaupo akong reyna, at hindi ako balo, at hindi ako makakakita ng dalamhati” (Apocalipsis 18:7).

Baka may nagtatanong, “Hindi ba sa palagay ninyo ay umiiral na ngayon ang Babiloniang dakila?” Oo: ang paglalarawan sa Babilonia sa Apocalipsis 17 ay masyadong tugma sa tala ng kasaysayan tungkol sa iglesya ng papa para itanggi pa kung sino siya. Aling iglesya pa ang naupo sa pitong burol ng dakilang lungsod na naghahari sa mga hari sa lupa? Aling iglesya pa ang sa loob ng maraming siglo ay “lasing sa dugo ng mga martir ni Jesus”? Aling iglesya pa ang nagkaroon ng kapangyarihan at kayamanang iniuukol sa kanya? At saan pa

tayo makakakita ng isang organisasyong panrelihiyon na tuwang-tuwa sa mga pangalan ng kalapastanganan gaya niya?

Pero hindi lang ang simbahang Romano ang bumubuo sa dakilang Babilonia. May mga anak na babae ang patutot na, gaya niya, ay nagsasabing nakatalaga sila sa makalangit na Kasintahang Lalaki habang nakikiapid sa sanlibutang tumanggi sa Kanya. “Kayong mga mapakiapid, hindi ba ninyo nalalaman na ang pakikipagkaibigan sa sanlibutan ay pakikipag-away sa Diyos?” (Santiago 4:4) Ang espirituwal na pakikiapid, sa malawak na diwa, ay ang pagsasanib ng iglesia at ng estado. Sa mas personal na diwa, ang espirituwal na pakikiapid ay ang pakikipag-isa ng isang Cristiano sa sanlibutan. Ito ay isang hindi banal na pakikipag-alyansa, salungat sa buong turo ng Bagong Tipan. Kaya kung ang Roma nga ang dakilang patutot, ang mga iglesia ng estado ang kanyang mga supling; at “Kung ano ang ina, gayon ang kanyang anak na babae” (Ezekiel 16:44).

Hindi magtatagal at pauwi na ang mga anak na babae, pabalik sa yakap ng kanilang masamang ina. Madalas nating marinig sa ating panahon ang tungkol sa “muling pagkakaisa ng Sangkakristiyanuhan,” at hindi natin dapat isiping panaginip lang ito ng mga relihiyosong nangangarap nang gising. Walang alinlangan na muling magkakaisa ang Sangkakristiyanuhan. Lahat ng bagay ay tumuturo sa ganitong kalalabasan, at walang seryosong nag-aaral ng mga hula sa Kasulatan ang makapagdududa rito kahit sandali. Pero kapag dumating ang pagkakaisang iyon, ito ay pagkakaisang walang Cristo, sapagkat hindi ito mangyayari hangga’t hindi pa nadadala ang katawan ni Cristo. Ang lahat ng maiiwan ay tumalikod na sa katapatan sa Salita at Espiritu ng Diyos at sa Panginoong Jesu-

Cristo. Kailangang mauna ang pagtalikod. Saka mahahayag ang taong makasalanan.

Ang kasalanan ng Sangkakristiyanuhan ay ang pagtanggì sa Espiritu Santo. Kasama nito, natural lang, ang pagtanggì sa mga Kasulatang ibinigay sa pagkilos ng Espiritu sa puso at isip ng “mga banal na tao ng Diyos.” Kasabay ng pagtanggì sa katotohanan ng Salita ng Diyos, nanaisin ng pandaigdigang iglesya na kilalanin siya bilang isang kapangyarihan sa sanlibutan, na naghahari sa konsiyensya ng mga tao. Kaya kapag nadala na ang tunay na iglesya, walang alinlangang magsasama-sama sa iisa ang lahat ng nagpapanggap na sistema at buong pagmamalaking sisigaw, “Hindi ba ito ang dakilang Babilonia na aming itinayo?” Magagalak ang mga kaanib nito sa isang nagkakaisang Sangkakristiyanuhan—nagkakaisa sa pagtanggì kay Cristo, sa paghamak sa Espiritu Santo, at sa paglapastangan sa Salita ng Diyos! Itatag ang sistemang ito sa makalaman at makademonyong pundasyon. Tatagal lang ito nang maikling panahon bago ibagsak nang may galit ng mga bansa; kamumuhian nila ang anumang obligasyong panrelihiyon kapag umalis na ang Espiritu ng buhay.

Dito natin nakikitang patungo ang lahat. Magiging hindi na matiis ang kapalaluan ng Babilonia kaya sasabihin ng mga tao, “Ayaw na namin ng anumang iglesya; wawasakin namin ang lahat ng ito at mabubuhay kami nang wala ito.” Ito ang hayagang itinataguyod na doktrina ng maraming sosyalista, at malinaw na dito patungo ang ipinagmamalaking sistemang pang-ekonomiyang iyon, bagaman maaaring hindi ito napapansin ng maraming tinatawag na Cristianong sosyalista.

Ang Diyos ang “maglalagay sa kanilang puso na tuparin ang Kanyang kalooban” (Apocalipsis 17:17). Kaya Niyang gamitin ang isang masamang kapangyarihan upang wasakin ang isa pa, gaya ng madalas Niyang ginawa noong una. Ginamit Niya ang Persia upang wasakin ang Babilonia, gayong makasalanang bansa rin ang mga taga-Persia, na ibinagsak din ng ibang kapangyarihan sa takdang panahon. Gayundin, sa panahon ng wakas, gagamitin ang isang walang-diyos na pamahalaan upang wasakin ang isang iglesyang walang Cristo, “sapagkat malakas ang Panginoong Diyos na humatol sa kanya” (18:8). Ang kanyang kapahamakan ay magiging kasimbigla at kasinlubos ng bumagsak sa Babilonia ni Belsasar.

Ganito sa karahasan ibabagsak ang Babilonia, ang dakilang lungsod, at hindi na masusumpungan pa kailanman. At ang tinig ng mga manunugtog ng alpa, at ng mga musikero, at ng mga manunugtog ng plauta, at ng mga trumpetero ay hindi na maririnig pa kailanman sa iyo; at walang manggagawa, anuman ang kanyang gawain, ang masusumpungan pa sa iyo; at ang ugong ng gilingang bato ay hindi na maririnig pa kailanman sa iyo; At ang ilaw ng ilawan ay hindi na magliliwanag pa kailanman sa iyo; at ang tinig ng kasintahang lalaki at ng kasintahang babae ay hindi na maririnig pa kailanman sa iyo: sapagkat ang iyong mga mangangalakal ay ang mga dakilang tao sa lupa; sapagkat sa pamamagitan ng iyong panggagaway ay nadaya ang lahat ng bansa. At nasumpungan sa kanya ang dugo ng mga propeta, at ng mga banal, at ng lahat ng pinatay sa lupa (Apocalipsis 18:21-24).

Bago dumating ang oras na iyon ng paghihiganti ng Diyos, lumalabas ang mensahe, “Lumabas kayo sa kanya, bayan Ko, upang hindi kayo makabahagi sa kanyang mga kasalanan, at upang hindi kayo makatanggap ng kanyang mga salot” (Apocalipsis 18:4). Ang nagnanais na maging tapat sa Panginoon ay tinatawag na mamuhay nang hiwalay sa lahat ng kahawig ng Babilonia: “Huwag kayong makipag-isa sa mga walang bungang gawa ng kadiliman, kundi sa halip ay inyong sawayin ang mga iyon” (Efeso 5:11). Sa unang kabanata ng Genesis, mababasa natin na gumawa ang Diyos ng paghihiwalay, inihiwalay ang liwanag sa kadiliman. Nais Niyang laging panatilihin ang paghihiwalay na ito. Mula pa sa paglikha ay abala na ang diyablo sa paghahalo ng liwanag at kadiliman. Ang tao ng Diyos ay tinatawag na mamuhay nang hiwalay sa kadiliman bilang anak ng liwanag at ng araw (Efeso 5:7-8). Mangyari nawa ito sa atin alang-alang sa Kanyang pangalan!

At ngayon, bago ko tapusin ang mabigat na paksang ito, nais kong magbigay ng salita ng babala sa mga hindi pa ligtas. Ito ang malaking kasalanan ni Belsasar: Bagaman alam niya ang ginawa ng Diyos kay Nabucodonosor, nagpatuloy pa rin siya sa kasalanan, lumalaban sa liwanag at kaalaman. Walang mas may sala kaysa sa mga gumagawa nang ganito. Sa kanila dumarating nang may nakakikilabot na lakas ang Salita, “Siya na madalas sawayin ngunit nagpapatigas ng kanyang leeg ay biglang mawawasak, at walang lunas” (Kawikaan 29:1). Kung matagal mo nang alam ang mga babala ng Diyos, huwag ka nang mangahas na hamunin pa ang Diyos sa Kanyang harapan sa pagtatapon ng Kanyang Salita sa iyong likuran.

Hindi mo alam kung gaano ka na kalapit sa hangganan ng pasensya ng Diyos sa iyo. Naghihintay Siya sa biyaya, pero

maaaring hindi magtagal ay humampas Siya sa paghuhukom. Ang iyong “MENE” ay maaaring maisulat na sa pader sa lalong madaling panahon—*bilang* na ang iyong mga araw—tapos na ang iyong buhay! Ang “TEKEL” ay maaaring totoo na sa iyo ngayon pa lang—*tinimbang* ka at nasumpungang kulang!

*Tinimbang sa timbangan, at kulang,—
Tinimbang, ngunit walang Tagapagligtas,—
Tinimbang, ngunit kaluluwa mo’y nagpabaya,—
Tinimbang, at mas magaan pa sa hangin.*

At pagkatapos ay tatatakan ng “PERES” ang iyong kapahamakan; mawawala nang magpakailanman ang iyong mga pagkakataon para sa awa, bangkay na ang iyong katawan, at nasa Impiyerno ang iyong kaluluwa! *Hinati*—inihiwalay sa lahat ng mabuti, sa lahat ng banal—upang mapahamak magpakailanman, nakakulong sa isang walang hanggang walang Cristo.

O, pakinggan mo ngayon ang salitang ito ng babala at tumakbo ka para sa iyong buhay patungo sa lungsod na kanlungan, na walang iba kundi si Cristo Jesus mismo na nagsasabi, “Ang lumalapit sa Akin ay hindi Ko itataboy kailanman” (Juan 6:37).

Kabanata 6: Ang Tapat na Nalabi

Ang kawili-wiling pangyayari sa kasaysayan na nasa Daniel 6 ay nagpapakita ng bagay na dapat magbigay ng aliw sa bawat kaluluwang nagtitiwala: ang magiliw na pag-aalaga ng Diyos sa lahat ng lumalakad nang matuwid sa harap Niya at umaasa sa Kanyang pag-ibig at kapangyarihan. Gaya ng mga naunang pangyayari, may kahulugan din itong larawan o tipo; ipinakikita nito ang lubhang mabigat na kalagayang daranasin ng tapat na nalabi ng Juda sa mga araw ng Antikristo.

Minabuti ni Dario, ang satrapa ng Babilonia, na maglagay ng isandaan at dalawampung prinsipe sa buong kaharian; at sa ibabaw nila ay naglagay siya ng tatlong pangulo, at si Daniel ang una sa kanila. Kaya ang propeta ay inilagay sa isang tungkuling halos katulad ng isang punong ministro o kalihim ng estado sa ating panahon. Dahil sa kanyang mabuting espiritu at sa katapatan niya sa pangangasiwa ng mga gawain ng kaharian, siya ay higit na itinangi kaysa sa lahat ng iba pang matataas na opisyal. Sa mataas na tungkuling ito, gaya ng nangyari sa marami sa ganoon ding kalagayan, siya ay kinapootan ng mga walang-prinsipyong nagbabalak sa pulitika na naghahangad umangat sa pamamagitan ng kanyang pagbagsak. Naghanap sila ng maipaparatang laban sa kanya, sa pag-aakalang ang nagtutulak sa kanya ay ang ganoon ding makasariling hangarin na nasa kanila. Sinikap nila sa lahat ng paraan na makakuha ng patunay na may pinabayaan siyang tungkulin, para may maisumbong sila tungkol sa kanya sa hari. Pero sa huli ay napilitan silang umamin, “Hindi kami makakasumpong ng anumang maipaparatang laban sa Daniel

na ito, malibang masumpungan namin ito laban sa kanya tungkol sa kautusan ng kanyang Diyos” (5:5).

Ang mga tusong nagbabalak, palibhasa'y alam nila kung gaano katibay ang paninindigan ni Daniel sa kanyang pananampalataya, ay nagsanggunian at gumawa ng isang batas. Tiyak sila na kapag napapayag nila ang hari na pirmahan ito, ang utos na ito ang magpapabagsak sa kanyang paborito. Dahil dito, humarap sila sa hari na nagkukunwaring napakatapat at masigasig para sa karangalan ng kanyang katungkulan. Sinabi nila:

Haring Dario, mabuhay ka magpakailanman. Ang lahat ng pangulo ng kaharian, ang mga gobernador, at ang mga prinsipe, ang mga tagapayo, at ang mga kapitan, ay nagsanggunian upang magtatag ng isang batas ng hari, at gumawa ng isang matibay na pasiya, na sinumang humingi ng anumang kahilingan sa sinumang diyos o tao sa loob ng tatlumpung araw, maliban sa iyo, O hari, ay ihahagis sa yungib ng mga leon. Ngayon, O hari, itatag mo ang pasiya, at lagdaan mo ang kasulatan, upang hindi na mabago, ayon sa kautusan ng mga Medo at mga Persiano, na hindi nababago (6:6-8).

Kasinungalingan ang sinabi nila, sapagkat kahit isa man lang sa mga pangulo, at siya pa ang pinakapaborito ng hari, ay hindi kinonsulta sa bagay na ito; pero siya mismo ang gusto nilang ipahamak. Si Dario, bagaman marahil ay mabuting tao sa pangkalahatan, gaya ng marami pang iba, ay madaling nadala ng matatamis na pambobola. Nang hindi man lang kinokonsulta ang kanyang punong ministro, nilagdaan niya ang pasiya; at dahil dito ay naging batas ito na hindi na mababago

kahit ng pagtutol ng hari. Sa paglagda sa batas na ito, para na ring inilagay ni Dario ang sarili sa lugar na sasakupin ng taong makasalanang sa mga huling araw. Siya ay naging larawan o tipo ng Antikristo, na “nauupo sa templo ng Diyos, na ipinakikilala ang kanyang sarili na siya'y Diyos” (2 Tesalonica 2:4).

Mahalagang maunawaan na maaaring malaki ang pagkakaiba ng kung ano ang isang tao sa kanyang sarili at ng lugar na kinatatayuan niya bilang tipo sa Kasulatan. Si Dario, bilang tao, ay walang alinlangang ibang-iba ang ugali sa darating na huwad na Mesiyas. Siya ay mabait at magiliw, at gaya ng alam natin, lubha siyang nagsisi pagkatapos dahil hinayaan niya ang sarili na kumilos nang ganoon kahangal. Pero bilang hari, na ginawa ang sarili na sinasamba at ipinagkait sa lahat ang kalayaang manalangin o sumamba sa ibang diyos maliban sa kanya, angkop na larawan siya ng Antikristo.

Ganito ring prinsipyo ang makikita natin, halimbawa, sa kaso ni David. Sa kanyang katungkulan, isa siya sa pinakamalapit sa pagiging ganap na larawan ni Cristo na makikita natin sa Lumang Tipan, pero bilang tao ay may mga pagkukulang din siya at nakagawa ng mga kasalanang kasimbigit ng sa marami pang iba.

Matapos hayaan ni Dario ang sarili na mabola at ilagay ang tatak ng hari sa kahiya-hiyang pagbabawal na iyon, walang alinlangang binati ng mga nagbabalak ang kanilang sarili na tiyak na ang kapahamakan ni Daniel. Ang kabanalan ng kanyang buhay ay patuloy na pagsaway sa kanilang kawalang-galang sa Diyos, at ang kanyang katapatan ay lalo lamang nagpalitaw ng kanilang kabaluktutan. Habang binabasa natin na wala silang makitang maipaparatang sa kanya maliban sa bagay tungkol sa Panginoon niyang Diyos, naaalala natin ang

Kawikaan 16:7 na nagsasabi sa atin na “kapag ang mga lakad ng tao ay nakalulugod sa Panginoon, pati ang kanyang mga kaaway ay pinapapayapa Niya sa kanya” (o, pinatatahimik sa harap niya); ibig sabihin, wala silang masasabing totoo laban sa taong lumalakad na kasama ng Diyos.

Nang malaman ni Daniel na nalagdaan na ang kasulatan, walang bakas ng takot o ng pagpapasikat sa kanya.

Ipinagpatuloy lamang niya ang kanyang maka-Diyos na pamumuhay na para bang walang ganoong pasiya. Sinasabi sa atin ng talata 10, “Siya’y pumasok sa kanyang bahay; at ang kanyang mga bintana sa kanyang silid ay *nakabukas* paharap sa Jerusalem, at siya’y lumuhod nang tatlong ulit isang araw, at nanalangin, at nagpasalamat sa harap ng kanyang Diyos, *gaya ng kanyang ginagawa nang una*” (idinagdag ang italiko).

Pansinin ninyo, hindi sinasabi na binuksan niya ang kanyang mga bintana; sa halip, ang sinasabi ay “ang kanyang mga bintana ay nakabukas.” Kung isasara niya ang mga ito ngayon, iyon ay karuwagan; kung bubuksan naman niya, gayong dati ay nakasanayan niyang nakasara ang mga ito, iyon ay pag-aanyaya ng pag-uusig— isang kapangahasang kailanman ay hindi hinihingi ng Diyos sa Kanyang anak.

Naalala ni Daniel ang mga salita ni Solomon, na kanyang ipinanalangin tungkol sa bayang Israel:

Kung sila’y magkasala laban sa Iyo, (sapagkat walang taong hindi nagkakasala,) at Ikaw ay magalit sa kanila, at ibigay Mo sila sa harap ng kanilang mga kaaway, at dalhin sila ng mga ito na bihag sa isang lupaing malayo o malapit; Gayunma’y kung sila’y magbalik-loob sa lupaing pinagdalan sa kanila na bihag, at magbalik at manalangin sa Iyo sa lupain ng kanilang pagkabihag, na sinasabi,

Kami'y nagkasala, kami'y gumawa ng mali, at kami'y gumawa ng masama; Kung sila'y manumbalik sa Iyo nang kanilang buong puso at nang kanilang buong kaluluwa sa lupain ng kanilang pagkabihag, na pinagdalan sa kanila na bihag, at manalangin paharap sa kanilang lupain, na Iyong ibinigay sa kanilang mga magulang, at paharap sa lungsod na Iyong pinili, at paharap sa bahay na aking itinayo para sa Iyong pangalan: Kung gayo'y dinggin Mo mula sa langit, mula nga sa Iyong tahanang dako, ang kanilang panalangin at ang kanilang mga pagsamo, at ipagtanggol Mo ang kanilang usapin, at patawarin Mo ang Iyong bayan na nagkasala laban sa Iyo (2 Cronica 6:36-39).

Lubos na kaayon ng panalangin ni Solomon, umaakyat si Daniel sa kanyang bahay nang tatlong ulit araw-araw. Nakaluhod sa harap ng kanyang mga bintanang nakabukas paharap sa Jerusalem, iniaalay niya ang kanyang mga panalangin at pasasalamat at ipinahahayag ang kanyang mga kasalanan sa kanyang Diyos. Ngayon ay alam niyang itinataya niya ang kanyang buhay sa bawat pagkakataong ginagawa niya ang kanyang banal na kaugalian, pero hindi siya umatras kahit sandali o nagtangkang itago sa anumang paraan sa kanyang mga kaaway na siya ay tagasunod ng Diyos ng Israel. Lumuhod siya na nakayuko ang ulo paharap sa direksiyon ng nawasak na lungsod ni Jehova, ang Jerusalem, ang dakong pinaglagyan ng Panginoon ng Kanyang pangalan. Makatitiyak tayo na hindi nabawasan ang alab ng kanyang panalangin at ang katapatan ng kanyang pasasalamat dahil alam niyang may mga masasamang espiya na naghihintay para isumbong sa hari ang kanyang ginagawa; at, ayon sa di-nababagong mga kautusan ng mga Medo at mga Persiano, obligado si Dario na isakatuparan

ang nakasaad dito at ipataw sa bawat lumabag ang itinakdang parusa.

Nang makuha na nila ang patunay na gusto nila, pumunta ang mga nagsabwatan sa hari at nagsumbong laban kay Daniel. Agad na naunawaan ni Dario ang pagkakamaling nagawa niya, at sinasabi sa atin na siya ay “nagpagal hanggang sa paglubog ng araw upang iligtas siya” (14). Pero ang kawawang pinuno ay nakita ang sarili na walang magawa sa mga kamay ng kanyang mga tusong tagapayo. Kinailangan niyang aminin na totoo ang pasiya at ang kanyang lagda. Wala siyang magagawa kundi ipatupad ang batas. Dito natin makikita ang isang malaking pagkakaiba ng ulong ginto at ng dibdib na pilak. Ang salita ni Nabucodonosor ay ganap. Walang batas na pumipigil sa kanya: “Ang ibig niyang patayin ay pinapatay niya; at ang ibig niyang buhayin ay binubuhay niya” (5:19). Pero iba ang kalagayan ng mga pinuno ng Persia. Ang batas ng estado ay may kapangyarihan maging sa mga hari. At sa bawat imperyong sumunod ay makikita natin na lalo't lalong nababawasan ang kapangyarihan ng emperador; ang tinig ng taong-bayan ay lalong lumalakas at umiigting hanggang sa mga araw ng mga paa ng larawan, na bahaging bakal at bahaging marupok na putik—isang pagsasama ng sosyal na demokrasya at imperyalismo.

Nakita ni Dario na imposibleng iwasan ang batas sa harap ng kanyang mapilit na mga ministro; iginiit nila na isakatuparan ang pasiya, at ihagis sa yungib ng mga leon ang pinuno ng mga pangulo. Mukhang may kaunting pagkaunawa ang hari sa kanyang kaluluwa tungkol sa kapangyarihan ng Diyos ni Daniel, sapagkat matapos niyang ibigay ang utos, sinabi niya sa

kanya nang may pagtitiwala, “Ang iyong Diyos na palagi mong pinaglilingkuran, Siya ang magliligtas sa iyo” (6:16).

Kaya inihagis si Daniel sa loob, at hindi nakatulog nang maayos si Dario, pabalik-balik sa pagitan ng pag-asa at takot tungkol sa sasapitin ng kanyang lingkod. Kinaumagahan ay nagmadali siyang pumunta sa bunganga ng yungib, at tumawag nang may matinding pagkabalisa para malaman kung si Daniel ay napahamak o naligtas. “O Daniel, lingkod ng Diyos na buhay, ang iyo bang Diyos, na palagi mong pinaglilingkuran, ay nakapagligtas sa iyo mula sa mga leon?” (20) Ang kanyang nababahalang tanong ay nagpapakita kapwa ng kaunting pagtitiwala sa natutuhan niya marahil mula kay Daniel tungkol sa walang-hanggang kapangyarihan ng Diyos, at ng kanyang sariling kakulangan ng pagkakilala sa Kanya. Pero, sa kanyang kagalakan, nakita niya na ang Diyos ni Daniel ay tapat sa Kanyang salita; iningatan Niya ang propeta na walang kapinsalaan sa gitna ng mga gutom na hayop. Marangal ang sagot ni Daniel sa mismong kapayakan nito: “O hari, mabuhay ka magpakailanman,” sabi niya. “Ang aking Diyos ay nagsugo ng Kanyang anghel, at itinikom ang mga bibig ng mga leon, at hindi nila ako sinaktan: sapagkat sa harap Niya ay nasumpungang wala akong sala; at gayundin sa harap mo, O hari, ay wala akong ginawang masama” (21-22).

Tuwang-tuwa ang naligaw na hari nang makita na ang kanyang kahabag-habag na pagkakamali ay hindi nagdulot ng tunay na pinsala sa kanyang ministro; agad niyang iniutos na iahon siya mula sa yungib. Ganap na natupad ang batas, at walang anumang pinsalang tinamo ang propeta. Sa ganito naligtas si Daniel, “sapagkat siya’y nanampalataya sa kanyang Diyos” (23). Napakagandang aral ito para sa mga banal na sinusubok

saanman! “At sino ang gagawa sa inyo ng masama, kung kayo’y masigasig sa paggawa ng mabuti?” (1 Pedro 3:13) Maaaring hindi laging kalooban ng Diyos na iligtas tayo *mula sa* pagsubok, pero lagi Niya tayong iingatan sa *gitna* nito at sa huli ay ilalabas Niya ang Kanyang mga sarili nang payapa *mula rito*.

Ngayon ay iniutos ng hari na ihagis sa yungib ang mga nagsumbong kay Daniel pati ang lahat ng kanilang sambahayan. Isa itong paganong paraan ng paghihiganti sa kanila, sapagkat ang mga asawa at mga anak ay hindi naman nagkasala; gayunman, ito ay lubos na kaayon ng sinaunang pagkaunawa ng mga taga-Silangan tungkol sa katarungan. Dinurog ng mga leon ang lahat ng kanilang buto sa sandaling bumagsak sila sa ilalim ng yungib. Sa ganito ay iniligtas ang matuwid mula sa kagipitan, samantalang ang masama ang nagdusa sa halip na siya.

Pagkatapos ay gumawa si Dario ng isang bagong pasiya, na ipinadala sa lahat ng bayan, bansa, at wika sa nasasakupan ng Medo-Persia. Sa utos na ito ay iniutos niya sa mga tao saanman na manginig at matakot sa harap ng Diyos ni Daniel: “Sapagkat Siya ang Diyos na buhay, at matatag magpakailanman, at ang Kanyang kaharian ay hindi magigiba, at ang Kanyang kapangyarihan ay hanggang sa wakas. Siya’y nagliligtas at nagpapalaya, at Siya’y gumagawa ng mga tanda at mga kababalaghan sa langit at sa lupa, Siya na nagligtas kay Daniel mula sa kapangyarihan ng mga leon” (26-27). Maaari nating asahan na natutuhan ni Dario ang ganoon ding aral na itinuro kay Nabucodonosor sa isang ibang-ibang paaralan, matagal na panahon bago noon. Tungkol naman kay Daniel, sinasabi ng tala na siya ay umunlad sa paghahari ni Dario at sa paghahari ni Ciro na Persiano. Kung gaano kalaki ang naging

bahagi ng kanyang impluwensiya sa paglalabas ng pasiya sa bandang huli na nagpahintulot sa mga Judio na bumalik sa Jerusalem, hindi natin alam. Pero halos walang duda na pinakinggan ni Ciro ang kanyang tinig tungkol sa pagbabalik ng mga tapon.

Para lubos na maunawaan ang bahaging ito, kailangang isaalang-alang ang makasagisag na katangian ng karanasan ni Daniel. Ang buong tagpo ay tumuturo sa isang panahon na ang bayan ni Daniel ay muling maibabalik sa kanilang lupain. Babangon sa gitna nila ang isang magmamataas sa sarili sa ibabaw ng lahat ng tinatawag na Diyos at sasambahin; uupo siya sa templo ng Diyos, na ipinakikilala ang sarili bilang diyos. Gagawa siya ng isang pasiya na sa kanya lamang ihahandog ang panalangin at pagsamba at babalewalain ang lahat ng iba pang diyos. Ang lahat ng ito ay pag-uusapan natin sa tamang lugar nito, kapag tinalakay na natin ang huling bahagi ng kabanata 11 kung saan may malinaw na paglalarawan sa Antikristo at sa kanyang panahon. Sasagutin din doon ang karaniwang paniniwala na ang papado ang Antikristo. Ang lalo kong gustong linawin ngayon ay malinaw na inihula ng Salita ng Diyos ang muling pagtitipon ng mga Judio sa Palestina, bagaman sa simula ay sa kawalan ng pananampalataya, at mula sa buong pangkat na iyon ay may isang nalabing tatanggapin sa biyaya at ibabalik sa Panginoon. Ang nakararami ay tatanggap sa mga pag-aangkin ng mapaggawa-sa-sariling-kalooban, na magkukunwaring kanilang mesiyas. Gayunman, ang nalabi ay makikilala sa kanilang matatag na pagtutol sa kanyang mga pasiya, at kaya, gaya ni Daniel sa kabanatang ito, sila ay daraan sa isang panahon ng matinding pagsubok, na tinatawag sa dalawang Tipan na *ang kapighatian*. Pero sa kapangyarihan ng Diyos ay lalabas din sila sa huli mula sa kanilang mga pagsubok

nang may tagumpay, at makikita nila ang kanilang mga kaaway na dumaranas ng pagkagiba at pagkawasak na binalak nilang ipataw sa tapat na nalabi.

Una, para maging malinaw na ang pagpapanumbalik sa Israel, na madalas banggitin ng mga propeta, ay sa hinaharap pa, nais kong ituon ang inyong pansin sa Isaias 11. Mabuting basahin ninyo ang buong kabanata kapag may panahon kayo, bagaman iilang talata lamang ang sisipiin ko rito.

At mangyayari sa araw na iyon, na muling ilalagay ng Panginoon ang Kanyang kamay sa ikalawang pagkakataon upang bawiin ang nalabi ng Kanyang bayan, na maiiwan, mula sa Asiria, at mula sa Egipto, at mula sa Patros, at mula sa Cus, at mula sa Elam, at mula sa Sinar, at mula sa Hamat, at mula sa mga pulo sa dagat. At Siya'y magtataas ng isang watawat para sa mga bansa, at titipunin ang mga itinapon ng Israel, at titipunin ang mga nangalat ng Juda mula sa apat na sulok ng lupa... At magkakaroon ng isang lansangan para sa nalabi ng Kanyang bayan, na maiiwan, mula sa Asiria; gaya noong para sa Israel sa araw na umahon siya mula sa lupain ng Egipto (Isaias 11:11-12,16).

Malinaw na ang talatang ito ay hindi tumutukoy sa pagbabalik mula sa Babilonia noong nakaraan, sapagkat tahasang sinasabi nito sa atin na ilalagay ng Panginoon ang Kanyang kamay sa ikalawang pagkakataon upang bawiin ang nalabi ng Kanyang bayan. Ang unang pagkakataon ay noong umahon sila mula sa nasasakupan nina Ciro at Artajerjes, sa mga araw nina Ezra at Nehemias. Ang ikalawang pagbawi ay kapag ibinalik sila, hindi lamang mula sa mga lupaing iyon, kundi mula sa Egipto at sa lahat ng pulo sa dagat. Kung paano sila babalik ay inilalarawan

sa Isaias 18. Doon ay nalalaman natin na isang dakilang bansang malakas sa karagatan ang tutulong sa gawain ng pagpapanumbalik sa pamamagitan ng pagdadala sa kanila sa maraming barko mula sa pinakamalalayong lugar pabalik sa kanilang sinaunang lupang tinubuan. “Sa panahong iyon ay dadalhin ang isang handog sa Panginoon ng mga hukbo mula sa isang bayang nakakalat at kinalbo, at mula sa isang bayang kakila-kilabot mula nang kanilang pasimula hanggang ngayon; isang bansang sinukat at niyurakan, na ang lupain ay sinira ng mga ilog, sa dako ng pangalan ng Panginoon ng mga hukbo, ang bundok ng Sion” (18:7).

Dapat ay maliwanag na sa sarili nito na ang pagbabalik na ito ay kailangang mangyari upang matupad ang mga pangakong ibinigay ng Diyos sa mga ninuno. Sa aklat ni Jeremias ay pinagtitibay ng Panginoon ang hula ni Isaias sa pagsasabing, “Sapagkat, narito, dumarating ang mga araw, sabi ng Panginoon, na ibabalik Ko ang mga nabihag ng Aking bayang Israel at Juda, sabi ng Panginoon: at pababalikin Ko sila sa lupaing ibinigay Ko sa kanilang mga magulang, at *aariin nila ito*” (Jeremias 30:3, idinagdag ang italiko). At ang pagbabalik na ito ay sa hinaharap pa, sapagkat kaugnay nito ay ibinigay ang pangako na kapag bumalik si Jacob siya ay “magiging panatag, at tahimik, at walang tatakot sa kanya.” Halos hindi ito masasabi tungkol sa naunang pagbabalik mula sa Babilonia; sapagkat kailanman ay hindi sila nanirahan nang panatag at tahimik nang hindi ginagambala ng kanilang mga kaaway, at hindi nila naangkin ang lupain. Pero sila ay bayan ni Jehova, sa kabila ng lahat ng kanilang kasalanan; at sa Kanyang sariling panahon ay tutuparin Niya nang titik por titik ang bawat pangakong ibinigay Niya.

Kasinlinaw din na kailangan muna nilang dumaan sa isang panahon ng matinding pagsubok bago sila pumasok sa ipinangakong kapahingahan, gaya ng pinatototohanan ng kabanata ring iyon at ng marami pang ibang bahagi ng Kasulatan.

Sapagkat ganito ang sabi ng Panginoon: Narinig namin ang isang tinig ng pangininginig, ng takot, at hindi ng kapayapaan. Magtanong kayo ngayon, at tingnan kung ang isang lalaki ay nagdaramdam sa panganganak? bakit nakikita Ko ang bawat lalaki na nasa kanyang balakang ang kanyang mga kamay, gaya ng isang babaing nanganganak, at ang lahat ng mukha ay namumutla? Kahabag-habag! sapagkat dakila ang araw na iyon, anupa't walang katulad nito: iyon nga ang panahon ng kabagabagan ni Jacob; pero siya'y maliligtas mula roon (Jeremias 30:5-7).

Sa Isaias 24 ay mababasa natin ang mas buong paglalarawan sa panahong ito ng kabagabagan na tinatawag na malaking kapighatian. Habang binabasa ninyo ang kabanatang ito, palitan ninyo ang salitang *lupa* ng *lupain*. Ang unang labindalawang talata ay naglalarawan sa lupain ng Palestina kung ano ito sa mga araw na iyon ng kagipitan. Ngayon, pansinin ang talata 13-14:

Kapag ganito ang mangyayari sa gitna ng lupain sa gitna ng bayan, magiging gaya ng pagyugyog sa puno ng olibo, at gaya ng mga ubas na napupulot kapag tapos na ang pag-aani. Itataas nila ang kanilang tinig, aawit sila dahil sa

kadakilaan ng Panginoon, sisigaw sila nang malakas mula sa dagat.

Dito ay naiiba ang nalabi sa nakararami. Sa halip na malugmok sa kawalang-pag-asa dahil sa kanilang mga kalungkutan kapag sila ay inihagis, wika nga, sa yungib na ito ng mga leon, itinataas nila ang kanilang tinig sa pag-awit, gaya ni Daniel na niluluwalhati ang Diyos ng Langit. Sa kanila matutupad ang mahahalagang pangako ng Isaias 43: “Sasabihin Ko sa hilaga, Ibigay mo; at sa timog, Huwag mong pigilin: dalhin mo ang Aking mga anak na lalaki mula sa malayo, at ang Aking mga anak na babae mula sa mga dulo ng lupa; Ang bawat isa nga na tinatawag sa Aking pangalan: sapagkat nilalang Ko siya para sa Aking kaluwalhatian, inanyuan Ko siya; oo, ginawa Ko siya” (6-7). Sila ang magiging mga saksi ni Jehova, na nagpapatotoo sa kapangyarihan at kaluwalhatian ng iisang tunay na Diyos, kapag ang tumalikod na Sangkakristiyanuhan ay naibigay na sa malakas na pagkalinlang upang paniwalaan ang kasinungalingan ng Antikristo.

Ang propetang si Ezekiel, sa kabanata 36, ay inihula kapwa ang kanilang pangangalat at ang kanilang muling pagtitipon. Sinasabi ng talata 24, “Sapagkat kukunin Ko kayo mula sa gitna ng mga bansa, at titipunin Ko kayo mula sa lahat ng lupain, at dadalhin Ko kayo sa inyong sariling lupain.” Ipinakikita sa atin ng mga sumusunod na talata na sa panahong iyon ay lilinis sila mula sa kanilang karumihan; bibigyan sila ng isang bagong puso at isang bagong espiritu. Ang Espiritu ng Diyos na nasa kanila ang magpapalakad sa kanila sa Kanyang mga palatuntunan at magpapaingat sa kanila ng Kanyang mga kahatulan. Ngayon ay itinatanong ko sa sinumang walang kinikilingan, Natupad na ba ito kailanman noong nakaraan?

Nang bumalik ang nalabi ng Juda mula sa Babilonia, nagpakita ba sila ng anumang katibayan na bilang isang pangkat ay ipinanganak na silang muli, kaya't nagagalak sila sa kautusan ng Panginoon? Hindi ba ang kabaligtaran ang totoo, gaya ng pinatutunayan ng kanilang pagtalikod sa Kanyang mga palatuntunan kahit noong nabubuhay pa si Ezra at ang kanyang mga kamanggagawa, at nang bandang huli ay ang pagpapako nila sa krus sa Panginoon ng kaluwalhatian?

Malinaw na ipinakikita sa atin ng mga pahayag ng Bagong Tipan tungkol sa paksang ito na ang kanilang pagpapanumbalik ay naghihintay sa pagtatapos ng kasalukuyang dispensasyon. Sa hula ng ating Panginoon tungkol sa pagkawasak ng Jerusalem ay sinabi Niya

Kapag nakita ninyong napapalibutan ng mga hukbo ang Jerusalem, ay talastasin ninyo na malapit na ang pagkawasak nito... At sila'y mabubuwal sa talim ng tabak, at dadalhing bihag sa lahat ng bansa: at ang Jerusalem ay yuyurakan ng mga Hentil, hanggang sa matupad ang mga panahon ng mga Hentil (Lucas 21:20, 24, idinagdag ang italiko).

Kung gayon, ang pagpapanumbalik sa Jerusalem ay naghihintay sa pagbagsak ng Bato sa mga paa ng larawan ng mga Hentil; sapagkat gaya ng nakita na natin, iyon ang magtatapos sa mga panahon ng mga Hentil. Pero ngayon ay isang kaugnay na talata sa Roma 11 ang magpapakita sa atin kung saan at kailan eksaktong ilalagay ang pagbabalik-loob ng nalabi sa Diyos. Sa ika-25 talata ng kabanatang iyon ay isinulat ng apostol: “Sapagkat hindi ko ibig, mga kapatid, na kayo'y hindi makaalam ng hiwagang ito, baka kayo'y magmarunong sa

inyong sariling akala, na ang pagkabulag sa isang bahagi ay nangyari sa Israel, hanggang sa pumasok ang kabuuan ng mga Hentil.” Ngayon ay hindi natin dapat ipagkamali ang *kabuuan* ng mga Hentil sa *mga panahon* ng mga Hentil. Ang huling pananalita ay sumasaklaw sa buong takbo ng paghahari ng mga Hentil sa Banal na Lupain. Habang hindi ang Judio ang may hawak sa Palestina, patuloy na tumatakbo ang mga panahon ng mga Hentil. Pero ang kabuuan ng mga Hentil, gaya ng nililinaw ng konteksto sa kabanatang ito, ay isang pananalitang tumutukoy sa espirituwal na pagpapala, hindi sa pambansa o panlupang bagay. Ang kabuuang ito ay papasok na kapag naisakatuparan na ng mensahe ng Ebanghelyo ang layunin nito, at natapos na ng Diyos ang Kanyang kasalukuyang gawain na pagkuha mula sa gitna ng mga Hentil ng isang bayan para sa Kanyang pangalan. Sa ibang salita, ang kabuuan ng mga Hentil at ang pagbabalik ng Panginoon para sa iglesya ay sabay na nangyayari. Kaya sa pagitan ng kabuuan ng mga Hentil at ng pagtatapos ng mga panahon ng mga Hentil ay may isang yugto ng panahon kung kailan matutupad ang malaking bahagi ng hula. Ito ang yugtong tinatawag sa Daniel na “ang panahon ng wakas.” Ang pagtingin sa tsart ay makatutulong upang luminaw ang tamang kinalalagyan nito. Ang guhit na tumatawid sa tsart sa ilalim ng bahaging nakapanaklong na kumakatawan sa kasalukuyang panahon ay naglalarawan sa kabuuan ng mga Hentil. Ang guhit sa ibaba nito, na nasa mismong ibabaw ng nakasulat tungkol sa kaharian, ay kumakatawan sa pagtatapos ng mga panahon ng mga Hentil. Sa pagitan ng dalawang guhit na ito ay naroon ang panahon ng wakas; at sa panahong iyon magaganap ang pagbabalik-loob at pagsubok sa nalabi.

Marami ang sinasabi sa atin ng mga huling kabanata ng Zacarias tungkol sa panahong iyon ng kabagabagan, at sa

patotoong pananatilihin sa panahong iyon.

At mangyayari, na sa buong lupain, sabi ng Panginoon, dalawang bahagi roon ang mahihiwalay at mamamatay; pero ang ikatlo ay maiiwan doon. At dadalhin Ko ang ikatlong bahagi sa apoy, at dadalisayin Ko sila gaya ng pagdadalisay sa pilak, at susubukin Ko sila gaya ng pagsubok sa ginto: tatawag sila sa Aking pangalan, at diringgin Ko sila: sasabihin Ko, Ito ang Aking bayan: at sasabihin nila, Ang Panginoon ang aking Diyos (Zacarias 13:8-9).

Ang malaking bahagi ng aklat ng Apocalipsis, mula kabanata apat hanggang sa katapusan ng kabanata labinsiyam, ay tungkol sa mga pangyayari sa panahong ito ng wakas. Ang mga banal na nakikita sa lupa sa panahong iyon ay hindi mga Cristiano, kundi mga Judio na sa panahong iyon ay tatawagin upang magdusa alang-alang sa kanilang Mesiyas na minsan nilang itinakwil. Sang-ayon ako na sa kabanata pito, matapos ang salaysay tungkol sa 144,000 na tinatakan mula sa lahat ng lipi ng Israel, ay may larawan tayo ng isang napakaraming tao, na walang taong makabibilang, ng mga Hentil na naligtas; pero hindi sila bahagi ng iglesia, at hindi rin sila lumilitaw sa buong aklat na nasa lugar ng pagpapatotoo sa lupa. Lumalabas sila mula sa malaking kapighatian, at sa huli ay makakamtan nila ang kanilang lugar sa kaharian sa buong daigdig ng ating Diyos at ng Kanyang Cristo. Pero sa nalabing Israelita lamang ibinibigay ang lugar ng pagpapatotoo. Ang nalabing ito sa panahong iyon ay makikinig sa salita ng Panginoon, sasaliksikin ang Kasulatan, at malalaman ang kanilang lugar sa takbo ng panahon. Mauunawaan nila na pumasok na ang kabuuan ng

mga Hentil, at muli nang kinukuha ng Diyos ang Kanyang bayang panlupa. Wala akong duda na ang aklat ni Daniel ang magpapakita sa nalabing Israelita kung nasaan sila, at aakay sa kanila upang hanapin ang mukha ng Diyos. Maninindigan sila para sa Kanya kapag ang buong Sangkakristiyanuhan at ang nakararami sa kanilang sariling bansa ay napunta na sa huling malaking pagtalikod sa pananampalataya. Sa pamamagitan nila ay ihahayag ang isang huling panawagan sa mga pagano na hindi pa nakaririnig ng Ebanghelyo, ni hindi pa tumatanggi sa mahalagang mensahe nito. Ang bunga ng ministeryong iyon ay ang pagtitipon sa napakaraming tao na ipinakikita sa atin sa ikapitong kabanata ng Apocalipsis.

Hinihimok ko ang bawat isa na saliksikin ang Kasulatan para sa kanyang sarili upang makita kung tunay ngang ganito ang mga bagay na ito.

Kabanata 7: Apat na Dakilang Imperyo ng Daigdig

Papasok na tayo ngayon sa ikalawang bahagi ng aklat ni Daniel. Sa kabanata 7 ay may bagong simula, gaya ng madali ninyong makikita kapag tiningnan ninyo ang tsart, kahit halos pareho ang sakop ng kabanatang ito at ng kabanata 2. Sakop nito ang buong takbo ng mga panahon ng mga Hentil; nagsisimula ito sa Babilonia at nagtatapos sa pagbagsak ng lahat ng kapangyarihang ipinagkatiwala lamang sa tao at sa pagtatatag ng kaharian ng Anak ng tao. Pero ito ang pagkakaiba ng una at ikalawang bahagi: Ang unang bahagi ay higit na tungkol sa kasaysayang propetiko ayon sa pananaw ng tao; pero sa ikalawang kalahati ng aklat ay makikita natin ang parehong mga tagpo ayon sa malinis at walang-dungis na liwanag ng Diyos. Sa ikalawang kabanata, nang magkaroon ng pangitain ang isang haring Hentil tungkol sa takbo ng mga imperyo ng daigdig, ang nakita niya ay larawan ng isang tao. Isang marangal at kahanga-hangang anyo iyon na labis niyang hinangaan, kaya nagpatayo siya ng katulad na rebulto para sambahin bilang diyos. Pero sa unang kabanatang ito ng ikalawang bahagi, si Daniel, ang tao ng Diyos, ay may pangitain din tungkol sa parehong mga imperyo; nakita niya ang mga ito bilang apat na mababangis at gutom na hayop, napakalupit at napakapangit, kaya walang tunay na hayop na kilala ng tao ang sapat na makapaglalarawan sa kanila.

Napakaseryosong bagay ang tingnan ang kasaysayan mula sa pananaw ng Diyos. Kapag binasa ninyo ang kasaysayan ayon lamang sa pagtingin ng likas na tao, makikita ninyong malaking bahagi nito ay pagpupuri sa sangkatauhan dahil sa kahanga-

hangang nitong mga nagawa. Aakalain ng isa na halos perpekto na tayo ngayon pagdating sa pamahalaan ng tao o sa pamamalakad ng bansa. Ang sibilisasyon at ang pag-unlad ng lahi ay inaakalang nasa ruok na ng kanilang kaluwalhatian. Pero kung babasahin natin ang kasaysayan sa liwanag ng banal na Kasulatan, habang nililiwanagan ng Espiritu ng Diyos ang pahina, ibang-iba ang ating mararamdaman. Doon natin nauunawaan na ang mga bagay na pinakamataas na pinahahalagahan ng mga tao ay kasuklam-suklam sa paningin ng Diyos. Kapag iniisip natin ang mga dakilang pinuno ng lupa na may hawak na kapangyarihan sa mga bansa, naaalala natin ang nakasulat sa Awit 49:12, “Ang tao na nasa karangalan ay hindi nananatili: siya’y gaya ng mga hayop na namamatay.”

Sa mga pangitain ni Daniel ay nakita niya ang takbo ng bawat imperyo na kinakatawan ng mga mababangis na hayop na ito. Ibig sabihin, ang bawat mabangis na hayop ay larawan ng mga pangunahing katangian ng kasaysayan ng imperyong kinakatawan nito. Halimbawa, ang buong takbo ng Babilonia ay inilalarawan ng leong may pakpak, na pagkatapos ay binunot ang mga pakpak, binigyan ng puso ng tao, at pinatayo nang tuwid sa kanyang mga paa. Pagkatapos, ang buong takbo ng Medo-Persia ay ipinakikita sa pangitain ng oso na may tatlong tadyang sa bibig, na tumindig sa isang tagiliran. Ang buong kasaysayan ng imperyo ng Grecia at ang pagkahati nito sa apat ay inilalahad sa leopardong may apat na ulo at may mga pakpak. At ang takbo ng imperyo ng Roma hanggang sa panahon ng wakas (isang kalagayang hindi pa natin naaabot) ay inilalarawan ng kakila-kilabot at nakatatakot na hayop, na may malalaking ngiping bakal at sampung sungay. Mahalagang makita natin ito. May mga nag-aakala na dahil wala na ang imperyo ng Roma, wala na rin ang lahat ng may kinalaman sa

hayop na ito ng Roma. Iniisip nila na wala na itong kinalaman sa ating nabubuhay sa dispensasyon ng Ebanghelyo, pero ang totoo ay kabaligtaran nito.

Pero tingnan muna natin sandali ang ika-17 talata. Doon ay sinasabing ang apat na hayop ay “apat na hari, na lilitaw mula sa lupa.” Pero malinaw sa konteksto na hindi apat na indibidwal na hari ang ibig sabihin ng anghel; sa propetikong Kasulatan, ang salitang *hari* ay madalas gamitin para sa *kaharian*. Sa talata 23 ay mababasa natin, “Ang ikaapat na hayop ay magiging ikaapat na *kaharian* sa lupa;” kaya ang prinsipyong ito ay tiyak na para sa lahat. Gayunman, gusto kong mapansin ninyo na sa bawat isa sa kanila ay may isang haring namumukod. Sa bawat isa maliban sa huli, ang namumukod na hari ay ang hari na sa kanyang panahon unang naabot ng kaharian ang dangal ng pagiging dakilang kapangyarihan sa daigdig. Kaya si Nabucodonosor ang nakikita natin bilang siyang tanging kumakatawan sa Babilonia; sinabi sa kanya sa kabanata 2, “Ikaw ang ulong ginto” (38). Pero ang leong may pakpak ay kumakatawan kapwa sa kaluwalhatian at sa pagbaba ng imperyo ng mga Caldeo. Binunot ang mga pakpak nito, nawala ang puso nitong leon, at binigyan ito sa halip ng mahinang puso ng tao. Si Cyrus the Great ang pangunahing tauhan kapag iniisip natin ang Medo-Persia. Siya ang nagwasak sa mga pangunahing lungsod ng Babilonia, na isinasagisag ng tatlong tadyang sa bibig ng oso. Malinaw na ang leopardo ay tumutukoy kay Alexander the Great, at ang apat na pakpak ay nagsasalita ng di-kapani-paniwalang bilis ng kanyang mga pananakop. Ang apat na ulo ay larawan ng pagkahati sa apat ng kanyang mga nasasakupan, na pinaghatian ng kanyang mga pangunahing heneral pagkamatay niya. Pero walang dakilang pinuno noong nakaraan na sa sarili niya ay buod ng

kapangyarihan ng Roma. Sa hinaharap pa natin hinihintay ang isang lilitaw na gagawa nito—“ang hayop” na inilalarawan sa Apocalipsis 13. Maghahari siya sa Europa bago maitatag ang kaharian ng Anak ng tao, kung kailan ang lahat ng awtoridad, kapangyarihan, at kaluwalhatian ay titipunin sa ating Panginoong Jesu-Cristo.

Kahit sunud-sunod ang paglitaw ng mga kahariang ito, hindi naman kailangang lubusang wasakin ng isa ang isa pa. Ang apat na dakilang monarkiya, kasama ang kani-kanilang katangian, ay magpapatuloy sa isang anyo hanggang sa pagdating ni Jesus. Hangga't hindi sumisikat ang maluwalhating umagang iyon na walang ulap, hindi kailanman makalalaya ang sanlibutang ito sa away at pagdanak ng dugo, sa salot at masamang pamamahala. Ipinakikita sa atin ng Kasulatan na magpapatuloy ang lahat ng ito; ang kasamaan sa nagpapanggap na iglesia ay lalala at darami hanggang sa pinakahihintay na oras ng pagtatatag ng kalayaan ng kaluwalhatian.

Minsan ay sinasabi ng mga tao, “Hindi ko maintindihan kung paano ninyo, na may pag-ibig sa kapwa, nanaising bumalik ang Anak ng Diyos sa ikalawang pagkakataon, kung totoo ngang pagbalik Niya ay tapos na ang araw ng biyaya para sa mga tumanggi sa Kanyang Salita.” Pero alam natin na ang tanging pag-asa ng kaawa-awang sanlibutang ito ay ang pagbabalik ng tunay na Hari. Hindi kailanman maaayos ang mga bagay sa lupa hangga't hindi ito inaayos sa pamamagitan ng paghatol. Hindi kailanman maitatag ng pangangaral ng Ebanghelyo ang kaharian; at hindi rin iyon ang layunin ng Diyos. Pagkatapos ng labinsiyam na raang taon ng pangangaral ng Ebanghelyo, mas marami pa ngayon ang mga pagano sa mundo kaysa noong unang dumating ang Panginoong Jesu-Cristo. Ang mga tunay

na Cristiano ay isang maliit na dakot lamang kung ihahambing sa napakaraming hindi nakakikilala sa Diyos. Ang Ebanghelyo ay hindi paraan ng Diyos para dalhin ang kaharian at para mapagbagong-loob ang buong mundo. Mangyayari lamang iyon sa pamamagitan ng paghatol. Kahit kinikilabutan tayo sa kakila-kilabot na isiping darating sa kaawa-awang sanlibutang ito, nauunawaan nating iyon lamang ang daan para matanggap ang pagpapalang hinihintay ng sangnilikha habang dumarainng ito; kaya sumisigaw tayo, “Pumarito Ka, Panginoong Jesus,” dahil alam nating Siya lamang ang pag-asa para sa paglaya nito. Bawat labanan ng mga bansa, bawat tunggalian ng mga uri sa lipunan, bawat kalupitang ginagawa sa mahihina at walang kalaban-laban—lahat ng ito ay nagtutulak sa atin na sumigaw, “Pumarito Ka, Panginoong Jesus.” Dahil pagdating Niya, wawakasan Niya ang lahat ng ito; pagdating Niya, papahirin Niya ang luha ng mga inaapi; pagdating Niya, bibigyan Niya ang mga tao ng matuwid na pamamahala, gaya ng nakita ni Daniel na inilarawan sa huli sa mga pangitaing ito. Una, kailangang matapos muna ang takbo ng apat na malulupit na kaharian ng daigdig. Pagkatapos, kapag lubusan nang bumagsak ang kapangyarihan sa kamay ng tao, itatatag ang pandaigdig na kaharian ng Cristo ng Diyos at tatakpan ng katuwiran ang lupa gaya ng pagtakip ng tubig sa dagat. Pero makatitiyak tayo na hindi darating ang ating Panginoon habang may isa pang kaluluwang wala kay Cristo na nananabik pa ring maligtas.

Pansinin na hindi na pinag-ukulan ng paliwanag ang unang tatlong hayop sa pagpapaliwanag na ibinigay kay Daniel. Halos lahat ng paliwanag ay tungkol sa kakila-kilabot na ikaapat na hayop, dahil ang hayop na ito ang naghahari kapwa sa una at sa ikalawang pagdating ng ating Panginoon.

Pero gusto ko ngayong tingnan nang mas maingat ang buong kabanata. Noong unang taon ni Belsasar, hari ng Babilonia, nanaginip si Daniel at dumating sa kanya ang mga pangitain habang nakahiga siya sa kanyang higaan. Nakita niya ang apat na hangin ng langit na humahalukay sa malaking dagat. Ang malaking dagat ay siyempre ang Mediterranean; kilalang-kilala na ang bawat isa sa mga imperyong inilalarawan sa hula ay nasa baybayin ng malaking dagat. Sakop ng kaharian ng Babilonia ang mga baybaying nakaunat sa silangan at timog-silangang gilid ng Mediterranean; ganoon din ang Medo-Persia; sakop naman din ng Grecia ang hilagang-silangang baybayin; at ang imperyo ng Roma ay lubusang nakapalibot sa dagat. Kaya nga tinawag itong *Mediterranean* na ang ibig sabihin ay “gitna ng lupa.” Iyon ang dagat na tinitingnan ni Daniel sa kanyang pangitain, at sa literal na paraan ay para bang ang bawat isa sa mga imperyong ito ay sumibol mula sa malaking dagat.

Ang Apocalipsis—isang aklat na tugmang-tugma sa aklat ni Daniel pagdating sa hula—ay nagbibigay sa atin ng espirituwal na kahulugan ng dagat. Sa Apocalipsis 17:15 ay mababasa natin, “At sinabi niya sa akin, Ang mga tubig na iyong nakita, na kinauupuan ng patutot, ay mga bayan, at mga karamihan, at mga bansa, at mga wika.” Sinasabi rin sa atin ni Isaias na ang masasama ay gaya ng maligalig na dagat na hindi mapalagay, na ang tubig nito ay nagtatapon ng burak at putik (Isaias 57:20). Kaya may malinaw tayong batayan para ipaliwanag ang dagat bilang larawan ng magulong mga bansa. Sa ibang salita, mula sa magulong kalagayan ng mga bansang nakapalibot sa dagat Mediterranean ay lilitaw ang mga dakilang imperyong ito.

Ang apat na hanging naglalaban-laban sa dagat ay tumutukoy sa mga kilos ng probidensiya ng Diyos na gumagawa sa isip ng mga tao. Makikita rin ninyong ginagamit sa ganoong paraan ang larawan ng mga hangin sa aklat ng Apocalipsis. Siyempre, kahit bihirang maunawaan ito ng mga tao, ang lahat ng dakilang kilos ng mga bansa ay ayon sa pagkilos ng probidensiya ng Diyos. Kaya, sa tunay na paraan, gaya ng angkop na sinabi ng isang tao, “All history is His story”—ang buong kasaysayan ay kuwento Niya. Anumang kilos ang nangyayari sa gitna ng mga tao, ang Diyos ay nasa itaas ng lahat ng iyon. Maaaring nakatago Siya sa likod ng tanghalan, pero gaya ng napakalinaw na ipinakikita sa aklat ng Esther, Siya ang nagpapagalaw sa lahat ng tagpong kinatatayuan Niya sa likod.

Nang bumagsak ang sangkatauhan sa pagsamba sa diyus-diyosan pagkatapos ng baha, ipinagkatiwala ng Diyos kay Abraham ang mga pangako ng walang-hanggang kaluwalhatian. Pero nang labagin ng binhi ni Abraham ang tipan, inilagay ng Diyos si Nabucodonosor sa ibabaw ng lahat ng bansa. Gayunman, nabigo rin siya, kahit napilitan siya sa bandang huli na kilalanin ang kapangyarihan at awa ng Diyos. Sa pagbangon ng Babilonia ay nakikita natin ang probidensiya ng Diyos na gumagawa sa gitna ng mga bansa para alisin ang paghahari sa Juda dahil sa kanilang mga kasalanan.

Sa kanyang pangitain ay nakita ni Daniel ang apat na malalaking hayop, magkakaiba ang bawat isa, na umaahon mula sa dagat. Ang una ay gaya ng leon at may mga pakpak ng agila—na nagsasalita ng karangalan, kabangisan, at bilis. Sa napakaikling panahon ay nasakop ng Babilonia ang lahat ng bansang nakapalibot at napasailalim ang mga ito sa

kapangyarihan nito. Pero habang nakatingin si Daniel, nakita niyang binunot ang mga pakpak at itinaas ang hayop mula sa lupa; pinatayo ito sa mga paa na gaya ng tao at binigyan ito ng puso ng tao. Ipinakikita nito na tapos na ang lahat ng pag-unlad at nawala na ang karangalan, dahil wala na sigurong mas asiwa at pangit tingnan kaysa sa isang leong nakatayo nang ganoon. Ang puso ng tao na ibinigay sa leon ay sumasagisag sa kahinaan ng Babilonia na nakita kay Belsasar. Sa katunayan, pagkamatay ni Nabucodonosor, agad nagsimula ang pagbaba at nagpatuloy ito hanggang sa mga araw na inagaw ng mga Medo at Persiano ang kaharian mula sa kanyang walang-dangal na apo. Nang ibigay kay Daniel ang pangitaing ito, halos naabot na ang huling yugto ng leon; naghahari na noon si Belsasar.

Sa ikalawang pagkakataon ay nakita ni Daniel ang isang hayop na gaya ng oso na umahon mula sa dagat, at tumindig ito sa isang tagiliran. May tatlong tadyang ito sa pagitan ng mga ngipin at may tinig na nagsabi, “Bumangon ka, lumamon ka ng maraming laman” (5). Pagkatapos humina ng imperyo ng Babilonia ay natupad ang pagsasanib ng Medo-Persia. Noong una ay mas malakas ang Media, pero di-nagtagal ay naging malinaw na ang mga Persiano ang magkakaroon ng mas mataas na lugar. Kaya tumindig ang oso sa isang tagiliran. Ang tatlong tadyang sa pagitan ng mga ngipin ay nagpapakitang nawasak na nito ang kanyang biktima. Nawasak na nito ang leon ng Babilonia; ang tatlong tadyang ay maaaring kumatawan sa tatlong pangunahing lungsod ng imperyo ng mga Caldeo—Babylon, Ecbatana, at Borsippa, na lahat ay nasakop ng nagkaisang mga hukbo nina Cyrus at Cyaxares. Ang utos na bumangon at lumamon ng maraming laman ay nagpapakita ng

matinding kalupitang madalas gawin ng mga Persiano at ng lawak ng kanilang mga pananakop.

Ang ikatlong hayop ay may anyo ng leopardo, na may apat na pakpak ng ibon sa likod at may apat na ulo. Ang anyo ng leopardo ay buod ng kasaysayan ng imperyo ng Grecia. Mahigit tatlong daang taon bago si Cristo, ipinanganak si Alexander the Great, gaya ng tawag sa kanya ngayon, bilang tagapagmana ni Philip ng Macedon. Isa lamang ito sa maliliit na kaharian ng Grecia; pero nang umupo si Alexander sa trono, ang Macedon, at sa pamamagitan nito ang buong Grecia, ay nagkaroon ng lugar sa mga gawain ng daigdig na hindi pa nito nakuha kailanman. Pinag-isa ni Alexander ang mga estado ng Grecia at ang mga kaharian ng Asia sa kanluran, at pagkatapos ay humarap sa silangan, kung saan sinagupa niya at lubusang sinupil ang mapagmataas na mga Persiano. Ipinahayag niya ang sarili bilang emperador ng daigdig at nagpabigay siya ng mga parangal na pang-diyos. Pero maikli lamang ang kanyang kaluwalhatian dahil namatay siya bago lumampas ng tatlumpu't ilang taon dahil sa mahalay at magulong pamumuhay. Dinagtagal pagkamatay niya, pinaghatian ng kanyang apat na pangunahing heneral ang kanyang mga nasasakupan. Ang kahanga-hangang pagsulong ni Alexander—higit pa kaysa kay Nabucodonosor—ay ipinakikita sa pangitain; ang hayop na kumakatawan sa Babilonia ay may *dalawang* pakpak, samantalang ang leopardo ng Grecia ay may *apat*.

May isang kawili-wiling kuwentong isinalaysay ni Josephus. Pagkatapos masakop ang Tiro, nagmamartsa si Alexander sa Syria kasama ang kanyang mga hukbo patungo sa Jerusalem, na balak niyang wasakin. Isinuot ng punong saserdote at ng kanyang mga kasama ang kanilang mga kasuotang

pansaserdote at taimtim silang nagprusisyon palabas ng lungsod para salubungin ang mananakop. Sinasabing nakilala ni Alexander ang punong saserdote bilang isang taong nakita na niya sa isang pangitain. Mula sa kamay nito ay tumanggap siya ng kopya ng aklat ni Daniel, at itinuro sa kanya roon ang mga hulang tungkol sa kanya mismo. Dahil sa nakasulat doon, tinanggap niya ang pagsuko ng mga Judio, binigyan sila ng kalayaan sa kanilang relihiyon, at iniwang buo at walang pinsala ang kanilang lungsod. Bagaman wala tayong paraan para matiyak kung totoo o hindi ang kuwentong ito, madali nating makikita na hindi ito imposibleng nangyari.

Sa pagpapatuloy ng pangitain ni Daniel, inilalarawan ang ikaapat na hayop:

Pagkatapos nito ay nakita ko sa mga pangitain sa gabi, at narito, ang isang ikaapat na hayop, kakila-kilabot at nakatatakot, at lubhang malakas; at may malalaking ngipping bakal: lumalamon at lumuluray, at niyuyurakan ng kanyang mga paa ang nalabi: at iba ito sa lahat ng hayop na nauna sa kanya; at may sampung sungay. Pinagmasdan ko ang mga sungay, at, narito, may umahon sa gitna nila na isa pang maliit na sungay, na sa harap nito ay nabunot hanggang ugat ang tatlo sa mga unang sungay: at, narito, sa sungay na ito ay may mga matang gaya ng mga mata ng tao, at isang bibig na nagsasalita ng malalaking bagay (7-8).

Sa pagdaan ng panahon, ibinagsak din ang imperyo ng Grecia at, mga kalahating siglo bago si Cristo, ang Roma ang naging reyna ng daigdig. Ang mismong kapanganakan ng Panginoong Jesus sa Bethlehem ay nangyari, sa pananaw ng tao, dahil sa isang utos mula kay Caesar Augustus na ang buong sanlibutan

ay patalaan (irehistro para sa isang senso). Ito ang nagdala kay Maria at sa kanyang asawang si Jose sa lungsod ni David, na inihula ng propeta bilang lugar na sinilangan Niya “na ang paglabas ay mula nang una, mula nang walang hanggan” (Mikas 5:2). Sa tsart, inilarawan ko ang hayop na ito na may halu-halong anyo, dahil sa palagay ko ay katapat ito ng hayop na inilalarawan sa Apocalipsis 13. Mayroon itong ulo ng leon, katawan ng leopardo, at mga paa ng oso; kaya taglay nito sa sarili ang mga pangunahing katangian ng lahat ng kahariang inilalarawan ng ibang mga hayop. Ipinagmamalaki ng mga Romano na hindi nila kailanman winasak ang isang sibilisasyon kapag sinakop nila ang isang bayan; kinukuha nila mula rito ang lahat ng may halaga at, sa pagsasama-sama ng lahat sa iisa, nabuo nila ang pinakadakilang sibilisasyong nakilala ng daigdig. Hindi pa lubusang natatapos ang takbo ng huling hayop na ito. Sa aklat ng Apocalipsis ay inilalarawan itong may pitong ulo, at ang isa rito ay nasugatan na parang ikamamatay pero pagkatapos ay gumaling. Sinasabing ang pitong ulo ay pitong hari o anyo ng pamahalaan. Noong panahon ni Juan, lima na ang lumipas at ang ikaanim, ang anyong imperyal, ay umiiral noon. Hindi pa dumarating ang ikapito, at hindi pa rin ito lumilitaw hanggang ngayon. Matutupad ito sa pagsasanib ng imperyalismo at demokrasya, na nakita na nating mangyayari sa panahon ng wakas. Pero dahil ibinibigay ang paliwanag ng pangitaing ito sa bandang huli ng kabanata, hindi na natin ito tatalakayin ngayon.

Sumunod na nakita ni Daniel na may mga tronong inilagay. Mapapansin ninyo na sinasabi ng King James version: “The thrones were cast down”—“ang mga trono ay ibinagsak” (7:9, idinagdag ang italiko). Ito ang literal na salin ng pananalitang

Caldeo na tumutukoy sa paglalatatag ng mga alpombra at kutson para gamiting trono na gaya ng sa mga taga-Silangan. Pero parang ipinahihiwatig ng salin sa Ingles ang *pagwasak* sa mga trono; kaya mas mainam itong isalin na “inilagay.” Nagpatuloy siya:

At ang Matanda sa mga araw ay naupo, na ang damit ay maputing gaya ng niyebe, at ang buhok ng kanyang ulo ay gaya ng malinis na balahibo ng tupa: ang kanyang trono ay gaya ng mga ningas ng apoy, at ang mga gulong niyon ay gaya ng nagniningas na apoy. Isang ilog ng apoy ang lumabas at umagos mula sa harap niya: libu-libo ang naglingkod sa kanya, at sampung libong tigasampung libo ang nakatayo sa harap niya: naupo ang hukuman, at nabuksan ang mga aklat (9-10).

Pagkatapos ay nakita ni Daniel na dahil sa mapamusong na mga salita ng maliit na sungay, pinatay ang huling hayop at winasak ang katawan nito at ibinigay sa nagliliyab na apoy. Hindi naman ganoon kabilis hinarap ang ibang mga hayop. Inalis sa kanila ang kanilang kapangyarihan, pero pinahaba pa ang kanilang buhay; tugma ito sa alam natin tungkol sa kanilang kasaysayan.

Pagkatapos ay nakita ang Anak ng tao na dumarating na kasama ang mga ulap ng langit patungo sa Matanda sa mga araw, na nagbigay sa kanya ng “kapangyarihan, at kaluwalhatian, at isang kaharian, upang ang lahat ng bayan, bansa, at wika ay maglingkod sa kanya: ang kanyang kapangyarihan ay walang hanggang kapangyarihan, na hindi lilipas, at ang kanyang kaharian ay hindi magigiba” (14). Dito natatapos ang pangitain; kasunod na ang paliwanag.

Labis na nabagabag ang espiritu ni Daniel sa lahat ng kanyang nakita, pero mukhang may isang anghel na nakatayo sa malapit, at humingi si Daniel ng pagkaunawa tungkol sa “katotohanan ng lahat ng ito” (16). Sinabi sa kanya ng anghel na ang apat na hayop ay kumakatawan sa apat na hari o kaharian, gaya ng nakita na natin; pero “ang mga banal ng Kataas-taasan [na mga dako] ang tatanggap ng kaharian, at aariin ang kaharian magpakailanman, magpakailan-kailanman” (18). Pero gusto pa ni Daniel ng mas buong paliwanag tungkol sa kahulugan ng ikaapat na hayop at lalo na tungkol sa maliit na sungay “na may mga mata, at isang bibig na nagsasalita ng napakalalaking bagay, na ang anyo ay mas matapang kaysa sa kanyang mga kasama”; na bumunot sa tatlo sa sampung sungay, at “nakipagdigma sa mga banal, at nanaig laban sa kanila; Hanggang sa dumating ang Matanda sa mga araw, at ang paghatol ay ibinigay sa mga banal ng Kataas-taasan [na mga dako]; at dumating ang panahon na inari ng mga banal ang kaharian” (20-22). Ipinaliwanag ng anghel na sampung hari ang lilitaw mula sa ikaapat na kaharian—malinaw na sabay-sabay. Mula sa gitna nila ay may isa pang lilitaw pagkatapos nila na iba sa mga nauna at susupil sa tatlo sa kanila. Makikilala siya sa paglapastangan sa pangalan ng Kataas-taasan. Ang maliit na sungay ay walang iba kundi ang hayop sa Apocalipsis 13 at 17. Uusigin niya ang mga banal ng mga kataas-taasang dako—ang mga banal na nalabi, na maraming sinasabi ang Kasulatan tungkol sa kanila kaugnay ng mga huling araw. Sa Daniel 9 ay mababasa natin na makikipagtibay siya ng tipan sa mga Judio sa loob ng pitong taon, pero lalabagin niya ang kanyang tipan sa kalagitnaan ng itinakdang panahong iyon. Gaya ng sinasabi rito, siya ay “mag-iisip na baguhin ang mga panahon at ang kautusan: at ibibigay sila sa kanyang kamay hanggang sa isang

panahon at mga panahon at kalahating panahon” (25); ibig sabihin, siya ang uusig sa nalabing Judio sa huling tatlo't kalahating taon ng panahon ng wakas. Pero sa pagtatapos ng panahong iyon, ang Panginoon mismo ay babalik mula sa Langit, at aalisin ang kapangyarihan ng hayop; at siya mismo, gaya ng natututuhan natin sa Apocalipsis 19, ay itatapon nang buhay sa dagatdagatang apoy.

Pagkatapos, “ang kaharian at kapangyarihan, at ang kadakilaan ng kaharian sa ilalim ng buong langit, ay ibibigay sa bayan ng mga banal ng Kataas-taasan, na ang kaharian ay walang hanggang kaharian, at ang lahat ng kapangyarihan ay maglilingkod at susunod sa kanya” (27). Sa ganito ay darating ang walang-hanggang kaharian na matagal nang hinihintay ng dumaraing na lupa.

Alam kong maraming tagapagpaliwanag ang nag-aakalang nakikita nila sa maliit na sungay, gaya ng sa hari sa Daniel 11:36, ang kapapahan, na nag-angkin ng pandaigdig na kapangyarihan pagkatapos bumagsak ang imperyo ng Roma. Pero ang maliit na sungay ay hindi lilitaw hangga't hindi naaabot ng imperyong iyon ang kalagayan nitong may sampung kaharian, at napansin na natin na hindi pa kailanman umiral ang kalagayang ito noong nakaraan. Walang panahon pagkatapos magkawatak-watak ang imperyo ng Roma na nagkaisa ang sampung kahariang nabuo mula sa mga piraso nito. At mahalaga ring tandaan na umiiral na ang kapapahan bago pa nagkawatak-watak ang imperyo; kaya ang papa, sa halip na lumitaw sa ulo ng hayop pagkatapos lumakas ang lahat ng ibang sungay, ay lumitaw bago pa man umiral ang sampung sungay. Malinaw na salungat ito sa sinasabi sa Daniel tungkol sa mapamusong na maliit na sungay. At dapat ding pansinin na

ang maliit na sungay ay may hawak ng pinakamataas na kapangyarihan sa lupa sa pagdating ng Anak ng tao para itatag ang Kanyang kaharian; samantalang malinaw na matagal na panahon nang hindi pinakamataas ang kapapahan, at ni hindi nga ito kinikilalang kapangyarihang pandaigdig sa loob ng maraming taon.

Sa Apocalipsis, ang iglesya ng papa ay kinakatawan ng babaeng nakadamit ng pula na nakasakay sa hayop. Pero sa panahon ng wakas, ang sampung sungay ay magkakaisa sa paghahangad at pagsasagawa ng kanyang pagkawasak. Pansinin nang mabuti na sa Apocalipsis 17:12-13 ay nasusulat: “At ang sampung sungay na iyong nakita ay sampung hari, na hindi pa tumatanggap ng kaharian; datapuwa't tumatanggap ng kapamahalaan bilang mga hari *nang isang oras na kasama ng hayop*. Ang mga ito ay may iisang pag-iisip at ibinibigay nila ang kanilang kapangyarihan at lakas sa hayop” (idinagdag ang itoliko).

Samantala, sa ikalabing-anim na talata ay natututuhan natin na ang kanilang kapangyarihan ay gagamitin sa pagwasak sa Babilonyang dakila: “At ang sampung sungay na iyong nakita, [at] ang hayop, ang mga ito ay mapopoot sa patutot, at siya'y gagawing tiwangwang at hubad, at kakainin ang kanyang laman, at susunugin siya ng apoy.” Kaya dapat maging malinaw sa sinumang maingat na mambabasa na ang maliit na sungay ni Daniel ay ang hayop ng Roma sa Apocalipsis. Kikilalanin siya ng sampung kaharian bilang pinakamataas na tagapagpasya sa Europa sa darating na araw ng kapighatian. Pahihintulutan siyang umunlad at usigin ang tapat na nalabi ng Israel, pagkatapos madala sa Langit ang iglesya. Magpapatuloy ang kanyang kapangyarihan hanggang sa pagpapakita ng Panginoong Jesu-Cristo kasama ang lahat ng Kanyang mga banal para wasakin ang mga tumanggi sa Kanyang Salita.

Ang malaking bahagi ng hula ay tungkol sa mga pangyayari sa maikling panahong ito na tinatawag na panahon ng wakas. Ang kasalukuyang panahon ay hindi kailanman binanggit sa Lumang Tipan, maliban sa pinakapangkalahatang paraan; dahil ang pagtawag palabas sa iglesya ay isang hiwagang nakatago sa Diyos sa lahat ng nakaraang panahon at ngayon lamang inihayag sa dispensasyong ito para sa pagsunod ng pananampalataya. Maaari nang mabuo ang iglesya anumang sandali. Kung magkagayon, ang susunod na dakilang pangyayari ay ang pagbaba ng Panginoon sa himpapawid at ang pagdadala sa Kanyang nobya, at ito ang maghahanda ng daan para sa mga bagay na darating sa lupa.

Sa huling talata ng ating kabanata, isinulat ni Daniel na iningatan niya ang mga bagay na ito sa kanyang puso. Gawin din sana natin iyon. Tiyak na bilang mga Cristiano, wala nang higit na makatutulong sa atin para maunawaan ang ating kasalukuyang lugar at bahagi kaysa sa malinaw na pagkaunawa sa lugar ng Israel at ng mga bansa sa isip ng Diyos, gaya ng inihayag sa Kanyang Salita. Sa kasalukuyang panahon ay dapat nating ituring na masayang pribilehiyo ang dumaan sa sanlibutang ito bilang mga dayuhan at manlalakbay, kahati ni Cristo sa pagtanggap sa Kanya. Para sa atin, ito ang panahon ng pagdurusa alang-alang sa katuwiran—ang panahon ng pagsasaya kung ituturing tayong karapat-dapat na magtiis ng kahihiyan alang-alang sa Kanyang pangalan. Darating ang kaluwalhatian pagbabalik Niya para hawakan ang Kanyang dakilang kapangyarihan at maghari. Hanggang sa panahong iyon, sana ay “lumabas tayo sa kanya sa labas ng kampamento, na dala ang kanyang kadustaan” (Hebreo 13:13).

O ikaw na hindi pa ligtas, dapat mo ring pagbulay-bulayan ang mga bagay na ito sa iyong puso para hindi ka mabulag ng huwad at mapanlinlang na kislap ng parang palarang kaluwalhatian ng sanlibutang ito. Lahat iyon ay nakatakdang lumipas, at magiging malungkot ang iyong kahihinatnan kung wala kang bahagi sa isang mas tiyak na daigdig. “Ang mga bagay na nakikita ay pansamantala lamang; ngunit ang mga bagay na hindi nakikita ay walang hanggan” (2 Corinto 4:18). Pakiusap ko sa iyo, tiyakin mong kabilang ka sa mga may bahagi sa walang-hanggang kaharian na malapit nang pumalit sa lahat ng lumilipas na kapangyarihan ng sanlibutang ito. Sa Kanyang biyaya ay ibinigay ng Diyos ang Kanyang Anak para mamatay para sa iyong kaligtasan, pero tandaan mong nasusulat: “At kung paanong itinakda sa mga tao ang mamatay na minsan, at pagkatapos nito ay ang paghuhukom: Gayon din naman si Cristo, na inihandog na minsan upang dalhin ang mga kasalanan ng marami; at sa ikalawa’y pakikita Siya sa mga naghihintay sa Kanya nang walang kasalanan sa ikaliligtas” (Hebreo 9:27). Kung gusto mong salubungin nang may galak ang Kanyang ipinangakong pagdating, kailangang makilala mo Siya ngayon bilang Tagapagligtas. Kung hindi, ang Kanyang pagbabalik sa lupang ito para maghari ay daratnan kang kabilang sa Kanyang mga kaaway, na lilipulin mula sa harap ng Kanyang mukha.

Kabanata 8: Ang Maliit na Sungai ng Grecia

Sa pagsisimula ng kabanatang ito, gusto kong ipansin sa inyo ang isang napakagandang bagay tungkol sa pagkakaayos ng aklat ni Daniel. Noong una, isinulat ito sa dalawang wika. Ang unang kabanata at ang mga talata 1-3 ng kabanata 2 ay nasa Hebreo. Pero mula 2:4 hanggang sa katapusan ng kabanata 7, ang wikang ginamit ay Caldeo, o Aramaico. Ang natitirang bahagi ng aklat ay nasa Hebreo. Mukhang may napakasimple pero mahalagang dahilan ito. Ang unang bahagi ay para sa tanging pagtulong at pagpapalakas ng loob ng mga tapat sa gitna ng mga Judiong nangalat, kaya isinulat ito sa sarili nilang wika. Pero sa ikalawang bahagi, inilalatag ng Diyos ang takbo ng mga panahon ng mga Hentil. Inakay Niya si Daniel na isulat ang tala nito sa karaniwang wika noong panahong iyon, para mabasa ito ng mga Caldeo at makinabang sila rito.

Ang bahagi ng aklat ni Daniel na nagsisimula sa ikawalong kabanata hanggang sa katapusan ay tungkol sa mga Judio sa isang napakatanging paraan, kaya isinulat ito sa Hebreo, gaya ng unang bahagi. Mahalagang makita natin ang magkakaibang gamit ng bawat isa sa mga bahaging ito. Walang sinasabi ang Diyos tungkol sa takbo ng iglesya sa dispensasyong ito, ni sa Daniel ni saanman sa mga aklat ng propesiya. Ibinibigay Niya sa atin ang katotohanan tungkol sa Juda at Israel, at tungkol sa mga Hentil bilang mga Hentil. Kung hindi natin ito mapapansin, magugulo ang pagkaunawa natin sa Kasulatan. Simple lang ang prinsipyong ito, pero kung lagi nating tatandaan, malaki ang maitutulong nito para tama nating maunawaan ang Salita ng Diyos. Kapag nabasa natin sa mga

aklat ng propesiya ang Juda, o Sion, o Jerusalem, hindi natin dapat isiping ang iglesya ang tinutukoy. Ang Juda ay Juda, ang Sion ay Sion, ang Jerusalem ay Jerusalem, ang Israel ay Israel, at walang bahagi ang mga Hentil sa nakasulat tungkol sa mga ito. Ang iglesya, na siyang katawan ni Cristo, ay ibang-iba. May tatlo, hindi lang dalawa, na uri ng tao sa mundo ngayon—at lahat sila ay tinutukoy sa Kasulatan. “Huwag kayong maging katitisuran,” sabi ni apostol Pablo, “maging sa mga Judio, o sa mga Griego, o sa iglesya ng Diyos” (1 Corinto 10:32). Ito ang tatlong uri. Kung tama ang pagkakahati ng iba’t ibang talata ng Kasulatan na tumutukoy sa bawat isa, at hindi pinaghahalo-halo sa isip ng bumabasa, magkakaroon siya ng tamang pagkaunawa sa karaniwang tinatawag na katotohanang pandispensasyon. Wala itong iba kundi ang pagbibigay sa bawat dispensasyon—o panahon ng tanging pakikitungo ng Diyos sa tao—ng mga bahaging tanging para sa bawat isa.

Sa pag-aaral natin ng bahaging Caldeo ng Daniel (2:4-7:28), napansin natin kung paanong inilatag sa atin ng Diyos na nakaaalam ng lahat ang takbo ng malalaking imperyo ng mundong ito. Ipinakita sa atin, para tayo’y matuto, ang kanilang pagbangon, pag-unlad, paghina, at pagbagsak, at idiniin ang katotohanang “ang katuwiran ay nagpapataas sa isang bansa: ngunit ang kasalanan ay kahihyan sa alinmang bayan” (Kawikaan 14:34). Lahat ng ito ay isinulat sa wikang sinasalita ng mga Hentil noong panahong iyon. Pero ngayon, ang madalas nating pag-uusapan ay ang lahing iyon na matagal nang hinamak at kinapootan, pero laging binabantayan ni Jehova—ang Kanyang bayan ng tipan noong una, na minamahal alang-alang sa mga ninuno, gaano man kalaki ang kanilang pagkukulang at kasalanan. Iyan ang dahilan kung bakit ang huling bahagi ng aklat ay isinulat sa Hebreo. Totoo na

mababasa pa rin natin ang tungkol sa ilan sa mga kapangyarihang ito ng mundo (dalawa sa kanila ang madalas nating pag-uusapan sa kabanatang ito), pero ito'y para lang linisin ang daan para mas maunawaan natin ang plano ng Diyos para sa hinaharap ng bansang Judio.

Kung maingat ninyong pag-aaralan ang aklat ng Apocalipsis, makikita ninyong kahawig na kahawig ito ng aklat ni Daniel sa pagkakaayos. Ang unang bahagi (Apocalipsis 1-3) ay nakalaan sa makahulang kasaysayan ng iglesya. Mula sa kabanata 4 hanggang 11:18, nakikita natin ang mga paghatol na babagsak sa tumalikod na Sangkakristiyanuhan at sa mga kapangyarihang kaugnay nito. Ang kasaysayan nila ay inilalatag hanggang sa wakas, at nagtatapos sa “panahon ng mga patay upang sila'y hatulan.” Pero sinabi ng Panginoon kay Juan, “Kinakailangang ikaw ay manghulang muli” (10:11), kaya muli niyang tinalakay ang mga bagay mula sa ika-12 kabanata pataas, pero lahat ito ay kaugnay ng makalupang bayan ng Diyos, ang bansang Israel. Kaya ang unang bahagi ng Apocalipsis ay higit na tungkol sa takbo ng mundo bilang mundo; itinututok nito ang ilaw ng Diyos sa malalaking kilusan sa gitna ng mga bansa. Pero ang ikalawang kalahati ay tungkol sa parehong bayan (ang mga Judio) na nasa harap natin sa huling bahagi ng Daniel. Gaya ng nabanggit sa nakaraang kabanata, ang isang aklat ay sumasakto sa isa pa. Hindi mauunawaan ang Daniel kung hiwalay sa aklat ng Apocalipsis; at ang Apocalipsis mismo, sa maraming lugar, ay nauunawaan lang dahil sa naipakilala na noon sa propeta sa Babilonia. Tandaan natin, kung gayon, na ang kabanata natin ngayon ang una sa bahaging Hebreo; ang mga naunang kabanata ay nasa Aramaico at tanging tungkol sa mga Hentil.

Ipinakikita sa atin ng Daniel 8:1 na dalawang taon ang lumipas sa pagitan ng mga pangitain sa kabanata 7 at 8. Sa ikatlong taon ng paghahari ni Haring Belsasar, ibinigay kay Daniel ang pangitain ng lalaking tupa at ng lalaking kambing. Sa katawan man o sa espiritu, nasa palasyo siya sa lalawigan ng Elam, sa tabi ng ilog Ulai. Ang Elam ang sinaunang pangalan ng kabundukan sa silangan ng Babilonia, na umaabot mula India hanggang sa Golpo ng Persia. Sa rehiyon ding ito makakamit ni Cyrus ang kanyang mga unang malalaking tagumpay. Angkop lang na sa kanyang pangitain ay nasa lupaing iyon si Daniel, na malapit nang lubusang mapasailalim sa mga Persiano, dahil ang nakita niya ay higit na tungkol sa Persia sa kanyang mga unang tagumpay at sa kasunod niyang pagkatalo.

Sinasabi niya sa atin na itinaas niya ang kanyang mga mata:

At nakita ko, at, narito, may nakatayo sa harap ng ilog na isang lalaking tupa na may dalawang sungay: at ang dalawang sungay ay mataas; ngunit ang isa ay mas mataas kaysa sa isa, at ang mas mataas ay huling tumubo. Nakita ko ang lalaking tupa na nanunulak pakanluran, at pahilaga, at patimog; kaya't walang hayop na makatayo sa harap niya, ni walang makapagligtas mula sa kanyang kamay; kundi ginawa niya ang ayon sa kanyang kalooban, at naging dakila (3-4).

Sa talata 15, lumapit ang anghel na tagapagpaliwanag, na ang tungkulin ay ipaliwanag ang kahulugan ng pangitain. Titingnan natin ang bawat bahagi nang isa-isa, at iiugnay ito sa paliwanag na ibinigay. Sa mga talata 19-20, sinabi ng anghel: “Narito, ipaaalam ko sa iyo kung ano ang mangyayari sa huling wakas ng galit: sapagkat sa takdang panahon ay darating ang

wakas. Ang lalaking tupa na iyong nakita na may dalawang sungay ay ang mga hari ng Media at Persia.” Kaya hindi tayo pinabayaang humatol sa sarili nating isip kung ano ang kinakatawan ng lalaking tupa. Malinaw na sinabi sa atin ng anghel na ang lalaking tupa ay kumakatawan sa parehong kaharian ng dibdib at mga bisig na pilak sa malaking larawan ni Nabucodonosor, at ng oso na nakataas ang isang tagiliran sa nakaraang pangitain. Para bang ibinibigay sa atin ng Diyos ang sagisag sa sagisag para itanim sa ating isip ang mga pangyayaring magkakasunod sa lupa bago itatag ang kaharian ng Kanyang Anak. Ang katotohanang tatlong sagisag ang ibinigay sa atin para ituro ang aral na ito ay nagpapaalala sa atin na “ang lubid na tatlong ikid ay hindi madaling malagot” (Eclesiastes 4:12).

Tandaan na nang makita ni Daniel ang pangitain, ang Babilonia pa rin ang pinakamakapangyarihan, kahit humihina na ito. Pero ibinigay kay Daniel ang pahayag na ito tungkol sa lalaking tupa ng Persia noong panahong walang isip ng tao ang makahuhula kung anong lugar ang hahawakan nito sa mga gawain ng tao. Nakatutuwang malaman na, ayon sa mga kinikilalang awtoridad, ang lalaking tupa ang sagisag ng Persia; may larawan nito sa mga bandila niya na dala sa unahan ng kanyang mga hukbo. Ang dalawang sungay, na ang mas mataas ay huling tumubo, ay malinaw na kaugnay ng oso na nakataas ang isang tagiliran. Ipinakikita nito na ang imperyong Medo-Persia ay binubuo ng dalawang bansa—ang sinauna at iginagalang na kaharian ng Media, at ang noo’y bagong kaharian ng Persia. Kalaunan, pagkatapos ng pagsasanib, ang Persia ang naging mas makapangyarihan sa dalawa; kaya ang sungay na huling tumubo ang mas mataas. Nakita ni Daniel ang lalaking tupang ito na nanunulak pakanluran, pahilaga, at

patimog; eksaktong ipinakikita nito ang takbo ng pananakop ng Persia. Hindi lumiko pasilangan ang mga hukbo ni Cyrus para sakupin ang mga barbarong tribong iyon, kundi sumulong patungo sa Dagat Mediteraneo at sa Dagat Itim, at sa Golpo ng Persia. Nagpatuloy sila sa pananakop hanggang mapasakop nila ang buong kanlurang Asia at Ehipto.

Habang pinag-iisipan ni Daniel kung ano ang kahulugan ng lalaking tupa, nakita niya ang isang lalaking kambing na nanggaling sa kanluran at tumawid sa ibabaw ng buong lupa. Napakabilis ng takbo nito kaya hindi sumasayad sa lupa. May kapansin-pansing sungay ang kambing na ito sa pagitan ng kanyang mga mata. Lumapit siya sa lalaking tupa na may dalawang sungay at sinugod ito sa bangis ng kanyang lakas. Buhay na buhay na inilarawan ni Daniel ang nakakikilabot na pagsalakay:

At nakita ko siyang lumapit sa lalaking tupa, at nag-alab ang kanyang galit laban dito, at sinuwag ang lalaking tupa, at binali ang kanyang dalawang sungay: at walang lakas ang lalaking tupa na makatayo sa harap niya, kundi ibinuwal niya ito sa lupa, at tinapak-tapakan ito: at walang makapagligtas sa lalaking tupa mula sa kanyang kamay (7).

Muli, hindi na natin kailangang hulaan ang kahulugan ng pangitain; ang Diyos Mismo ang naghayag nito sa pamamagitan ng Kanyang anghel. Ibinigay ang paliwanag sa talata 21: “Ang mabalahibong kambing ay ang hari ng Grecia: at ang malaking sungay na nasa pagitan ng kanyang mga mata ay ang unang hari.”

Noong panahong nanghula si Daniel, ang Grecia ay binubuo ng maraming malalayang estado na madalas magdigmaan, pero pinagbubuklod ng ugnayan ng kanilang mga ninuno. Naiwan kay Alexander, na karaniwang tinatawag na Dakila, ang napakatalinong anak ni Philip ng Macedonia, ang pag-iisa sa magkakahiwalay na kahariang ito para maging isang tapat at nagkakaisang kapangyarihan na itinakdang mamahala sa mundo sa loob ng isang panahon. Ang pangitain sa Daniel 8, gaya ng lahat ng nasa aklat, ay eksaktong tumutugma sa kasaysayang sumunod. Ayokong masyado kayong abalahin sa kasaysayan; tiyak na hindi kailangan ang kaalaman sa mga tala ng tao para maunawaan ng isang tao ang Salita ng Diyos. Pero sa kabilang banda, walang napapala sa kamangmangan; napapatibay ang pananampalataya at naluluwalhati ang Diyos kapag nakikita natin kung paanong ang kahanga-hangang katumpakan ng Kanyang banal na Salita ay pinatototohanan ng mga talaan ng mga taong hindi kinasihan.

Ang unang bagay na gusto kong mapansin ninyo ay ito: ang lalaking kambing ay nanggaling sa kanluran. Ayon sa kasaysayan, alam nating isang ganap na bagong bagay ang lumitaw sa pagbangon at pag-unlad ni Alexander the Great. Bago ang panahong iyon, ang kapangyarihan ay laging bumabangon sa silangan at umaabot patungong kanluran. Ang Silangan ang duyan ng sangkatauhan, at naroon ang pinakasinaunang mga kabihasan. Itinuring ng mga bansa sa Silangan ang lahat ng iba pang bahagi ng mundo, lalo na ang malalayong lupain sa kanluran, na mga “barbaro,” at mapagmataas nilang hinahamak ang mga ito. Pero ang lalaking kambing ay nanggaling sa hinahamak na kanluran na may matinding galit. Sa tindi ng kanyang poot, hindi siya sumasayad sa lupa sa bilis at bangis ng kanyang pagsalakay.

Angkop itong sagisag ng parang ipu-ipong kampanya ng hukbo ng kanluran na pinamumunuan ng kanyang walang-takot na kumander. Ang paglusob ni Alexander sa Asia ay hindi lang para bigyang-kasiyahan ang kanyang ambisyong maghari sa buong mundo; para rin ito sa paniningil sa mga lumang utang. Hindi kailanman nakalimutan ng mga Griego ang kahihiyan at kadustaan ng mga naunang pananakop ng Persia. Hindi rin nila mapatawad ang mga Persiano sa kanilang bigong pagsalakay, sa ilalim ni Xerxes, sa mga estadong Heleniko. Sa loob ng maraming taon, kinimkim nila ang mga bagay na ito at inalagaan ang pagnanasa sa isang madugo at matagumpay na paghihiganti; sa wakas, napagtanto nilang dumating na ang panahon para bigyang-kasiyahan ang kanilang poot. Kaya higit sa karaniwang sigla ang ipinakita nila nang humawak sila ng armas sa bawat tawag at senyas ni Alexander. Sinugod nila ang mga hukbo ng Persia na puno ng galit, sabik na singilin ang mga lumang utang at maghiganti sa kanilang matagal nang mga kaaway. Kaya nakita ni Daniel ang lalaking kambing na nag-aalab sa galit, at sinusugod ang lalaking tupa sa bangis ng kanyang lakas. Dahil sa nakakikilabot na pagsalakay na ito, naibuwal sa lupa ang lalaking tupa at nabali ang kanyang dalawang sungay. Natupad ang lahat ng ito nang makaharap ni Alexander ang mga hukbo ng huling Dario at lubusan silang talunin. Dahil dito, siya ang naging tagapamahala ng mundo.

Pero nagpatuloy si Daniel: “Ang lalaking kambing ay naging napakalaki: at nang siya’y malakas na, ang malaking sungay ay nabali; at kapalit nito ay tumubo ang apat na kapansin-pansing sungay patungo sa apat na hangin ng langit” (8). Sa paliwanag, sinabi ng anghel na ang malaking sungay ay ang unang hari ng Grecia; saka niya sinabi: “At yamang iyon ay nabali, at apat ang tumayo na kapalit nito, apat na kaharian ang babangon mula sa

bansa, ngunit hindi sa kanyang kapangyarihan” (22). Maikli ang panahon ng kapangyarihan ni Alexander; ang maaga niyang kamatayan ay patunay na hindi niya napigil ang kanyang mga hilig at pagnanasa. Kaya nabali ang malaking sungay.

Walang sinuman mula sa sarili niyang sambahayan ang humalili kay Alexander. Pagkatapos ng kanyang maagang pagpanaw, hinati ang kanyang mga nasasakupan sa apat niyang pangunahing heneral: si Ptolemy, na kinilalang hari ng Ehipto at ng mga kalapit na bansa; si Seleucas, na kumuha sa Syria at sa Asia Minor; si Lysimachus, na may kapangyarihan sa Thrace (ang Turkey ngayon) at sa katabing teritoryo; at si Cassander, na napunta sa kanya ang Macedonia at ang buong Grecia. Ganito nahati ang imperyo, at hindi na muling nagkaroon ng isang panginoong kamay na mag-uutos hanggang sa pananakop ng Roma noong huling siglo bago si Cristo.

Malaki ang bahagi ng dalawa sa mga hating ito sa propesiya; pero hindi na muling tinalakay ng Kasulatan ang Thrace, at minsan lang tuwirang binanggit ang Grecia (Zacarias 9:13). Pero ang Syria at Ehipto ang mga kapangyarihang kilala sa aklat ni Daniel bilang “hari ng hilaga” at “hari ng timog.” Maliban kung may ibang sinabi, ang mga direksiyon sa Kasulatan ay laging dapat unawain na ang Jerusalem ang gitna; kaya kapag nagsasalita ang Biblia tungkol sa hilaga at timog, ito ay hilaga o timog ng Jerusalem. Kung hindi ito tatandaan, madaling malito ang isang tao. Hanggang limampung taon bago dumating ang Panginoong Jesus, ang Syria at Ehipto ay mga malayang kapangyarihan, at nasa pagitan nila ang lupain ng Palestina. Kaya ang Banal na Lupain ay naging tunay na larangan ng digmaan ng magkalabang hukbo, at winasak ng alitan nang mahigit dalawang daang taon. Ang malungkot na

kasaysayan ng dalawang siglong iyon ng lagim ay ibinigay sa atin bilang hula sa Daniel 11. Tatalakayin natin ito nang detalyado kapag dumating na tayo sa bahaging iyon ng aklat.

Ang pangunahing dahilan ng pagbanggit sa lahat ng ito ay para maliwanagan tayo tungkol sa isang may napakahalagang papel sa panahon ng wakas; itinakda siyang bumangon mula sa hating Syria ng imperyo ni Alexander. Sa ngayon, at mula pa noong pananakop ng Roma, ang kambing na may apat na sungay ay parang nawasak na. Pero kung paanong muling bubuhayin ang imperyong Romano sa mga huling araw, natututuhan din natin na dalawa sa apat na sungay ng nahating kaharian ng Grecia ay muling lilitaw sa mapa ng propesiya sa panahong iyon ng pagsubok. Mula sa isa sa kanila babangon ang maliit na sungay na iyon na magiging mapait na kaaway ng mga Judiong nakabalik sa araw na iyon.

At mula sa isa sa kanila ay lumabas ang isang maliit na sungay, na naging napakalaki, patungo sa timog, at patungo sa silangan, at patungo sa magandang lupain. At ito'y lumaki, hanggang sa hukbo ng langit; at ibinagsak nito sa lupa ang ilan sa hukbo at sa mga bituin, at tinapak-tapakan ang mga ito. Oo, nagmataas siya hanggang sa prinsipe ng hukbo, at sa pamamagitan niya ay inalis ang araw-araw na handog, at ibinagsak ang dako ng kanyang santuwaryo. At isang hukbo ang ibinigay sa kanya laban sa araw-araw na handog dahil sa pagsalangsang, at ibinagsak nito sa lupa ang katotohanan; at ito'y kumilos at umunlad (8:9-12).

Hindi ko pinagdududahan kahit sandali na natupad na ang lahat ng ito sa mga kalupitan ng halimaw na iyon ng kasamaan,

si Antiochus Epiphanes. Ang kanyang mga pag-uusig sa mga Judio at paglapastangan sa templo ay inilalarawan sa mga talatang ito. Pero kapag inihambing sa paliwanag ng pangitain, malinaw din sa isip ko na may iba pa at mas ganap na katuparan na mangyayari pa lang.

Marami ang nalilito at pinagsasama ang maliit na sungay na binabanggit dito at ang maliit na sungay sa ikapitong kabanata. Pero napansin na natin na ang bumabangon sa kanluraning kaharian na may sampung sungay ay siya ring halimaw sa Apocalipsis 13 at 17. Siya ay isang Romano, hindi supling ng Grecia. Sa kabanatang ito ng Daniel, nakikita natin ang isang bumabangon mula sa dating kaharian ni Seleucas—isang hari ng hilaga, hindi ng kanluran. Si Antiochus, sa kanyang uhaw-sa-dugong buhay, ay larawan ng isang magiging mapait na kaaway ng Jerusalem sa panahon ng galit ng Panginoon. Sa loob ng maraming siglo, hawak ng mga Turko ang mga lupaing dating pinamumunuan ni Seleucas. Ang darating na hari ng hilaga ay malamang na ang mabangis na pinuno ng anumang kapangyarihang may hawak sa Turkey sa Asia sa panahong iyon.

Ang Romanong maliit na sungay ay isang tumalikod na Cristiano na kakampi ng personal na antikristo; kakalingain niya ang hindi sumasampalatayang Israel habang ito'y makatutulong sa kanyang mga layunin. Ang maliit na sungay ng Grecia ay malamang na isang lubos na walang pananampalataya, kahalili ni Mohammed, na pinakikilos ng malalim na pagkapoot sa mga Judio, at malamang na mapait na kaaway ng darating na emperador ng kanluran. Sinabi ng anghel kay Daniel:

Sa huling panahon ng kanilang kaharian, kapag ang mga mananalangsang ay umabot na sa sukdulan, isang hari na mabangis ang mukha, at nakauunawa ng mahihirap na salita, ang babangon. At ang kanyang kapangyarihan ay magiging malakas, ngunit hindi sa sarili niyang kapangyarihan: at siya'y kagila-gilalas na manggigiba, at uunlad, at kikilos, at gigibain ang mga makapangyarihan at ang banal na bayan. At sa pamamagitan din ng kanyang patakaran ay pauunlarin niya ang daya sa kanyang kamay; at magmamataas siya sa kanyang puso, at sa pamamagitan ng kapayapaan ay gigibain ang marami: tatayo rin siya laban sa Prinsipe ng mga prinsiphe; ngunit siya'y mababali nang hindi sa pamamagitan ng kamay (8:23-25).

Malinaw na marami sa nakasulat sa mga talatang ito ang hindi maaaring tumukoy kay Antiochus. Tumutugma siya nang husto sa pangitain, pero hindi niya natutugunan ang hinihingi ng paliwanag. Una, ang hula ay ganap na matutupad “kapag ang mga mananalangsang ay umabot na sa sukdulan.” Maaaring tumukoy ang pananalitang ito sa paghinog ng kasamaan sa sinaunang Syria, kaya lang hindi nawasak ang kaharian nang mamatay si Epiphanes; nawasak sana ito kung umabot na ang mga kasalanan nito sa hangganang itinakda ng moral na Tagapamahala ng sansinukob. Mas malamang na ang pananalitang ito ay tumutukoy sa panahon ng wakas, kapag ang buong mundo ay hinog na para sa paghatol ng Diyos.

Tugma rin ang paliwanag na ito sa mga salita ng anghel, “Ipaaalam ko sa iyo kung ano ang mangyayari sa huling wakas ng galit” (19); walang alinlangang ito ang wakas ng mga panahon ng mga Hentil. Sa panahong iyon, kung gayon, tatayo

ang inihulang maliit na sungay na ito bilang isang taong napakatalino at mahusay sa diplomasya; pero mababasa natin na “ang kanyang kapangyarihan ay magiging malakas, ngunit hindi sa sarili niyang kapangyarihan” (24). Ngayon, halos hindi maaaring ilapat ang mga salitang ito sa “maliit na sungay” ng nakaraan; naghari siya bilang malayang monarka, isinasagawa ang kanyang mga layunin ayon sa sarili niyang kalooban, hanggang sa bahagyang mapigilan ng pakikialam ng Roma. Pero may isang pinunong malaki ang bahagi sa propesiya; tinatawag siyang “ang Asirio” ni Isaias at magiging kaaway siya ng Israel sa mga huling araw. Wawasakin siya sa personal na pagpapakita ng Panginoong Jesu-Cristo. Iniuugnay ni Isaias ang pagpapala at pagpapanumbalik ng Israel sa kanyang pagbagsak. Mukhang malinaw na siya rin ang maliit na sungay na inilalarawan dito, dahil siya man ay mukhang umaasa sa ibang kakampi. Ang kapangyarihang susuporta sa kanya ay inihula sa Ezekiel 38. At muli, ang maliit na sungay ay tatayo laban sa Prinsipe ng mga prinsipe at mababali nang hindi sa pamamagitan ng mga kamay. Ang Prinsipe ng mga prinsipe ay walang iba kundi ang Mesiyas; kaya hindi natupad ang mga salitang ito sa buhay at kamatayan ni Antiochus. Itinuturo tayo nito sa panahon ng wakas, kapag ang Mesiyas Mismo ay personal na magpapakita para sa inaapi na Israel at ibabagsak Niya ang Asirio.

Ang sinasabi tungkol sa maliit na sungay bilang isang indibidwal ay malaking bahagi ring angkop sa imperyong Ottoman sa kabuuan. Mabangis at walang awa, lagi itong kaaway ng Judaismo, at nanatili ito nang maraming siglo, hindi dahil sa sarili nitong likas na lakas, kundi dahil sa inggitan ng mga bansa sa Europa. Kung mapapalayas ang Turko sa Constantinople, magkakagulo sa digmaan ang buong Europa,

at bawat malaking kapangyarihan ay sabik na makuha ang mga nasasakupang kasalukuyang winawagayway ng Crescent. Kaya ang kasuklam-suklam na lagim ng mga patayan sa mga Armenian at mga Judio ay pinahihintulutan ng mga sibilisado at tinatawag na Cristianong bansa, dahil hindi sila nangangahas na makialam, baka sa paggawa nito ay malagay sa panganib ang kapayapaan ng mundo. (Paalala ng Editor: Isinulat ito bago nagsimula ang World War I. Tingnan ang Paunang Salita.) Sinasabi tungkol sa maliit na sungay na pauunlarin niya ang daya, at sa pamamagitan ng kapayapaan ay gigibain ang marami. Ito rin ay naging katangian ng “unspeakable Turk,” lalo na sa pakikitungo niya sa mga Judio. Likas na nakaaakit sa Judio ang paniniwala ng Islam sa iisang Diyos; at ang huwad na propeta mismo ay gumawa ng kapansin-pansing paglapit sa binhi ng Israel, umaasang sa ganoon ay mahikayat sila sa Islam. Pero sa likod ng lahat ng magagandang salita at mabubuting pangako ng mga sultan, laging nakaabang ang lason at ang tabak. Ang maliit na sungay ng mga huling panahon ay magtataglay sa kanyang sarili ng diwa ng imperyong Ottoman. Pero hindi pa natin natatapos ang pangitain. Sinabi ni Daniel:

Nang magkagayo'y narinig ko ang isang banal na nagsasalita, at sinabi ng isa pang banal sa banal na iyon na nagsalita, Hanggang kailan ang pangitain tungkol sa araw-araw na handog, at sa pagsalangsang na nagpapagiba, upang ibigay kapwa ang santuwaryo at ang hukbo upang yapakan? At sinabi niya sa akin, Hanggang sa dalawang libo at tatlong daang araw; saka lilinis ang santuwaryo (13-14).

Ang salita para sa mga araw ay talagang “mga gabi-umaga” at tumutukoy, hindi sa mahahabang panahon, kundi malinaw at tiyak sa mga araw na tig-dalawampu’t apat na oras. Isa itong hula tungkol sa panahon na may kinalaman sa paglapastangan ni Antiochus sa templo. Mula nang dungisan niya ang santuwaryo sa pag-aalay ng inahing baboy sa altar at pagtatayo ng estatwa ni Jupiter sa kabanal-banalang dako, dalawang libo’t tatlong daang literal na araw ang lumipas hanggang muli itong nalinis at itinalaga sa paglilingkod kay Jehova. Na para bang binabalaan tayo sa panganib ng pagtuturing na alegorya sa panahong ito, sinabi ng anghel kay Daniel, “Ang pangitain tungkol sa gabi at umaga na sinabi ay totoo: kaya’t itago mo ang pangitain; sapagkat ito’y para sa maraming araw” (26).

Ang hindi pag-unawa rito ang nagdala sa mga Millerite sa kanilang malaking pagkakamali noong unang bahagi ng nakaraang siglo. Ang parehong kamalian ang bumulag sa kanilang mga kahalili, ang mga Seventh-Day Adventist, at nagbunga ng mapamusong na teorya tungkol sa santuwaryo na pinanghahawakan nila. Ayon sa kanila, hindi pumasok ang Panginoong Jesus sa kabanal-banalang dako hanggang A.D. 1844, na dalawang libo’t tatlong daang taon-araw mula nang ilabas ni Cyrus ang utos na itayo ang templo. Pero wala itong kahit anong suporta sa Kasulatan. Matagal nang natupad ang dalawang libo’t tatlong daang araw sa kasaysayan ng bayan ni Daniel, ang mga Judio. Literal itong natupad pagkatapos lapastanganin ng malupit na Syrianong pinuno ang mga banal na dako. Walang kahit pahiwatig na may natitira pang ibang dalawang libo’t tatlong daang araw na matutupad sa hinaharap, kahit na magkahawig na magkahawig ang pagkatao ng maliit na sungay sa pangitain at ng huling dakilang Asirio sa Isaia 14:24-27. Ang huli ay walang alinlangang magiging taong

napakahusay, pero tuso, mapanlinlang, at madaya—isang karapat-dapat na kahalili ng mga pinunong Ottoman noong nakaraan. Pero babaliin siya sa lupain ni Emmanuel, at ang buo niyang hukbo ay wawasakin sa mga bundok ng Israel, kapag nangahas siyang tumayo laban sa Prinsipe ng mga prinsipe. Ang Prinsipe na ito ay darating sa maluwalhating kadakilaan para iligtas ang tapat na nalabi na ang mga puso ay kakapit kay Jehova sa kakila-kilabot na panahong iyon ng kabagabagan ni Jacob. Nakikita na natin ngayon ang mga pangyayaring humuhubog para sa katuparan ng mga bagay na ito. Hindi na malayo ang wakas. “Mapalad ang nagbabantay, at nag-iingat ng kanyang mga damit, baka siya’y lumakad na hubad, at makita nila ang kanyang kahihyan” (Apocalipsis 16:15).

Ang naging epekto ng pangitain kay Daniel ay nawalan siya ng malay at nagkasakit nang ilang araw. “Pagkatapos,” sabi niya, “bumangon ako, at ginawa ko ang gawain ng hari; at ako’y namangha sa pangitain, ngunit walang nakaunawa nito” (27). Ang mga siglong lumipas mula noon ay nagpatotoo sa katotohanan ng marami rito, at ipakikita ng mga araw na darating ang iba pa. Nawa’y tumimo nang ganoon sa ating mga puso ang mga bagay na ito, para tayo man ay lubos na mapag-isip sa harap ng Diyos tungkol sa mga ito. Nawa’y matagpuan tayo, sa tunay na paraan, na ginagawa ang gawain ng Hari habang hinihintay natin ang Kanyang personal na pagbabalik mula sa Langit!

At hindi ko rin tatapusin ito nang hindi muling binabalaan ang mga walang Cristo na tumakas mula sa galit na darating. Nagtitipon na sa ibabaw ng kawawang mundong ito ang maiitim at nagbabantang ulap ng kapahamakan. Hindi magtatagal at sisiklab ang kidlat ng galit, ang kulog ng

paghatol, at ang bagyo ng paghihiganti. Napakalungkot ng magiging kalagayan mo kung haharapin mo ang buong bangis ng unos ng galit ng Diyos nang walang Cristo at walang kanlungan! Magtiwala ka sa Kanya ngayon habang iniaalok pa ang biyaya sa bawat makasalanang kaluluwa; kung hindi, “Ano ang sasabihin mo kapag parurusahan ka Niya?” (Jeremias 13:21)

Kabanata 9: Ang Pitumpung Sanlinggo

Ang pinakatampok sa Daniel 9 ay ang dakilang hula tungkol sa pitumpung sanlinggo. Si Sir Edward Denny, isang kilalang mag-aaral ng hula noong nakaraang siglo, ay karaniwang tumatawag dito na “Ang gulugod ng hula.” Mukhang angkop na angkop ang pangalang ito, sapagkat kapag mali ang pagkaunawa natin sa pitumpung sanlinggo, mapipilitan tayong baluktutin ang lahat ng iba pang hula sa Kasulatan para lang umayon sa maling pagpapaliwanag na iyon. Pero kung tama ang pagkaunawa natin sa itinuturo ng kabanatang ito, madali nating makikita kung paano kusang nagkakalapat-lapat ang lahat ng hula nang hindi pinipilit, sapagkat malapit na nakaugnay ang lahat ng ito sa pinakadakilang hulang ito tungkol sa panahon.

Tingnan muna natin kung ano ang humantong sa pagbibigay ng natatanging pahayag na ito. Si Daniel mismo ay isang mag-aaral ng Salitang panghula. Alam niya sa kaibuturan ng kanyang kaluluwa, kahit hindi pa naisusulat noon ang mga salitang ito, na “Ang lahat ng kasulatan ay kinasihan ng Diyos, at mapapakinabangan sa pagtuturo, sa pagsaway, sa pagtutuwid, sa pagsasanay sa katuwiran: upang ang tao ng Diyos ay maging ganap, lubos na nasasangkapan sa bawat mabuting gawa” (2 Timoteo 3:16). Kaya sa mga unang talata ay nakikita natin ang taong ito na buong-pusong nakatalaga sa Diyos, noong unang taon ng paghahari ni Dario, nakayuko sa salitang panghula sa Banal na Kasulatan. Wala sa kanya ang buong Biblia na tulad ng hawak natin ngayon, pero pinahalagahan niya ang mayroon siya at masikap niya itong sinaliksik. Sa katunayan, ang huling aklat na naidagdag noon sa Biblia ay ang aklat ni Ezekiel. Hindi natin tiyak kung

napasakamay niya ito kailanman, pero alam natin mula sa mga unang talata ng Daniel 9 na nasa kanya ang aklat ni Jeremias. Habang maingat niya itong pinag-aaralan, napansin niyang dalawang beses nakasulat sa aklat na iyon na tutuparin ng Diyos ang pitumpung taon ng pagkagiba ng Jerusalem.

Habang binabalikan ni Daniel ang mga taon ng kanyang pagkabiha, binilang niya ang mga taong ginugol niya sa palasyo ni Nabucodonosor, pagkatapos ay ang mga araw na sumunod noong panahon ng mga kaguluhan ng Babilonia, at pagkatapos ay ang pagtatagumpay ng mga Medo at Persiano. Nang mabilang niya ang lahat, maliwanag na naunawaan niyang malapit nang matapos ang pitumpung taon. Kaya napakalapit na ng araw ng paglaya ng mga Judio. Halos pitong dekada na marahil ang kaya niyang balikan sa sarili niyang buhay, sapagkat bata pa siya nang dalhin siyang biha noong paghahari ni Joacim, at ngayon ay matanda na siya.

Makikita natin na ang pag-aaral ng hula ay tumimo sa puso at budhi ni Daniel; hindi lang siya interesado rito para sa isip. Hindi masisiyahan ang banal na lingkod na ito ng Diyos sa basta pagbibilang lang ng mga panahon at kapanahunan. Nang malaman niyang malapit na ang panahon para maibalik ang bayan ng Juda sa kanilang lupain, naantig ito hanggang sa kaibuturan ng kanyang kaluluwa at napaluhod siya. Puwede sana niyang sabihin, “Kung layunin ng Diyos na ibalik ang Kanyang bayan, tutuparin Niya iyon anuman ang kalagayan nila, at hindi ko na kailangang alalahanin pa ang bagay na ito.” Pero alam ni Daniel na kapag may gagawin ang Diyos, sinisimulan Niya ito sa pagkilos sa puso ng Kanyang bayan, para maibalik ang kanilang kaluluwa kung napalayo sila sa

Kanya; at saka sila pagpapalain sa pamamagitan ng paghatol sa sarili at pagpapakumbaba sa harap ng Diyos.

Pagpapalain tayo kung ang pag-aaral natin ng aklat ni Daniel ay magkakaroon sa atin ng parehong epekto na naging epekto kay Daniel ng pag-aaral niya ng aklat ni Jeremias. Kung hindi, natatakot ako na papatigas lang nito ang ating puso at iiwan tayo sa mas masamang kalagayan kaysa noong nagsimula tayo. Ang mga bagay na inilalapit sa atin ng Diyos ay dapat magpayuko sa atin sa harap Niya at magpasigaw sa atin ng, “O Panginoong Diyos, nagkasala kami, marami kaming dahilan para humarap sa Iyo nang may pagtatapat at pusong wasak, dahil sa pagkukulang ng Iyong bayan, ang iglesya na kinabibilangan namin.” Kung ganito ang magiging epekto nito sa atin at sa loob natin, tunay na para ito sa kaluwalhatian ng Diyos at sa ating pagpapala.

May mabigat tayong dahilan para lumuhod sa harap ng Diyos kapag iniisip natin ang lahat ng pagkukulang at kasalanang sumira sa ating patotoo. Hindi tayo gaanong maghahanap ng mali sa iba kung magpapatirapa tayo sa harap ng Diyos dahil sa sarili nating kahihiyan sa lahat ng ito. Kung minsan ay naririnig ko ang mga taong pumupuna sa ibang denominasyon at sa ibang mga Cristiano, habang ipinagmamalaki ang sarili nilang posisyon at lubos na binabalewala ang tunay nilang kalagayan. Gaano kaunti ang naiintindihan ng ganitong mga tao sa mga isipin at damdaming pumuno sa puso ni Daniel at nagpabukas sa kanyang bibig sa pagtatapat. Pansinin na hindi siya nagsimula sa pag-aakusa sa mga Judiong gumawa ng napakasama noong nakaraan, ni sa mga kasabayan niya sa taimtim na sandaling iyon ng kasaysayan ng Israel. Sa halip, itinuon niya ang kanyang mukha sa paghahanap kay Jehova sa

panalangin at pagsamo, na may pag-aayuno at sako at abo— ang panlabas na pagpapakita ng malalim at taos-pusong pagsisisi. Sinasabi sa atin na nanalangin siya sa Panginoon niyang Diyos at nagtapat. Sinabi niya, “*Kami* ay nagkasala, at gumawa ng kasamaan, at gumawa ng masama, at naghimagsik, sa pamamagitan ng paglayo sa Iyong mga utos at sa Iyong mga kahatulan: ni hindi *kami* nakinig sa Iyong mga lingkod na mga propeta, na nagsalita sa Iyong pangalan” (5-6, idinagdag ang italiko). Kinilala niya ang katuwiran ng Diyos sa hatol na dumating sa bayan ni Daniel; gayunman ay nangahas siyang manawagan sa awa at pagpapatawad ng Panginoon niyang Diyos, kahit napakatindi ng paghihimagsik ng Israel laban sa Kanya. Sa lahat ng pakikitungo Niya sa kanila, pinagtibay ng Diyos ang sarili Niyang mga salita at ipinakita ang katapatan ng Kanyang patotoo sa pamamagitan ni Moises na Kanyang lingkod.

Napakarami nating matututunan sa lahat ng ito! Kapag tumitingin tayo sa paligid at nakikita ang pagkukulang sa iglesya, huwag tayong makuntento na hatulan lang sila. Huwag nating itaas ang ating puso sa espirituwal na kapalaluan at sabihing, “Salamat sa Diyos, hindi kami tulad ng iba.” Sa halip, alalahanin natin na tayo rin ay bahagi ng iglesyang iyon na nagkulang. Hindi natin maihihiwalay ang ating sarili sa ibang mga Cristiano; kailangan nating tumayo kasama nila, iyuko ang ating ulo sa harapan ng Diyos, at aminin na nagkasala tayo. Kung aalalahanin natin ito, gagamutin tayo nito sa paglait sa bayan ng Diyos na may mas kaunting liwanag kaysa sa atin, o sa inaakala nating mayroon tayo.

Naaalala ko ang mahal na lingkod ng Diyos na si Paul J. Loizeaux, na sumulat sa akin maraming taon na ang

nakararaan mula sa isang lugar kung saan siya naglilingkod sa Ebanghelyo: “Napakatindi ng pagkiling dito, at ikinalulungkot kong madama na sa malaking bahagi ay ang ating sariling mahal na mga kapatid ang may sala sa karamihan nito. Noong nakaraan ay napakaraming panahon ang ginugol nila sa pagbato sa mga bagay na, walang duda, ay talagang dapat batuhin, pero wala tayong awtoridad na batuhin.” Hindi tayo ibinangon ng Diyos para maglibot at batuhin ang Kanyang bayan. Hindi tayo itinalaga para maging mga tagasensor ng Sangkakristiyanuhan. Sinabi Niya: “Sino ka na humahatol sa alipin ng iba? sa kanyang sariling panginoon siya tatayo o babagsak” (Roma 14:4).

Maging masikap tayo sa paghahangad ng pansariling kabanalan at katapatan sa Diyos, at magmalasakit tayo sa sama-samang katuwiran at sa paglayo sa mga di-banal na pakikisama. Pero huwag nating hangaring umupo bilang hukom sa ating mga kapwa Cristiano na baka hindi kapareho natin ng pananaw; ang kanilang pag-ibig sa Panginoong Jesus at katapatan sa kanilang pinaniniwalaan ay baka isang halimbawang karapat-dapat nating tularan. Sa halip, kunin natin ang lugar ni Daniel na pagpapakababa sa sarili at pagsisisi sa harapan ng Diyos, at yakapin natin sa pag-ibig at pananampalataya ang lahat ng Kanyang mahal na bayan, at sabihing: “O Diyos, kami,”—hindi sila,—“kami ang nagkasala at gumawa ng masamang ito sa Iyong paningin.” Kapag nasa ganoong lugar tayo ng kaamuan, makakaasa tayo sa Kanyang pagpapala at makakatingin tayo sa Kanya nang may pag-asa para sa kaunting panunumbalik. Ang kababaang-loob na ito ang napakagandang nagniningning kay Daniel. Kahit isa siyang lalaking di-pangkaraniwan ang katapatan (marahil ang pinakatapat na tao sa kanyang

henerasyon), ibinilang niya ang sarili kasama ng kanyang bansang nagkulang at patuloy na nagkukulang.

Sa simpleng pananampalataya ay tumingala si Daniel sa Diyos, nagsusumamo sa Kanya na ilayo ang Kanyang galit at poot sa Jerusalem at paliwanagin ang Kanyang mukha sa santuwaryong giba. Pansinin ang taimtim na pagsamo at ang damdamin ng mga talata 18-19, na siyang pangwakas ng kanyang nakaaantig na kahilingan:

O Diyos ko, ikiling Mo ang Iyong pakinig, at dinggin Mo; imulat Mo ang Iyong mga mata, at masdan Mo ang aming pagkagiba, at ang lungsod na tinatawag sa Iyong pangalan: sapagkat hindi namin inihaharap sa Iyo ang aming mga pagsamo dahil sa aming mga katuwiran, kundi dahil sa Iyong dakilang awa. O Panginoon, dinggin Mo; O Panginoon, magpatawad Ka; O Panginoon, makinig Ka at kumilos; huwag Mong ipagpaliban, alang-alang sa Iyong sarili, O Diyos ko: sapagkat ang Iyong lungsod at ang Iyong bayan ay tinatawag sa Iyong pangalan.

Ang ganitong uri ng panalangin ay hindi maaaring hindi sagutin. Habang nagsasalita pa siya at nagtatapat, ang anghel na si Gabriel, “na pinalipad nang matulin, ay humipo [sa kanya] sa oras ng paghahandog sa gabi” (21) —ibig sabihin, sa oras na ang umuusok na hain, na tumuturo sa paghahandog ng ating Panginoong Jesu-Cristo, ay umaakyat sana sa Diyos kung hindi lang guho ang Jerusalem. Ipinahayag ni Gabriel na isinugo siya para bigyan si Daniel ng karunungan at pagkaunawa tungkol sa mga panahon, na alam na ng Diyos noon pa man, ng pagpapala sa Israel. Sisipiin ko nang buo ang kanyang mensahe, at hinihiling kong pansinin ninyong mabuti ang bawat salita.

Pitumpung sanlinggo ang itinakda [o, ibinukod] sa iyong bayan at sa iyong banal na lungsod, upang tapusin ang pagsalangsang, at wakasan ang mga kasalanan, at gumawa ng pakikipagkasundo para sa kasamaan, at dalhin ang walang hanggang katuwiran, at tatakan ang pangitain at ang hula, at pahiran ng langis ang kabanal-banalan [o, ang Dakong Kabanal-banalan]. Kaya alamin mo at unawain, na mula sa paglabas ng utos na ibalik at itayo ang Jerusalem hanggang sa Mesiya na Prinsipe ay magkakaroon ng pitong sanlinggo, at animnapu't dalawang sanlinggo: ang lansangan ay itatayong muli, at ang pader, sa mga panahong magulo [o, sa mga panahong gipit, o makitid]. At pagkatapos ng animnapu't dalawang sanlinggo ay ihihiwalay ang Mesiya, pero hindi para sa Kanyang sarili [o, at mawawalan ng lahat]: at ang bayan ng prinsipeng darating ay gigibain ang lungsod at ang santuwaryo; at ang wakas nito ay darating na parang baha, at hanggang sa wakas ng digmaan ay itinakda ang mga pagkagiba [o, hanggang sa wakas ay magkakaroon ng digmaan at mga pagkagiba gaya ng itinakda]. At pagtitibayin niya ang tipan sa marami sa loob ng isang sanlinggo: at sa kalagitnaan ng sanlinggo ay ipatitigil niya ang hain at ang handog, at dahil sa paglaganap ng mga kasuklam-suklam ay gagawin niya itong giba [o, sa pakpak ng mga kasuklam-suklam ay darating ang isang nagwawasak], hanggang sa ganap na katapusan, at ang itinakda ay ibubuhos sa giba [o sa nagwawasak] (24-27).

Sa pagsusuri natin sa hulang ito nang detalyado, mahalagang mapansin na ang panahon ng pitumpung sanlinggo ay malinaw na tumutukoy sa mga taon. Natutunan ni Daniel mula sa

Kasulatan na tutuparin ng Panginoon ang pitumpung taon ng pagkagiba ng Jerusalem. Pero bilang sagot sa kanyang panalangin, ipinaalam sa kanya ng Diyos na sa loob ng pitumpung sanlinggo, o pitumpung pito ng mga taon, matutupad ang lahat ng hula tungkol sa Kanyang bayang Israel. Ang salitang isinalin dito na *sanlinggo* ay hindi laging nangangahulugang sanlinggo ng mga araw; ito ay isang pangkalahatang salita (tulad ng salita nating *dosena*) para sa isang *heptad*, na ang ibig sabihin ay isang pangkat ng pito, at puwedeng gamitin sa anumang bagay na pinag-uusapan. Sa tsart ay ginamit ko ang salitang *heptad*, na katumbas ng *sanlinggo*, para maiwasan ang kalituhan sa mga salita.

Mahalaga ring mapansin na ang pitumpung pitong ito, o 490 taon, ay ibinukod mula sa buong panahon para sa mga Judio at sa banal na lungsod ng Jerusalem. Kaya ang pitumpung sanlinggo ay *tumatakbo lang habang may nalabi sa Jerusalem na kinikilala ng Diyos bilang Kanyang bayan*.

Dinadala ako nito sa ikatlong punto, na hindi napansin ng marami: ang kabuuan ng pitumpung sanlinggo ay hinati sa tatlong bahagi. Malinaw ninyo itong makikita kung titingnan ninyo ang tsart. Una, mayroon tayong pitong pito, o 49 na taon. Ito ang panahong tinatawag na mga panahong gipit o makitid, kung kailan itinayong muli ang lungsod at ang mga pader ng Jerusalem. Ang ikalawang bahagi ay animnapu't dalawang sanlinggo, o 434 na taon, at pagkatapos nito ay ihihiwalay ang Mesiyas at mawawalan ng lahat. Kaya may natitira pang isang sanlinggo, o pitong taon, na hindi pa natutupad. Hindi ito matutupad hangga't wala na namang nalabi ng Juda sa lungsod ng Jerusalem na kinikilala ng Diyos bilang Kanyang bayan.

Isang yugto ng 490 taon ang natapos sa pagkabihag sa Babilonia. Ngayon, sinabi ng Diyos na bibigyan Niya sila ng isa pang panahon na ganoon din kahaba, at sa katapusan nito ay magiging iba na ang lahat. Pansinin kung gaano karami ang kailangang matupad bago matapos ang panahong ito: Tatapusin ang kanilang pagsalangsang; wawakasan ang mga kasalanan; gagawin ang pakikipagkasundo, o mas tama, ang pagtubos para sa kasamaan; dadalhin ang walang hanggang katuwiran, ang kaharian sa sanlibong taon; tatatakan ang pangitain at hula dahil natupad na ang lahat; at papahiran ng langis ang Dakong Kabanal-banalan sa darating na templo sa Jerusalem. Napakalinaw na marami rito ang hindi pa natutupad kailanman, kaya hindi pa natatapos ang 490 taon.

Pero masasabi ba natin nang tiyak kung kailan nagsimula ang pitumpung sanlinggo? Oo, tingnan ang talata 25: “Kaya alamin mo at unawain, na mula sa paglabas ng utos na ibalik at itayo ang Jerusalem, hanggang sa Mesiyas na Prinsipe, ay magkakaroon ng pitong sanlinggo, at animnapu’t dalawang sanlinggo.” “Ang paglabas ng utos na ibalik at itayo ang Jerusalem” ay ibinigay sa atin sa Nehemias 2, at walang duda tungkol sa mga petsa. Ibinigay ang utos noong buwan ng Nisan, sa ikadalawampung taon ni Haring Artajerjes, isang taong kilalang-kilala ng mga mananalaysay bilang 445B.c. Tingnan ang utos na lumabas noong mga araw ni Ciro, na nakatala sa Ezra 1. Malinaw na hindi ang utos na iyon ang panimulang tinutukoy sa Daniel, sapagkat may kinalaman lang iyon sa muling pagtatayo ng bahay ng Diyos sa Jerusalem, ibig sabihin, ang templo ni Zorobabel. Walang sinasabi roon tungkol sa muling pagtatayo ng lungsod o ng pader. Kaya ang utos ni Artajerjes ang binanggit ng anghel bilang tunay na panimula.

Mula sa panahon ng utos na ito hanggang sa pagdating ng Mesiyas na Prinsipe, pitong sanlinggo at animnapu't dalawang sanlinggo ang lilipas, kaya animnapu't siyam na sanlinggo lahat, o 483 taon. Ang 49 na taon (pitong sanlinggo) ay ibinukod sa iba dahil sa loob ng mga iyon itinatayong muli ang lungsod at ang pader. Itinuturo rin ng pagbubukod na ito ang katotohanang ang 490 taon ay hinati sa tatlong pangkat at hindi kailangang tuloy-tuloy na sunud-sunod ayon sa panahon. Ang animnapu't dalawang sanlinggo ay sumunod agad pagkatapos ng pitong sanlinggo. Pero malinaw na inihiwalay ng Diyos ang animnapu't dalawang sanlinggo sa pitong nauna; gaya rin ng huling sanlinggo, o pitong taon, na inihiwalay sa lahat ng nauna rito.

Ipinakita ng mahuhusay na dalubhasa sa kronolohiya na ang pagpapako sa krus sa Panginoong Jesu-Cristo ay naganap kaagad pagkatapos lumipas ang 483 taong panghula, na tig-360 araw bawat isa, mula sa panahon ng utos ni Artajerjes. Kung titingnan ang iba pang hula tungkol sa panahon sa aklat na ito, magiging maliwanag na ito ang tamang paraan ng pagbilang. Ang isang panahon, mga panahon, at kalahating panahon sa Daniel 7:25 at 12:7 (na eksaktong tatlo at kalahating taon, gaya ng makikita kapag inihambing sa pitong panahon na itinaboy si Nabucodonosor mula sa mga tao) ay malinaw na kapareho ng 1260 araw sa Apocalipsis (Apocalipsis 11-12).

Kaya sa pagtatapos ng animnapu't siyam na sanlinggo, ang Mesiyas na matagal nang hinihintay ng Israel ay talagang dumating, pero para lang ihiwalay at itakwil ng mismong bayan na dapat sanang sumalubong sa Kanyang pagdating nang may kagalakan. Hanggang sa panahong iyon, ang dakilang orasan ng hula ay tumitiktak, binibilang ang mga taon nang sunud-sunod bilang katuparan ng nasa kabanatang ito. Pero nang ipako sa

krus ang Panginoong Jesu-Cristo, huminto ang dakilang orasan, at wala na itong naging isang tiktak man mula noon. Hindi ito magsisimulang muli hanggang sa isang araw na darating, kapag ang isang nalabi ng mga Judio sa sarili nilang lupain ay handa nang kilalanin ang karapatan ng Cristo ng Diyos. Dahil itinakwil ng Jerusalem ang kanyang Prinsipe, itinakwil din Niya sila; bago Siya namatay ay inihula Niya na ang kanilang lungsod at templo ay gigibain at walang batong maiiwang nakapatong sa kapwa bato. Inihula rin ito sa Daniel 9:26: “Ang bayan ng prinsipeng darating ay gigibain ang lungsod at ang santuwaryo; at ang wakas nito ay darating na parang baha, at hanggang sa wakas ng digmaan ay itinakda ang mga pagkagiba.” Maikling inilalarawan ng mga salitang ito ang kasaysayan ng Palestina mula sa pagdating ng mga hukbong Romano sa ilalim ni Tito hanggang sa kasalukuyan. Ang Jerusalem, at ang buong Palestina, ay niyurakan ng lahat ng bansa at patuloy na yuyurakan, “hanggang sa matupad ang mga panahon ng mga Hentil” (Lucas 21:24).

Pansinin na hindi sinasabi sa talata dalawampu’t anim na darating ang prinsipeng sa panahong iyon. Sa katunayan, malinaw na sinasabi na ang lungsod ay hindi gigibain ng darating na prinsipeng, kundi ng kanyang bayan. Ang prinsipeng ay ang kakila-kilabot na taong darating pa lang sa entablado ng kasaysayan; aangkinin niya para sa sarili ang pinakamataas na kapangyarihan sa mga araw ng sampung kaharian ng imperyong Romano, na nakita na nating nasa hinaharap pa. Sa ibang salita, siya mismo ang halimaw sa Apocalipsis 13:1 at 17:3.

Ang halimaw ang siyang lumilitaw na tampok sa Daniel 9:27. Pagtitibayin niya ang isang tipan sa marami sa loob ng isang sanlinggo. Magsisimula ang ikapitumpung sanlinggo kapag

naibalik na ang bayang Judio sa kanilang lupain at lungsod nang hindi pa sumasampalataya, at may matatagpuan sa gitna nila na isang tapat na nalabi na kikilala sa kanilang kasalanan at hahanap sa mukha ni Jehova. Ang marami, ibig sabihin, ang karamihan ng bayan na tumalikod sa pananampalataya, ay makikipagtipan sa prinsipeng na ang bayan noon ay naging kasangkapan sa pagkagiba ng kanilang lungsod. Ibig sabihin, ang dakila at mapamusong na pinunong Romanong ito ay mangangako sa kanila ng proteksyon at kalayaan sa pagsamba sa loob ng pitong taon, at kapalit nito ay mangangako sila ng katapatan sa kanya bilang kanilang soberano. Sa kalagitnaan ng sanlinggo (ibig sabihin, pagkatapos ng tatlo at kalahating taon) ay sisirain niya ang kanyang bahagi ng tipan at ipatitigil ang mga hain at handog kay Jehova. Ipipilit sa kanila ang pinakakakila-kilabot na uri ng pagsamba sa diyus-diyosan. Ang tuwirang bunga nito ay ang paghihiwalay ng nalabi mula sa karamihan, at ang pagdating ng malaking kapighatian na tatagal nang apatnapu't dalawang buwan—"isang panahon, mga panahon, at kalahating panahon," o 1260 araw.

Ang huling bahagi ng talata ay puwede nating basahin gaya ng nasa King James version, "ang itinakda ay ibubuhos sa giba," o, gaya ng pagbasa ng iba, "sa nagwawasak." Ang itinakda ng Diyos ay ibubuhos sa kawawang gibang Juda dahil sa pagtakwil nila sa kanilang tunay na Hari at Tagapagligtas. At kapag napuno na hanggang labi ang kanilang saro dahil sa kakila-kilabot na pag-uusig ng halimaw at ng Antikristo, ang mga pangunahing kaaway na ito ng Diyos at ng Kanyang bayan ay parurusahan ng walang hanggang pagkawasak. Malinaw na inihula ang kanilang kahahantungan sa Apocalipsis 19:20: "At hinuli ang halimaw, at kasama niya ang bulaang propeta na gumawa ng mga himala sa harap niya, na sa pamamagitan nito

ay dinaya niya ang mga tumanggap ng tanda ng halimaw, at ang mga sumamba sa kanyang larawan. Silang dalawa ay itinapong buhay sa lawa ng apoy na nagliliyab sa asupre.” Sa Apocalipsis 20:10 ay ipinakikita silang nasa lawa ng apoy pa rin pagkalipas ng isang libong taon, kapag ang diyablo, ang pasimuno ng lahat ng kasamaan, ay itatapon sa parehong maapoy na hukay, “kung saan naroon ang halimaw at ang bulaang propeta, at pahihirapan sila araw at gabi magpakailanman.”

Kaya maliwanag na ang huling sanlinggong ito ng pitumpu ay hindi pa natutupad. Kung natupad na ito, ang mga Judio sa kanilang lupain ay isa nang banal na bayan, ang kanilang templo ay napahiran na ng langis para sa banal na paglilingkod, tapos na ang kanilang mga pagsalangsang, at tapos na ang mga taon ng kanilang pagdadalamhati. Pero binibilang lang ng Diyos ang panahon kasama ng Israel habang kinikilala sila bilang Kanyang bayan sa lupain ng Palestina. Ang lahat ng taon ng kanilang pagpapasakop sa pamumuno ng mga Hentil ay itinuturing na sayang. Sa kasalukuyang panahong ito ng kanilang pagkatakwil, kumukuha ang Diyos mula sa mga Hentil ng isang bayan sa pangalan ng Panginoong Jesus— ang iglesya, na magiging Kanyang katawan at Kanyang kasintahang babae sa buong walang hanggan. Kapag tapos na ang dakilang gawaing ito, Siya ay “muling magtatayo ng tabernakulo ni David, na bumagsak” (Mga Gawa 15:16) at muling sisimulang tuparin ang hula ng Lumang Tipan mula sa puntong naabot sa krus ni Cristo. Ibinigay sa atin ng Panginoong Jesus ang kasaysayan ng Palestina sa isang pangungusap na puno ng kahulugan nang sabihin Niyang magkakaroon ng “mga digmaan at mga balita ng mga digmaan... pero hindi pa ang wakas” (Mateo 24:6). Ito ang katangian ng buong dispensasyon

at mananatiling ganito hanggang sa wakas. Kailan ang wakas na iyon? Kapag nagsimula na ang ikapitumpung sanlinggo, at muling hinawakan ng Diyos ang bansang Israel at sinimulang tuparin ang mga pangakong ginawa sa pamamagitan ng mga propeta. Para bang gagalawin Niya ang pendulo ng dakilang orasang iyon ng hula, at muli itong patitiktakin, binibilang ang mga taon bilang paghahanda sa pagpasok ng maluwalhating kaharian ng Anak ng tao, kapag ang Jerusalem ay magiging kabisera ng buong daigdig, at ang Palestina ay muling magiging halamanan ng Panginoon.

Bago ako magtapos, babanggitin ko nang maikli ang isang medyo kakaibang pagpapaliwanag na madalas ibigay sa Daniel 9:27. Sinasabi na ang Panginoong Jesus mismo raw ang “prinsipeng darating” na nagpapatibay ng tipan sa loob ng isang sanlinggo. Ang Kanyang pagkapako sa krus daw ang pangyayaring nagpatigil sa hain at handog. Pero hindi tatayo ang pagpapaliwanag na ito, maging sa kronolohiya o sa doktrina, kapag sinuri sa liwanag ng ibang bahagi ng Kasulatan. Kanino ba nakipagtibay ng tipan ang Panginoong Jesus sa loob ng pitong taon? Ang Kanyang mahalagang dugo ay tinatawag na “ang dugo ng walang hanggang tipan,” hindi tipan para sa isang sanlinggo ng mga taon. Makakatiyak tayo na hindi ang Mesiyas, kundi ang mapamusong na prinsipeng darating pa, ang tutupad sa inihula sa talatang ito.

Gaano kalapit na ang sanlibutang ito sa pagpasok sa lahat ng bagay na ito, walang taong makapagsasabi, pero matalinong matuto mula sa mga hula ng Kasulatan at bumaling na ngayon sa Kanya na tanging makapagliligtas. Kilalanin Siya bilang Manunubos at Panginoon, at makatiyak na aagawin ka paitaas para salubungin Siya kapag dumating Siya sa mga ulap, bago

dumating ang panahon na ibubuhos ang Kanyang matuwid na paghatol sa kawawang sanlibutang ito.

Kabanata 10: Ang Daigdig ng mga Anghel

Ang huling dakilang hula, o pahayag, na ipinaalam kay Daniel ay detalyadong inilalahad sa atin sa mga kabanata 10-12. Ito ang pinakadetalyado sa lahat ng hulang ibinigay sa aklat. Nagsisimula ito sa panahon ni Daniel at humahantong sa pagdating ng kaharian.

Mahalagang mapansin na dito, gaya rin sa ibang bahagi ng mga hula sa Kasulatan, ang bayan mismo ni Daniel ang tinutukoy (tingnan ang talata 14). Wala tayong makikita rito, o saanman sa Lumang Tipan, tungkol sa iglesya ng kasalukuyang dispensasyon. Ang hindi pagkaunawa sa puntong ito ang nagdulot ng napakaraming kalituhan sa pagpapaliwanag ng hula.

Nakikita natin sa Ezra 1:1 at sa Daniel 10:1 na dalawang taon na ang lumipas mula nang pahintulutan ni Haring Ciro ang mga Judio na bumalik sa Jerusalem hanggang sa panahong nakita ni Daniel ang pangitaing ito. Hindi siya kasama sa mga bumalik. Nasa isang tungkulin siya na kailangang nakaharap sa hari, at matanda na siya, marahil mga siyamnapung taong gulang na. Nakikita natin siyang tahimik na naghihintay sa panahong iiwan na niya ang sanlibutang ito, kung saan nakakita siya ng napakaraming pagbabago at kaguluhan. Pero nag-aalala ang kanyang puso para sa nalabi ng kanyang bansa na umakyat sa lugar ng pangalan ni Jehova. Nakikita natin siya sa matinding pagdadalamhati, sa malalim na kalungkutan ng puso—ang kalungkutan ng puso na marahil ay alam lang ng mga taong, tulad ni Daniel, ay nakikibahagi sa tunay na kalagayan ng bayan ng Diyos. Kahit ang mga umakyat sa Jerusalem ay nagkulang

na mula pa sa simula sa lubos na pagtupad sa kalooban ng Diyos. Umakyat sila nang may kaunting sigla at natipon pabalik sa kanilang banal na lungsod na guho, pero hindi nagtagal ay sinimulan silang kainin ng katamaran at ng kawalang-malasakit sa kaluwalhatian ng Diyos. Nakipag-alyansa sila sa mga dayuhang nakapalibot sa Jerusalem, kaya napakaliit ng kaluwalhati nang natanggap ng Diyos mula sa kanilang pagbabalik sa lugar ng Kanyang templo at dambana.

Walang duda na alam at nadama ni Daniel ang lahat ng ito, at nalungkot ang kanyang puso dahil dito. Alam din niya na napakakaunti ng mga umakyat kumpara sa mga nanatiling panatag sa lupain kung saan ang kanilang pagkaalipin ay napalitan na ng pagpapaubaya na walang pakialam. Gaya ng nakikita natin sa aklat ni Esther, mukhang kuntento na sila sa kalayaang tinatamasa nila; mukhang wala silang puso para sa bagay na napakalaki ng lugar sa isip ni Daniel. Nakikita siyang nakayuko sa harap ng Diyos sa matinding pagdadalamhati, nagluluksa nang “tatlong buong sanlinggo” (marahil mas mabuting isalin na “mga sanlinggo ng mga araw;” pinatutunayan nito ang itinuro ko sa inyo sa naunang kabanata, tungkol sa paggamit ng salitang *sanlinggo*). Sa panahong ito ng kanyang pagluluksa ay hindi siya kumain ng masarap na tinapay, ni karne, ni alak, at hindi rin siya nagpahid ng langis sa sarili, hanggang sa matapos ang tatlong buong sanlinggo.

Sa katapusan ng panahong iyon, nasa tabi siya ng malaking ilog ng Hiddekel. Pagtingala niya, may nakita siyang isang lalaking nakadamit ng lino, na ang baywang ay may bigkis na dalisay na ginto. Inilalarawan ang kanyang katawan na parang berilo, ang kanyang mukha na parang anyo ng kidlat, at ang kanyang mga

mata na parang mga ilawang apoy. Ang kanyang mga bisig at mga paa ay parang pinakintab na tanso, at ang tinig ng kanyang mga salita ay parang tinig ng napakaraming tao. Ipinapaalala sa atin ng paglalarawang ito ang larawan ng niluwalhating Panginoon mismo na ibinigay sa unang kabanata ng Apocalipsis. Mukhang maliwanag na ang sugong ito na nagpakita kay Daniel ay hindi talaga isang pagpapakita ng Diyos mismo, kundi isang nilalang na anghel, sapagkat kinailangan niya ang tulong ni Miguel sa kanyang pakikipaglaban. Nang makita siya ni Daniel, tumakas at nagtago ang mga lalaking kasama niya; hindi nila nakita ang pangitain, pero dinatnan sila ng matinding pangininginig. Naiwang mag-isa ang propeta sa harapan ng maringal na nilalang na ito, at ang kanyang lakas ay naging kahinaan. Nakasubsob siya sa lupa na parang taong mahimbing na natutulog, pero narinig niya ang tinig ng anghel. May kamay na iniunat na humipo sa kanya at nagpaluhod sa kanya, kahit kailangan pa rin niyang itukod ang mga palad ng kanyang mga kamay. Pagkatapos ay nagsalita ang sugo, “O Daniel, lalaking lubhang minamahal, unawain mo ang mga salitang sinasabi ko sa iyo, at tumayo ka nang tuwid: sapagkat sa iyo ako isinugo ngayon” (11). Dahil dito ay tumayo ang propeta na nanginginig. Pagkatapos ay sinabi ng anghel:

Huwag kang matakot, Daniel: sapagkat mula sa unang araw na itinalaga mo ang iyong puso na umunawa, at magpakumbaba sa harap ng iyong Diyos, ang iyong mga salita ay narinig, at ako’y dumating dahil sa iyong mga salita. Pero ang prinsipeng ng kaharian ng Persia ay humadlang sa akin nang dalawampu’t isang araw: pero, narito, si Miguel, isa sa mga pangunahing prinsipeng, ay

dumating para tulungan ako; at ako'y naiwan doon kasama ng mga hari ng Persia (12-13).

Kahanga-hanga ang nasisilip natin dito tungkol sa daigdig na hindi nakikita at sa labanang nangyayari kahit ngayon sa mga dakong makalangit. At hindi ba natin makikita rin dito ang dahilan kung bakit marami sa ating mga panalangin ay mukhang hindi sinasagot kung kailan at kung paano natin gusto? Sa loob ng tatlong buong sanlinggo ay nasa harap ng Diyos si Daniel sa taimtim na pagsamo; nanalangin siya, nagsumamo, namagitan para sa kanyang bayan, pero walang sagot na dumating. Kung tumigil si Daniel sa pananalangin, baka binitawan na niya ang ipinapanalangin niya at sinabing nagbibingi-bingihan ang Diyos sa kanyang mga kahilingan. Pero sinabi sa kanya ng anghel na sa mismong simula ng kanyang pagsamo ay isinugo na siya mula sa mismong trono ng Diyos para ipahayag kay Daniel ang magpapanatag sa kanyang isip tungkol sa layunin ng Diyos at sa huling pagpapala sa Kanyang bayan. Pero sa loob ng dalawampu't isang araw ay nakikipaglaban ang anghel na ito para makalusot sa mga masasamang espiritu sa itaas na himpapawid. Ang prinsipeng kaharian ng Persia (hindi si Ciro mismo, kundi maliwanag na isang masamang anghel na inatasan ni Satanas na impluwensiyahan ang puso ng mga hari ng Persia laban sa bayan ng Diyos) ay humadlang sa banal na anghel na ito ng Panginoon nang dalawampu't isang araw. At hindi nakapanaig ang sugong isinugo ng Diyos hanggang dumating para tumulong si Miguel, na dito ay tinatawag na “isa sa mga pangunahing prinsipeng,” at sa Bagong Tipan ay “ang arkanghel.”

Inaamin ko na napakahiwaga ng lahat ng ito. Ito ay ganap na nasa labas ng saklaw ng kaalaman ng tao. Wala tayong alam

kahit ano tungkol sa mga labanang patuloy na nangyayari sa daigdig na hindi nakikita, maliban sa matututunan natin sa ating Biblia. Pero ganito kalinaw: Narito ang isang taong taimtim na nananalangin sa lupa, at narinig ng Diyos ang panalanging iyon sa Langit. Bilang sagot dito ay nagsugo Siya ng isang anghel, pero sa loob ng tatlong sanlinggo ay hinadlangan ang anghel na iyon na marating si Daniel. Ang hadlang na iyon ay nasa daigdig na hindi nakikita, at mula sa isang kapangyarihang napakalakas kaya kinailangan pa ang arkanghel mismo para mapagtagumpayan ito.

Gusto kong ilapit sa inyong pansin ang ilan pang bahagi ng Kasulatan na tumatalakay sa taimtim na paksang ito. Sa mga unang kabanata ng aklat ni Job ay nakikita natin ang mga anak ng Diyos na humaharap sa Panginoon, at sinasabi sa atin na dumating din si Satanas. Ang mga anak ng Diyos ay maliwanag na isang hanay ng mga anghel na lingkod na abala sa pagtupad sa kalooban ng Diyos may kinalaman sa sanlibutang ito: Siya ang “gumagawa sa Kanyang mga anghel na mga espiritu, at sa Kanyang mga lingkod na ningas ng apoy... Hindi ba silang lahat ay mga espiritung naglilingkod, na isinugo upang maglingkod sa mga magmamana ng kaligtasan?” (Hebreo 1:7,14) Si Satanas, ang maruming pinuno ng masasamang hukbo, ay naglalakad nang walang hiya sa gitna ng mga anak na ito ng Diyos. Kumikilos siya na parang walang takot na masaway sa gitna nila. Humaharap siya sa trono ng Diyos bilang ang dakilang kaaway at tagapagsakdal ng mga kapatid; isinakdal niya si Job sa mismong harapan ng Diyos, at hiniling na subukin ang pananampalataya ni Job. Hindi tinanggihan ng Panginoon ang kanyang hiling, kundi ibinigay si Job sa kanyang mga kamay—para sa ikabubuti mismo ni Job, gaya ng alam natin. Kaya natututunan natin mula sa bahaging ito ng Kasulatan na kaya

ng Diyos na gamitin kahit ang diyablo para tuparin ang sarili Niyang mga layunin para sa pagpapala ng Kanyang mga anak. Hindi Siya nalinlang ni Satanas, kundi ginagamit Niya ito sa buong kasalukuyang panahon.

Sa Lucas 22:31 ay mababasa natin ang mga salita ni Jesus kay apostol Pedro: “Hiniling ni Satanas na makuha ka, upang ikaw ay salain niya na parang trigo.” Ang diyablo ang tagasala ng trigo ng Diyos. Gusto ng Panginoon na masala ang Kanyang trigo; ayaw Niya ng maraming ipa. Pero kapag ginamit ang diyablo para salain ang trigo ng Diyos at inilagay ang Kanyang mga anak sa salaang ng diyablo, wala ni isang butil ng trigo ang nawawala; ginagamit lang ng Diyos ang diyablo para ihiwalay ang ipa sa trigo. Kaya huwag kang mawalan ng pag-asa kung, tulad ni Job at ni Pedro, ay inilagay ka sa salaang ng diyablo. Ang Diyos mismo ang nagpapahintulot na salain ka nang ganoon. Nakita Niya ang ipa sa buhay mo, at gusto Niyang maihiwalay ang tunay sa huwad. Pero itinuro ko sa inyo ang mga bahaging ito ng Kasulatan para makita ng lahat na kapwa ang mabubuti at masasamang anghel ay may tuwirang daan patungo sa harapan ng Diyos.

Sa 2 Cronica 18 ay mababasa natin ang salaysay tungkol sa alyansang pinasok nina Ahab at Josafat. Si Ahab ay isang masamang hari, ang pinuno ng sampung lipi. Si Josafat ay sa malaking bahagi isang lingkod ng Diyos; pero sa kasamaang-palad, isa siyang taong hindi marunong tumanggi. Masyado siyang sunud-sunuran para sa sarili niyang kabutihan at sa kabutihan ng kaharian ng Juda na kanyang pinamumunuan. Sa kahilingan ni Ahab ay nangako siyang sasama sa digmaan para tulungan ito laban sa mga kaaway nito, pero gusto rin niyang sumangguni muna sa isang propeta ng Panginoon. Nagdala si

Ahab ng napakaraming propeta ni Baal na lahat ay humula ng maluwalhating tagumpay. Hindi ito nakasiya kay Josafat, kaya si Micaias, isang propeta ni Jehova na ibinilanggo dahil sa kanyang katapatan, ay inilabas mula sa piitan para ipahayag ang kalooban ng Panginoon. Pagdating niya, sinabi ng hari ng Israel, “Pupunta ba kami... sa digmaan?” At pabirong sumagot si Micaias, Oo naman, “Umakyat kayo, at magtagumpay, at sila’y ibibigay sa inyong kamay” (14). Pero nahalata ng hari ang pang-uuyam sa kanyang tinig, at pinanumpa siya ni Ahab na sabihin ang totoo. Dahil dito ay para bang hinawi ni Micaias ang tabing ng kabilang daigdig at ipinahayag na nakita niya ang napakaraming espiritu na nakapalibot sa trono ng Diyos. Ang isa sa mga ito, bilang pagsunod sa pahintulot ng Diyos, ay isinugo para maging sinungaling na espiritu sa bibig ng mga propeta ni Ahab, para akitin ang kahabag-habag na haring sumasamba sa diyus-diyosan sa kanyang kapahamakan. Dito ay nakikita na naman natin ang parehong bagay na inilalapit sa atin sa aklat ni Job—mga anghel, mabuti man o masama, na may daan patungo sa Langit.

Sa ikatlong kabanata ng Zacarias ay may napakagandang larawan na nagpapakita ng parehong aral. Si Josue na mataas na saserdote, ang kinatawan ng buong bansang Israel, ay nakatayo sa harap ng Panginoon na nakadamit ng maruruming kasuotan—larawan ng isang pinili ng Diyos pero dinungisan ng kasalanan. May isang kaaway roon para magsakdal sa kanya, pero nakatayo sa tabi ang anghel ni Jehova. Sino ang mahiwagang anghel na ito ni Jehova? Siya ang tinutukoy ni Jehova nang sabihin Niya, “Ang Aking pangalan ay nasa Kanya” (Exodo 23:21). Inilalarawan Niya ang Panginoong Jesus mismo, ang sugo ng tipan. Ano ang sinabi ni Jehova nang subukang magsakdal ni Satanas? “Sawayin ka ng Panginoon, O Satanas;...

hindi ba ito isang dupong na inagaw mula sa apoy?” (Zacarias 3:2)

Dalawang bagay ang inilalabas nito: una, ang soberanong biyaya ng Diyos na pumipili, at pagkatapos ay ang pagtubos. Iyan ang dahilan kung bakit nakilala at naangkin ng Diyos ang nalabi ng Israel sa kabila ng kanilang mga pagkukulang. Ang sagot ni Jehova kay Satanas ay, “Pinili Ko siya.” Sapagkat “ang mga kaloob at pagtawag ng Diyos ay hindi Niya binabawi.” Pero nakasalig ito sa pagtubos; sinabi Niya sa mga nakatayo sa tabi, “Alisin ninyo sa kanya ang maruruming kasuotan.” At kay Josue ay sinabi Niya, “Narito, inalis Ko sa iyo ang iyong kasamaan, at dadamtan kita ng bagong kasuotan” (4). Ang presensya ng anghel ng tipan ay tumuturo sa krus. Sa krus ay pagtitibayin ang tipan sa Kanyang mahalagang dugo; naging tao Siya para magdusa ng kamatayan at linisin sa lahat ng kasamaan ang mga tinubos Niya para sa Kanyang sarili. Kaya mayroon tayong ganap na pagtubos, at ang dupong na inagaw mula sa apoy.

Ngayon ay iugnay natin ito sa mahalagang bahaging iyon sa Apocalipsis 12. Tandaan na tumutukoy ito sa isang bagay na mangyayari pa lang.

Nagkaroon ng digmaan sa langit: si Miguel at ang kanyang mga anghel ay nakipaglaban sa dragon; at ang dragon ay nakipaglaban at ang kanyang mga anghel, At hindi nanaig; ni hindi na nasumpungan pa ang kanilang lugar sa langit. At itinaapon ang malaking dragon, ang matandang ahas, na tinatawag na Diyablo, at Satanas, na dumadaya sa buong sanlibutan: itinaapon siya sa lupa, at itinapong kasama niya ang kanyang mga anghel. At narinig ko ang isang malakas na tinig na nagsasabi sa langit, Ngayon ay dumating ang kaligtasan, at ang kalakasan, at ang kaharian ng ating

Diyos, at ang kapangyarihan ng Kanyang Cristo: sapagkat inihulog na ang tagapagsakdal ng ating mga kapatid, na nagsasakdal sa kanila sa harap ng ating Diyos araw at gabi (7-10).

Ipinakikita nito sa atin ang katapusan ng lugar ni Satanas bilang tagapagsakdal na may daan patungo sa Langit. Itataboy siya ng parehong Miguel na tumulong sa anghel na nakipag-usap kay Daniel sa ating kabanata. Mangyayari ito sa kalagitnaan ng ikapitumpung sanlinggo na inilarawan sa Daniel 9. Pagkatapos noon ay wala nang maruming espiritu ang magkakaroon pa kailanman ng daan patungo sa harapan ng Diyos.

Ang Efeso 6:11-12 ay isang napakahalagang bahagi: “Isuot ninyo ang buong kagayakan ng Diyos, upang kayo’y makatayo laban sa mga lalang ng diyablo. Sapagkat ang ating pakikipaglaban ay hindi laban sa laman at dugo, kundi laban sa mga pamunuan, laban sa mga kapangyarihan, laban sa mga namamahala sa kadiliman ng sanlibutang ito, laban sa [masasamang espiritu sa mga dakong makalangit]” (literal na salin). Ang mga kaaway ng Cristiano ay ang masasamang espiritong ito; tulad ng prinsipeng kaharian ng Persia, sila ang naghahari sa puso ng mga tao sa mga araw na ito ng kadiliman. Binabalaan tayo laban sa kanilang mga lalang. Ang malaking gawain ni Satanas sa kasalukuyang panahon ay ang dayain ang bayan ng Diyos sa pamamagitan ng mga bagay na mukhang ayon sa kalooban ng Diyos pero ang totoo ay mga mapanlinlang na panggagaya.

Nang pumasok si Josue at ang bayang Israel sa lupain ng Canaan, sinabi sa kanila ng Diyos na lubusang lipulin ang lahat ng bansang naninirahan doon. Pero ang mga Gabaonita, na

puno ng takot, ay nagpadala ng mga sugo kay Josue, nagkukunwaring galing sila sa napakalayong lugar. Sa pamamagitan ng kanilang inaamag na tinapay, punit-punit na damit, at gastadong sapatos, nadaya nila ang mga pinuno ng Israel para makipagkasundo sa kanila. Kaya nailigaw ang mga Israelita dahil hindi sila nagbantay laban sa mga lalang ng mga Cananeo. Tayo rin ay madadaya ng mga estratehiya ng ating dakilang kaaway kung hindi tayo mag-iingat na patuloy na humingi ng payo sa Panginoon. Sa Efeso 6 ay sinasabi sa atin na ang ating pakikipaglaban ay sa mga namamahala sa sanlibutan ng kadilimang ito. Sino ang mga namamahalang ito sa sanlibutan? Hindi sila ang mga hari, punong ministro, o pangulo ng sanlibutang ito. Ang mga dakila at madalas ay mabubuting taong ito ay may kinalaman sa pansamantalang pamamahala sa sanlibutang ito; sila ang mga kapangyarihang umiiral, na itinalaga ng Diyos. Gayunman, puwede silang maging parang maliliit na piyesa sa ahedres sa kamay ng *tunay* na mga namamahala sa sanlibutan ng kadilimang ito.

Sa Daniel 10 ay natututunan natin na ang prinsipeng kaharian ng Persia na humadlang sa anghel ng Panginoon nang dalawampu't isang araw ay isa sa mga namamahala sa sanlibutan ng kadilimang ito. Ang prinsipeng Grecia sa talata 20 ay isa pa, na naghahangad na impluwensiyahan ang puso ng mga pinuno ng Grecia laban sa kalooban ng Diyos. Sa kabilang banda, pansinin kung ano ang tawag kay Miguel sa huling talata. Tinatawag siyang “si Miguel na *inyong* prinsipeng”; sa kabanata 12:1 ay tinatawag siyang “ang dakilang prinsipeng na tumatayo para sa mga anak ng iyong bayan.” Mukhang may natatanging pagkalinga ang arkanghel na si Miguel para sa bayang Israel. Kaya habang hinahangad ng masasamang anghel ang kapahamakan ng Israel, ipinagtatanggol naman ni Miguel

at ng kanyang mga hukbo ng mabubuting anghel ang kanilang kapakanan.

Naaalala ninyo kung paanong sa panahon ding iyon ay may mga pagsisikap na hadlangan ang mga layunin ng Diyos tungkol sa mga Judio. Si Sanbalat at ang kanyang mga kasama ay naghanap ng lahat ng paraan para hadlangan ang pagsulong ng gawain ng Panginoon sa Jerusalem (Nehemias 4). Ang nangyayari sa lupa ay maliwanag na malapit na nakaugnay, at sa katunayan ay bunga, ng nangyayari sa itaas na himpapawid. Si Satanas ay tinatawag na prinsipe ng kapangyarihan ng hangin; ang kanyang mga anghel na nasa ilalim niya at ang mga banal na anghel ng Diyos ay naglalaban may kinalaman sa pagsisikap na tuparin ang mismong plano ng Diyos para sa Kanyang bayan sa lupa.

Marahil ang pinakapuno sa lahat ng namamahala sa sanlibutan ng kadilimang ito ay inilalarawan sa Ezekiel 28:11-18. Ang unang sampung talata ng kabanata ay tungkol sa prinsipe ng Tiro. Pero mula sa ikalabing-isang talata ay may ibang-iba nang nilalang, isang malinaw na higit pa sa tao, na tinatawag na hari ng Tiro. Tungkol sa kanya ay sinabi ni Ezekiel:

Ganito ang sabi ng Panginoong Diyos; Ikaw ang tatak ng kabuuan, puno ng karunungan, at sakdal sa kagandahan. Ikaw ay nasa Eden na halamanan ng Diyos; bawat mahalagang bato ay iyong takip, ang sardio, ang topacio, at ang diamante, ang berilo, ang onix, at ang jaspe, ang zafiro, ang esmeralda, at ang karbungko, at ginto: ang pagkakagawa ng iyong mga pandereta at ng iyong mga plauta ay inihanda sa iyo sa araw na ikaw ay nilalang. Ikaw ang pinahirang kerubin na tumatakip; at inilagay kita roon: ikaw ay nasa banal na bundok ng Diyos; ikaw ay

nagpalakad-lakad sa gitna ng mga batong apoy. Ikaw ay sakdal sa iyong mga lakad mula sa araw na ikaw ay nilalang, hanggang sa masumpungan sa iyo ang kasamaan. Dahil sa dami ng iyong kalakal ay pinuno nila ng karahasan ang iyong kalooban, at ikaw ay nagkasala: kaya itatapon kita na parang marumi mula sa bundok ng Diyos: at lilipulin kita, O kerubin na tumatakip, mula sa gitna ng mga batong apoy. Nagmataas ang iyong puso dahil sa iyong kagandahan, sinira mo ang iyong karunungan dahil sa iyong kaningningan: ibubulid kita sa lupa, ilalagay kita sa harap ng mga hari, upang makita ka nila.

Totoo ba ang lahat ng ito sa sinumang hari ng Tiro sa lupa? Siguradong hindi. Pero totoo ito sa dakilang prinsipe, ang dinakikitang namamahala, na umaakay sa kaharian ng Tiro sa kapahamakan nito. Gaano kadalang sumunod ang mga pinuno at mga bansa sa utos ng masasamang espiritung ito; dahil nawala na sa kanila ang Langit, mukhang ang kinasisiyahan na nila ngayon ay ang pagbabalak ng kapahamakan ng sangkatauhan! Ang Diyos sa Kanyang biyaya ay naghahangad ng pagpapala ng tao at ibinigay ang Kanyang Salita at Espiritu para gabayan siya sa mga landas ng katuwiran at kapayapaan. Nagsugo Siya ng mga hukbo ng mga hinirang na anghel na hindi nahulog para impluwensiyahan ang mga pinuno na piliin ang katarungan at kabanalan kaysa kalikuan at kasamaan. Gayunman, napakasama ng puso ng tao kaya sa likas niyang kalagayan ay lagi siyang handang magpaakay sa diyablo.

Sa kasalukuyang panahon, ang ating pakikipaglaban bilang mga Cristiano ay sinasabing laban sa mga *pamunuan* at mga *kapangyarihan* na hindi laman at dugo. Ipinakikita nito na may mga antas ng ranggo sa mga anghel, nahulog man o hindi, gaya

ng mayroon sa mga hukbo ng tao. Ang natatanging pagsisikap ngayon ng organisadong mga hukbong ito ng Impiyerno ay ang dayain ang bayan ng Diyos sa pamamagitan ng pagpapalit kay Cristo at sa Kanyang katotohanan ng ibang mga bagay na hahadlang sa bayan ng Diyos na matanggap ang kanilang pagpapala. Kasama rito ang pagsisikap na hadlangan ang mga kaluluwang nababagabag na makarating man lang sa pagkakilala sa katotohanan, sa pamamagitan ng panggagaya sa mula sa Diyos. Ang mga mukhang malapit nang sumunod sa katotohanan ay nailalayo patungo sa paliku-likong landas ng kamalian.

Napansin mo ba na bawat mahalagang katotohanan ng Kasulatan ay may huwad na gawa ni Satanas? Ganyan na mula pa sa simula. Halos kapapahayag pa lang ng maluwalhating Ebanghelyo ng biyaya nang lihim na ipasok ng diyablo sa mga kapulungan ng Diyos ang mga taong ang layunin ay gawing kahalayan ang mismong biyayang iyon. Itinuro ng apostol na ang Cristiano ay wala sa ilalim ng kautusan, kundi ng biyaya; at halos nakasunod na sa kanyang sakong ang antinomiano na sumisigaw, “Gumawa tayo ng masama, upang dumating ang mabuti.” Ganoon din sa ating panahon. Kapag ipinahayag ang mahalagang katotohanan ng pananahan at mga kaloob ng Espiritu Santo, susunod si Satanas na may mga huwad na kaloob at ibang espiritu, na umaakay kahit sa mga taimtim na kaluluwa sa pinakamatinding panatisismo. Kapag iginiit ang katotohanan ng bagong kapanganakan, magbabangon ang diyablo ng mga gurong ayon sa sarili niyang puso para sabihin sa mga tao na ang ibig sabihin lang ng pagiging ipinanganak na muli ay “ang pag-ahon mula sa makasariling buhay patungo sa espirituwal, ang pag-abot sa matataas na mithiin, ang paghahangad na gawin ang pinakamataas, pinakamarangal at

pinakamabuti sa ating sarili; at sa gayon ay iligtas ang ating sarili sa pamamagitan ng mabuting pagkatao” (sipi mula sa isang sermon ng New Theology).

Gayundin, kapag may nagsimulang mangaral tungkol sa pinagpalang katotohanan ng pag-agaw sa iglesia at ng pagbabalik ng Panginoon, makikita mong nilalason ng masasamang espiritu sa mga dakong makalangit ang isip ng mga tao ng mga di-ayon sa Kasulatan at maling kaisipan tungkol sa taimtim at mahalagang paksang ito. Ang ikalawang pagdating ay nagiging katatawanan sa isip ng ilang matatalinong tao at nagsasawa na sila at naiinis sa buong usapin. Pero ito mismo ang mga lalang ng diyablo na ibinababala sa mananampalataya; kailangan nating magbantay, at alalahanin ang payo, “Subukin ninyo ang lahat ng bagay; panghawakan ninyo ang mabuti” (1 Tesalonica 5:21).

Salamat sa Diyos, hindi lahat ng hukbo sa itaas na himpapawid ay masasama. Naaalala ninyo na noong kinubkob ang Dotan, bilang sagot sa panalangin ni Eliseo, binuksan ng Panginoon ang mga mata ng lingkod ng propeta at nakita niyang puno ng mga karwaheng apoy ang mga bundok sa paligid (2 Hari 6:17). “Ang anghel ng Panginoon ay humahantong sa palibot ng mga natatakot sa Kanya” (Awit 34:7). O mga minamahal, kailangan din natin ng mga matang nabuksan! Kung gayon ay makikita natin ang hukbo ng mga anghel na nakahantong sa palibot natin para ipagtanggol tayo at nagbabantay sa atin para sa ating ikabubuti. Sa gayon ay patuloy tayong lalaban nang may bagong tapang, suot ang buong kagayakan ng Diyos, sa pagkaalam na hindi mananaig ang mga pintuan ng Impiyerno laban sa iglesia ni Cristo.

Sa pagtatapos ng taimtim na paksang ito, hayaan ninyong magsalita ako sa mga hindi pa ligtas. Ang masasamang espiritung ito na pinag-uusapan ko ay determinadong ipahamak ang inyong kaluluwa. Gagamitin nila ang lahat ng paraang alam nila para hadlangan ang inyong kaligtasan at tatakan ang inyong kapahamakan. Kaya gaano ninyo kailangang matutunan ang aral na sa sarili ninyo ay wala kayong lakas o kapangyarihan; kayo ay kawawa, mahina, at madaling madayang kaluluwa na inaakay ni Satanas at nilililang ng kanyang masasamang hukbo. Iisa lang ang makapagligligtas sa inyo sa inyong mga kakila-kilabot na kaaway; iyon ay ang pinagpalang Panginoong Jesu-Cristo na namatay sa krus “upang sa pamamagitan ng kamatayan ay mapuksa Niya [mawalan ng kapangyarihan, o mapawalang-bisa] ang may kapangyarihan sa kamatayan, samakatuwid ay ang diyablo; At palayain ang mga dahil sa takot sa kamatayan ay nasa ilalim ng pagkaalipin sa buong buhay nila” (Hebreo 2:14-15). Tumawag kayo sa Kanya at maligtas mula sa nakakatakot at higit-sa-taong mga kaaway na naghahangad ng inyong walang hanggang kapahamakan, sapagkat nasusulat na “ang sinumang tumawag sa pangalan ng Panginoon ay maliligtas.”

Ngayon, pagkatapos ng mahabang paglihis na ito, bumalik tayo sa Daniel 10. Sa ikalabing-apat na talata ay sinabi ng anghel kay Daniel na dumating siya para ipaunawa sa kanya kung ano ang mangyayari sa mga Judio sa mga huling araw. Dahil dito ay itinungo ni Daniel ang kanyang mukha sa lupa at napipi. Pagkatapos ay may isa pang anghel na lumapit at humipo sa kanyang mga labi. Noon ay nagsalita nang malakas si Daniel at sinabi sa maluwalhating nilalang na nakatayo sa harap niya, “O panginoon ko, dahil sa pangitain ay sumapit sa akin ang aking

mga kalungkutan, at wala nang natirang lakas sa akin. Sapagkat paano makikipag-usap ang lingkod na ito ng aking panginoon sa aking panginoong ito? sapagkat sa ganang akin, kaagad ay wala nang natirang lakas sa akin, ni wala nang hiningang natitira sa akin” (16-17). Hinipo siyang muli ng naglilingkod na anghel at pinalakas siya; sinabi niya kay Daniel na huwag matakot kundi magpakalakas. Dahil dito ay hiniling ni Daniel sa anghel na nagpapahayag na magpatuloy. Sinabi nito sa kanya na kailangan niyang bumalik para makipaglaban sa prinsipeng Persia, at kapag nakaalis na siya ay darating ang prinsipeng Grecia. Pero inatasan muna siyang ipakita kay Daniel “ang nakatala sa kasulatan ng katotohanan” (21). Maliwanag na ito ay isang talaang iniingatan, hindi sa lupa, kundi sa Langit. Ang Diyos na nakaaalam ng lahat ay nagbalangkas na ng mga pangyayaring magaganap sa mga kaharian ng tao, matagal pa bago mangyari ang mga ito sa lupa. Ang pahayag na ito ay ibinigay sa atin sa Daniel 11.

“Sa balumbon ng aklat” ay nasusulat tungkol sa walang hanggang Anak ng Diyos, “Kinalulugdan Kong gawin ang Iyong kalooban, O Diyos Ko: oo, ang Iyong kautusan ay nasa loob ng Aking puso” (Awit 40:7-8). Kung paanong ang bawat hakbang ng paglalakbay ni Cristo mula sa trono ng sansinukob pababa sa krus ng Kalbaryo at pabalik sa trono, hanggang sa mga panahon ng mga panahon, ay alam na bago pa itatag ang sanlibutan, gayundin ay nakita na ng Diyos ang lahat ng magaganap sa planetang ito sa mga gawain ng tao. Sa “Kasulatan ng katotohanan” na nakatala sa Langit ay laging nasa harap ng Kanyang mga mata ang lahat; hayaang magngalit si Satanas at ang masasamang tao hangga’t gusto nila, Siya ay “gumagawa ng lahat ng bagay ayon sa payo ng Kanyang sariling kalooban” (Efeso 1:11).

Tiyak na makapagpapahinga at makapagagalak ang puso ng Cristiano sa pagkaalam na sa lahat ng panahon,

*Ang Diyos ay nakaupong soberano sa Kanyang trono,
At mahusay na pinamamahalaan ang lahat!*

Kabanata II: Isang Babala sa Bayan ng Diyos

Bahagi 1: Ang mga Digmaan ng mga Ptolemies at ng mga Seleucids

Sa pagtalakay natin sa unang bahagi ng Daniel 11 (mga talata 1-35), nais kong idiin muli ang mga salita ni apostol Pablo na “ang lahat ng kasulatan ay kinasihan ng Diyos at *mapapakinabangan*” (2 Timoteo 3:16, idinagdag ang italiko). Sapagkat sa pagpapaliwanag ng bahaging ito, halos buong panahon ay haharapin ko ang isang yugto ng kasaysayan na umabot nang mga 200 taon, kaugnay ng mga digmaang sumira sa lupain ng Palestina matapos mamatay si Alejandro the Great. Baka sa ilan ay mukhang tuyo ito at hindi espirituwal, pero hinihingi ng paksa ang ganitong pagtalakay para luminaw ito. Tiyak ako na kung maingat nating titingnan ang kasaysayang ito, makatutulong ito sa marami para makita, nang higit kaysa dati, ang ganap at walang-mintis na kawastuhan ng banal na Salita ng Diyos.

Ibinigay sa atin ang isang tala na unang isinulat sa Langit; layunin ng Diyos na pag-aralan natin ito at unawain, kung hindi ay hindi Niya ito isasama sa aklat ng Kasulatan. Para maunawaan ito, kailangan nating magpagod nang kaunti, sapagkat ito ay bahagi ng Salita na hindi natin malinaw na mauunawaan kung hindi tayo mag-aabalang magsiyasat at tingnan kung paano ito natupad. Sa mga tumutuligsa sa pag-aaral ng kasaysayan at ng iba pang paksa kaugnay ng Salita ng Diyos, babanggitin kong muli ang makahulugang pangungusap na “Ang lahat ng kasaysayan ay Kanyang kuwento.” Tiyak na malaki ang mapapakinabang ng tao ng Diyos sa pagmamasid

kung gaano kahanga-hangang pinatutunayan ng kasaysayan ang hula at tinatatakan nito ang pagkakinasihan ng Diyos sa Biblia. Hindi kailanman hinahatulan ng Espiritu Santo ang pagkakaroon natin ng kaalaman tungkol sa sanlibutang ito. Ang *karunungan* ng sanlibutang ito ang isinasantabi bilang hindi mapagkakatiwalaan at nagdudulot ng alitan at haka-haka. Binabalaan tayo laban sa pilosopiya ng tao, laban sa pangangatwiran ng isip ng tao na hindi tinuruan ng liwanag mula sa Diyos. Pero hindi tayo binabalaan laban sa pagkakaroon ng tunay na kaalaman kung ito ay may kasamang takot sa Diyos at pag-ibig ng Espiritu.

Hindi pinahahalagahan ng Diyos ang kamangmangan. May ilang Cristiano na napakaikli ng tanaw, makitid ang isip, at panatiko; hindi nila matiis ang opinyon ng iba o ang anumang wala sa abot ng sarili nilang paningin. Walang duda na ang pinakamabuting lunas sa ganitong ugaling hindi tulad ni Cristo ay ang paggugol ng mas maraming panahon kasama ang mapalad na Panginoon Mismo. Pero puwede ring idagdag dito ang isang nakatutulong at nagpapalawak na kaalaman sa mga katotohanan at pangyayari, lalo na kaugnay ng Kasulatan.

Sinabi ng anghel na nagpakita kay Daniel na noong unang taon ni Dario na taga-Media, matapos ibagsak ang Babilonia, ay tumayo siya para palakasin siya. Sa ikalawang talata ng Daniel 11, nagsimula siyang, wika nga, ibukas ang balumbon ng Kasulatan ng katotohanan: “Narito, may tatayo pang tatlong hari sa Persia; at ang ikaapat ay magiging lalong mayaman kaysa kanilang lahat: at sa pamamagitan ng kanyang lakas dahil sa kanyang kayamanan ay uudyukan niya ang lahat laban sa kaharian ng Grecia.” Nakita natin sa kabanata sampu na ibinigay ang pangitaing ito kay Daniel noong ikatlong taon ni

Ciro. Ang una sa tatlong haring susunod ay ang anak niyang si Cambyses; ang humalili sa kanya ay hindi ang sarili niyang anak na si Smerdis, kundi isang hamak na impostor na karaniwang tinatawag na Pseudo-Smerdis. Kamukhang-kamukha niya ang anak ni Cambyses, at sa pandaraya ay ipinaproklama niya ang sarili bilang emperador at naghari sa pangalan ni Smerdis. Si Darius Hystaspes ang humalili sa kanya, at siya naman ay hinalinhan ni Xerxes the Great.

Hindi si Xerxes ang huling hari ng Persia, at hindi rin iyon sinasabi rito, bagaman sa unang tingin ay parang ganoon ang ipinahihiwatig. Pero siya ang ikaapat at, gaya ng inihula, “lalong mayaman kaysa kanilang lahat.” Inudyukan niya ang Asia laban sa kaharian ng Grecia, at kasama ang napakalaking hukbo na mahigit dalawa’t kalahating milyon (kung mapagkakatiwalaan natin ang bilang ng mga mananalaysay noong panahong iyon), tumawid siya sa Hellespont at sinalakay ang Grecia. Pero ang mismong laki ng kanyang hukbo ang sumira sa sarili niyang layunin, at ang kanyang mga kawal ay itinaboy pabalik sa Asia. Hindi kailanman pinatawad ng mga Griego ang insultong ito sa kanilang lahi. Inalagaan nila ang hangaring maghiganti hanggang sa mga araw ni Alejandro the Great, na siyang “makapangyarihang hari” na tinutukoy sa talata 3.

May malaking pagitan sa talata 4 at 5; nilampasan ito nang tahimik para maiugnay ang pagsalakay ni Alejandro sa pagsisikap ni Xerxes na sakupin ang Grecia. Nang maitatag na ni Alejandro ang kapangyarihan niya sa buong Grecia, ipinasya niyang tumuloy sa Asia na may tanging layuning burahin ang dating kahihyan. Hinarap niya ang hukbo ni Darius Codomanus, lubos silang tinalo, at inangkin ang buong nasasakupan ng Persia. Pero di nagtagal ay pumanaw siya sa

gitna ng isang lasingang pagsasaya. Namatay siya sa mismong kasibulan ng kanyang buhay, isang kawawang biktima ng masamang pamumuhay. Tinupad nito ang salita, “At pagtayo niya, ang kanyang kaharian ay mababasag.”

Sinasabi pa sa atin ng talata 4 na ito ay “mahahati sa apat na hangin ng langit; at hindi sa kanyang mga inapo, ni ayon man sa kanyang kapangyarihan na kanyang ipinaghari: sapagkat ang kanyang kaharian ay mabubunot, para sa iba pa maliban sa mga iyon.” Natupad ang lahat ng ito nang eksaktong-eksakto. May dalawang anak na lalaki si Alejandro, sina Hercules at Alexander, pero ang isa ay pinatay bago, at ang isa naman ay pagkatapos, ng kamatayan ng kanilang ama. Pagkatapos ay nahati ang kanyang kaharian, gaya ng sinabi ng Diyos na mangyayari. Kaya ang dakilang imperyo ng daigdig na itinatag ni Alejandro sa napakalaking halaga ay nabasag sa mga pirasong nagdidigmaan; wala ni isa man sa mga ito ang umabot sa karilagan o kapangyarihan ng kanyang kaharian. Pagkatapos ng labanan sa Ipsus noong 301 B.C., hinati-hati ang kanyang mga nasasakupan sa apat sa kanyang mga heneral, gaya ng nakita natin sa mga kabanata 7-8. Mula rito, dalawa lamang sa kanila at sa kanilang mga kahalili ang tinatalakay ng ating kabanata: sina Ptolemy Lagus, pinuno ng Egipto, at Seleucas, Satrap ng Syria. Sinabi ng anghel kay Daniel na ipakikita niya sa kanya kung ano ang mangyayari sa *kanyang bayan* (10:14). Walang kinalaman ang dalawa pang kaharian sa Israel o sa kanilang lupain.

Inilalarawan ng mga talata 5-35 ang mga digmaan ng mga Seleucids at ng mga Ptolemies sa loob ng mga dalawang siglo. Ang mga pinunong ito ay tinatawag na hari ng Hilaga at hari ng Timog—ang mga direksiyong ito ay batay sa lupain ng

Palestina, na sa paningin ng Diyos ay siyang gitna ng daigdig. “Nang ibigay ng Kataas-taasan sa mga bansa ang kanilang mana, nang Kanyang ihiwalay ang mga anak ni Adan, Kanyang itinakda ang mga hangganan ng mga bayan ayon sa bilang ng mga anak ni Israel. Sapagkat ang bahagi ng Panginoon ay ang Kanyang bayan; si Jacob ang kapalaran ng Kanyang mana” (Deuteronomio 32:8-9).

Halos kakailanganin nating talakayin ang Daniel 11:5-35 nang talata por talata. Idinadalangin ko na itanim nito sa bawat puso ang ganap na kasakdalan ng Banal na Kasulatan at ang kawastuhan nito hanggang sa pinakamaliit na detalye. Ang hari ng Timog na binanggit sa talata 5 ay si Ptolemy Lagus. Ang pananalitang “isa sa kanyang mga prinsiphe” ay maaaring tumukoy sa katotohanang si Ptolemy ay isa sa mga prinsiphe ni Alejandro; o, gaya ng palagay ng iba na mas malamang, ibig sabihin nito na si Seleucas Nicator, gobernador ng Syria, ay sa simula ay nasa ilalim ni Ptolemy, na mas malakas at may pinakamalawak na nasasakupan sa apat na bahaging pinaghatian ng imperyo. Pero nang mamatay si Lagus, nang si Ptolemy Soter ang humalili sa kanya, nabaligtad ang kalagayan.

Lumawak ang nasasakupan ni Seleucas nang isama rito ang Babilonia, Media, at ang mga bansang nakapaligid. Tinalikuran niya ang pagpapasakop sa Egipto at naghari nang malaya. Natural lang na humantong ito sa digmaan at alitan sa pagitan ng dalawang kaharian, pero gaya ng mababasa natin sa talata 6, “sa katapusan ng mga taon ay magsasama sila.” Nangyari ito sa paghahari ng apo ni Nicator na si Antiochus Theos, na nakipagkasundo ng kapayapaan kay Ptolemy Philadelphus. Pinagtibay ang kasunduan sa pamamagitan ng anak na babae ng hari ng Timog, si Berenice, na ibinigay na asawa kay

Antiochus, na hiniwalayan pa ang sarili niyang asawang si Laodice para rito. Pero ipinahayag ng Diyos na “hindi niya mapananatili ang lakas ng kanyang bisig; ni siya man ay hindi tatayo, ni ang kanyang bisig: kundi siya ay ibibigay, at ang mga nagdala sa kanya, at ang nagkaanak sa kanya, at ang nagpalakas sa kanya sa mga panahong ito” (6). Natupad ang lahat ng ito gaya ng inihula. Nagawa ni Laodice na udyukan ang kanyang mga kaibigan laban sa hari; dahil dito, si Berenice at ang lahat ng kanyang mga alalay ay ipinapatay. Pagkatapos ay ibinalik ni Antiochus ang reynang kanyang hiniwalayan, na di nagtagal ay nilason siya at ipinakorona ang anak niyang si Seleucas Callinicus kapalit niya.

“Mula sa isang sanga ng kanyang mga ugat”—ibig sabihin, mula sa pamilya ni Berenice, may isang tatayo sa kanyang lugar sa katungkulan; darating siya na may hukbo sa kuta ng hari ng Hilaga at mananaig laban sa kanya (talata 7). Tumutukoy ito sa kapatid niyang si Ptolemy Euergetes, na pumasok nang sapilitan sa lupain ng Palestina kasama ang isang makapangyarihang hukbo, at nagkalat ng pagkawasak saanman. Itinulak siya ng hangaring ipaghiganti ang pagpatay sa kanyang kapatid at burahin ang kahihiyang idinulot sa Egipto. Lubos siyang nagtagumpay, tinalo nang husto si Callinicus at nag-uwi ng napakalaking samsam. Pero ang balita ng isang paghihimagsik sa Egipto ang nagpabalik sa kanya nang dali-dali, dala ang napakaraming bihag kasama ang “kanilang mga diyos, ang kanilang mga prinsipe, at ang kanilang mamahaling mga sisidlang pilak at ginto” (8). Hindi na siya bumalik sa Syria, at si Callinicus mismo ay namatay di nagtagal dahil nahulog sa kanyang kabayo. Naghari pa si Ptolemy nang apat na taon, kaya siya ay nagpatuloy “nang higit na mga taon kaysa sa hari ng hilaga” (8).

Sa ikasampung talata, ang mga anak ni Callinicus ang tinutukoy. Kilala sila sa kasaysayan bilang si Seleucus Ceraunus at si Antiochus the Great. Nagtipon sila ng malaking hukbo para gantiin ang mga Egipcio. Pero namatay si Ceraunus sa loob ng wala pang dalawang taon, kaya ang kapatid niya ang naging nag-iisang pinuno. Isa siya sa pinakatanyag na hari noong panahong iyon, at hindi siya nag-aksaya ng panahon sa pagsalakay sa Egipto. Pinangunahan niya ang hukbong pitumpu't limang libo laban sa mga minanang kaaway ng kanyang angkan. Pero hindi pala niya kayang tapatan ang tamad at hinahamak na hari ng Timog, si Ptolemy Philopator, na halos hindi mahila palayo sa kanyang mga kalayawan at kahangalan para pangunahan ang isang hukbo laban sa mga mananakop. Sa labanan sa Raphia, tinalo niya si Antiochus na may malaking patayan at nabawi niya ang lahat ng lupaing dating inagaw sa kanya. Pinagbuwis niya si Antiochus at umuwi sa Egipto na putong ng kaluwalhatian sa digmaan. Pero gaya ng isa pang Alejandro, isinuko niya ang sarili sa kasamaan at kahalayan. Nang magkaroon ng isang paghihimagsik di nagtagal sa Syria, nakipagkasundo si Ptolemy Philopator ng isang nakahihiyang kapayapaan kay Antiochus, dahil masyado siyang masama at tamad para ituloy ang kanyang mga tagumpay. Pagkamatay niya, lalong bumagsak ang Egipto kaysa sa naging kalagayan nito sa loob ng maraming taon. Ang lahat ng ito ay maikling inilarawan sa mga talata 11-12.

Nang umakyat sa trono ang anak ni Philopator na si Ptolemy Epiphanes, na isang bata pa lamang, nakipag-alyansa si Antiochus the Great kay Philip the Third ng Macedon. Sinikap din niyang tipunin ang mga Judio sa ilalim ng kanyang bandila. Tumanggi ang mga tapat sa kanila na maglingkod sa kanyang hukbo; pero ang mga tumalikod, “ang mga tulisan sa iyong

bayan,” (14) ay agad na nakipagtipan sa kanya at naging napakalaking tulong sa maraming pagkakataon. Kasama ang nagkakaisa niyang mga hukbo, kinubkob niya ang garison ng Egipto na naiwan sa Jerusalem at pinatay sila sa tabak. Tinalo niya si Scopias, ang heneral ng Egipto, sa Paneas, na tumakas papunta sa nakukutaang lungsod ng Sidon pero doon ay nalipol. Ang mga hukbo ng Egipto na ipinadala para iligtas ang Paneas ay nagapi rin, at si Antiochus ay naging lubos na nangingibabaw. Sa pagbabalik niya mula sa mga digmaan sa Egipto, pumasok siya sa “maluwalhating lupain”—ibig sabihin, ang Palestina. Doon, dahil sa tulong na ibinigay ng kanyang mga kawal na Judio, nagpakita siya sa bayan ng maraming tanda ng kanyang pabor. Ang huling bahagi ng talata 16 ay dapat basahing, “na sa pamamagitan ng kanyang kamay ay magiging ganap.” Walang duda na tumutukoy ito sa katotohanang sa panahon niya, ang Palestina ay naging mas mapayapa at mas mabungang bansa kaysa sa naging kalagayan nito sa loob ng kalahating siglo.

Natupad ang talata 17 sa pagsisikap ni Antiochus na pahinain ang natitirang impluwensiya at kapangyarihan ni Ptolemy Epiphanes sa pamamagitan ng pagbibigay sa kanya ng kanyang anak na si Cleopatra bilang asawa. Ibinilin na niya sa kanya noon pa na pagkatapos ng kasal ay dapat siyang kumilos para sa kapakanan ng kanyang ama sa lahat ng bagay. Pero nasusulat, “hindi siya papanig sa kanya, ni magiging para sa kanya” (17). Naging tapat na asawa si Cleopatra kay Epiphanes, sinuportahan siya laban sa kanyang ama, na natural lang na nabigo nang lubusang masira ang mga plano niyang maingat na inihanda.

Ipinasya ngayon ni Antiochus na palawakin ang kaluwalhatian ng kanyang nasasakupan sa pagsakop sa Grecia. Una, ang mga pulo ng dagat Aegean ay isinailalim sa kanyang kapangyarihan, at pagkatapos ay tumawid siya kasama ang kanyang mga hukbo papunta sa Grecia. Sa puntong iyon ay nangyari ang isang talagang hindi inaasahan. Ang kahariang bakal (ang imperyong Romano) ay noon pa lamang nagsisimulang madama ang presensiya. Itinakda itong maging ikaapat at huling kaharian sa lupa, bago itatag ang kaharian ng Anak ng tao. Nakipag-alyansa ang mga Griego sa mga Romano, kaya agad nilang ipinaalam sa kanilang makapangyarihang mga kakampi ang panganib na kanilang kinakaharap. Inatasan ng senado ng Roma si Lucius Scipio Asiaticus na pumunta para tulungan sila kasama ang isang hukbo ng subok nang mga mandirigma. Hinarap niya si Antiochus sa labanan at lubos itong tinalo, at sa pinakanakahihyang kondisyon ay pinauwi niya ito. Walang duda na si Scipio ang “prinsipe” o, gaya ng salin ng ilang bersiyon, “komandante,” na tinutukoy sa talata 18. Kaya si Antiochus, napahiya at nasa matinding kagipitan, ay humarap sa “kuta ng kanyang sariling lupain,” pero ayon sa Kasulatan ng katotohanan, siya ay “matitisod at mabubuwal at hindi na masusumpungan” (19). Natupad ito nang, sa kanyang pangangailangan at kawalan ng pag-asa, tinangka niyang nakawan, kasama ang isang pangkat ng mga kawal, ang templo ni Jupiter sa Elymais. Siya at ang kanyang mga mandirigma ay pinatay ng galit na galit na taumbayan, na nagngitngit sa itinuring nilang isang mabigat na kalapastanganan sa banal.

Sa talata 20 ay mababasa natin, “Kung magkagayo’y tatayo sa kanyang kalagayan ang isang maniningil ng buwis, sa kaluwalhatian ng kaharian: nguni’t sa loob ng ilang araw ay mapupuksa siya, hindi sa galit, ni sa digmaan man.” Ito ang

anak ni Antiochus, si Seleucus Philopator. Dahil sa matinding pangangailangan ng pera bunga ng kahabag-habag na kalagayan ng kahariang iniwan ng kanyang ama, ipinadala niya si Heliodorus para nakawan ang templo ni Jehova sa Jerusalem. Sa pagbabalik nito dala ang samsam, taksil na pinatay ni Heliodorus ang kanyang panginoon matapos itong maghari nang labindalawang taon; ito ay “ilang araw” lamang kung ihahambing sa mahabang paghahari ni Antiochus na umabot nang halos apatnapung taon.

Sa mga talata 21-35, mababasa natin ang larawan ng nakakikilabot na halimaw na angkop na tinawag na “antikristo ng Lumang Tipan,” dahil sa walang-humpay niyang pagkapoot sa bayan at sa pagsamba kay Jehova. Siya ang inilarawan sa kabanata 8 bilang ang kasuklam-suklam at lapastangang “maliit na sungay” na sumibol mula sa isa sa apat na sungay sa ulo ng kambing na Griego. Isinusumpa ang kanyang pangalan hanggang ngayon ng lahat ng Judio sa bawat lupain. Tinawag siya ng kanyang mga sipsip na tauhan sa palasyo na Antiochus *Epiphanes*— ibig sabihin, “ang marilag o maringal.” Pero may isang tao noong panahon niya na nagpalit ng isang titik ng kanyang pangalan at tinawag siyang Antiochus *Epimanes*, na ang ibig sabihin ay “ang baliw,” dahil sa kanyang mga ligaw na kalokohan at halos baliw na kahangalan at kalupitan. Napuno siya ng ganoong pagkapoot sa mga Judio at sa kanilang relihiyon na walang kalupitang napakabigat para gawin ng kawawang haring ito. Angkop siyang inilarawan bilang isang taong hamak na pumasok nang payapa at nakuha ang kaharian sa pamamagitan ng mga pambobola. Sa simula ay nakipagtipan siya kapwa sa mga Judio at kay Ptolemy Philometer, pero nagtaksil siya sa bawat isa gaya ng ipinahayag ng Diyos na gagawin niya (22-24). Inaakala ko na ang “prinsipe ng tipan” sa

Israel ay isang titulong ibinigay dito sa punong saserdote. Kilalang-kilalang katotohanan na hinamak ni Epiphanes ang katungkulang iyon sa pagbebenta ng pagkapunong saserdote sa pinakamasamang taong matatagpuan sa bahagi ng bayang Judio na tumalikod.

Ayon sa talata 25, “inudyukan niya ang kanyang kapangyarihan at ang kanyang tapang laban sa hari ng timog na may malaking hukbo.” Ang hari ng Timog, si Philometer, ay humarap sa kanya sa labanan “na may napakalaki at makapangyarihang hukbo,” pero hindi nakatayo dahil sa kataksilan ng sarili niyang mga anak at mga lingkod sa sambahayan na nagkanulo sa kanya kay Antiochus. Tinupad nito ang talata 26: “Oo, ang mga kumakain ng bahagi ng kanyang pagkain ang lilipol sa kanya, at ang kanyang hukbo ay aapaw: at marami ang mabubuwal na patay.” Nagkukunwaring napakabukas-palad, nagmungkahi si Antiochus ng tigil-putukan, at ang dalawang hari ay nagkita “sa iisang dulang.” Doon ay nangako sila ng mga bagay na hindi nila kailanman balak tuparin, kaya sila ay “nagsasalita ng kasinungalingan” (27).

Nagalit si Antiochus sa pagsasaya ng mga Judio nang mabalitaan nilang napatay daw siya sa Egipto, kaya iminartsa niya ang kanyang mga hukbo laban sa Jerusalem. Ipinaranas niya sa kanila ang lahat ng lagim ng pagkubkob at pandarambong, at walang pinatawad, bata man o matanda, lalaki man o babae, anuman ang kalagayan. Sa kanilang kawalan ng pag-asa, humingi ng tulong ang mga Judio sa mga Romano, na dati nang namagitan para sa mga Griego; hiniling nila ang tulong ng mga ito sa itinuring nilang laban ng buhay at kamatayan para sa kanilang relihiyon at kalayaan. Habang nagmamartsa laban sa mga Macabeo, sinalubong si Antiochus

ni Popilius Loenus at ng iba pang sugo ng Roma na nangunguna sa isang hukbo. Hiniling ni Popilius na itigil agad ni Antiochus ang panghihimasok sa mga Judio, mangakong tatanggapin ang pasya ng senado ng Roma, panatilihin ang kapayapaan, at kilalanin ang kapangyarihan ng Roma. Humingi si Epiphanes ng panahon para pag-isipan ang mga kondisyong iniharap sa kanya. Pero gumuhit si Popilius ng isang bilog sa paligid ni Antiochus gamit ang kanyang tabak o tungkod at hiniling na magpasya siya bago siya lumabas sa bilog. Dahil wala siyang ibang mapagpipilian, sumuko siya, na halatang walang balak tuparin ang mga pangakong ginawa niya. Ang “mga sasakyang-dagat ng Chittim” (30) ay tumutukoy sa mga barkong pandigma ng Roma na ipinadala bilang tugon sa kaawa-awang pakiusap ng mga Judio.

Nang makaalis na ang mga Romano, sinira ni Antiochus ang kanyang sinumpaang pangako at muling bumaling laban sa tapat na mga anak ni Israel, “na may galit laban sa banal na tipan.” May ilang taksil na Judio, na inilarawan bilang “ang mga tumatalikod sa banal na tipan,” (30) na nakipagtipan sa kanya at nagkanulo sa sarili nilang mga kababayan sa malupit na pinunong napopoot sa kanila. Nagtayo siya ng estatwa ni Jupiter Olympus, na kinilala niya bilang siya mismo, sa templo sa Jerusalem. Naghandog siya ng isang inahing baboy sa altar at pinatigil ang mga handog kay Jehova, at ipinahayag na siya lamang ang dapat sambahin. Ang mga tapat ng Juda, na lubhang nasindak sa kanyang di-masabing kalapastanganan, ay humawak ng sandata laban sa kanya, sa pangunguna ng magiting na pamilya ng mga Macabeo, at pinatay sila nang libu-libo.

Ito ang paglalagay ng “kasuklamsuklam na nagdudulot ng kasiraan,” na inihula sa talata 31, kaugnay ng paglapastangan sa santuwaryo at ng pag-aalis ng araw-araw na handog. Ang 2300 araw ng Daniel 8 ay nagsimula sa gawang ito ng paglapastangan ni Antiochus. Sa katapusan ng panahong iyon, nilinis ang santuwaryo at muling ibinalik ang mga handog kay Jehova.

Inilalarawan ng mga talata 32-35 ang kalagayang umiral sa mga Judio sa kakila-kilabot na panahong iyon ng paghihirap, na hindi na mapapantayan hanggang sa malaking kapighatian ng mga huling araw. Ang totoo, inilalarawan nito ang buong kasaysayan ng bayan ng Juda mula nang maisama sila sa imperyong Romano hanggang sa panahon ng wakas, o ang ikapitumpung sanlinggo na napag-usapan na natin.

Ibinubunyag ng huling kabanata ng Daniel ang isa pang kasuklamsuklam na nagdudulot ng kasiraan. Binanggit din ito ng ating Panginoong Jesu-Cristo, noong Siya ay nasa lupa, bilang darating pa sa hinaharap (Mateo 24). Mababasa natin ang kasuklamsuklam na iyon sa huling kabanata.

Sa pagtatapos ng balangkas na ito ng kasaysayan ng mga digmaan ng mga hari ng Hilaga at ng Timog, nais kong idiin na ang hula ay kasaysayan lamang na isinulat nang patiuna. Sa pagkakataong ito, kahit sa pinakamaliliit na detalye, nakikita na ang kasaysayan ay hulang natupad. Isang kakila-kilabot na kapangahasan ang tumangging pakinggan ang mga taimtim na aral ng ganitong tala at sadyang itakwil ang patotoo ng kinasihang Salita ng Diyos. Kahit ang likas na isip, kung walang kinikilingan at handang matuto, ay tiyak na hahanga sa kamangha-manghang pagtutugma ng kasaysayan at hula; dapat itong mag-udyok sa sinumang tunay na tapat na

kaluluwa na sumigaw, “Sinalita ng Diyos ang lahat ng salitang ito!”

Tandaan na Siya na nagsalita ng *mga* salitang ito ay ang Diyos na kumasi sa lahat ng Kasulatan. Pananagutin Niya ang lahat ng tao na tanggapin ang patotoong ibinibigay Niya sa kanila, o sila ay walang hanggang palalayasin mula sa Kanyang banal na presensiya kung magpupumilit silang maghimagsik laban sa Kanyang kapangyarihan at tanggihan ang Kanyang Salita. Ang Salitang iyon ay ibinibigay sa iyo ngayon para babalaan ka sa iyong panganib at ituro ang daan ng kaligtasan. Ang Salitang iyon ay bubuksan sa araw ng paghuhukom; kung haharap ka roon na hindi ligtas, hahatulan ka ayon sa nakasulat doon. Sa mga panahong darating, kapag lumingon ang mga tinubos sa kanilang nilakaran dito sa lupa, sisigaw sila gaya ng Israel sa lupain ng Canaan, “Walang nagkulang na isang salita sa lahat ng Kanyang mabuting pangako” (1 Hari 8:56); gayundin ang bawat napahamak na kaluluwa ay sisigaw sa mapait na dalamhati, “Walang nagkulang na isa mang salita sa lahat ng ipinahayag ng Diyos tungkol sa kapahamakan ng hindi nagsisisi at ng tumatanggi kay Cristo!”

Mahalagang humarap sa Diyos batay sa gawang pagtubos ng Kanyang mapalad na Anak, para makilala mo Siya bilang iyong sariling Tagapagligtas. Nawa ang mga sa inyo na walang pag-asa at walang Diyos sa sanlibutan ay magising sa pag-aaral ng aklat ni Daniel para makita ang panganib na inyong kinatatayuan. Kailangan mong bumaling sa Kanya, na minsan, sa walang-hanggang biyaya, ay ibinigay ang Kanyang sarili para sa ating mga kasalanan sa nakahihyang krus ng Kalbaryo.

Ang mga Macabeo, noong mga araw ni Antiochus, ay tinawag na mga martilyo ng Diyos, at nagtanong ang Diyos, “Hindi бага

ang Aking salita ay gaya ng apoy? sabi ng Panginoon; at gaya ng martilyo na dumudurog ng bato?” (Jeremias 23:29) Ang pangangaral ng Ebanghelyo ay parang pagmamartilyo sa matitigas na puso. Nakalulungkot, kakaunti ang tumutugon! May narinig akong kuwento tungkol sa isang lalaking palaging naglalakbay na madalas pumunta sa isang bayang maraming pabrika at pandayan. Sa bayang iyon, napakaraming dambuhalang martilyong bakal ang walang tigil na pumupukpok. Nakabibingi ang ingay, at hindi makatulog ang ginoong ito sa bayang iyon, sapagkat araw at gabi ang ingay. Sanay na sanay na ang mga taga-bayan kaya nakakatulog sila sa kabila ng lahat ng iyon. Pero isang gabi, nagkaproblema ang planta ng kuryente, at tumigil ang lahat ng martilyo. Agad na nagising ang buong bayan. Ano ang gumising sa kanila? Ang di-pangkaraniwang katahimikan at kapayapaan matapos ang maraming taon ng nakabibinging ingay.

Mga minamahal kong kaibigan, papalapit na ang araw na titigil na ang pagpukpok ng lahat ng martilyo ng Diyos. Di magtatagal at matatapos na ang mga araw ng Ebanghelyo, at titigil na ang mensahe ng pag-ibig at biyaya na matagal mo nang tinatanggi. Sa panahong iyon ay talagang magkakaroon ng isang malaking paggising—isang paggising na huli na para maligtas.

Ang mga hari sa lupa, at ang mga dakilang tao, at ang mga mayayaman, at ang mga punong kapitan, at ang mga makapangyarihan, at ang bawat alipin, at ang bawat malaya [ay] magtatago sa mga yungib at sa mga bato ng mga bundok; At [sasabihin] sa mga bundok at sa mga bato, Mahulog kayo sa amin, at itago ninyo kami mula sa mukha Niya na nakaupo sa trono, at mula sa poot ng Kordero:

Sapagkat dumating na ang dakilang araw ng Kanilang poot; at sino ang makatatayo? (Apocalipsis 6:16-17)

Pero walang taguang makatutulong sa araw na iyon. Hindi na makikitungo ang Diyos sa biyaya, kundi sa mahigpit at likas na katarungan sa mga hindi tumanggap ng pag-ibig sa katotohanan para sila ay maligtas. Ang nakadudurog-pusong sigaw nila ay, “Ang anihan ay lumipas na, ang tag-araw ay natapos na, at kami ay hindi ligtas” (Jeremias 8:20).

O mahal na hindi pa ligtas, timbangin mong mabuti ang mga bagay na ito at huwag mo nang paglaruan ang tanong tungkol sa walang hanggang kapalaran ng iyong mahalagang kaluluwa na hanggang ngayon ay hindi pa naaayos. Kung patuloy mong tatanggihan ang Espiritu ng biyaya, “ano ang iyong sasabihin kapag ikaw ay Kanyang parurusahan?” (Jeremias 13:21)

Bahagi 2: Ang Antikristo

Sa pagitan ng Daniel 11:35 at 36 ay may pagitan ng maraming siglo. Sarado na ngayon ang kasaysayan ng mga hari ng Hilaga at ng Timog. Agad na ipinakikilala ang isa pang nakakikilabot na tauhan, na si Antiochus Epiphanes ay pauna o larawan lamang—ang haring sumusunod sa sariling kalooban, ang dakilang personal na antikristo ng mga huling araw.

“Narinig ninyo,” sabi ni apostol Juan, “na darating ang antikristo” (1 Juan 2:18). Agad niyang idinugtong na mayroon na ngayong maraming antikristo. Pero malinaw niyang ipinagkakaiba ang mas mabababang paunang tagapaghatid na ito ng huling pagtalikod sa pananampalataya at ang darating na lapastangang persona. Madalas siyang banggitin sa hula bilang ang mismong pagkakatawang-tao ng kawalang-batas at

kalapastanganan, pero sa 1 Juan lamang siya tahasang tinawag sa pangalan.

Sa palagay ko ay kakaunti lamang ang mga guro ng hula, na may anumang pagkaunawa sa Kasulatan, na nag-aalinlangan na ang talatang ito ay tumutukoy sa antikristo. Ang tanging tanong ay kung sino siya; napakaraming iba't ibang sagot sa tanong na ito ang iminungkahi. Ayon sa marami, tinupad ni Antiochus Epiphanes sa kanyang sarili ang lahat ng inihula rito tungkol sa haring sumusunod sa sariling kalooban. Ang iba naman, na kinikilala ang pagitan ng mga talata 35 at 36, ay itinuturing na kahanay ng talatang ito ang Apocalipsis 13 at iniuugnay ito kay emperador Nero, ang unang Romanong umusig sa mga Cristiano. Para sa marami, si Simon Magus, ang impostor sa Mga Gawa 8, ang antikristo. Iniugnay ng ilang Romanistang doktor ang talata kay Mohammed, ang huwad na propeta ng Arabia; samantalang maraming Protestanteng tagapagpaliwanag mula sa panahon ni Luther hanggang ngayon ang nakakita sa mga salitang ito ng paglalarawan ng papado. May iba pa—at ang paghatol nila sa tingin ko ang tama—na naninindigang wala sa mga tauhang ito ang lubos na nakatutugon sa hinihingi ng kaso; kaya ang antikristo ay babangon pa sa hinaharap at lilitaw lamang sa entablado sa panahon ng wakas.

Sa bahaging ito, umaasa akong maipaliwanag nang malinaw kung bakit hindi ko tinatanggap ang paniniwala na ang papado, bagaman halatang laban kay Cristo ang ugali nito, ay *ang* Antikristo. Sa ngayon, sisikapin ko lamang na ilabas ang sa tingin ko'y malinaw na itinuturo ng talatang ito.

Una, para maunawaan natin ang papel na gagampanan ng Antikristo sa malaking krisis ng daigdig, sisikapin kong ituro

ang iba't ibang pinuno na magkakaroon ng mahalagang puwesto sa darating na araw. Nakita na natin na sa mga huling panahon, kapag ang mga lumalabag ay umabot na sa rurok ng kanilang kapangyarihan, muling bubuhayin ang imperyo ng Roma sa anyong may sampung kaharian (Daniel 7). Sampung kapangyarihan sa Europa ang magsasama-sama sa iisang pederasyon. Para mangyari ito, magkakaroon ng pagsasanib ng mga patakarang sosyalista at imperyalista. Isa sa sampung haring ito ang magiging tagapagpasya ng Europa. Ang punong pinunong ito ang siyang tinatawag nang may diin na "ang halimaw" sa Apocalipsis 13:1-8 at sa iba pang bahagi. Sa ikapitong kabanata ng Daniel, siya ang maliit na sungay ng Kanluran. Sa panahon ng wakas, ang maliit na sungay na ito, ang halimaw, ay magkakaroon ng luklukan sa Roma. Lubos siyang walang pananampalataya; itatapon niya ang lahat ng pagkukunwaring may takot siya sa Diyos, at itatanghal niya ang sarili bilang tanging diyos na karapat-dapat sambahin. Ang tumalikod na Sangkakristiyanuhan ay sabay-sabay na magbibigay-galang sa kanya pagkatapos mawasak ang dakilang kontra-iglesya, "ang Babilonia na dakila, ang ina ng mga patutot at ng mga kasuklamsuklam sa lupa" (Apocalipsis 17:5). Ang pagsambang ito ay hindi lamang pagkilala na may pagka-diyos na nananahan sa taong ito; pagkilala rin ito sa lapastangang aral na iisa ang Diyos at ang tao (isang aral na tinatanggap ngayon ng Christian Science at ng New Age). Ang halimaw ang magiging larawan ng talino at kinang ng isip, ang walang kapantay na "taong darating" na matagal nang hinihintay ng mga bansa. Gaya ni Napoleon Bonaparte, sisilawin niya ang mga bansa sa halos higit-sa-taong kakayahan niya at sa tagumpay na walang katulad. Buong-galak na ibibigay sa kanya ng mga tao ang titulong inangkin ni

Napoleon para sa sarili, "The Man of Destiny" (Ang Taong Itinadhana).

Sa silangan, gaya ng nakita natin sa kabanata 8, may isa pang kapangyarihan na sandaling makikipagtalo sa halimaw kung sino ang mangunguna. Ito ang maliit na sungay ng Asia. Ang huling Hentil na pinuno ng mga lupaing pinamamahalaan ngayon ng Turkey ang siyang tutupad sa hulang ito. Hindi siya dapat ipagkamali sa maliit na sungay ng ikapitong kabanata na lumilitaw mula sa imperyo ng Roma. Ang maliit na sungay ng ikawalong kabanata ay lilitaw mula sa isa sa mga bahagi ng imperyo ni Alejandrong Dakila. Sa paniwala ko, siya rin ang taga-Asiria sa Isaias 10:24-25 at siya ang magiging natatanging kaaway ng mga Judio sa panahon ng wakas. Sa Isaias, pagkatapos ng hula tungkol sa pagbabalik ng nalabi sa kanilang lupain, mababasa natin:

Kaya't ganito ang sabi ng Panginoong Diyos ng mga hukbo, O bayan Kong tumatahan sa Sion, huwag kang matakot sa taga-Asiria: hahampasin ka niya ng pamalo, at itataas niya ang kanyang tungkod laban sa iyo, gaya ng ginawa ng Egipto. Sapagkat sandaling-sandali na lamang, at matatapos na ang galit, at ang aking poot ay mauuwi sa kanilang pagkawasak.

Makikita natin kung paano mangyayari ang pagkawasak na ito sa Isaias 14:24-25:

Ang Panginoon ng mga hukbo ay sumumpa, na nagsasabi, Tiyak na kung paano Ko inisip, ay gayon ang mangyayari; at kung paano Ko pinanukala, ay gayon ang mananatili: Na Aking dudurugin ang taga-Asiria sa Aking lupain, at sa

ibabaw ng Aking mga bundok ay yayapakan Ko siya: at kung magkagayon ay maaalis ang kanyang pamatok sa kanila, at ang kanyang pasan ay maaalis sa kanilang mga balikat.

Hindi tumutukoy ang mga salitang ito sa anumang nakaraang pagkawasak ng Asiria; sapagkat ang pagkatalong ito ay mangyayari pagkatapos maibalik ang Israel sa Palestina sa mga huling araw. Ito ang magiging paglutas ng Diyos sa tinatawag na "Eastern question" (ang usapin sa Silangan).

Natutunan natin na ang maliit na sungay na ito ay titindig nang may matinding galit laban sa mga Judio, "ngunit hindi sa kanyang sariling kapangyarihan." Malinaw na may susuporta sa kanya na mas makapangyarihang bansa, na dahil sa sariling interes ay tutulong sa kanya sa masamang balak niyang lipulin ang bayan ng Diyos sa araw na iyon. Sa Ezekiel 38-39, wala akong duda, matatagpuan natin ang buong salaysay tungkol sa kapangyarihang ito. Doon ay mababasa natin ang tungkol kay "Gog, ang punong prinsipal ng Mesech at Tubal." Sang-ayon ang karamihan ng mga iskolar na sa halip na "punong prinsipal," dapat basahin itong "prinsipal ng Rosh"; at halos walang duda na ang Rosh ay ang Russia. Si "Gog, ang prinsipal ng Rosh, Mesech, at Tubal," ay malinaw na ang magiging huling czar ng buong Russia. May mga nag-aakala na ang Mesech at Tubal ay ang Moscow at Tobolsk, ang mga sinaunang kabisera ng imperyong Slav sa Europa at sa Asia. Lumilitaw na ang pinunong ito ay makikiisa sa sultan ng Turkey sa pagsalungat sa mga pag-aangkin ng halimaw. Nakikita na natin ngayon sa Europa ang mga pangyayaring patungo rito. Magkakaron ng isang pederasyon sa kanluran at isa sa silangan, at ang Palestina ang magiging pinag-aagawan nila.

Ang ikaapat na tauhang tiyak na makakakuha ng malaking pansin sa krisis na iyon ay ang hari ng Timog, isang darating na pinuno ng Egipto na mukhang malaya. Bagaman sasalungatin niya ang Antikristo, makikipagtulungan siya sa halimaw laban sa matagal na niyang kaaway, ang mga Turko.

Sa aklat ng Apocalipsis, binanggit ng apostol ang pagkatuyo ng Eufrates, "upang maihanda ang daan ng mga hari na mula sa silangan [o, mula sa sikatan ng araw]" (Apocalipsis 16:12). Ang pagkatuyo ng Eufrates ay tila nangangahulugan ng pagkagiba ng kapangyarihan ng Turkey; sapagkat kung paanong ang Nilo ay sagisag ng Egipto, gayon din ang Eufrates para sa imperyong Ottoman. Ang "mga hari mula sa sikatan ng araw" ay maaaring isang paglalarawan sa mga bansa ng Malayong Silangan.

Kung tama tayo hanggang dito sa pagsisikap nating tantiyahin mula sa Kasulatan ang mga pangunahing tauhan sa huling malaking drama ng paghahari ng mga Hentil, natukoy na natin ang isang emperador-hari ng Kanluran, isang hari ng Hilaga, isang hari ng Timog, at isang alyansa ng mga hari ng Silangan, na ang lahat ng kanilang hukbo ay sabay-sabay na lulusob sa Palestina. Ang lupain ni Jehova ang magiging larangan ng nakakakilabot na labanan ng Armagedon. Kaya mararanasan ng Palestina ang lahat ng lagim at pagkawasak na kasama ng huling digmaan bago ang milenyo. Para sa panahong ito ng lagim, kahit hindi nila namamalayan, kaya ngayon ay maraming Judio mula sa silangan at timog ng Europa ang bumabalik sa kanilang sinaunang tahanan. Bumabalik sila para lubos na matupad ang nakakakilabot na panalangin ng kanilang mga ninuno, "Ang kanyang dugo ay sumaamin, at sa aming mga anak" (Mateo 27:25). Kawawang bayang naligaw—ang bansang

laging lagalag—inaakala nila na sa wakas ay may kanlungan nang inihahanda para sa kanila, kung saan ligtas sila sa pag-uusig at malayo sa panganib; pero ang totoo, hindi nila alam na inihahanda nila ang sarili para sa pisaan ng ubas ng poot ng Diyos, kung saan dadaloy ang dugo hanggang sa mga renda ng mga kabayo sa layong isang libo at anim na raang estadio—ang buong haba ng Palestina (Apocalipsis 14:18-20).

Pagkatapos tawagin paakyat sa Langit ang iglesya, may lilitaw sa lungsod ng Jerusalem na isang tao na magpapakilala sa mga Judio bilang ang mesiya na matagal nang ipinangako sa pamamagitan ng mga propeta. Agad na kikilalanin ng tumalikod na bahagi ng bansa ang kanyang pag-aangkin; sasabihin nila tungkol sa kanya, "Ito na nga ang mesiya na matagal nating hinintay; ito ang sinasabi ng ating mga Kasulatan." Sa palagay ko, sa simula ay malaki ang magiging bahagi niya sa pagkuha ng mga pahintulot mula sa pamahalaan ng Turkey para sila'y maitatag sa kanilang lupain. Pagkatapos, makikipag-alyansa siya sa halimaw ng Roma, at magtatatag ng tipan sa pagitan ng halimaw at ng bansa sa loob ng pitong taon, na ginagarantiyahan ang proteksyon nito at ang kabuuan ng bagong estadong Judio. Ganito mismo ang planong inilatag ng dakilang pinunong Zionista na si Zangwill. Ang Judiong aktibistang si Max Nordau ay nagsabi noong nakaraan, "Handa kaming kilalanin bilang aming mesiya ang sinumang tao na muling magtatatag sa amin sa lupain ng aming mga ninuno."

Wala akong duda na ito mismo ang mangyayari sa darating na araw. May isang dakilang Judio—baka buhay na siya ngayon—na lalabas sa harapan at magkakaroon ng malaking bahagi sa pagbabalik na ito. Kikilalanin siya ng mga kapangyarihan sa

Kanluran bilang pampulitikang pinuno ng Palestina. Siya "ang hari" sa Daniel 11:36-39:

At gagawin ng hari ang ayon sa kanyang kalooban; at siya'y magmamataas, at magpapakadakila nang higit sa bawat diyos, at magsasalita ng kagila-gilalas na mga bagay laban sa Diyos ng mga diyos; at siya'y uunlad hanggang sa maganap ang galit: sapagkat ang itinakda ay mangyayari. Hindi rin niya pakukundanganan ang Diyos ng kanyang mga ninuno, ni ang nais ng mga babae, ni pakukundanganan ang anumang diyos: sapagkat magpapakadakila siya nang higit sa lahat. Ngunit sa kanyang kalagayan ay pararangalan niya ang diyos ng mga kuta: at ang isang diyos na hindi nakilala ng kanyang mga ninuno ay pararangalan niya ng ginto, at pilak, at mamahaling bato, at magagandang bagay. At gagawin niya ito sa pinakamatitibay na kuta sa tulong ng isang ibang diyos, na kanyang kikilalanin at padadakilain sa kaluwalhatian: at sila'y pamamahalin niya sa marami, at hahatiin niya ang lupain para sa pakinabang.

Ngayon ay nais kong ipakita kung bakit ang Antikristo ay magiging isang Judio na naninirahan sa lupain ng Palestina; ang kanyang luklukan ay sa Jerusalem, at kikilalanin siya ng bansang Israel bilang kanilang mesiyas. Sa paggawa nito, nais kong ipakita kung bakit hindi maaaring ang papa ng Romano Katoliko ang tinutukoy ng hulang ito; wala pang papa na nakatupad sa mga kailangang katangiang ito, at hindi rin malamang na may tutupad pa. Una sa lahat, mahalagang mapansin na ang pangalang Antikristo ay nangangahulugan lamang ng huwad na mesiyas; siya ang tinukoy ng ating

Panginoong Jesu-Cristo nang sabihin Niya, "Ako'y naparito sa pangalan ng Aking Ama, at hindi ninyo Ako tinatanggap: kung ang iba ay pumarito sa kanyang sariling pangalan, siya'y inyong tatanggapin" (Juan 5:43). Kung gayon, ang Antikristo ay *tatanggapin ng mga Judio*. Nangyari na ba ito kailanman sa mga papa? May nakikita ba tayong posibilidad na kikilalanin balang araw ng bayang Judio ang papado (na umiiral na sa loob ng mahahabang siglo) bilang kanilang mesiyas, ang pag-asa ng kanilang bansa? Ang Mesiyas ay ipinangako sa mga Judio. Sa kanila Siya dumating na may biyaya, pero Siya'y itinakwil lamang. Kapag dumating ang huwad na mesiyas, tatanggapin nila ang *kanyang* pag-aangkin at sasalubungin nila ang kanyang pagdating nang may galak.

Huwag ninyong isiping ang Israel lamang ang malilinlang niya. Mula sa ikalawang kabanata ng 2 Tesalonica (isang talatang pag-aaralan natin mamaya), malinaw na ang tumalikod na Sangkakristiyanuhan ay mahuhulog din sa kanyang bitag. Ang halimaw ng Roma ang magiging pinunong sibil ng Kanluran, habang ang Antikristo naman ang magiging pinunong panrelihiyon. Ang kapangyarihan sa likod nilang dalawa ay "ang matandang ahas, na siyang diyablo at Satanas" (Apocalipsis 20:2). Ito ang magiging kontra-trinidad—si Satanas, ang halimaw, at ang bulaang propeta (20:10). Ang lahat ng bansa sa lupa ay malilinlang nila.

Kailanman ay hindi kinilala ng mga Judio ang papa bilang mesiyas. Walang papa na nakipagtipan sa kanila nang pitong taon. Wala ring papa na nagkaroon ng trono sa Jerusalem o nanirahan sa lupain ng Palestina. Kaya malinaw na halos walang anuman sa Kasulatan na nagtuturo na ang papado ang Antikristo. Huwag ninyo akong mamalian at isiping

ipinagtatanggol ko ang papado. Naniniwala akong masamang bagay ito, pero hindi ito *ang* Antikristo.

Pagdating ng Antikristo, gagawin niya ang ayon sa kanyang kalooban, magmamataas at magpapakadakila nang higit sa bawat diyos. Ang mga diyos na ito ay walang dudang ang mga diyus-diyosan ng mga pagano. Pero siya rin ay "magsasalita ng kagila-gilalas na mga bagay laban sa Diyos ng mga diyos... hindi rin niya pakukundanganan ang Diyos ng kanyang mga ninuno" (Daniel 11:36-37). Ngayon, sinasabi ko na sa pinakamatinding pagmamalabis lamang maaaring ikapit ang ganitong mga salita kahit sa pinakamasama sa mga papa. Totoo na may ilan na pumayag na tawagin sila sa paraang lubhang lapastangan. Totoo na may isang manunulat na Heswita na nangahas pang magsabi ng "ang ating Panginoong Diyos na papa." Totoo rin na sinabing ang papa ay may matalik na kaugnayan sa Ama na kahit ang Panginoong Jesu-Cristo ay walang bahagi. Ibinatay ito sa mga salita ng Panginoon kay Pedro tungkol sa kanyang pagpapahayag: "Hindi laman at dugo ang naghayag nito sa iyo, kundi ang Aking Ama na nasa langit" (Mateo 16:17). Mula rito, ikinakatwiran ng mga Heswita na ang "unang papa" (si Pedro) ay may natatanging liwanag at mga lihim kasama ang Ama na hindi kasali ang Anak. Ipinahayag pa nila na ang ganitong pribilehiyo ay para rin sa mga humalili sa kanya; kaya naniniwala sila na sa ilang pagkakataon ay mas ligtas pang lumapit sa papa kaysa kay Cristo!

Ang lahat ng ito ay kalapastanganan at dapat magpaurong sa bawat tunay na maka-Diyos na kaluluwa mula sa ganitong aral. Pero kapag lumitaw ang huling dakilang Antikristo, mas masahol pa ito. Ang papa, kahit paano, ay hindi kailanman nag-angkin na siya'y higit sa bawat diyos. Ang mismong titulo niya

ang nagpapatunay nito. Tinatawag siyang kinatawan ni Cristo; inaako niya ang lugar ng pagiging, sa natatanging paraan, kinatawan ng Diyos sa lupa. Iba ang mangyayari sa Antikristo. Ayaw niyang kilalanin ang *anumang* Diyos. Dumarating siya sa sarili niyang pangalan at lubos niyang itinatanggi "ang Diyos ng kanyang mga ninuno." Ano ang dapat nating maunawaan sa huling pananalitang ito? Tiyak na ang ibig sabihin nito ay Judio siya at ang kanyang mga ninuno ayon sa laman ay sina Abraham, Isaac, at Jacob. Ganyan palagi ang gamit ng pananalitang ito sa Lumang Tipan. Itinuturing ko itong patunay na ang Antikristo ay Judio sa kapanganakan, pero isang Judio na tumalikod sa Diyos ng kanyang mga ninuno. Paano maloloko ng sinuman ang bansang Judio na siya ang mesiyas kung hindi siya Judio? Malinaw na inihula sa kanilang mga Kasulatan na ang pag-asa ng Israel ay magmumula sa bansang pinagpala.

Sinasabi rin sa atin, sa talatang 37, na hindi niya pakukundanganan ang nais ng mga babae, ni ang anumang diyos; magpapakadakila siya nang higit sa lahat. Ngayon, tila malinaw na ang "nais ng mga babae" ay tumutukoy sa katotohanang bawat babaeng Judio ay umaasang sana'y kalooban ng Diyos na sa pamamagitan niya ay maisilang sa sanlibutan ang Mesiyas. Siya talaga ang nais ng mga babae. Lubos Siyang binabalewala ng Antikristo, at nagkukunwari itong siya mismo ang ipinangakong darating.

Pero may isang diyos na kinikilala niya, bagaman malinaw na isa lamang itong likas at taong persona. "Pararangalan niya ang diyos ng mga kuta: at ang isang diyos na hindi nakilala ng kanyang mga ninuno ay pararangalan niya ng ginto, at pilak, at mamahaling bato, at magagandang bagay" (38). Ang diyos na

ito ay walang iba kundi ang maliit na sungay, ang halimaw ng Roma. Gaya ng nakita na natin, sa kanya lalapit ang Antikristo para humingi ng tulong at suporta. Sa panig naman niya, kikilalanin at palalakihin ng halimaw ang kaluwalhatian ng pinunong ito, at gagawin siyang "mamahala sa marami" na baka hindi sana tumanggap ng kanyang awtoridad. Siya at ang Antikristo ay maghahati sa lupain ng Palestina para sa pakinabang. Sinasabi ko na lubos na hindi bagay na ikapit ang lahat ng ito sa papa; pero kapag kinuha sa likas na kahulugan nito, ang lahat ay malinaw at simple.

Mula sa talatang 40 hanggang sa katapusan ng kabanata, may buhay na salaysay tayo tungkol sa pasimula ng labanan sa mga huling araw. Ang hari ng Timog ay lulusob laban sa Jerusalem, at ang hari ng Hilaga ay darating na parang ipu-ipo na may napakalaking hukbo at plota ng mga barko. Papasok siya sa maluwalhating lupain at sa mga karatig na bansa, maliban sa mga lupaing sinaunang tinirhan ng Edom, Moab, at Ammon. Sa simula ay nagtatagumpay siya kahit saan. Hindi makatayo ang Egipto laban sa kanyang matagumpay na hukbo, at pamamahalaan niya ang lupain ng mga Faraon, pati ang Libya at Etiopia. Pero dahil nabahala siya sa mga balita mula sa Silangan at sa Hilaga, babalik siya nang may matinding poot para harapin ang mga kapangyarihan—walang dudang ang sa halimaw at sa mga hari mula sa sikatan ng araw. Pero sa mga bundok ng Israel sa pagitan ng mga dagat ay darating ang kanyang wakas, at walang makatutulong sa kanya. Ganito sa wakas mapupuksa ang huling hari ng Hilaga, ang maliit na sungay sa silangan. Hindi natin mababasa rito ang pagkapuksa ng Antikristo. Iyon ay ibinigay sa atin sa Apocalipsis 19:20.

Bago ako magtapos, nais kong banggitin ang ilan pang bahagi ng Kasulatan na nagdaragdag sa ating kaalaman tungkol sa huwad na mesiyas. Sa Zacarias 11, pagkatapos ang propeta, na gumaganap bilang larawan ng Panginoong Jesus na Mabuting Pastol, ay hinalagahan ng tatlumpung pirasong pilak, sinabihan si Zacarias na kunin ang mga kasangkapan ng isang hangal na pastol.

Sapagkat, narito, [sabi ng Diyos] Ako'y magbabangon ng isang pastol sa lupain, na hindi dadalaw sa mga nangahiwalay, ni hahanapin man ang mga bata, ni pagagalingin man ang nabalian, ni pakakainin man ang nakatayo: kundi kakainin niya ang laman ng matataba, at pagpipira-pirasuhin ang kanilang mga kuko. Sa aba ng walang kabuluhang pastol na nag-iiwan sa kawan! ang tabak ay tatama sa kanyang bisig, at sa kanyang kanang mata: ang kanyang bisig ay lubos na matutuyo, at ang kanyang kanang mata ay lubos na magdidilim (16-17, idinagdag ang italiko).

Malinaw na ang walang kabuluhang pastol na ito ay ang haring sumusunod sa sariling kalooban sa Daniel 11. Ibabangon siya sa lupain—isang pananalitang ang tanging tinutukoy ay ang lupain ng Palestina. Walang duda, siya ang tinutukoy ng Panginoong Jesus sa Juan 5:43. Ang tunay na Pastol, na dumating sa pangalan ng Ama, ay itinakwil, pero tatanggapin ng mga Judio ang huwad na pastol na dumarating sa sarili niyang pangalan.

Ngayon ay ibaling natin ang ating pansin sa Apocalipsis 13. Sa unang kalahati ng kabanata ay mayroon tayong paglalarawan sa halimaw ng Roma. Pero, simula sa talatang 11, mababasa

natin ang tungkol sa isa pang halimaw na umaahon mula sa lupa, o lupain; may dalawa siyang sungay na gaya ng sa kordero, at nagsasalita siya na gaya ng dragon. Ibig sabihin, mukha siyang Kordero ng Diyos at ganoon ang pagpapakilala niya sa sarili, pero ang kanyang pananalita ay sa dakilang manlilinlang ng mga kaluluwa. Ginagamit niya ang lahat ng kapangyarihan ng unang halimaw sa harap nito, at iniuutos na sambahin ng lahat ang unang halimaw. Gumagawa pa siya ng malalaking kababalaghan para kilalanin ng mga tao ang mga pag-aangkin ng halimaw; nagpapababa siya ng "apoy mula sa langit sa lupa sa paningin ng mga tao," para linlangin sila. Itinatayo niya ang kasuklamsuklam na nagdudulot ng kapanglawan, at pinagagawa ang mga tao ng larawan ng halimaw, na dapat sambahin ng lahat, at kamatayan ang parusa sa hindi susunod. Ang lahat ng ito ay lubos na tugma sa natutunan natin sa aklat ng Daniel tungkol sa ugnayan ng halimaw at ng Antikristo. Ang halimaw na parang kordero ay umaahon mula sa lupa. Nasa lupain siya, at ang paglalagay niya ng kasuklamsuklam na nagdudulot ng kapanglawan ang siyang hudyat na ibinigay ng Panginoong Jesus para tumakas mula sa Jerusalem ang tapat na nalabi.

Ang mga tanda at kababalaghang ginagamit niya sa panlilinlang sa sanlibutan ay binanggit din sa 2 Tesalonica 2. Noong naglilingkod si Pablo sa Tesalonica, sinabi ng apostol sa mga Cristianong taga-Tesalonica na bago dumating ang araw ng Panginoon, si Cristo mismo ay bababa sa himpapawid, at ang lahat ng Kanyang mga banal ay aagawin paitaas para salubungin Siya (1 Tesalonica 4:16-17). Pero tila may kumalat na balita sa kanila na dumating na raw ang araw ng Panginoon, kaya sumulat si Pablo ng ikalawang liham para itama ang pagkakamaling ito. Pinalakas niya ang loob nila na huwag

mabagabag ang kanilang isip, at huwag matakot tungkol dito. Sinabi niya sa kanila na hindi darating ang araw na iyon hangga't hindi muna nangyayari ang pagtalikod at nahahayag ang taong makasalan, "ang anak ng kapahamakan; Na sumasalangsang at nagmamataas laban sa lahat ng tinatawag na Diyos, o sinasamba; anupa't siya'y nauupo sa templo ng Diyos na parang Diyos, at ipinakikilalang siya ang Diyos" (2 Tesalonica 2:3-4).

Nagpatuloy siya sa pagsasabi tungkol sa isang pumipigil, na sa kasalukuyan ay humahadlang sa pagdaluyong ng kasamaan (2:6-7). Ang pumipigil na iyon ay ang presensya ng Espiritu Santo sa iglesya dito sa lupa. Sa pagdagit sa mga banal, kapag ang lahat ng tinubos ay inagaw paitaas para salubungin ang Panginoon sa himpapawid, ang Espiritu Santo ay nakabalik na sa Langit.

At kung magkagayon ay mahahayag ang Tampalasan, na papatayin ng Panginoon sa pamamagitan ng hininga ng Kanyang bibig, at lilipulin sa pamamagitan ng ningning ng Kanyang pagdating: Siya na ang pagdating ay ayon sa paggawa ni Satanas na may buong kapangyarihan at mga tanda at mga kababalaghang kasinungalingan, At may buong daya ng kalikuan sa mga napapahamak; sapagkat hindi nila tinanggap ang pag-ibig sa katotohanan, upang sila'y maligtas. At dahil dito ay ipadadala sa kanila ng Diyos ang isang matinding pagkalinlang, upang sila'y maniwala sa kasinungalingan: Upang mahatulan silang lahat na hindi naniwala sa katotohanan, kundi nalugod sa kalikuan (8-12).

Napakaganda ng pagkakatugma nito sa patotoong pinag-aaralan natin sa ibang bahagi ng Salita ng Diyos! Habang nasa lupa ang iglesya, gumagawa na ang hiwaga ng katampalasanan, pero hindi maaaring mahayag nang lubos ang kasamaan habang nasa sanlibutang ito pa ang mga Cristiano. Pagdating ng panahong iyon, nasa itaas na tayo, malayo sa lahat ng ito, dahil inagaw na tayo paitaas para salubungin ang Panginoon sa himpapawid.

Malapit ang kaugnayan ng hiwaga ng katampalasanan at ng maraming antikristo sa 1 Juan 2:18. Kaya dito ay may punto tayong pinagkakasunduan ng mga taong nag-aakalang ang papado ang Antikristo. Hindi lamang tayo magkasundo sa gamit ng pantukoy. Ang sistemang papal ay *isang* antikristo; totoo ito sa bawat sistemang naglalayo sa mga kaluluwa mula sa katotohanan tungkol kay Cristo at sa Kanyang gawa bilang tanging batayan ng kaligtasan. Ang Christian Science ay isang antikristo; ang Mormonismo ay isa pa; gayon din ang Espiritismo at ang napakaraming iba pang sinauna at makabagong kulto at uso. Marahil ang pinakamatinding kasamaan sa lahat ay ang tinatawag ngayong liberal na teolohiya, na ipinangangaral mula sa isang libong pulpito ng mga taong ipinagmamalaki na malaya na sila sa pagpapasakop sa Salita ng Diyos. Hindi sila nag-aatubiling tatakan ang Kasulatan bilang koleksyon ng mga alamat at kathang-isip, hindi mapagkakatiwalaan, at mas hindi pa maaasahan kaysa sa sarili nilang walang-lamang pananalita. Paminsan-minsan, may isang inaakalang ortodoksong mangangaral na Cristiano na lalabas at magpapahayag na natuklasan daw niyang hindi maaasahan ang ganito o ganoong aklat ng Biblia. Ang kanyang padalos-dalos na pahayag ay tinatanggap nang may tuwa ng mga kongregasyon ng mga nag-aangking mananampalataya na

walang Cristo at hindi pa nagbabagong-loob, na natutuwang makalaya sa katapatan sa isang aklat na ang mga aral ay tumutusok sa kanilang budhi habang namumuhay sila para sa sarili sa sanlibutang ito.

Kung dumating man ang araw na ang isang taong talagang nakakilala sa Panginoong Jesus bilang sarili niyang Tagapagligtas at nagtamasa ng pakikisama sa Kanya ay napilitan, dahil sa ebidensyang hindi matanggihan, na maniwala na hindi totoo ang Biblia at ang mahalagang kuwento ng Ebanghelyo ay isa lamang hindi maaasahang tradisyon ng tao, alam ba ninyo kung ano ang mangyayari sa taong iyon? Madudurog ang kanyang puso. Hindi siya kailanman matatagpuan sa piling ng mababaw at hungkag na mga relihiyoso sa panahong ito, na kampanteng sumasang-ayon sa mga turo ng tinatawag na higher critics at ng mga liberal na mangangaral. Matatagpuan siyang umiiyak kasama ni Maria at nagsasabi sa pinakamalalim na dalamhati, "Kinuha nila ang aking Panginoon, at hindi ko alam kung saan nila Siya inilagay" (Juan 20:13).

Pero ibang-iba ito sa mga huwad na nag-aangking mananampalataya na sabik na sabik na lumulunok sa kawalan ng pananampalatayang ipinangangaral ng mga mangangaral na walang Cristo. Ano ang nagawa para sa mga taong ito ng pagtanggì sa katotohanan ng Kasulatan? Noong inaakala nilang totoo ang Biblia, nagsilbi itong preno sa kanilang mga mapaghimagsik na pagnanasa at gana. Nagdabog sila sa ilalim ng mga paghihigpit nito. Pero nang itapon nila sa bintana ang aral ng pagkasi ng Kasulatan, ngayon lamang sila naging ganoon kasaya sa buong buhay nila!

Tinitiyak ko sa inyo, mga minamahal, ang mga taong tunay na nakakakilala kay Cristo ay ibang-iba ang mararamdaman kung kakailanganin nilang bitawan ang mahalagang Salita ng Diyos na sa pamamagitan nito'y nahayag Siya sa kanilang kaluluwa. Kilala nila ang banal na *Persona*, ang Anak ng Diyos na buhay. Ang iba naman ay mayroon lamang isang *teorya*, na ipinagpapasalamat pa nilang nawala na sa kanila.

Ang mga nangangaral ng mga huwad na ebanghelyong ito ang maraming antikristo sa kasalukuyang dispensasyon. Kapag nahayag na ang tampalasan mismo, sila ang unang kikilala sa kanyang lapastangang mga pag-aangkin. Malililang sila ng matinding pagkalinlang na ipinadala ng Diyos upang mahatulan ang lahat ng hindi tumanggap ng pag-ibig sa katotohanan.

Tila nagsisimula na ngayon pa lamang ang matinding pagkalinlang na iyon. Wala akong alam na mas malungkot pa kaysa sa nakakakilabot na kapangyarihan ng masasamang bagay na ito na kumakalat sa buong Sangkakristiyanuhan, kumakain sa mismong buhay ng iglesia na parang isang moral o panrelihiyong kanser. Gaano kadalang makakita ng kaluluwang naibalik mula sa nakakatakot na bangin ng mga kulto! Malinaw ang dahilan: may kapangyarihan ni Satanas na gumagawa sa kanilang lahat, na lubos na sumasakop sa mga nakarinig ng Ebanghelyo ng Diyos pero tinanggihan at itinakwil ito. Pero, salamat sa Diyos, may mga taong angkop sa kanila ang mga salita ng apostol: "Datapuwa't kami ay nararapat magpasalamat sa Diyos tuwina dahil sa inyo, mga kapatid na minamahal ng Panginoon, sapagkat kayo'y hinirang ng Diyos buhat pa sa pasimula sa kaligtasan sa pamamagitan ng pagpapabanal ng Espiritu at ng pananampalataya sa katotohanan" (2 Tesalonica 2:13).

Ipagkaloob nawa ng Diyos na ang bawat nakababasa ng mga salitang ito ay matagpuang anak ng Diyos, ipinanganak ng Espiritu Santo at ng Salita, puspos ng galak sa pagkaalam na may kapayapaang nagawa na at katubusang naganap na sa pamamagitan ng maluwalhating gawa ni Cristo sa krus.

Kabanata 12: Ang Panahon ng Wakas

Ang huling kabanatang ito ay malapit na kaugnay ng mga pangyayari sa naunang kabanata. “Sa panahong yaon”—ibig sabihin, sa panahon ng paglitaw ng antikristo at ng pagbagsak ng taga-Asiria o ng hari ng hilaga—“ay tatayo si Miguel, ang dakilang prinsipe na tumatayo para sa mga anak ng iyong [ni Daniel] bayan” (1). Malamang na may malapit na kaugnayan ito sa nakatala sa Apocalipsis 12. Doon ay nakita ni Juan ang digmaan sa Langit. Ang dragon at ang kanyang mga anghel ay lumalaban upang manatili sa kanilang lugar sa itaas na himpapawid, kung saan maaari pa silang makalapit sa harapan ng Diyos, upang si Satanas, ang tagapagsakdal na nasa Zacarias 3, ay patuloy pang makalaban sa mga Judio—na ang isang nalabi sa kanila ay nanumbalik na sa Panginoon. Ngunit pagdating ng panahon na hayagan nang kikilos ang Diyos para sa kanila, isusugo si Miguel at ang kanyang mga anghel upang palayasin sa Langit ang mga hukbo ni Satanas. Dahil natalo sa itaas, ibubuhos ng diyablo ang kanyang galit sa nalabi, ang binhi ng babae; ito ang Israel, na makikita sa simula ng kabanata at “sa kanila nagmula si Cristo ayon sa laman.” Si Cristo at ang Kanyang iglesia, na sama-samang inilalarawan ng batang lalaki, ay naagaw na paakyat sa Diyos at sa Kanyang trono; wala nang matatagpuan sa lupa na may karapatang tawaging Cristiano. Ngunit kapag pumasok na ang kabuuan ng mga Hentil, ang mga Judio ay muling idudugtong sa sarili nilang punong olibo; sa kanila ipagkakatiwala ang pagpapatotoo sa panahon ng wakas. Ang buong masamang hangarin ng diyablo ay ibubunton sa nalabing ito—“At magkakaroon ng panahon ng kabagabagan, na hindi nangyari kailanman mula nang magkaroon ng bansa hanggang sa

panahong yaon” (Daniel 12:1). Sa panahong iyon ay maliligtas ang bayan ni Daniel, hindi lahat ng Judio sa likas na kapanganakan, kundi “bawat isa na masusumpungang nakasulat sa aklat.” Sila ang mga taong ang pangalan ay nakasulat sa Aklat ng Buhay ng Korderong pinatay mula pa nang itatag ang sanlibutan; para sa kanila inihanda ang kaharian sa lupa.

Masusubok sila ng pangangaral ng walang-hanggang Ebanghelyo sa isang banda, at ng paglalagay ng kasuklam-suklam na nagdudulot ng paninira sa kabilang banda. Kaya magkakaroon ng pambansa at panrelihiyong paggising ng mga taong matagal nang natutulog sa espirituwal. Sa palagay ko, ang ikalawang talata ay hindi tungkol sa tunay na pisikal na pagkabuhay na muli, kundi sa isang moral at pambansang pagbangon: “Marami sa kanila na natutulog sa alabok ng lupa ay magigising, ang ilan ay sa buhay na walang hanggan, at ang ilan ay sa kahihiyan at walang-hanggang paghamak.” Ito rin ang uri ng pananalitang ginamit kapwa sa Isaias 26:12-19 at sa Ezekiel 37 upang ilarawan ang pambansa at espirituwal na muling pagbangon ng Israel. Sa loob ng maraming siglo, natutulog sila sa alabok ng lupa, nakabaon sa gitna ng mga Hentil. Sa wakas ay magigising na rin sila. Para sa ilan, ito ay sa buhay na walang hanggan at pagpapala sa maluwalhating kaharian ng Anak ng tao na malapit nang itatag; para naman sa mga tumalikod, ito ay sa walang-hanggang kahihiyan at paghamak dahil nagpasakop sila sa halimaw at sa antikristo.

Pagkatapos, ang mga marurunong (ibig sabihin, ang mga tagapagturo sa gitna ng nalabi, ang parehong grupo na binabanggit sa huling bahagi ng talatang 10) ay “magsisisikat na gaya ng ningning ng langit; at silang nagpapabalik ng marami

sa katuwiran ay gaya ng mga bituin magpakailan-kailanman” (3). Bagaman ang mga salitang ito ay tumutukoy una sa lahat sa mga tapat ng Juda sa araw na iyon, makakatagpo rin tayo rito ng pampalakas-loob at kagalakan. “Ang nanghuhuli ng mga kaluluwa ay marunong” (Kawikaan 11:30); o gaya ng pagkakasabi ng Revised version, “Ang marunong ay nanghuhuli ng mga kaluluwa.” Nawa’y mapasaatin ang karunungan aakay sa atin na mamuhay sa paraang magpaparangal sa Ebanghelyo ni Cristo sa lahat ng ating nakakasalamuha; nawa’y tunay tayong maging mga mangangabig ng kaluluwa, na nagpapabalik ng marami sa katuwiran.

Sinabihan si Daniel na ilihim ang mga salita at tatakan ang aklat, hanggang sa panahon ng wakas. Ibang-iba ito sa mensahe ng anghel kay apostol Juan sa pagtatapos ng aklat ng Apocalipsis: “At sinabi niya sa akin, Huwag mong tatakan ang mga salita ng hula ng aklat na ito: sapagkat malapit na ang panahon” (Apocalipsis 22:10). Ang kasalukuyang panahon, ang panahon ng iglesia, ay itinuturing na parang isang saglit lamang, wika nga, sa mga pamamaraan ng Diyos. Dahil dumating na ang Mesiyas at itinakwil Siya ng Israel, ang susunod sa pagkakasunod-sunod ng hula ay ang panahon ng wakas. Kung tumatagal pa nang kaunti ang dispensasyong ito, patunay lamang iyon ng mahabang pagtitiis ng Diyos sa mga makasalanang; ayaw Niyang may mapahamak, kundi ibig Niyang ang lahat ay manumbalik sa Kanya at mabuhay (2 Pedro 3:9).

Sa buong Bagong Tipan, ang wakas ay laging itinuturing na malapit na; kaya sa pamamagitan ng aklat ng Apocalipsis, parang tinanggal na ang tatak sa aklat ni Daniel, at ang huling hula ay lumalabas na susi sa nauna. Ang Daniel 12:4 ay nagtatapos sa pahayag na “marami ang tatakbo ng paroo’t

parito, at ang kaalaman ay lalago.” May lalarawan pa ba nang mas angkop sa mga pangunahing katangian ng mga huling araw na ito? Parang nahuhumaling ang mga tao sa paglalakbay mula sa isang lugar patungo sa iba, at lahat ng uri ng imbensiyon ng tao ay ginagamit upang mapabilis at mapaginhawa ang mga tumatakbo ng paroo’t parito. Kasabay nito, lalo pang lumalaganap ang media, kaya lumalago ang lahat ng uri ng kaalaman. Hindi ba natin makikita sa mga bagay na ito na halos naaabot na natin ang natatanging panahon sa hula na tinatawag na “panahon ng wakas”?

Mula sa ikalimang talata hanggang sa katapusan ng ating kabanata, tila may isang karugtong o apendise. Ang pagsulat ng “kasulatan ng katotohanan,” na sinimulang ipaliwanag ng anghel sa simula ng kabanata 11, ay natapos sa Daniel 12:4. Ang kasunod nito ay nagbibigay ng karagdagang liwanag tungkol sa mga panahon at mga kapanahunan. Ang kahanga-hangang nilalang na inilarawan sa kabanata 10 ay kasama pa rin ni Daniel, ngunit may dalawa pang anghel na lumitaw, isa sa bawat pampang ng ilog. Ang isa sa kanila ay nagsalita sa lalaking nakadamit ng lino at nagtanong: “Gaano katagal pa bago dumating ang wakas ng mga kababalaghang ito?” (6) Maliwanag na ang tinutukoy niya ay ang malaking kapighatian, at itinatanong niya kung gaano talaga ito katagal. Ibinigay ang sagot nang may malaking kataimtiman, na ito ay “sa isang panahon, mga panahon, at kalahati; at kapag natapos na niyang pangalatin ang kapangyarihan ng banal na bayan, ang lahat ng bagay na ito ay matatapos” (7). Tugma ito sa mga panahong binanggit sa 7:25, na sa loob nito ay pahihintulutan ang maliit na sungay na magsalita ng malalaking bagay laban sa Kataas-taasan at magtangkang baguhin ang mga panahon at mga kautusan. Pagkatapos ng panahong iyon ay darating ang

paghatol at aagawin ang kapangyarihan ng maliit na sungay. Ito, siyempre, ang paghatol ng Mandirigma bago ang milenyo na inilalarawan sa Apocalipsis 19. Ang pahayag ng anghel na “kapag natapos na niyang pangalatin ang kapangyarihan ng banal na bayan, ang lahat ng bagay na ito ay matatapos,” ay walang alinlangang tumutukoy sa marahas na pag-uusig ng maliit na sungay na ito sa nalabi; susundan ito ng pagpapakita ng Mesiyas.

Narinig ito ni Daniel ngunit hindi niya naunawaan (8). Sa pamamagitan ng aklat ng Apocalipsis, ipinaliwanag na ngayon ng Diyos ang lahat ng ito upang lalo nating maunawaan ang Kanyang mga pamamaraan. Sinabihan ang propeta na humayo na sa kanyang lakad, “sapagkat ang mga salita ay inilihim at tinatakan hanggang sa panahon ng wakas” (9). Sa panahong iyon, “marami ang lilinin, at paputiin, at susubukin; ngunit ang masasama ay gagawa ng kasamaan: at walang sinuman sa masasama ang makauunawa; ngunit ang marurunong ay makauunawa” (10).

Dalawa pang hula tungkol sa panahon ang bumubuo sa pagtatapos ng aklat. Alam natin mula sa ibang mga talata na ang malaking kapighatian ay magsisimula kapag inalis na ang araw-araw na handog at itinayo ang kasuklam-suklam na nagdudulot ng paninira, gaya ng inihula sa talatang 11. Ito ang talatang tinukoy ng ating Panginoon sa Kanyang dakilang hula sa Mateo 24, at hindi ang 11:31. Nakita na natin na ang kapighatian ay tatagal “sa isang panahon, mga panahon, at kalahati,” na katumbas ng tatlo’t kalahating taon o isang libo dalawandaan at animnapung araw. Ngunit sa Daniel 12:11 ay nalaman natin na mula sa pasimula ng kapighatiang ito ay magkakaroon ng isang libo dalawandaan at siyamnapung araw.

Ang sobrang tatlumpung araw ay walang alinlangang gagamitin sa paglilinis sa kaharian mula sa lahat ng bagay na nakatitised at gumagawa ng kasamaan. Ngunit ang Panginoon ay magpapakita para sa nalabi at upang lipulin ang halimaw at ang antikristo sa katapusan ng isang libo dalawandaan at animnapung araw. Mas mahaba pang panahon ang ibinigay sa talatang labindalawa: “Mapalad ang naghihintay, at umaabot sa isang libo tatlong daan at tatlumpu’t limang araw.” May ilang nagmungkahi na aabot ito hanggang sa pagdiriwang ng unang Kapistahan ng mga Tabernakulo sa milenyo (Zacarias 14:16-21). Anuman ang kaso, maliwanag na itinuturo tayo nito sa ganap na pagtatatag ng kaharian sa kapangyarihan at kaluwalhatian.

Hanggang sa panahong iyon, sinabihan si Daniel na humayo na sa kanyang lakad, ngunit ibinigay sa kanya ang pangako: “Ikaw ay magpapahinga, at tatayo sa iyong bahagi sa katapusan ng mga araw” (13). Malamang na hindi na nabuhay nang mas matagal pa ang propeta, sapagkat lampas na siya sa siyamnapung taon, marahil halos isang siglo na ang edad. Hindi nagtagal ay tinawag na siya mula sa daigdig na kung saan nabuhay siya hanggang makita niyang natupad ang marami sa sarili niyang mga hula. Nagsimula ang kanyang buhay sa lupain ng Juda. Namatay siyang isang tapon, bagaman pinarangalan at iginagalang, sa lupain ng mga dayuhan. Humawak siya ng mga katungkulang may pagtitiwala at kumpiyansa sa ilalim ni Nabucodonosor, ni Dario, at marahil ni Ciro. Nakita niya ang pagbangon at pagbagsak ng Babilonia—ang ulong ginto at ang leong may mga pakpak ng agila. Nasaksihan niya ang biglang pagbangon at pag-akyat sa pinakamataas na kapangyarihan ng dibdib at mga bisig na pilak—ang mabangis na oso na itinaas ang sarili sa isang tagiliran. Sa panahon ng paghahari nito siya pumanaw upang magpahinga, hindi sa walang-malay na

pagtulog, kundi sa sinapupunan ni Abraham. Doon siya maghihintay kasama ang lahat ng tapat hanggang marinig ang tinig ni Miguel na arkanghel, sa pagdating ng Panginoong Jesu-Cristo at sa ating pagkakatipon sa Kanya; sapagkat nasusulat tungkol sa mga banal ng Lumang Tipan na “sila ay hindi gagawing sakdal nang hiwalay sa atin” (Hebreo 11:40). Bilang tugon sa sigaw ng Panginoon na nagtitipon sa oras na iyon ng tagumpay, ang katawan ni Daniel ay babangon mula sa kanyang di-kilalang libingan sa kaluwalhatian at walang pagkabulok. Kukunin niya ang kanyang lugar kasama Niya na alang-alang sa Kanya ay madalas siyang nagtiis ng pag-alipusta sa kanyang buhay ng tapat na pagtatalaga sa Diyos. Sa gayon ay tatayo siya sa kanyang bahagi, sa lugar na itinakda para sa kanya, matapos maipakita ang lahat ng kanyang mga gawa sa Hukuman ni Cristo.

Makikita niya ang pagbangon at pagkawasak ng huling halimaw, na nakakatakot at kakila-kilabot sa kalagayan nitong may sampung sungay. Makikita ni Daniel ang Batong minsang itinakwil na babagsak mula sa Langit bilang paghatol sa mga paa ng larawan ng “tao ng lupa”; makikita niya ang Anak ng tao na dumarating, bilang “isang Kordero na anyong inihandog bilang hain” (Apocalipsis 5:6, salin ni Weymouth). Tatanggapin ng Kordero mula sa mga kamay ng Matanda sa mga araw ang balumbong may pitong tatak, ang mga titulo ng pagmamay-ari sa sanlibutang ito. Sa gitna ng banal na pulutong ng mga saserdoteng may korona na nagpapatirapa sa Kanyang paanan, walang aawit nang mas malakas o nang may higit na pagkaunawa sa awit ng pagtubos at kaluwalhatian kaysa sa dating bihag na “nagpasiya sa kanyang puso na hindi niya durungisan ang kanyang sarili” (Daniel 1:8). Kapag sumakay na ang Hari ng mga hari, nakadamit ng balabal na isinawsaw sa

dugo, susunod si Daniel sa Kanyang hanay bilang isang saksing nakauunawa sa lahat ng pamamaraan ng Diyos sa paghatol, mga bagay na minsan niyang narinig ngunit hindi naunawaan. Sa kaharian ng kaluwalhatian na susunod, si Daniel na tumayo noon sa harapan ng mga hari ay tatayo sa harapan ng Prinsipe ng mga hari sa lupa, sa bahaging itinakda para sa kanya.

At sa araw na iyon, ang lahat ng nagturing sa pag-alipusta kay Cristo na higit na kayamanan kaysa sa mga yaman ng lupa—ang lahat ng nasiyahang magtiis alang-alang sa katuwiran—ang lahat ng nagpatotoo ng mabuting pagpapahayag—ay maghahari sa buhay kasama Niya na siyang pinakadakilang nagdusa sa lupa, ang pinaka-hindi-naunawaan sa lahat ng marangal na lahing iyon “na hindi karapat-dapat sa kanila ang sanlibutan” (Hebreo 11:38).

Ang lahat ng ito ay nakasulat sa “Kasulatan ng katotohanan.” Malapit na ang araw ng katuparan ng mga ito. Ang Hukom ay nakatayo na sa pintuan. Hindi magtatagal, ang makapangyarihan at maluwalhating himalang magsasara sa panahong ito ng biyaya at magpapasimula sa darating na oras ng pagsubok ay gagawin ng kapangyarihan ng Diyos na makapangyarihan sa lahat. Ang tinutukoy ko ay ang pagkabuhay na muli ng mga patay kay Cristo at ang pagdadala paitaas sa mga banal na buhay. Walang isa mang maiiwan; itinakda ng Diyos na, kung paanong hindi maaaring dumating ang baha noong una hangga’t hindi ligtas si Noe at ang buong sambahayan niya sa loob ng arka, gayundin walang isa mang tatak ng aklat na kukunin ng Kordero ang mabubuksan, walang trumpetang hihipan, walang mangkok ng poot na ibubuhos, hanggang ang lahat ng tinubos sa dispensasyong ito, kasama

ang lahat ng banal sa nakaraan, ay ligtas nang natitipon sa palibot ng Panginoon sa Langit.

Bawat mananampalataya ay may karapatang angkinin bilang kanyang sarili ang taimtim at mahalagang mga salita ni Dr. Bonar:

*Di ako dumaraing na ngayo'y dayuhan
Akong dumaraan sa ngumingiting sanlibutan;
Batid ko ang bitag, kinatatakutan ang panganib,
Kinasusuklanan ang mga tagpuan, iniwasan ang saya't
aliw.*

*Ang aking pag-asa'y pumapaitaas, pasulong,
At kasama ng pag-asa'y sumama ang aking puso;
Ang mata ko'y nakatingin sa langit, sa araw,
Kung saan ang kaluwalhatian'y nagliliwanag sa tronong
iyon.*

*Ang espiritu ko'y naghahanap ng tahanan doon;
At inaabangan na ng pananampalataya ang masayang
araw,
Kapag ang lumang kalangitang ito'y hindi na
maghihiwalay
Sa iisang mahal na pamilyang binigkis ng pag-ibig.*

*Tungo sa liwanag na di-nagbabago at walang hanggan,
Mula sa ulap na nagpapalungkot sa malamig na ilang na
ito,
Tungo sa mga tanawing ngumingiti, laging tagsibol,
Mula sa nangingitim na dahon ng taglamig, ako'y
nagmamadali.*

*O lupa, anong dalamhati ang nasa iyong harapan!
Walang katulad nito sa madilim na nakaraan;*

*Ang pinakamatinding hrap na sa iyo'y pumunit
kailanman,—*

Bagaman pinakamaikli at siyang panghuli.

*Nakikita kong itinatabing ng buwan ang kanyang
ningning,*

Nakikita ko ang telang-sako ng araw;

Ang pagbabalot sa bawat kumpol ng mga bituin,

Ang tatlong-ulit na kahabagan ng lupa'y nagsimula na.

Nakikita ko ang anino ng paglubog nito;

At nababalot dito ang anyo ng Tagapaghiganti;

Nakikita ko ang pagsalakay sa Armagedon;

Ngunit ako'y nasa itaas ng unos.

Darating ang pagtangis at ang pagbubuntong-hininga,

Darating ang mabigat na patak ng mainit na luha,

Ang libu-libong paghihirap ng pagkamatay;

Ngunit ako'y lampas na sa lahat ng iyon.

Hindi maaaring magsimula ang malaking kapighatian habang ang mga kaanib ng katawan ni Cristo ay nasa lupa pa, sapagkat sinasabi ng Panginoon sa iglesya ng dispensasyong ito:

“Sapagkat iningatan mo ang salita ng aking pagtitiis, ikaw naman ay iingatan ko mula sa oras ng pagsubok, na darating sa buong sanlibutan, upang subukin ang mga nananahan sa lupa” (Apocalipsis 3:10). Ito ay para sa lahat ng Cristiano, sapagkat ang hindi nagtitiis nang may pagtitiyaga ay hindi Kanya.

Magwawakas ang kasaysayan ng iglesya sa lupa kapag “ang Panginoon din ang bababang mula sa langit na may isang sigaw, may tinig ng arkanghel, at may pakakak ng Diyos: at ang mga patay kay Cristo ay unang mangabubuhay na muli: Kung magkagayo'y tayong mga buhay na nangatatira ay aagawing

kasama nila sa mga alapaap, upang salubungin ang Panginoon sa hangin” (1 Tesalonica 4:16-17). Makakasama na natin Siya magpakailanman.

Sa ating pag-alis patungong Langit, ang malaking orasan ng hula ay muling magsisimulang tumiktak at bilangin ang mga panahon at mga kapanahunan. Ang isang nalabi mula sa bayang Israel ay ipanganganak na muli; matitipon sila mula sa karamihan at sila ang magiging mga saksi ng Panginoon sa lupa sa panahon ng wakas. Inihambing ni Mr. A. E. Booth ang takbo ng panahon sa isang riles ng tren. May mga pagkakataong nakasakay ako sa isang karaniwang tren na humihinto sa mga lokal na istasyon ayon sa iskedyul. Ngunit may isang espesyal o express na tren na pinaalis sa likuran namin, kaya inilipat kami sa isang gilid na riles hanggang makadaan ang limited express. Pagkatapos ay sinesenyasan kami ng mga hudyat na bumalik sa pangunahing riles at tapusin ang aming karaniwang biyahe. Maihahambing ang Israel sa lokal na tren, na tumatakbo sa loob ng mga taon ayon sa hula. Ngunit nang magpakita ang Mesiyas at Siya’y kanilang itinakwil at ipinako ang Panginoon ng kaluwalhatian (sa pagtatapos ng 69 na sanlinggo ng Daniel 9), inilipat sila sa gilid na riles. Doon na sila naghihintay mula noon, habang dumaraan ang espesyal na tren ng dispensasyon ng biyaya ng Diyos—ang limited express ng iglesya. Kapag nakalampas na ito at maluwa na ang pangunahing riles, magbibigay ng hudyat ang Diyos, at ang lumang lokal na tren ng mga Judio ay muling tatakbo sa riles. Tatapusin nito ang natitira sa iskedyul nito ayon sa ikapitumpung sanlinggo ng hulang binanggit sa itaas, at sa katunayan ayon sa lahat ng hulang may kinalaman sa panahon ng wakas.

Tayong mga naligtas sa pamamagitan ng soberanong biyaya ng Diyos ay nakasakay sa express ng iglesia; tayo ay magiging isang makalangit na bayan sa buong milenyo at magpakailanman. Ang Israel ayon sa laman ay ang makalupang bayan, ngunit nawala na nila ang lahat ng karapatan sa pagpapala dahil sa pagsuway. Gayunman, nakapagpasiya ang Diyos na tuparin ang Kanyang Salita na bigyan sila ng natatanging pribilehiyo sa lupa. Babaguhin Niya ang isang nalabi sa kanila sa pamamagitan ng Kanyang Espiritu Santo at ng Kanyang Salita, lilinisin sila mula sa lahat ng karumihan, at muli silang kikilalaning Kanya. Tatanggapin nila ang kanilang mana rito sa lupa, ngunit ang iglesia at ang mga banal ng Lumang Tipan ay tatanggap ng kanila sa Langit.

Kaya ang lahat ng petsang ito—ang mga panahon at mga kapanahunang nasa Daniel at Apocalipsis—ay walang kinalaman sa kasalukuyang panahon, habang dumaraan ang express ng iglesia. Bahagi sila ng opisyal na iskedyul ng lokal na tren ng mga Judio, at sila ang magtuturo sa takbo nito kapag ang limited na tren ng iglesia ay nakalampas na patungo sa kaluwalhatian. Walang inilabas na talaan ng oras para sa express ng iglesia; walang makapagsasabi kung kailan ito makadaraan. Ngunit lubos akong nakatitiyak na kung gusto mong makasakay, kailangan mong gawin iyon agad, sapagkat ang lahat ng bagay ay nagtuturo na malapit nang magbago ang dispensasyon. Walang nakasakay sa tren na iyon maliban sa mga nalinis na sa kanilang mga kasalanan sa pamamagitan ng mahalagang dugo ni Cristo at tinatakan ng Espiritu Santo ng pangako. Nakatitiyak ka ba na kabilang ka sa kanila? Alam mo ba na ipinanganak ka nang muli mula sa itaas at may buhay ka nang walang hanggan? Hindi ka dapat mag-alinlangan sa mga bagay na ito. Napakahalaga ng mga ito, napakataimtim at

napakaseryoso para ikaw ay magpatuloy araw-araw na umaasang magiging maayos din ang lahat sa huli. Sa katotohanan, mali ang lahat sa iyong buhay kung ikaw ay nasa labas ni Cristo—isang dayuhan sa biyaya ng Diyos. Napakalaking kahangalan ang paglaruan ang mga bagay na napakabigat ng kahalagahan, na nakabitin ngayon sa timbangan!

Kung hindi ka pa ligtas ngunit nais mong maging Cristiano, pakinggan mo ang mensahe ng aking Panginoon. Sinasabi Niya: “Kung ipahahayag mo ng iyong bibig si Jesus na Panginoon, at sasampalataya ka sa iyong puso na Siya’y binuhay ng Diyos mula sa mga patay, *ikaw ay maliligtas*. Sapagkat sa puso ang tao ay sumasampalataya sa ikatutuwid; at sa bibig ay ginagawa ang pagpapahayag sa ikaliligtas” (Roma 10:9-10, idinagdag ang italiko). Iugnay ko ito sa isang talata sa unang Sulat ni Juan: “Kung ipinahahayag natin ang ating mga kasalanan, Siya ay tapat at banal upang ipatawad sa atin ang ating mga kasalanan, at tayo’y linisin sa lahat ng kalikuan” (1:9). Pansinin mong mabuti na sa dalawang talatang ito ng Kasulatan ay may dalawang pagpapahayag na hinihiling ng Diyos na gawin ng bawat kaluluwa: una, ipahayag mo sa Diyos ang iyong mga kasalanan; pagkatapos, ipahayag mo sa mga tao ang iyong Tagapagligtas. Hindi ba napakasimple? Bilang isang kawawang makasalanang ligaw, inaanyayahan kang lumapit sa Diyos na iyong pinagkasalanan, at aminin ang iyong pagkakasala sa Kanyang banal na harapan. Kapag lumapit ka, nangangako Siya ng lubos na kapatawaran batay sa natapos na gawa ng Kanyang minamahal na Anak, na nagpasan sa krus ng mismong mga kasalanang iyong ipinahahayag; sa iyong lugar ay tiniis Niya ang hatol na nararapat sa iyong mga kasalanan. Kapag pinaniwalaan mo ito—nakasandig sa patotoo ng di-

nagbabagong Salita ng Diyos—maaari kang humarap sa iyong mga dating kaibigan at kasamahan at sabihin: “Kinikilala ko na ngayon ang Panginoong Jesu-Cristo bilang aking Tagapagligtas at aking Panginoon!” At sinasabi Niya, “Kaya’t ang bawat kumikilala sa Akin sa harap ng mga tao, siya’y kikilalanin Ko rin sa harap ng Aking Ama na nasa langit. Ngunit ang sinumang magkaila sa Akin sa harap ng mga tao, siya’y ikakaila Ko rin sa harap ng Aking Ama na nasa langit” (Mateo 10:32). Isipin mo ito: Kilalanin mo si Cristo rito, at kikilalanin ka Niya roon; ikaila mo Siya rito, at ikakaila ka Niya roon!

Magmadali kang gawin ang dalawang pagpapahayag na magbibigay sa iyo ng karapatang magsabi: “Ako’y binihisan Niya ng mga kasuotan ng kaligtasan” (Isaias 61:10). Kung magkagayon, kapag tumayo na si Daniel sa kanyang bahagi sa katapusan ng mga araw, tatayo ka rin sa iyong bahagi sa gitna ng pulutong ng mga tinubos na susunod sa Kordero saanman Siya pumunta. Ngunit kung patuloy mong tatanggihan si Cristo —kung patuloy mong ikakaila ang Kanyang pangalan—at mamatay ka sa iyong mga kasalanan, kakailanganin mong tumayo sa iyong bahagi sa harap ng Kanyang trono ng paghuhukom; maririnig mo ang mga salita ng kapahamakan: “Hindi ko kayo nakikilala. Magsilayo kayo sa akin, kayong mga sinumpa, sa apoy na walang hanggan, na inihanda para sa diyablo at sa kanyang mga anghel” (Mateo 25:12,41). Napakakila-kilabot na mga salita! O, nawa’y hindi kailanman masabi ang mga ito sa iyo!

Dito ko na tinatapos ang mga pag-aaral na ito sa aklat ni Daniel. Nakita natin kung gaano kahanga-hangang pinatunayan ng mga talaan ng kasaysayan ng tao sa nakaraan ang hula. Tiyak na naitanim nito sa atin ang katotohanang

walang isa mang salitang sinabi ng Diyos ang mababalewala kailanman. “Hindi Niya babawiin ang Kanyang mga salita.” Matutupad ang lahat ng nakasulat tungkol sa Israel at sa iglesya—sa bayan ng Diyos at sa mga bansa—at sa bawat kaluluwa, ligtas man o napahamak. “Ang langit at ang lupa ay lilipas,” sabi ng Panginoong Jesus, “ngunit ang Aking mga salita ay hindi lilipas” (Mateo 24:35). Ang pagsunod sa Kanyang Salita ay buhay. Ang pagtanggì rito ay walang-hanggang kamatayan! Huwag hayaang mapaniwala ni Satanas ang sinuman na ang Diyos ay magiging mas mabuti kaysa sa Kanyang Salita; tutuparin Niya ito nang eksakto, kahit iba ang akala ng tao at umaasa siya ng awa nang hiwalay kay Cristo.

*Akala ng tao’y maayos ang lahat,
At ang bawat takot ay napayapa:
Nabubuhay,—namamatay,—nagigising sa Impiyerno,—
Hindi lamang hinatulan, kundi isinumpa.*

Para sa Cristiano, ang aklat ni Daniel ay isang mahalaga at nakapupukaw-kaluluwang talaan ng pag-ibig at pag-aalaga ng ating mapagbiyayang Diyos. Lagi Niyang binabantayan at pinagpapala ang Kanyang mga sarili gaano man kadilim ang gabi. Ibinigay Niya sa atin ang tiyak na salita ng hula bilang isang ilaw na nagniningning sa dilim hanggang sa magbukang-liwayway at sumikat ang Tala sa Umaga sa ating mga puso.

Dagdag: Mga Tanong at Pagtutol na Sinagot

Napakaraming tanong at pagtutol ang iniabot sa may-akda at sinagot niya habang nagtuturo tungkol sa aklat na ito. Pinili rito ang ilan na maaaring maging palaisipan din sa iba, kasama ang maiikling tala ng mga sagot na ibinigay. Ang mga tuwirang may kinalaman lamang sa mga paksang tinalakay sa Daniel ang iningatan.

1. Ang antikristo ba o ang Romanong maliit na sungay ang makikipagtipan ng pitong taon sa mga Judio?

Sa isang banda, silang dalawa; sapagkat habang ang maliit na sungay ay “ang prinsipeng na darating” ng kabanata 9, ang antikristo naman ang magiging kinatawang pinuno ng bansang Judio. Sila ay “maghahati ng lupain para sa pakinabang [o, sa halaga]” (11:39). Lumilitaw na ang tipan ay gagawin sa pagitan nila, at ang antikristo ay kikilos para sa “marami”—isang katawagang ginagamit para sa tumalikod na Juda. Kung paanong “ang payo [o tipan] ng kapayapaan” ay nasa pagitan ng Ama at ng Anak (Zacarias 6:13), gayundin “ang tipan ng kamatayan” ay pagtitibayin ng halimaw at ng bulaang propeta.

2. Ang paglalagay ba ng mga agilang Romano (noong paglusob ni Tito) sa mga pader ng Jerusalem ang kasuklam-suklam na paninira na binanggiti ni Daniel at tinukoy ng ating Panginoon?

Hindi. Ang pagtatayo ng kasuklam-suklam na nagdudulot ng paninira ay ang pasimula ng malaking kapighatian, at hindi iyon magsisimula hangga’t hindi itinataas ni Satanas ang antikristo upang magpanggap na siya ang Mesiyas.

3. Itinuturo ng mga Seventh-day Adventist na ang “paglilinis sa santuwaryo” ay tumutukoy sa pagpasok ni Cristo sa kabanal-banalang dako sa Langit sa pagtatapos ng 2300 taon-araw noong 1844 upang linisin ito. Ito ba ang tamang paliwanag sa talata?

Isa itong pagbaluktot sa Kasulatan at kalapastanganang hindi masabi sa salita, sapagkat ginagawa ng teorya ng mga Adventist tungkol sa santuwaryo na si Satanas ang tagapasan ng kasalanan, at sa gayon ay siya ang tunay na tagapagligtas ng nagsisisi! May lalala pa ba rito?

Malinaw na itinuturo ng Kasulatan na ang ating Panginoon, “nang Kanyang magawa ang paglilinis ng ating mga kasalanan sa Kanyang sarili, ay umupo sa kanan ng Kamahalan sa kaitaasan” (Hebreo 1:3). Tiyak na ipinahihiwatig nito na kaagad Siyang pumasok sa kabanal-banalang dako, sapagkat naroon ang trono ng Diyos. “Mayroon tayong gayong dakilang saserdote, na lumuklok sa kanan ng trono ng Kamahalan sa kalangitan; Ministro ng santuwaryo, at ng tunay na tabernakulo, na itinayo ng Panginoon, at hindi ng tao” (Hebreo 8:1-2). Doon sa trono ng Diyos sa kabanal-banalang dako Siya nakaupo, hindi mula noong 1844, kundi mula pa nang Siya’y umakyat sa langit. Dahil naroon Siya at naalis na ang tabing, ang mga mananampalataya ay nakapapasok din doon sa espiritu: “Mga kapatid, yamang may kalakasang-loob tayong pumasok sa kabanal-banalang dako sa pamamagitan ng dugo ni Jesus... Tayo’y lumapit” (10:19, 22). Isipin mo: tayo ay inaanyayahang lumapit at pumasok sa kabanal-banalang dako, samantalang ang Anak, ang ating dakilang Punong Saserdote, ay Siya mismong nakasarado sa labas hanggang 1844!

Ang santuwaryong tinutukoy ni Daniel ay makalupa, at natupad ang hula sa loob ng 2300 araw matapos itong dungisan ni Antiochus Epiphanes sa pamamagitan ng paglalagay ng rebulto ni Jupiter Olympus sa kabanal-banalang dako (tingnan ang paliwanag sa Daniel 8:14).

4. Ang “Kanyang...iisiping baguhin ang mga panahon at mga kautusan” (7:25) ba ay tumutukoy sa papa, na nagpalit ng sabbath mula Sabado, ang ikapitong araw, tungo sa Linggo, ang unang araw?

Gaya ng nabanggit sa Kabanata 7, walang pagtukoy sa papa sa talatang ito. Hindi binago ng papa ang sabbath. Kinilala lamang niya ang natatanging lugar na ibinigay sa araw ng Panginoon. Ang sabbath ay ang ikapitong araw, at laging ganoon, at iingatan ito nang gayon sa milenyo.

Ibang-iba ang araw ng Panginoon. Ito ay para sa kasalukuyang dispensasyon at ginugunita nito ang pagkabuhay na muli ng ating Tagapagligtas sa unang araw ng sanlinggo. Kung tayo ay nasa ilalim ng kautusan, obligado tayong ipangilin ang ikapitong araw—ang sabbath; ngunit kung nasa ilalim tayo ng biyaya, dapat nating maligayang italaga ang unang araw ng sanlinggo sa pagsamba at paglilingkod sa Panginoon.

5. Bakit ang pangalan ng dakilang hari ng Babilonia ay isinulat na Nebuchadnezzar sa Daniel, ngunit kung minsan ay Nebuchadrezzar sa Jeremias?

Noong sinaunang panahon, gaya rin ngayon, iniaangkop ang mga pangalan sa wika ng iba’t ibang bansa. Lumilitaw na ang Nebuchadnezzar ang anyong Hebreo ng pangalan. Sa mga monumento, isinusulat ito nang may “r” sa halip na “n,” gaya sa ilang bahagi ng Jeremias.

6. Maaari po bang ibigay ninyo ang eksaktong mga petsa sa pagbilang ng 69 na sanlinggo ng mga taon na sinasabing nagtapos sa krus ni Cristo?

Sinasabi ng Kasulatan, “*Pagkatapos ng animnapu’t dalawang sanlinggo [kasama ang pitong naunang binanggit] ay ihihiwalay ang Mesiyas (9:26, idinagdag ang italiko).*” Hindi sinabi sa atin kung gaano kaagad pagkatapos, ngunit ipinakita ng mga mahuhusay na dalubhasa sa kronolohiya na lumipas na ang 69 na tigpipitong taon, na may 360 araw bawat taon, bago namatay si Cristo. Ang pinakamalinaw na paliwanag sa mga panahong ito ay tila ang ibinigay ni Sir Robert Anderson sa “The Coming Prince.” Kinalkula niya na eksaktong 483 taon ng hula ang lumipas sa araw na pumasok si Cristo sa Jerusalem na nakasakay, bilang Haring inihula ni Zacarias.

7. Bakit tinawag si Belsasar na *anak* at si Nabucodonosor na kanyang *ama* kung hindi naman sila ganoon kalapit na magkaugnay (Daniel 5)?

Sapagkat sa mga wikang Semitiko, karaniwang ginagamit ang *anak* para sa *inapo* at ang *ama* para sa *ninuno*. Kaya ang mga Israelita ay mga anak ni Abraham, Isaac, at Jacob. Gayundin, ang mga hari ng Juda ay tinatawag na *mga anak ni David*, kahit maraming salinlahi na ang namagitan.

8. Ang Ezekiel 45:19-20 ba ay tumutukoy sa paglilinis ng santuwaryo sa Langit sa pagtatapos ng 2300 taon-araw, gaya sa Daniel 8?

Tingnan ang sagot sa Tanong 3. Ang santuwaryo ni Ezekiel, gaya ng ipinapakita nang malinaw ng buong konteksto, ay ang templo sa milenyo, na itatayo sa gitna ng lupain ng Palestina at itatalaga sa banal na paglilingkod sa panahon ng kaharian.

Mula kabanata 40 hanggang sa katapusan ng aklat, mababasa natin ang paglalarawan ni Ezekiel sa templong ito at sa kinalalagyan nito, at sa kinalalagyan ng mga lipi ng Israel sa hilaga at timog nito. Ang mga talatang binanggit sa tanong ay tungkol sa natatanging pagtatalaga kapag handa na ang templo para sa pagpapanibago ng paglilingkod ng mga saserdote at ng mga handog na pang-alaala na iingatan sa darating na panahon ng makalupang bayan—sa palagay ko, halos katulad ng pag-iingat ng mga Cristiano sa Hapunan ng Panginoon.

9. Hindi po ba ninyo iniisip na si Cristo ay maghahari sa Langit sa halip na sa ibabaw o sa lupa?

Hindi. Kailanman ay hindi sinabing ang Langit ay saklaw ng kaharian ni Cristo. Ang kalangitan ang namamahala sa lupa, ngunit hindi natin mababasa na ang mga banal ay maghahari sa Langit. Kapag binabanggit ng Biblia ang paghahari kasama ni Cristo, ipinahihiwatig nito ang pagsupil sa isang bagay na kailangang pigilan. Ang isang hari sa isang kaharian ay nagpapahiwatig na may bagay na kailangang supilin. Nagsasalita ang mga tao tungkol sa paghahari ng mga banal sa Langit, ngunit hindi kailanman ganoon magsalita ang Kasulatan. Magkakapantay ang mga banal sa Langit: lahat ay mga anak sa piling ng Ama. Ngunit sa kaharian, maaaring mas mataas ang lugar ng isa kaysa sa iba, sapagkat ang kaharian ay may kinalaman sa mga gantimpala para sa paglilingkod sa buhay na ito.

Pansinin kung paano ito sinasabi ng Kasulatan. Sa kasalukuyang panahon, sinasabi ng Panginoong Jesus, “Mapapalad ang mga pinag-uusig dahil sa katuwiran” (Mateo 5:10). Sa ating panahon, hindi hayagang naghahari si Cristo; Siya ay itinakwil at tayo ay tinawag na magtiis kasama Niya,

sapagkat si Satanas ang diyos ng panahong ito. “Kung tayo’y magtiis [kasama Niya], tayo naman ay maghaharing kasama Niya” (2 Timoteo 2:12). Hindi ito ang panahon ng Kanyang kapangyarihan; hindi pa Siya naghahari ngayon kaya nagdurusa ang katuwiran.

Sa milenyo, o panahon ng kaharian, mababasa natin, “Isang hari ang maghahari sa katuwiran.” Sa araw na iyon, hindi magdurusa ang katuwiran, ito ay *maghahari*—ibig sabihin, susupilin ang lahat ng kasamaan. Ngunit maliwanag na mayroon pa ring kasamaan. Sa pagtatapos ng milenyo, aahon si Satanas mula sa kalaliman at makakatagpo siya ng malaking hukbong handang sumunod sa kanya; ipinapakita nito na marami sa milenyo ang basta lamang napipigilan ng kapangyarihan ng Hari—gaya ng mga hindi pa naipanganak na muli. Ang mga tao sa milenyo ay kailangan ding ipanganak na muli gaya ng pangangailangan nila ngayon.

Pagdating natin sa bagong langit at bagong lupa, maghahari pa ba ang katuwiran noon? Hindi; mababasa natin, “Tayo... ay naghihintay ng mga bagong langit at ng isang bagong lupa, na *tinatahanan* ng katuwiran” (2 Pedro 3:13, idinagdag ang italiko. Basahin din ang Apocalipsis 21.) Ang kaharian ay ibibigay sa Ama; mananahan ang Diyos kasama ng Kanyang bayan; mananahan ang katuwiran sa bagong langit at bagong lupa; wala nang kaaway kailanman sa buong walang hanggan na magtataas ng ulo laban sa Diyos. Siyempre, ang kaharian ng Diyos ay magpakailan-kailanman. Ibig sabihin, hindi Niya kailanman isusuko ang Kanyang trono at hindi Siya mapapalitan ng iba.

10. Hindi kaya naiwasan ni Daniel na maihagis sa yungib ng mga leon kung sinunod niya ang Mateo 6:6 sa pananalangin

niya nang tatlong beses isang araw? Hindi ba naiwasan sana niyang makapagbigay ng dahilan ng pagkagalit?

Kumilos ang propeta ayon sa dispensasyong kinabubuhayan niya. Ang mga salita ng Panginoong Jesus sa Mateo 6:6 ay may ibang pagkakagamit at isang pagsaway sa mga mapagkunwaring nagpapanggap na may kabanalang wala naman sa kanila. Sa 1 Hari 8, pansinin ang panalangin ni Solomon. Humingi siya ng awa sa Panginoon para sa Kanyang bayan kapag sila ay itinaboy mula sa kanilang lupain, kung sila ay mananalangin “paharap sa dakong ito.” Ganoon ang ginawa ni Daniel, at maliwanag na may pagsang-ayon ng Diyos.

11. Ang Daniel 7 ba ay umaabot hanggang sa “araw ng Diyos” ng 2 Pedro 3? Ano ang pagkakaiba ng araw ng Panginoon at ng araw ng Diyos?

Ang tinutukoy sa Daniel 7 ay ang pagdating ng kaharian, o ang araw ng Panginoon. Ang araw ng Diyos ay ang walang-hanggang kalagayan. Sa 2 Pedro 3, makikita ang dalawa na parang nagsasanib sa huling malaking pagkasunog; ito ang pagtatapos ng isa at ang pasimula ng isa pa.

12. Ang ikapitumpung sanlinggo ba ay siya ring malaking kapighatian?

Ang ikapitumpung sanlinggo ay magiging panahon ng kapighatian para sa lahat ng nananahan sa lupa; ngunit ang huling kalahati ng sanlinggo, o 1260 araw, ang tinatawag na “ang kapighatian, ang malaki.” Ito ang panahon ng kapangyarihan ng antikristo at ng pakikidigma ng halimaw sa nalabi.

13. Bubuhaying muli ba si Daniel at ang iba pang mga banal ng Lumang Tipan kasama ng mga banal ng dispensasyong ito

sa panahon ng pag-agaw na nasa 1 Tesalonica 4?

Malinaw ang salita—“si Cristo ang pangunahing bunga; pagkatapos ay *ang mga kay Cristo* sa Kanyang pagdating” (1 Corinto 15:23, idinagdag ang diin). Kasama rito ang lahat ng banal mula kay Abel hanggang sa katapusan ng kasalukuyang panahon.

14. Ipakikita ba ang mga banal ng Lumang Tipan kasama ng iglesya sa Hukuman ni Cristo?

Tiyak; paano pa makatatayo si Daniel sa kanyang bahagi sa panahon ng wakas (Daniel 12:13)?

“Subukin ninyo ang lahat ng bagay; panghawakan ninyo ang mabuti” (1 Tesalonica 5:21).

Tungkol sa May-akda

Si Henry Allan Ironside, isa sa pinakadakilang mangangaral ng ikadalawampung siglo, ay ipinanganak sa Toronto, Canada, noong Oktubre 14, 1876. Nabuhay siya sa pananampalataya; ang kanyang mga pangangailangan sa mahahalagang sandali ay natugunan sa mga pinakakahanga-hangang paraan.

Bagaman hanggang grammar school lamang ang kanyang pag-aaral, dahil sa hilig niya sa pagbabasa at sa di-kapani-paniwalang tibay ng kanyang memorya ay napakinabangan niya ang kanyang natutuhan. Kinilala nang lubos ang kanyang karunungan sa mga akademikong bilog: ginawaran siya ng Wheaton College ng honorary Litt. D. noong 1930 at ng Bob Jones University ng honorary D.D. noong 1942. Itinalaga rin si Dr. Ironside sa mga lupon ng maraming Bible institute, seminaryo, at samahang Cristiano.

Nabuhay si “HAI” upang mangaral, at ginawa niya ito nang malawakan sa buong Estados Unidos at sa ibang bansa. Ibinunyag ni E. Schuyler English, sa kanyang talambuhay ni Ironside, na noong 1948, ang taong si HAI ay 72 taong gulang, at sa kabila ng humihinang paningin, siya ay “nagbigay ng 569 na mensahe, bukod pa sa pakikibahagi sa maraming iba pang paraan.” Sa kanyang labingwalong taon sa Moody Memorial Church sa Chicago, ang kaisa-isa niyang pinastoran, bawat Linggo maliban sa dalawa ay may kahit isang nagpahayag ng pananampalataya kay Cristo.

Pumanaw si H. A. Ironside upang makapiling ang Panginoon noong Enero 15, 1951. Sa buong panahon ng kanyang ministeryo, sumulat siya ng mga paliwanag sa 51 aklat ng Biblia, at sa pamamagitan ng napakalinaw niyang mga mensahe ay

naakay niya ang daan-daang libong tao sa buong mundo sa pagkakilala sa Salita ng Diyos. Ang kanyang mga salita ay sariwa at makahulugan pa rin ngayon gaya noong una itong ipinangaral.

Ang opisyal na talambuhay ni Dr. Ironside, *H. A. Ironside: Ordained of the Lord*, ay mabibili sa tagapaglathala.

Sa Diyos ang lahat ng kaluwalhatian.